

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Yaşlı Dostu Kent Bağlamında Şehirlerin Rekreatif Faaliyetler Açısından İncelenmesi: Ankara Örneği

| Yüksek Lisans Tezi

Gül Temeltaş

Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı
Rekreasyon Yönetimi Programı
Ankara, 2025

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YAŞLI DOSTU KENT BAĞLAMINDA ŞEHİRLERİN REKREAKTİF
FAALİYETLER AÇISINDAN İNCELENMESİ: ANKARA ÖRNEĞİ

Gül TEMELTAŞ

Prof. Dr. Ali YAYLI

Tez Jürisi

Prof.Dr. Ali YAYLI

Dr. Öğr. Üyesi Erdem ŞİMŞEK

Doç.Dr. Özgür YAYLA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

REKREASYON YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

REKREASYON YÖNETİMİ BİLİM DALI

Ankara - 2025

ETİK BEYAN

Bu tezi/projeyi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez ve Proje Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı; tezin/projenin tamamında akademik kurallara ve etik ilkelere uyduğumu ifade ederim. Yararlandığım eserlerin tamamını metin içinde referanslandığımı ve kaynakçada kılavuzda tanımlanan şekilde yer verdiğimi, haricindeki ifadelerin bana ait olduğunu, herhangi bir kaynaktan kopyalama yapmadığımı ya da yapay zeka aracılığı ile üretilmiş ifadelere metinde yer vermediğimi beyan ederim. Herhangi bir zamanda bu beyanıma uygun olmayan bir durumun tespit edilmesi halinde, aleyhime doğacak bütün hak kayıpları dahil tüm hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

(Gül Temeltaş)

(11.07.2025)

ONAY

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı Rekreasyon Yönetimi Programı Gül Temeltaş öğrencisi tarafından hazırlanan Yaşlı Dostu Kent Bağlamında Şehirlerin Rekreatif Faaliyetler Açısından İncelenmesi: Ankara Örneği Başlıklı tez çalışması 11/07/2025 tarih ve saatinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak KABUL edilmiştir.

	Kabul	Ret
Başkan (Doç.Dr. Özgür YAYLA/Akdeniz Üniversitesi):	☒	☐
Üye (Prof. Dr. Ali YAYLI /HBV Üniversitesi):	☒	☐
Üye (Prof. Dr. Öğretim Üyesi Erdem ŞİMŞEK /HBV Üniversitesi):	☒	☐

YAŞLI DOSTU KENT BAĞLAMINDA ŞEHİRLERİN REKREAKTİF FAALİYETLER AÇISINDAN İNCELENMESİ: ANKARA ÖRNEĞİ

Gül TEMELTAŞ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Ali YAYLI

T.C. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı
2025, Ankara

ÖZET

Ankara ili özelinde yaşlı dostu kent yaklaşımı çerçevesinde sunulan rekreatif faaliyetlerin yeterlilik düzeyini değerlendirmek ve bu faaliyetlerin yaşlı bireylerin gereksinimlerine ne ölçüde cevap verdiğini analiz etmek amaçlanmıştır. Çalışmada, Ankara'nın yaşlı nüfus yoğunluğu yüksek olan Mamak, Gölbaşı, Keçiören ve Yenimahalle ilçeleri örneklem olarak ele alınmakta; bu ilçelerde mevcut olan rekreasyonel alanlar ve faaliyetlerin yaşlı dostu olma nitelikleri sorgulanmaktadır. İlgili ilçelerdeki rekreasyon alanlarını ziyaret eden 210 katılımcı ile 1.1.2025 ile 31.3.2025 arasında rekreasyon erişim yeterliliği ölçeği ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Açık alanları en olumlu değerlendiren Yenimahalle'de açık alanların donanımı, erişilebilirliği ve yaşlı bireylerin ihtiyaçlarına uygunluğu açısından diğer ilçelere göre daha iyi koşullara sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Ulaşım hizmetleri açısından Keçiören ve Yenimahalle ilçeleri, Mamak ve Gölbaşı ilçelerine göre daha olumlu değerlendirmiştir. Konut parametresine göre yaşlı dostu kent olma niteliğinde Yenimahalle, Keçiören ve Gölbaşı ilçeleri Mamak ilçesine göre daha olumlu algılanmıştır. Sosyal katılım imkânları açısından Keçiören ve Yenimahalle, Mamak ve Gölbaşına göre daha olumlu değerlendirmeler yapmıştır. Keçiören ve Gölbaşı toplum desteği ve sağlık hizmetleri parametresinde Mamak ilçesine göre daha olumlu değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda genel olarak değerlendirildiğinde, Ankara'nın yaşlı bireyler açısından kısmen yaşanabilir bir kent olduğu, ancak rekreatif faaliyetlere katılımı destekleyen fiziksel çevre düzenlemeleri, sosyal destek hizmetleri ve aktif yaşlanma politikaları açısından önemli eksiklikler taşıdığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Aktif yaşlanma, kentsel yaşlanma, yaşlı dostu kent, rekreatif alan, yaşlı yaşam merkezi

Examining Cities in Terms of Recreational Activities in the Context of Age-Friendly Cities: The Ankara Example

Gül TEMELTAŞ

Master's Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Ali YAYLI

Ankara Hacı Bayram Veli University, Institute of Graduate Programs

Department of Recreation Management

2025, Ankara

ABSTRACT

It is aimed to evaluate the adequacy level of recreational activities offered within the framework of the age-friendly city approach in Ankara and to analyze to what extent these activities meet the needs of elderly individuals. In the study, Mamak, Gölbaşı, Keçiören and Yenimahalle districts of Ankara, which have a high elderly population density, are taken as samples; the age-friendly qualities of recreational areas and activities in these districts are questioned. A research was conducted with 210 participants who visited the recreation areas in the relevant districts between 1.1.2025 and 31.3.2025 with the recreation access adequacy scale. It was concluded that Yenimahalle, which evaluated open areas most positively, has better conditions than other districts in terms of equipment, accessibility and suitability of open areas to the needs of elderly individuals. In terms of transportation services, Keçiören and Yenimahalle districts were evaluated more positively than Mamak and Gölbaşı districts. According to the housing parameter, Yenimahalle, Keçiören and Gölbaşı districts were perceived more positively than Mamak district in terms of being an age-friendly city. In terms of social participation opportunities, Keçiören and Yenimahalle have made more positive evaluations than Mamak and Gölbaşı. Keçiören and Gölbaşı have been evaluated more positively than Mamak district in terms of community support and health services. When the research results are evaluated in general, it can be said that Ankara is a partially livable city for elderly individuals, but it has significant deficiencies in terms of physical environmental arrangements, social support services and active aging policies that support participation in recreational activities.

Keywords: Active aging, urban aging, elderly friendly city, recreational area, elderly living center

İTHAF

Bu yüksek lisans tezimi, benim bu günlere gelmem için hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan rahmetli annem Deniz Temeltaş' a ithaf ediyorum.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimin boyunca hiçbir konuda desteğini esirgemeyen, bana güvenerek danışmanlığımı kabul eden, tezin oluşumundan tamamlanmasına kadar her aşamasında olabilecek tüm desteği ve sabrı gösteren kıymetli danışman hocam sayın Prof. Dr. Ali YAYLI'ya sonsuz teşekkür ederim.

Saha çalışmalarım sırasında çalışmama katkı sunan, Mamak Mutlu Aile Yaşam Merkezi, Karşıyaka İkinci Bahar Yaşlı Yaşam Merkezi, Alzheimer Demetevler Yaşlı Merkezi, Keçiören Hanımlar Lokali, Demetevler Emekliler Lokali, Yenimahalle İkinci Bahar Kültür ve Dayanışma Merkezi müdürlerine teşekkür ederim. Yine görüş ve önerileriyle katkı sunan Orhun Topaçoğlu'na teşekkür ederim.

Bugünlere gelmemi sağlayan ve hayatım boyunca bir kız çocuğunun sahip olabileceği en iyi ebeveyn olan rahmetli annem Deniz Temeltaş'ın ruhuna sonsuz minnetimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İTHAF	vi
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLoların LİSTESİ	xii
GRAFİKLERİN LİSTESİ	xiii
RESİMLERİN LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR DİZİNİ	xvi
1.GİRİŞ	1
2. YAŞLI DOSTU KENT İÇİN KAVRAMSAL ANALİZ	5
2.1. Birinci Basamak: Aktif Yaşlanma	5
2.1.1. Aktif Yaşlanmayı Belirleyen Faktörler	11
2.2. İkinci Basamak: Sosyal Düzenlemeler	14
2.2.1. Mevzuatta Yaşlılara Yönelik Bazı Düzenlemeler	14
2.2.2. Kalkınma Planlarında Yaşlılara Yönelik Düzenlemeler.....	16
2.2.3. İnsan Hakları Kriter Alınarak Yaşlılara Yönelik Düzenlemeler	20
2.2.4. Raporlarda Yaşlılara Yönelik Bazı Düzenlemeler	21
2.2.5. Yaşlılara Yönelik Diğer Çalışmalar	22
2.2.6. Yaşlılara Yönelik Yerel Düzeyde Yapılan Bazı Çalışmalar.....	23
2.3. Yaşlı Dostu Kentlerin Ortaya Çıkışı.....	23
2.3.1. Yaşlı Dostu Kentler Küresel Ağı.....	25
2.3.2. Yaşlı Dostu Kentler Küresel Ağına Katılabilmek İçin Gerekli Aşamalar.....	25
2.3.3. Yaşlı Dostu Kent Olabilme Kriterleri.....	27
2.4. Dünyada Yaşlı Dostu Kentler	40
2.4.1. Dünyada Yaşlı Dostu Kent ve Topluluklar Küresel Ağına Katılan Kent Örneklerinden İncelemeler	41
2.5. Türkiyede Yaşlı Dostu Kentler	45
2.5.1. Türkiye’de Yaşlı Dostu Kent ve Topluluklar Küresel Ağına Katılan Kent Örneklerinden İncelemeler	46
3. YAŞLI DOSTU KENT PRATİĞİNDE REKREASYONUN ÖNEMİ	49

3.1. Türkiye’de Yaşlı Nüfus	49
3.2. Kentsel Yaşlanma	49
3.3.Kent Rekreasyonu.....	53
3.4. Dünyada Kent Rekreasyonunun Ortaya Çıkması	54
3.4.1. Amerika Birleşik Devletleri	55
3.4.2. Avustralya	55
3.4.3. Çin Halk Cumhuriyeti	56
3.4.4. Güney Afrika.....	56
3.5.Türkiye’de Kent Rekreasyonunun Ortaya Çıkması.....	56
3.6. Kentsel Yaşlanmada Rekreasyon Kaynaklarının Yeri	58
3.7. Yaşlı Dostu Kent Kriterlerinin Şehirlerin Rekreatif Faaliyetlerini Güçlendirmesi	58
3.7.1. Dış Mekânlar ve Binalar.....	59
3.7.2. Ulaşım	61
3.7.3. Konut.....	63
3.7.4. Sosyal Katılım	64
3.7.5. Toplumsal Yaşama Dâhil Olma ve Toplumun Yaşlıya Saygısı	65
3.7.6. Vatandaşlık Görevini Yerine Getirme ve İstihdama Katılım	67
3.7.7. İletişim ve Bilgi Edime.....	67
3.7.8. Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri	68
3.8. Kentsel Yaşlanmada Devletin Rekreatif Düzenlemeleri	69
3.8.1. Kent Ormanı ve Mesire Alanları, Milli Parklar, Tabiat Parkları, Göller, Piknik Alanları vb. Düzenlemeler.....	70
3.8.2. Kent Gönüllüleri (Konseyleri).....	71
3.8.3. Yaşlı Meclisleri (Emekliler Meclisi)	72
3.8.4. Bahar Evleri.....	72
3.8.5. Yaşlı Hizmetleri Merkezi	72
4. ANKARA KENTİNDE YAŞLILARA YÖNELİK REKREATİF DÜZENLEMELER (SEÇİLİ İLÇELERE GÖRE)	75
4.1. Gölbaşı Başkent Ankara Kalkınma Projesi (BAKAP) Tarım Kampüsü ve Rekreasyon Alanı	75
4.2. Gölbaşı Mogan Gölü ve Parkı	76
4.3. Atatürk Sahil Parkı	76
4.4. Alparslan Türkeş Parkı.....	77
4.5. Gölbaşı Tulumtaş Mağarası.....	77

4.6. Filiz Çakmak Parkı	78
4.7. Esertepe Rekreasyon Alanı.....	78
4.8. Kösrelik Isık Göleti Mesire ve Rekreasyon Alanı.....	79
4.9. Kartaltepe Kent Ormanı Mesire Alanı.....	80
4.10. Yakacık Mesire Alanı	80
4.11. Atatürk Orman Çiftliği	81
4.12. Bağlum Mesire Alanı.....	82
4.13. Üreğil Millet Bahçesi.....	82
4.14. Mavi Göl (Bayındır Barajı) Piknik Alanı	83
4.15. 100.Yıl Cumhuriyet Millet Bahçesi.....	83
4.16. Mutlu Aile Yaşam Merkezi	84
4.17. Cemre Parkı	85
4.18. Yenimahalle Ata Kültür Merkezi	85
4.19. Demetevler Parkı	86
4.20. Şeyit Piyade Er Ali Başpınar Parkı.....	86
4.21. Muhsin Yazıcıoğlu Parkı	87
4.22. Bağlarbaşı Parkı.....	87
4.23. Aşık Veysel Parkı	88
4.24. Kırım Sudak Kardeşlik Parkı.....	88
4.25. Kırkağaç Parkı	89
4.26. Vali Erdoğan Şahinoğlu Parkı	89
4.27. İhlamur Vadisi ve Doğal Yaşam Parkı	90
4.28. Keçiören Belediyesi Hanımlar Lokali	91
4.29. Karşıyaka İkinci Bahar Yaşlı Yaşam Merkezi	91
5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	93
5.1.Araştırmanın Modeli.....	93
5.2.Araştırmanın Deseni	94
5.3.Araştırmanın Hipotezleri	95
5.4.Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	96
5.5.Veri Toplama Araçları.....	97
5.6.Verilerin Analizi	98
5.7.Araştırmanın Sınırlılıkları.....	107

6.BULGULAR	109
6.1. Katılımcıların Cinsiyet Değişkeni İle Kentsel Rekreatif Erişim Yeterliliği Farklılaşmasına Ait Bulgular	112
6.2. Katılımcıların Yaş Değişkeni İle Kentsel Rekreatif Erişim Yeterliliği Farklılaşmasına Ait Bulgular	114
6.3.Katılımcıların Eğitim Durumu Değişkeni İle Kentsel Rekreatif Erişim Yeterliliği Farklılaşmasına Ait Bulgular	117
6.4. Katılımcıların Medeni Durum Değişkeni İle Kentsel Rekreatif Erişim Yeterliliği Farklılaşmasına Ait Bulgular	120
6.5. Katılımcıların Çalışma Durumu Değişkeni İle Kentsel Rekreatif Erişim Yeterliliği Farklılaşmasına Ait Bulgular	122
6.6. Katılımcıların Konut Durumu Değişkeni İle Kentsel Rekreatif Erişim Yeterliliği Farklılaşmasına Ait Bulgular	125
6.7. Katılımcıların Konutta Oturulan Süre Değişkeni İle Kentsel Rekreatif Erişim Yeterliliği Farklılaşmasına Ait Bulgular	128
6.8. Katılımcıların Konut Özellikleri Değişkeni İle Kentsel Rekreatif Erişim Yeterliliği Farklılaşmasına Ait Bulgular	130
6.9. Katılımcıların Gelir Durumu Değişkeni İle Kentsel Rekreatif Erişim Yeterliliği Farklılaşmasına Ait Bulgular	132
6.10. Katılımcıların Hanede Yaşanan Kişi Değişkeni İle Kentsel Rekreatif Erişim Yeterliliği Farklılaşmasına Ait Bulgular	135
6.11. Katılımcıların Çocuk Sayısı Değişkeni İle Kentsel Rekreatif Erişim Yeterliliği Farklılaşmasına Ait Bulgular	138
6.12. Katılımcıların Yaşanılan İlçe Değişkeni İle Kentsel Rekreatif Erişim Yeterliliği Farklılaşmasına Ait Bulgular	141
6.13. Betimsel Analiz Bulguları	144
TARTIŞMA VE SONUÇ	155
EXTENDED ABSTRACT	166
KAYNAKÇA	169
EKLER	181
ÖZGEÇMİŞ	185

TABLULARIN LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 5.1. İç Tutarlılık Analizi.	99
Tablo 5.2. Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) Testi.....	99
Tablo 5.3. Açıklayıcı Faktör Analizi.	100
Tablo 5.4. Ölçek Uyum İndeskleri.	105
Tablo 5.5. Çarpıklık ve Basıklık Testi Sonucu.	106
Tablo 6.1. Frekans Analizi.	109
Tablo 6.2. Cinsiyet Değişkeni Ölçek Alt Boyutlarına Ait T Testi Test Sonuçları.....	112
Tablo 6.3. Yaş Değişkeni Ölçek Alt Boyutlarına Ait Anova Test Sonuçları.	114
Tablo 6.4. Eğitim Durumu Değişkeni Ölçek Alt Boyutlarına Ait Anova Test Sonuçları.	117
Tablo 6.5. Medeni Durum Değişkeni Ölçek Alt Boyutlarına Ait T Testi Test Sonuçları.	120
Tablo 6.6. Çalışma Durumu Değişkeni Ölçek Alt Boyutlarına Ait Anova Test Sonuçları.....	122
Tablo 6.7. Konut Durumu Değişkeni Ölçek Alt Boyutlarına Ait Anova Test Sonuçları	125
Tablo 6.8. Konutta Oturulan Süre Değişkeni Ölçek Alt boyutlarına Ait T-Testi Sonuçları.....	128
Tablo 6.9. Konut Özellikleri Değişkeni Ölçek Alt Boyutlarına Ait T-Testi Sonuçları.....	130
Tablo 6.10. Gelir Durumu Değişkeni Ölçek Alt Boyutlarına Ait Anova Test Sonuçları	132
Tablo 6.11. Hanede Yaşanan Kişi Değişkeni Ölçek Alt Boyutlarına Ait Anova Test Sonuçları.....	136
Tablo 6.12. Çocuk Sayısı Değişkeni Ölçek Alt Boyutlarına Ait Anova Test Sonuçları... ..	138
Tablo 6.13. Yaşanılan İlçe Değişkenine Ait Anova Test Sonuçları	141
Tablo 6.14. Ölçek Maddelerine Ait Betimsel Analiz Sonuçları	144
Tablo 6.15. Ölçek Alt Boyutlarına Ait Betimsel Analiz Sonuçları	148

GRAFİKLERİN LİSTESİ

	Sayfa
Grafik 5.1. Ölçeğe Ait Scree Plot.....	104
Grafik 6.1. Yaş Gruplarına Göre Genel Rekreatyon Skoru.....	149
Grafik 6.2. Rekreatyoneel Algıya Göre Yaşlı Profilleri.....	151

RESİMLERİN LİSTESİ

	Sayfa
Resim 4.1. Bakap Tarım Kampüsü ve Rekreasyon Alanı.....	75
Resim 4.2. Gölbaşı Mogan Gölü ve Parkı.....	76
Resim 4.3. Atatürk Sahil Parkı.....	76
Resim 4.4. Alparslan Türkeş Parkı.....	77
Resim 4.5. Gölbaşı Tulumtaş Mağarası	77
Resim 4.6. Filiz Çakmak Parkı.....	78
Resim 4.7. Esertepe Rekreasyon Alanı	78
Resim 4.8. Köşrelik Işık Göleti ve Mesire Alanı	79
Resim 4.9. Kartaltepe Kent Ormanı Mesire Alanı	80
Resim 4.10. Yakacık Mesire Alanı	80
Resim 4.11. Atatürk Orman Çiftliği.....	81
Resim 4.12. Bağlum Mesire Alanı	82
Resim 4.13. Üreğil Millet Bahçesi	82
Resim 4.14. Mavi Göl (Bayındır Barajı) Piknik Alanı	83
Resim 4.15. 100. Yıl Cumhuriyet Millet Bahçesi	83
Resim 4.16. Mutlu Aile Yaşam Merkezi.....	84
Resim 4.17. Cemre Parkı.....	85
Resim 4.18. Yenimahalle Ata Kültür Merkezi.....	85
Resim 4.19. Demetevler Parkı.....	86
Resim 4.20. Şeyit Piyade Er Ali Başpınar Parkı	86
Resim 4.21. Muhsin Yazıcıoğlu Parkı	87
Resim 4.22. Bağlarbaşı Parkı	87
Resim 4.23. Aşık Veysel Parkı.....	88

Resim 4.24. Kırım Sudak Kardeşlik Parkı	88
Resim 4.25. Kırkağaç Parkı.....	89
Resim 4.26. Vali Erdoğan Şahinoğlu Parkı.....	89
Resim 4.27. Ihlamur Vadisi Doğal Yaşam Parkı	90
Resim 4.28. Keçiören Belediyesi Hanımlar Lokali.....	91
Resim 4.29. Karşıyaka İkinci Bahar Yaşlı Yaşam Merkezi.....	91

KISALTMALAR DİZİNİ

Ankara Eğitim Sağlık Hizmetleri İnşaat Enerji Gıda Temizlik İthalat İhracat Ticaret A.Ş.
[BELPA]

Avrupa Birliği Bakanlığı/Sosyal, Bölgesel ve Yenilikçi Politikalar Başkanlığı [ABB/SBYPB]

Ankara Büyükşehir Belediyesi [ABB]

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı [ASPB]

Yaşlı hakları Derneği[YHD]

Özel İhtisas Komisyonu Raporu [ÖİKR]

Kopenhag: DSÖ Avrupa Bölge Ofisi [DSÖ]

İstanbul Kent Konseyi [İKK]

Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]

1.GİRİŞ

Toplumların demografik yapısında yaşanan değişimlerle birlikte yaşı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı her geçen yıl artmaktadır. Bu artış, kentlerin fiziksel yapısından sosyal hizmet politikalarına kadar pek çok alanda yeniden yapılanmayı zorunlu hale getirmiştir. Yaşı bireylerin kent yaşamına aktif biçimde katılımlarını destekleyecek sosyal, kültürel ve fiziksel çevrelerin oluşturulması, sadece bir toplumsal sorumluluk değil, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma ve sosyal bütünleşme açısından da kritik bir gerekliliktir. Bu noktada, yaşı bireylerin günlük yaşamlarını zenginleştiren, sosyalleşmelerini ve aktif yaşam sürmelerini teşvik eden rekreasyonel faaliyetlerin planlanması ve sunumu özel bir önem taşımaktadır.

Ne var ki, Türkiye’de özellikle büyükşehirlerde yaşı dostu kent planlaması henüz istenen düzeyde değildir. Rekreatif alanların yaşı bireylerin ihtiyaçlarına uygun biçimde düzenlenip düzenlenmediği, bu alanlara erişim imkânlarının ne ölçüde sağlandığı ve sunulan etkinliklerin yaşı bireylerin fiziksel, bilişsel ve sosyal kapasitelerine uygunluğu konularında ciddi bilgi eksiklikleri söz konusudur. Özellikle kentleşmenin hızla arttığı, sosyo-kültürel yapının çeşitlilik gösterdiği metropol alanlarda, yaşı bireylerin rekreasyonel faaliyetlere katılımı çeşitli yapısal, çevresel ve organizasyonel engellerle sınırlı kalabilmektedir.

Ankara özelinde değerlendirildiğinde, kentin yaşı nüfusunun yoğunlaştığı semtlerde bulunan rekreatif alanların yaşı dostu kent ilkeleriyle ne ölçüde örtüştüğü konusunda kapsamlı bir analize rastlanılmamıştır. Bu eksiklik, yaşı bireylerin yaşam kalitesinin artırılması hedefiyle geliştirilecek stratejilerin etkinliğini azaltmakta ve yerel yönetimlerin karar alma süreçlerinde veri temelli yaklaşımların yetersizliğine neden olmaktadır.

Araştırmada birinci bölümde Yaşı dostu kent küresel ağına nasıl dâhil olunuyor? Kriterleri nelerdir? Yaşı dostu belediyeler hangi çalışmalarla bu ağın parçası olmuştur?

İkinci bölümde Kent rekreasyonu dünyada nasıl sınıflandırılıyor? Yaşı dostu kentte rekreasyon faaliyetleri nelerdir? Sorularına cevap aranmıştır.

Üçüncü bölümde de Ankara’nın rekreatif faaliyetler açısından yaşı dostu kent olma potansiyeli incelenmiştir. Ankara kentinin zayıf ve güçlü yönleri sıralanarak yapılan uygulamaların geliştirilmesi için neler yapılması gerektiği sorularına cevap aranmıştır.

Araştırmanın Problemi:

Araştırmanın problemi şu temel soruda şekillenmektedir:

Ankara ilinde yaşlı nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu ilçelerde sunulan rekreasyonel faaliyetler ve alanlar, yaşlı dostu kent ilkeleri doğrultusunda yeterli, erişilebilir ve işlevsel midir?

Bu temel soruya yanıt aranırken, rekreatif alanların niteliği, yaşlı bireylerin bu alanlara yönelik algıları, katılım düzeyleri, fiziksel erişim koşulları ve etkinliklerin yaşlıların ihtiyaç ve beklentilerine uygunluğu çok boyutlu biçimde incelenecektir. Bu yönüyle araştırma, kent planlamasında yaşlı bireylerin refahını öncelleyen yaklaşımların geliştirilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Alt Problem Cümleleri:

1. Rekreatif faaliyetler ile yaşlı dostu kent parametreleri nasıl bir uygunluk göstermektedir?
2. Rekreatif faaliyetler yaşlı dostu kent olabilmeyi nasıl etkiler?
3. Rekreatif faaliyetler ile yaşlı dostu kent parametreleri arasında nasıl bir ilişki vardır?
4. İdarecilerin yaşlı dostu kent açısından plan ve politikaları yeterli midir?
5. Yaşlı bireylerin yaşlı dostu kent olabilmeye yönelik rekreasyon uygulamalarından beklentileri nelerdir?

Araştırmanın Amacı ve Önemi:

Günümüzde yaşlı nüfusun hızla artması, kentlerin mekânsal, sosyal ve kültürel yapılarının yaşlı bireylerin ihtiyaçlarına uygun şekilde yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu demografik dönüşüm, yalnızca sağlık ve bakım hizmetlerinde değil, aynı zamanda yaşlı bireylerin aktif, sağlıklı ve sosyal yaşama katılımını destekleyen çevresel düzenlemelerin önemini de ortaya koymaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) ortaya koyduğu "Yaşlı Dostu Kent" yaklaşımı, kentlerin yaşlı bireyler için erişilebilir, katılımcı, güvenli ve kapsayıcı yaşam alanları sunması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, yaşlı bireylerin fiziksel, zihinsel ve sosyal iyi oluş hallerini destekleyici bir unsur olarak rekreasyonel faaliyetlerin kent planlamasında ve sosyal politika geliştirme süreçlerinde öncelikli bir yer edinmesi kaçınılmazdır.

Bu araştırmanın temel amacı, Ankara ili özelinde yaşlı dostu kent yaklaşımı çerçevesinde sunulan rekreatif faaliyetlerin yeterlilik düzeyini değerlendirmek ve bu faaliyetlerin yaşlı bireylerin gereksinimlerine ne ölçüde cevap verdiğini analiz etmektir. Çalışmada, Ankara'nın yaşlı nüfus yoğunluğu yüksek olan Mamak, Gölbaşı, Keçiören ve Yenimahalle ilçeleri örneklem olarak ele alınmakta; bu ilçelerde mevcut olan rekreasyonel alanlar ve faaliyetlerin yaşlı dostu olma nitelikleri sorgulanmaktadır. Böylece kentte yaşlı bireylerin sosyal entegrasyonunu, fiziksel aktiviteye katılımını ve yaşam doyumunu destekleyebilecek yapısal ve işlevsel olanakların varlığı, niteliği ve erişilebilirliği üzerine kapsamlı bir değerlendirme yapılması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın önemi, yaşlı bireylerin aktif yaşlanma süreçlerini destekleyen rekreatif faaliyetlerin mekânsal dağılımı, erişilebilirliği, katılım düzeyi ve yaşlı dostu tasarım ilkeleriyle olan uyumuna dair veri temelli bir analiz sunmasıdır. Bu yönüyle çalışma, hem yerel yönetimlere hem de sosyal politika geliştiricilerine yaşlı dostu kent planlaması bağlamında rehberlik edebilecek nitelikte bulgular üretmeyi hedeflemektedir. Ayrıca bu araştırma, literatürde sınırlı sayıda bulunan yaşlı bireyler ve kent rekreasyonu ilişkisine dair çalışmalara katkı sağlayarak, sosyal sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde yaşlı bireylerin yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik politikaların oluşturulmasına zemin hazırlayacaktır.

Kapsam ve Sınırlılıklar:

Bu çalışmada hem yaşlı nüfusun yoğun olması hem de rekreatif imkânların varlığı açısından Ankara ilinin Mamak, Yenimahalle, Keçiören ve Gölbaşı ilçeleri belirlenmiştir. Mamak ilçesi için Üreğil Millet Bahçesi, Mavi Göl (Bayındır Barajı) Piknik Alanı, 100. Yıl Cumhuriyet Millet Bahçesi, Mutlu Aile Yaşam Merkezi, Şeyit Piyade Er Ali Başpınar Parkı, Muhsin Yazıcıoğlu Parkı, Bağlarbaşı Parkı, Aşık Veysel Parkı, Kırım Sudak Kardeşlik Parkı, Kırkağaç Parkı seçilmiştir. Yenimahalle ilçesi için Yakacık Mesire Alanı, Atatürk Orman Çiftliği, Cemre Parkı, Ata Kültür Merkezi, Demetevler Parkı, Karşıyaka İkinci Bahar Yaşlı Yaşam Merkezi seçilmiştir. Keçiören ilçesi için Esertepe Rekreasyon Alanı, Kösrelik Işık Göleti Mesire ve Rekreasyon Alanı, Kartaltepe Kent Ormanı Mesire Alanı, Bağlum Mesire Alanı, Vali Erdoğan Şahinoğlu Parkı, Ihlamur Vadisi ve Doğal Yaşam Parkı, Hanımlar Lokali seçilmiştir. Gölbaşı ilçesi için BAKAP Tarım Kampüsü ve Rekreasyon Alanı, Mogan Gölü ve Parkı, Atatürk Sahil Parkı, Alparslan Türkeş Parkı, Tulumtaş Mağarası, Filiz Çakmak Parkı seçilmiştir. Araştırma 1.1.2025 ile 31.3.2025 tarihleri arasında ilgili ilçelerde yaşayan yaşlı

bireyler içerisinde gönüllülük esasına göre belirlenen katılımcılarla toplam 210 kişi ile gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırma kapsamında hazırlanan rekreasyon erişimini ölçmek için gerçekleştirilen anketler, hem zaman hem kaynak kısıtları nedeniyle belirli dönem ve koşullarda gerçekleştirilmiştir. Veriye ulaşmanın zorluğu, 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK)'nın kapsamında hem kurumlar üzerinden hem de bireylerin kişisel verileri 3. Kişilerle paylaşma konusunda çekimser hatta reddedici hale geldikleri bu çalışmada gözlemlenmiş bulunmaktadır. Her ne kadar 480'nin üzerinde veri toplama öngörülmüş olsa da bu sayıya ulaşmada zorluk yaşanmıştır. Kurumlardan gerekli izinlerin alınması aşamasından dolayı veri toplama güçleşmiş, kamusal alanlarda yapılan çalışmalarda da kimi gün 3-5 adet ile sınırlı anket edinilebilmiş ve bu çalışma 1,5-2 ay içinde bu şekilde devam etmiştir.

2. YAŞLI DOSTU KENT İÇİN KAVRAMSAL ANALİZ

2.1. Birinci Basamak: Aktif Yaşlanma

Yaşlanma olgu olarak insanlık tarihi kadar eskidir (Gürsoy Çuhadar, 2020, s.361; Posner, 1995, s. 24). Bu süreç, ana rahminde başlayıp ölene kadar devam eder (Baş, 2022, s. 5). Bu sürecin tüm insanlarda görülmesinden dolayı “evrensel”, canlılarda içten gelen bir değişimden dolayı oluştuğu için “içtengelirlik”, bir zaman diliminde birikimli olarak meydana geldiği için “ilerleyicilik”, ortaya çıkan sonucun canlının biyolojik ve fiziksel özelliklerini azalttığı için “zararlılık” şeklinde kriterleri bulunmaktadır (Karabulut, 2022, s. 9). Yaşlılık ise hayatın son dönemini içerir. Bu kavram da değişik tanımlarda yer alır. Dünya Sağlık Örgütü kronolojik anlamda yaşlılığı 65, Birleşmiş Milletler ise 60 olarak kabul etmektedir (Baş, 2022, s. 6). Günümüzde 65 yaş dönemi için 3. Yaş, 80 yaşındaki dönem için 4. Yaş dönemi ifadeleri de kullanılmaktadır (Aslan, 2015, s. 25). Bu tanımlama kronolojik bir tanımlamadır. Biyolojik anlamda yaşlılık ise genetik faktörlerin etkisiyle yüzün kırışması, saçların beyazlaması gibi bireyin vücut fonksiyonlarında meydana gelen değişimlerdir. (Baş, 2022, s. 6). Toplumun yaşlı bireylerden beklenen davranışları ve toplumun o bireylere verdiği değer ise sosyolojik anlamda yaşlılık tanımını oluşturur (Bölüktaş, 2019, s. 9). Yaşlı bireyin yaşlılık sürecini nasıl algıladığı ile ilgili yaptığı yorum ve yaşam tarzı psikolojik yaşlılığı ifade eder (Köroğlu & Köroğlu, 2015, s. 814). Ekonomik yaşlılık ise emeklilik döneminin başlamasıyla maddi imkanlar ile toplumsal statünün değişmesi ile ortaya çıkan durumu içermektedir (Sınmaz & Erbey, 2019, s. 568). Bir toplumda 65 yaş ve üzerindeki kişi sayısının toplam nüfus içindeki oranına göre yaşlılığın değerlendirilmesi de toplumsal yaşlılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre yaşlı bireylerin toplum içindeki oranı yüzde %7-10 aralığında ise yaşlı nüfus olarak ifade edilmektedir (Köroğlu & Köroğlu 2015, s. 814)

Yaşlı nüfusun artması ve doğurganlığın azalması 20. Yüzyılın önemli demografik konularından olmuştur. Yaşlanan toplumda yaşlılar topluma katkı vermeyen, toplumun katkılarından yararlanan hareketsiz nüfus olarak görülmektedir (Tunçer, 2017, s.11). Bu nedenle bireyin sosyal çevresiyle uyumunu savunan yaklaşımlar yaşlılar için de son derece önemli olmaktadır.

Aktif yaşlanma kavramı, bireylerin yaşlandıkça toplumdan uzaklaşmasına yönelik teze karşı geliştirilen geri çekilme teorisine tepki olarak 1961 yılında Robert Havighurst tarafından yaşlı bireylerin daha motivasyonlu ve üretken yaşamlarını savunan aktivite kuramı ile

ortaya çıkmıştır (Zengin Taş vd., 2023, s. 74). Aktif ve sağlıklı yaşlanma gibi temel sosyogerontolojik kavramların anlaşılması kırsal yerler açısından farklılık göstermektedir. Bu kavramlar, aktif yaşlanmada ekonomik olarak üretken veya kendini geliştirme faaliyetlerini içerse de şehir yaşamında kırsal toplum, bağımlı ve yaşam kalitesinde yetersiz gibi gösterilmektedir. Zira bahçe bakımı, bitkilerin yetiştirilmesi veya hayvancılık gibi faaliyetler, iyi yaşlanma kavramlarında görünmezdir (Kafkova & Vidovicova, 2025, s.25).

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) aktif yaşlanmayı, insanın yaşlanırken ekonomik hayattaki verimliliğini ve kapasitesini yönetebilme becerisi olarak tanımlamıştır (Karabulut, 2022, s. 2). Bu bağlamda aktif yaşlanma yaklaşımı, yaşlı bireylerin yaşlanınca pasif ihtiyaçlarının olduğu dönemden hayatın her alanında fırsat eşitliği tanıyan hak temelli bir yaklaşıma dönüşmektedir (Gürsoy Çuhadar, 2020, s.370).

1970'lerde ilk defa Fransa'da Üçüncü yaş kavramı ortaya çıkmış olup bu kavram kişinin aktif iş yaşamından sonraki yaşam dilimini ifade etmektedir. Fransa'da ortaya çıkan ilk üçüncü yaş üniversitesi, yaş sınırı olmaksızın katılımcıların fiziksel aktiviteler, akademik konular ve el sanatları gibi pek çok konuyu içermektedir (Elmacı & Ergin, 2015, s. 123). Bütün bunlar sosyal izolasyonun azaltılması amacıyla da son derece önemlidir. Nitekim sınırlı mali kaynaklara sahip olma, yaş ilerledikçe öğrenme kaybının artması, çocuk sahibi olmamak, zayıf görme, işitme kaybı, emeklilik, gelir kaybı, eşin kaybedilmesi gibi faktörler sosyal izolasyonda risk faktörleridir (Cotterell, Buffel, Phillipson, 2018, s.81). Bu risk faktörlerini önlemek amacıyla günümüzde yaşlı bireylerin çalışma hayatı dışına itilmelerinden dolayı üçüncü yaş üniversiteleri oluşturulmuş ve bununla da yaşlı bireylerin birikimlerinden yararlanarak kuşaklararası dayanışma arttırılmak ve sosyal izolasyon azaltılmak hedeflenmiştir (Elmacı & Ergin, 2015, s. 123).

BM tarafından 1982 yılında Viyana'da 1. Yaşlılık Asamblesi düzenlenmiştir. Burada kabul edilen ilk Viyana Uluslararası Yaşlanma Eylem Planı ile yaşlı bireylerin istihdam, sağlık, barınma gibi yaşam koşullarını iyileştirmek ele alınmıştır (Perez, 2021, s.1).

Uluslararası HelpAge Organizasyonu (Uluslararası Yaşlı Yardım Kurumu) Birleşmiş Milletlere bağlı olarak 1983 yılında kurulmuş, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini araştırmak amacıyla uğraşan bir sivil toplum kuruluşudur (HelpAge International, 2015a). Topluluğun kurucu üyeleri arasında Kanada, Kolombiya, Kenya, Hindistan ve İngiltere yer almaktadır. Günümüzde, Uluslararası HelpAge Organizasyonu; Birleşmiş Milletler ve Dünya Sağlık

Örgütü ile birlikte yaşlılık alanında işbirliği içinde çalışarak önemli destekler vermektedir. Şu an bu organizasyon, 80 ülkede 130 üyelik temsilciliğine ulaşarak önemli bir sivil toplum kuruluşu haline gelmiştir (Oğlak, 2019, s. 85)

1990’larda ise sadece ekonomik anlamda yaşlılık değil, toplumsal katılım anlamında yaşlılık konusu DSÖ tarafından ele alınmıştır (Baş, 2022, s. 17). Farkındalığı arttırmak için Birleşmiş Milletler 14 Aralık 1990’da 1 Ekim’i Uluslararası Yaşlılar Günü olarak kabul etmiştir. Her yıl Uluslararası Yaşlılar Günü’nde bir konuya dikkat çekilmesi sağlanmaktadır (Akyıldız & Akbaş, 2020, s. 85). 2024 yılı da “Onurlu Yaşlanma” sloganıyla “Dünya Genelinde Yaşlı Bireyler için Bakım ve Destek Sistemlerinin Güçlendirilmesinin Önemi” ana konu olarak seçilmiştir (Yaşlı Hakları Derneği [YHD], 2024). Ülkemizde de 18-24 Mart Yaşlılar Haftası olarak belirlenmiştir (Özbay & İlvan, 2024, s. 12).

Aktif yaşlanma 1997’de düzenlenen G8 zirvesinde de tartışılmıştır. 1999’da Avrupa Komisyonu tarafından Towards A Europe For All Ages adlı belgede yaşlıların riskleri ve bakım ihtiyaçları, sosyal dışlanmaları gibi konular görüşülmüştür (Baş, 2022, s. 17).

23-24 Mart 2000 tarihlerinde gerçekleştirilmiş Lizbon Avrupa Konseyi Zirvesinde onaylanan Lizbon Stratejisinde alınan kararlardan biri, 2010 yılına kadar 55-64 yaş arası nüfusun % 50’sinin istihdam edilmiş olmasıdır (Avrupa Birliği Bakanlığı/Sosyal, Bölgesel ve Yenilikçi Politikalar Başkanlığı [ABB/SBYPB], 2011, s. 4). Bu da göstermektedir ki Lizbon sözleşmesi, aktiflik kavramını istihdam olarak kullanmaktadır.

Diğeri ise 2002 Barselona Konseyinde de ifade edilen 2010 yılına kadar insanların çalışma hayatının 5 yıl daha uzatılmasının sağlanmasıdır (ABB/SBYPB, 2011, s. 4).

Gelişmekte olan ülkelerde yaşlıların geçimi ve bakımı önemli iken gelişmiş ülkelerde aktif ve sağlıklı yaşlanma sürecine önem verilmesi öne çıkmaktadır. Bu sebeple yaşlıların sosyal katılımı ve aktif yaşlanmayı destekleyen hizmetler daha önemli olmaktadır (Özmete, 2022, s. 53). Bunlardan bir tanesi 60+ Tazelenme Üniversitesi’dir. Bu üniversite insan odaklı bir eğitimden yola çıkarak yaş ayrımcılığına son verip fiziksel, kurumsal engeller ortadan kalkınca her yaştan insanın okuma olanaklarından faydalanmasını gündeme getirmiştir (Tufan, 2019, s. 21). Tazelenme Üniversitesi Projesi 2016 yılında Akdeniz Üniversitesi bünyesinde faaliyetlerine başlamıştır. Halen Akdeniz, Ege, Muğla Sıtkı Koçman, İstanbul Nişantaşı, Alanya Hamdullah Emin Paşa Üniversiteleri’nde gönüllülük esasına dayalı olarak

eğitim verilmektedir. Tazelenme üniversite öğrencileri ile diğer öğrenciler bir araya gelerek etkileşimlerini sürdürmektedir (Özbay & İlvan, 2024, s. 14).

Daha önceki devletler yaşlanma ile ilgili başa çıkma yolları üzerinde dururken Avrupa Komisyonunun demografıyı birincil sıraya alması ile mevcut demografik eğilimlerin ülke ekonomilerini de zora soktuğuna dikkat çekilmek istenmiştir (Ataman Atak, 2024, s. 69). Bazı AB kaynaklarında yaşam boyu öğrenme, sağlığı teşvik edici spor vb. faaliyetlerde bulunma ve emeklilikten sonra aktif olma gibi hizmetler yer alsada uygulamada bunların yeterliliği gözlenememekte ve sadece yaşlıların uzun ömre rağmen sağlıkta olası iyileşmeyi öngörerek çalışma hayatlarının uzatılması şeklinde yer bulmaktadır (Fries, 2012, s.1). Aktif yaşlanma politikaları yeterli düzeyde değildir. Bu doğrultuda Alan Walker tarafından son yirmi yılda aktif yaşlanmaya ilişkin AB politikalarının iki zıt modelden oluştuğu ifade edilmektedir. Bunlardan ilki çalışma yaşamının uzatılması diğeri DSÖ ve BM tarafından aktif yaşlanmaya yönelik topluluk politikası oluşturacak daha kapsamlı bir modelin hazırlanmasıdır (Ataman Atak, 2024, s. 71)

2001’de Uluslararası Aktif Yaşlanma Konseyi (ICAA) kurulmuştur. Bu konseyin amacı yaş dostu ortamlar oluşturarak aktif yaşlanmayı teşvik etmektir (Tunçer, 2017, s. 13). 2002’de 2. Dünya Yaşlılık Asamblesi’nde Madrid Uluslararası Yaşlanma Eylem Planı (MIPAA) düzenlenmiştir. Burada DSÖ, hükümetlere aktif yaşlanma programını içeren politikalar oluşturmalarını önermiştir (Baş, 2022, s. 18; Yıldırım, 2021, s.1896). Yani yaşlı bireyler edilgen olmaktan ziyade; ekonomik ve sosyal kalkınma süreçlerine katkı sağlayan bireyler olarak görülmüştür.

2002 yılında DSÖ tarafından kabul edilen “Aktif Yaşlanma: Bir Politika Çerçevesi” isimli referans belgesinde aktif yaşlanma, bireylerin hayat kalitelerini arttırmak için sağlık, katılım ve güvenlik fırsatlarının en uygun hale getirilmesi olarak tanımlanmıştır (Özmete, 2022, s. 85; Mendoza, Ruvalcaba, Arias, Merino, 2015, s.829). Aktif Yaşlanma Çerçeve Metninde yaş dostu kavramı, aktif yaşlanma faaliyetlerinde yaşlı dostu ortamları desteklemek, yaşlı dostu sağlık merkezleri, ulaşım olanakları, güvenli açık alanların oluşturulması ve yaşlıların depresyonuna ilişkin çalışmalar şeklinde ele alınmıştır (Durdubaş, 2015, s. 206).

Aktif yaşlanma içerik olarak çok yönlü ifadeleri kapsamaktadır. Sağlıklı yaşlanma konusunda fiziksel, sosyal ve zihinsel durumlar ifade edilmektedir. Katılım konusunda eğitime katılım, toplumsal yaşama her yönüyle dahil olmak, her tür işte çalışma olanaklarının

tanınması durumları açıklanmaktadır. Güvenlik konusunda da yaşlıların her türlü ihtiyacı dikkate alınarak korunmaları ifade edilmektedir (Karabulut, 2022, s. 45). Yani DSÖ, aktif yaşlanmayı en iyi duruma getirme olarak tanımlamıştır. Bir başka ifadeyle aktif yaşlanma, bağımsız olarak sağlıklı bir yaşam beklentisine sahip olmak demektir (Tunçer, 2017, s. 13). Bütün bunlar göstermektedir ki aktif yaşlanma, insanların sosyal, fiziksel sağlıklarını koruyarak toplum içinde aktif katılımlarını sağlarken güçsüz, engelli, bakıma muhtaç olanları da kapsamak üzere tüm insanların yaşlanırken yaşam olanaklarını arttırmayı amaçlamaktadır.

MIPAA ile ortaya koyulan ilkelerin hayata geçirilerek bölgedeki ülkelerin yaşlanan nüfuslarının uzun ömürlülük adına geliştirmelerine ortam yaratmalarını teşvik etmek için 2008’de Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE) bünyesinde Yaşlanma Daimi Çalışma Grubu (SWGA) kurulmuştur. Çok taraflı hükümetlerin katılımıyla oluşturulan Çalışma Grubu’nda ülkemizin de yer aldığı devlet temsilcilerinin yanı sıra üniversiteler ve uluslararası kuruluşların katılımlarıyla politikalar geliştirilmektedir (ASHB, 2019). Bu politikaların içeriğinde yaşlılara yönelik çevre oluşturma, 50 yaş ve üzeri bireylere istihdam olanakları sağlama, yaşam boyu öğrenme, yaşlı ayrımcılığını ortadan kaldırma, sağlık hizmetleri sunumunu ve ulaşılabilirliğini artırma gibi konular yer almaktadır. Yaşlılara yönelik iş bulma şirketlerinin artırılması, yaşlılara yönelik bilgisayar kullanımının sağlanması, halk eğitim programlarının oluşturulması, emekli üniversitelerinin kurulması, yaşlıların bakımında uzman hemşirelerin sayısının artırılması sağlanmalıdır (Bölüktaş, 2019, s.263).

2010 yılında DSÖ Yaşlı Dostu Şehirler ve Topluluklar Küresel Ağı (AFFC) projesi, dünya çapındaki şehirleri, toplulukları ortak bir arada yaşlanmak amacıyla bir araya getirmek için kurulmuştur. Bu proje, aktif yaşlanmayı teşvik eden uygulamalara odaklanmaktadır (DSÖ, 2021; Buckner vd., 2019, s.205).

Aktif yaşlanma konusunda Avrupa Birliği programları kapsamında 2011’de İtalya’da bir seminer düzenlenmiştir. Seminerde Almanya, İngiltere, Polonya, Litvanya, Portekiz, İtalya’nın katılımıyla 2012 yılı için “Aktif Yaşlanma ve Kuşaklararası Dayanışma” konusu çerçevesinde “Beden, Ruh ve Zihin İçin Gıda-Food for Body, Mind and Spirit-” başlıklı bir Grundtvig Öğrenme Ortaklıkları Projesi sunmaya karar verilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda Proje, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığınca (Ulusal Ajans) Avrupa Komisyonundan sağlanan hibeyle desteklenmiştir. Ülkeler kendilerine

verilen hibeyi kullanarak amaçlarını gerçekleştirmişlerdir. Bu projede Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, planlanan yurtdışına çıkan 24 kişi için 25.000 Avro hibe almıştır (Elmacı & Ergin, 2015, s. 120-121). AB, yaşlanma politikaları ile ilgili işbirliği yapmakta fakat yönergeleri devletler ulusal politikaları olarak sürdürmektedir. Uygulamada istihdam ve politikalarından üye devletler sorumlu iken AB, sadece koordinasyon ve hastalıkların önlenmesi ve sağlığın teşviki gibi iyi uygulamaları teşvik etmekle sorumludur. Ancak bu tür uygulamalar hükümetleri harekete geçirmekte yetersiz kalmaktadır (Ataman Atak, 2024, s. 70).

Avrupa’da 2012 yılı “Aktif Yaşlanma Yılı” olarak ilan edilmiştir (Akyıldız & Akbaş 2020, s. 84). Her yıl Aktif Yaşlanma Haftası kutlanarak yaşlılıkta sağlıklı yaşlanmak teşvik edilmektedir (Tunçer, 2017, s. 13). Aktif yaşlanma yılı aynı zamanda yaşlı bireyler için bireylerin kullanılmayan potansiyellerini ölçen aktif yaşlanma endeksinin ortaya çıkışını hızlandırmıştır (Ataman Atak, 2024, s. 65). Aktif Yaşlanma Endeksi (AAI), Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE) tarafından Avrupa Komisyonu İstihdam, Sosyal İşler ve Kaynaştırma Genel Müdürlüğü (DGEMPL) ve Viyana’daki Avrupa Sosyal Refah Politikası ve Araştırma Merkezi (ECSWPR) ile birlikte 2012’de 55 yaş ve üstü kişilere ilişkin hususların hesaplanması ile oluşan endekstir (Karabulut, 2022, s. 7). AAI, topluma katılım, istihdam, bağımsız, sağlıklı ve güvenli yaşam, aktif yaşlanma için kapasite ve destekleyici yaşam olmak üzere dört göstergeden oluşmaktadır. Bu endeks, ülkedeki yaşlı insanların potansiyellerinin ne kadar kullanıldığını, ekonomiye katılmak için ne kadar teşvik edildiğini ölçmektedir (Özel İhtisas Komisyonu Raporu [ÖİKR], 2018, s. 29).

DSÖ’nün 2006 yılında yaşlı dostu kentler çalışmasını gündeme getirmesi aktif yaşlanmaya da katkı sağlamıştır (Caner vd., 2013, s. 10). Bireyin aktif yaşlanması yaşadığı ülkedeki değişkenlere, ailesini ve milletini çevreleyen etkenlere, yaşadığı çevredeki sosyal faktörlere bağlıdır. Kente yönelik mekânsal düzenlemelerin çoğu yaş dostu bir şehrin karakteristik özelliklerini sunmaktadır. (Akyıldız & Akbaş, 2020, s. 86). Yaşlı dostu kent kavramında en önemli husus, yaşlının yaşam kalitesine yönelik yani yaşadıkları kültür ve değer sistemlerine göre hedefleri, beklentileri, kaygılarına göre yaşamdaki konumlarına ilişkin algılarıdır (Çakırer Özservet, 2016, s. 58; Dumitrache, Rubio, Bedoya, Herrera, 2017, s.2). Bu algının içinde aktif yaşlanma sadece fiziksel değil, kültürel, sosyal, ekonomik, dini ve bireysel olma ile ilgili süreçlere de katılmayı kapsamaktadır (Çakırer Özservet, 2016, s. 58).

2013-2016 yılları arasında DSÖ Avrupa Bölge Ofisi ile Avrupa Komisyonu tarafından Avrupa’da Yaş Dostu Ortamlar: Politika Eylem Alanları El Kitabı oluşturulmuştur (Dünya Sağlık Örgütü [DSÖ], 2021, s.2)

AYDO projesi, yerel mercilerin yaşlıların gereksinimlerine nasıl daha iyi cevap vereceklerini belirlemeleri konusunda talebe karşılık vererek destek sağlamak amacıyla oluşturulmuştur (DSÖ, 2021, s.2). Burada DSÖ’nün Yaşlı Dostu Kent Küresel Rehberi’nde yaşlıların sekiz alanda yaşadıkları avantajların ve engellerin anlatıldığı metodolojiyi daha da ileri götürerek politika yapılması desteklenmektedir (DSÖ, 2021, s.3).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), doğumda ortalama yaşam beklentisinin 1955’te sadece 48 yıl olduğunu; 1995’te 65 yıl olduğunu; 2025’te 73 yıla ulaşacağını belirtmektedir (Tiraphat, Peltzer, Thamma-Aphiphol, Suthisukon, 2017, s.1). 60 yaş üstü nüfusun 2050 yılına kadar % 22’ye ulaşması beklenmekle birlikte bu durumda yaşlı dostu yapılara ihtiyaç gösterileceği anlaşılmaktadır (Fathkabir, İnalhan, 2024, s. 20). AB Komisyonu 2015 Yaşlanma Raporuna göre AB’de 2013 yılında çalışma çağındaki her dört bireyden alınan kaynaklarla bir 65 yaş bireyin bakımı gerçekleştirilmektedir. 2060 yılında kaynak sağlama her iki çalışandan sağlanacak kaynaklarla olacağı belirtilmektedir. (Bölüktaş, 2019, s. 263)

2.1.1. Aktif Yaşlanmayı Belirleyen Faktörler

Aktif yaşlanma için yaşamın her alanından çeşitli belirleyiciler öne çıkmaktadır. (Baş, 2022, s. 20). Bu belirleyiciler, her ne kadar yaşlıların sağlık ve yaşam kalitesine vurgu yapsa da herkesin potansiyel yaşlı ve engelli adayı olduğu düşünüldüğünde her yaştan insanın sağlığı için gerekli olan belirleyicileri içermektedir (Tatal & Üstün, 2009, s. 3). Aktif yaşlanmayı etkileyen bu belirleyiciler, bireylerin sağlıklı, bağımsız, güvenli bir şekilde yaşlanmaları ve hem işgücüne hem aktivitelere katılım sağlayacağı bir alan oluşturmaktadır (Uyral, 2019. s.12). Bu alan yaşlılar için yaş dostu kentler projesi ile yaşanabilirlik adına önemli esaslar ortaya koymaktadır (Tatal & Üstün, 2009, s. 3).

• Sağlık ve sosyal hizmetlerle ilgili belirleyiciler: Daha ileri yaşta bulaşıcı olmayan hastalıklarla ilgili engelleri azaltmak ve yaşlandıkça yaşlı bireyin yaşam kalitesini arttırmayı içermektedir (Uyral, 2019, s. 12). Dolayısıyla sağlık ve sosyal hizmetler uzun süreli bakım başlığı altında birinci basamak sağlık hizmetleri, ruh sağlığı hizmetleri, palyatif bakım, kurumsal bakımı içermektedir. (Baş, 2022, s. 23). Güçsüz bireyler için hastanelere, bakım yerlerine ulaşmak ve sonrasında bakımın sürekli olması öncelik taşımaktadır (Karabulut,

2022, s. 53). Bununla birlikte sosyal desteğin depresyon ve hipertansiyonu kontrol etmesinin uzun süreli bakımın bir parçası haline geldiği söylenebilmektedir. Gelişmiş olan ülkelerde yaşlı nüfusun sağlık ve sosyal güvenlik sistemleri bir baskı oluştururken, gelişmekte olan ülkelerde bu durum gözlenmemektedir (Baş, 2022, s. 23). Yani gelişmekte olan ülkeler kaderlerine terkedilmiştir.

- Ekonomik belirleyiciler: Kırsal kesimde yaşayan, çocukları veya aile üyeleri olmayan yaşlıların yeterli barınma, gıda ve sağlık hizmetlerine erişimini içermektedir (Baş, 2022, s. 29). Yaşlıların kırılabilirlikleri ile ilgili Kore’de gerçekleştirilen çalışmada ekonomik olanakların düşük olması tüm nedenlere bağlı ölüm oranlarının artmasıyla önemli ölçüde paralel olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Özmete, 2022, s. 86). Yoksulluk, yaşlıların yüksek gelirlilere göre daha hasta, daha özürsüz olmalarına sebebiyet vermektedir. Bu yüzden yoksul kimseler kamu desteğine daha çok güvenmektedirler (Karabulut, 2022, s. 56).

Bir birey ya da gruba diğer yaşta ki birey ya da gruplardan farklı davranılması olarak tanımlanan yaş ayrımcılığı, ekonomik hayatta da zorunlu emeklilik uygulaması olarak kendini göstermektedir (Sığın, 2016, s. 95) Bu nedenle yaşlıların beceri ve deneyimlerinden yararlanılarak çalışma olanaklarının artırılması ve kimi engellerden dolayı bu koşullara erişemeyen yaşlıların sosyal koruma programları çerçevesinde korunması ve güçlendirilmesi gerekmektedir (Özmete, 2022, s. 86).

- Sosyal belirleyiciler: Yaşlıların yaşam boyu öğrenme olanaklarını geliştirmeyi, yaşlıların şiddet ve istismardan korunmasını kapsamaktadır. Yaşam boyu öğrenme olanaklarına erişim, şiddet ve istismardan korunma ileri yaşlarda aktif yaşlanmayı arttırdığı belirtilmektedir (Uyral, 2019,s. 18). Bireyin eğlenme ve dinlenme zamanlarını birlikte geçirebilecekleri insanları bulması da önemlidir (Sığın, 2016, s. 94). Yaşlı bireylerin arkadaşlarını kaybettikleri zaman yaşadıkları yalnızlık, hem fiziksel hem zihinsel sağlıklarındaki azalışla ilgilidir (Baş, 2022, s. 29). Bu nedenle duygusal destek sağlanması, sevgi ve empatinin iletilmesi önemli olmaktadır (Sığın, 2016, s. 94). Sivil toplum örgütleri ve sosyal hizmet uzmanları yaşlanan insanlar için sosyal bağları güçlendirici çalışmalarda bulunmalıdır. Yaşlı istismarı ile ilgili önlemler alınmalı ve kamu bilinci artırılmalıdır (Baş, 2022, s. 29). Acil durumlarda yaşlılar yazılı bilgileri okuyup anlayamaz, kurtarma esnasında da gerekli formları doldurmak oldukça zor olabilmektedir (Karabulut, 2022, s. 56). Bu

nedenle yaşlılara bilgisel destek verilmesi yani çeşitli durumların tanımlanması ve anlatılması sağlanmalıdır (Sığın, 2016, s. 94).

- Fiziksel çevre: Çoğunlukla insanların vakitlerini geçirdikleri fiziksel yapının objektif özellikleri olarak ifade edilmektedir. Bu özellikler kamusal alan dediğimiz mekanlar yani kaldırımlar, geçitler, yeşil alanlar, bank, gölgelikler gibi sokak mobilyalarıdır (Padeiro , Jose, Amado vd., 2021, s.2). Bu tür mekanlar sonuçta yaşlı bireyin aktif yaşlanmasını sağlayarak, yaşlının sağlıklı ve güvenli bir ortamda yaşamasını gerçekleştirecektir (Özmete, 2022, s. 86). Yaşlı bireylerin güvenli çevre koşullarında yaşanamaları, düşme tehlikesi aktif yaşlanmalarını etkileyerek depresyonu, hareketsizliği arttırmaktadır (Baş, 2022, s. 27). Düşme riskini arttıran çevresel etkiler arasında kaygan ve bozuk yürüme yerleri, destekleyici korkulukların olmaması, zayıf aydınlatma gibi durumlar yer almaktadır (Karabulut, 2022, s. 56)

- Kişisel belirleyiciler: Yaşlının yaşadığı çevrede mutlu olarak yaşlanmasına ilişkin biyogenetik faktörleri, uyum düzeyi ve bireysel farklılıkları içermektedir. (Özmete, 2022, s. 86). Zeka, aktif yaşlanmanın kişisel belirleyicisidir ve yaşla birlikte azaldığı için insanın yaşlanma biçimini büyük ölçüde etkilemektedir (Karabulut, 2022, s. 55). Kişinin kendi kapasitesini değerlendirerek daha sonra karşılaşacağı durumlarla baş etme mücadelesi geliştirebilmesi olarak ifade edilen öz-yeterlilik algısı aktif yaşlanmayı etkileyen bir diğer kişisel belirleyicidir (Sığın, 2016, s. 94).

- Davranışsal belirleyiciler: Sağlıklı yaşlanma için yaşam tarzına dikkat edilmesi önemlidir. Bu bağlamda uygun fiziksel aktivitelerin gerçekleştirilmesi, sağlıklı beslenme, tütün ve alkol kullanımının önlenmesi, ilaçların doğru kullanımı gibi özelliklere dikkat edilmelidir. Yaşam kalitesi düştükçe yaşlılarda fiziksel hareketlilik azalmaktadır (Dogra, Dunstan, Sugiyama, Stathi,Gardiner, Owen 2022, s.440). Yaşlı bireyler için yürümelerini desteklemek amaçlı güvenli alanlar ve fiziksel rehabilitasyon programları sağlanmalıdır. Yeterli beslenmeleri sağlanarak kemik kırılmalarını önlemek için kalsiyum ve D vitamini almaları desteklenmelidir (Baş, 2023, s. 24).

2.2. İkinci Basamak: Sosyal Düzenlemeler

Sosyal düzenlemeler, hem ekonomik, sosyal ve toplumsal değişimlerle yaşlı bireylerin ihtiyaçlarına cevap sağlayabilmeyi hem de geliştirilen politikalarla yaşlı dostu kent olabilmeyi gerçekleştirmeye katkı sağlamaktadır.

2.2.1. Mevzuatta Yaşlılara Yönelik Bazı Düzenlemeler

Mevzuattaki düzenlemeler bir kentin yaşlı dostu kent olmasında belirleyici olmaktadır. Yaşlı bireylerle ilgili başlıca düzenlemeler şunlardır:

1983 tarihli 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kanunu

3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

633 sayılı Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK

05.04.1987 tarihli ve 19422 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kamu Kurum ve Kuruluşları Bünyesinde Açılacak Huzurevlerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik

21.02.2001 tarihli ve 24325 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Yönetmeliği

2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile Büyükşehir Belediyelerine yaşlılar için sosyal ve kültürel hizmetler sağlamak, evde sağlık, evde bakım gibi hizmetler verilmiştir (Ataman Atak, 2024:81; Yıldırım, 2021, s.1896).

23.10.2007 tarihli ve 26679 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Bakıma Muhtaç Özürlülerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik

07.08.2008 tarihli ve 26960 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Özel Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezi Yönetmeliği

07.08.2008 tarihli ve 26960 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Yaşlı Hizmet Merkezlerinde Sunulacak Gündüzlü Bakım ile Evde Bakım Hizmetleri Hakkında Yönetmelik (Özmete, 2022, s.54, Yıldırım, 2021, s.1896).

8/6/2011 tarihinde, 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Kurulmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname ile Özürlüler İdaresi Başkanlığı ile Sosyal Hizmetler ve

Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne (SHÇEK) bağlı Özürlü Bakım Hizmetleri Dairesi Başkanlığı ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Dairesi Başkanlığının birleştirilmesiyle Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur (ASHB,2024; Yıldırım, 2021, s.1896).

Türkiye’de yaşlanma politikaları ve yaşlanma stratejilerinin belirlenmesi görevleri 2011 yılında kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na verilmiştir (Ataman Atak, 2024, s. 81).

2011 tarihli 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname çıkarılarak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kanunu Sosyal Hizmetler Kanunu olarak düzenlenmiştir (Dönmez Kara vd., 2022, s. 43).

3/5/2013 tarihinde 6462 sayılı Kanunla Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğünün adı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir. 10/8/2018 tarihli ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlanarak yaşlılık hizmetlerinin, bakanlık bünyesinde devam etmesi sağlanmıştır (ASHB,2024).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından 2016’da kabul edilen Yaşlı Destek Programı (YADES) 65 yaş üstü yaşlılar için evde veya kurumda bakımlarının kolaylaştırılması ve ülke genelinde hizmetlerin yaygınlaştırılmasını amaçlayan bir programdır (Ataman Atak, 2024, s. 91).

2018 tarihi 703 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 633 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin pek çok maddesi yürürlükten kaldırılmış, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığının tek çatı altında birleştirilmesi sağlanmıştır. Bakanlığın ismi Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olmuştur (Dönmez Kara vd., 2022, s. 43). Yaşlılara yönelik kamusal sosyal hizmetleri Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Bakanlığa bağlı olarak çalışmalarını yürüten Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü ve Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü vermektedir. Başlıca sosyal hizmetler huzurevi açmak, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi kurmak, evde yaşama destek hizmetleri ve gündüzlü bakım hizmetleri sunmak ile Yaşlı Hizmet Merkezi kurmaktır (Cengiz & İftar, 2018, s. 36; Yıldırım, 2021, s.1901).

2014-2018 Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda ilk kez Yaşlanma Özel İhtisas Komisyonu oluşturulmuştur (Dönmez Kara vd., 2022, s. 43).

2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanun ile primsiz yaşlı bireylerin sosyal güvenceleri sağlanmaktadır (Altun, 2021, s. 35) Kamusal sosyal yardımlardan biri olan 2022 sayılı Kanun kapsamında 65 yaş üzerinde yaşlı bireylere asgari ücretin 1/3 'ünden az geliri var ise bunlara güncellenmiş 2024 yılı temmuz ayı itibari ile 4.180,60 TL yaşlılık aidatı ödenmesi sağlanmaktadır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı [ASHB], 2025). 2828 ek 7.madde kapsamında da evde bakım ücreti ödenmektedir ve 65 yaş üzerindeki yaşlı bireylere şehir içinde ücretsiz seyahat imkânı sağlanmaktadır (Özkaya, 2019, s. 25).

Merkezi idarenin yanı sıra belediyelerin de sosyal belediyeçilik anlamında yaşlılara yönelik sosyal ve ekonomik hizmetleri olabilmektedir. Bunlar eğitim, sağlık, kültür, gezi, kamp, özel gün kutlamaları, ev temizliği, ev içi tadilat, kişisel bakım, psikolojik danışmanlık gibi hizmetlerdir (Havan & Cumhuriyet, 2024, s. 106,107). Yaşlı haklarının mevzuatla güçlendirilmesi ve kentlerde yerel yönetimlerin bu tür hizmetlerinin yaygınlaştırılması bir kentin yaşlı dostu kent olabilmesinde önemlidir.

2.2.2. Kalkınma Planlarında Yaşlılara Yönelik Düzenlemeler

İlk Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1963-1967) yaşlıları da içeren genel bir sosyal güvenlik sisteminin kurulmasından bahsedilmiştir (Ataman Atak, 2024, s. 85). Yaşlılara hizmet verecek binaların artırılması ile fiziksel donanımın geliştirilmesinden bahsedilmiştir (Çakmak Barsbay, 2018, s. 274).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1968-1972) yaşlıların bakımı konusunda Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve yerel yönetimler görevlendirilmiştir (Ataman Atak, 2024, s. 85). Yani merkezi ve yerel yönetimlerin iş birliği içinde olacakları, sosyal refah hizmetlerinin tek elden sosyal hizmetler kurumu tarafından sağlanması belirlenmiştir (Çakmak Barsbay, 2018, s. 274).

1973-1978 yılları arasındaki Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda doğum oranlarındaki azalma yavaş olurken ölüm oranlarındaki azalma hızlı olduğuna dikkat çekilmiş, sigortalılara yaşlılık sigortası uygulanması hedeflenmiştir. Ayrıca sosyal sigorta ve sosyal yardım programlarının tek bir çatı altında toplanması belirtilmiştir (Ataman Atak, 2024,s. 85). Hizmet sunmada boşluklar olmasından dolayı belediyelerce verilen hizmetlere atıf yapılmıştır. Doğrudan yardımlar yerine istihdama katılmanın teşvik edileceği belirtilmiştir (Çakmak Barsbay, 2018, s. 274).

1979-1983 yılları arasındaki Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının huzur evleri yatırımlarını sürdürmesi ve Sosyal Hizmetler Kurumunun tek elde toplanmasından bahsedilmiştir (Ataman Atak, 2024, s. 85). 1977 yılında yürürlüğe giren 65 yaşını doldurmuş yaşlılara maaş bağlanması ile ilgili yasanın uygulanmasında karşılaşılan sıkıntıların azaltılması hedeflenmiştir. Ayrıca özel sektörün, huzurevi ve benzeri sosyal tesisler açmalarının özendirileceği vurgulanmıştır (Çakmak Barsbay, 2018, s. 274).

1985-1989 yılları arasındaki Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yaşlılara sunulacak hizmetlerin özellikle korunmaya, bakıma muhtaç yaşlıların ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yaygın hale getirilmesi amaçlanmıştır (Ataman Atak, 2024, s. 85). Diğer planlardan farklı olarak bu planda muhtaçlık öne çıkmıştır. Kamu kurumları ile gönüllü kuruluşların koordinasyonu ile kaynakların verimli kullanılacağından bahsedilmiştir (Çakmak Barsbay, 2018, s. 274).

1990-1994 yılları arasındaki Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yaşlıların ruh sağlıklarına önem verilmesi ve yaşlı aylıklarının düzenlenmesi görüşülmüştür (Ataman Atak, 2024, s. 85). Yerel yönetimlerin de katkılarıyla korunmaya muhtaç yaşlılara öncelik verileceğinden bahsedilmiştir (Çakmak Barsbay, 2018, s. 274).

1996-2000 yılları arasındaki Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yaşlı bakımı konusunda ailelerin eğitileceği ve yaşlı sağlığı ile ilgili programlar görüşülmüştür (Ataman Atak, 2024, s. 86). İlk kez yaşlılara verilecek hizmetlerle ilgili yerel yönetimlere yetki devrinden bahsedilmiştir. Sosyal yardımlarla ilgili Sosyal Yardım ve Hizmet Kurumunun kurulacağından bahsedilmiş ancak fiiliyata geçirilememiştir (Çakmak Barsbay, 2018, s. 274).

2001-2005 yılları arasındaki Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda aktif yaşlanma için sivil toplum kuruluşlarının ve aile içi yaşlı bakımının desteklenmesinden bahsedilmiştir (Ataman Atak, 2024, s. 87). Serbest zamanlarını üretken geçirmeleri için yerel yönetimlerin ve üniversitelerin destekleneceği, huzurevi ve yaşlı dayanışma merkezlerinin açılacağından bahsedilmiştir (Çakmak Baybars, 2018, s. 275). Plana göre kurulan "Yaşlı Dayanışma Merkezleri", 2008 yılında yapılan değişiklikle "Yaşlı Hizmet Merkezi" adını almıştır (Yıldırım, 2021, s. 1901).

2007-2013 yılları arasındaki Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yaşlı nüfusun arttığı ve yoksulluk sınırındaki yaşlılara yardım edilmesinden bahsedilmiştir (Ataman Atak, 2024, s. 87). Huzurevi sayısı ve kalitesinin arttırılacağından bahsedilmiştir (Çakmak Baybars,

2018, s. 275). 2007’de DPT tarafından Ulusal Yaşlanma Eylem Planı hazırlanmış, planda Türkiye’deki yaşlıların sorunları ve çözüm önerileri üzerinde durulmuştur. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından hazırlanan 2011-2013 yıllarını içine alan Bakım Hizmetleri Stratejisi ve Eylem Planı’nda ise yaşlılara yönelik bakım hizmetlerinin güçlendirilmesi ifade edilmiştir (Ataman Atak, 2024, s. 82; Yıldırım, 2021, s.1896). 2013’de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı’nda yaşlıların karar verme süreçlerine katılımına yönelik atılması gereken adımlar görüşülmüştür (Ataman Atak, 2024, s.83; Yıldırım, 2021, s.1897).

2014-2018 yılları arasındaki Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda ilk kez “Yaşlanma Özel İhtisas Komisyonu” kurulmuştur. Planda aktif yaşlanma desteklenmiştir (Ataman Atak, 2024, s. 87, Yıldırım, 2021, s. 1897). Yaşlılara ilişkin konutların tasarlanması, sağlıklı ve güvenli yaşam şartlarına erişimin sağlanması, yaşlılar için fırsat eşitliğini gözetken kentsel tasarım uygulamalarının desteklenmesi, yerinde bakım hizmetlerinin arttırılacağı ifade edilmiştir (Çakmak Baybars, 2018, s. 275). 2015-2020 yılları arasında Türkiye’de Sağlıklı Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı Sağlık Bakanlığı tarafından yayınlanmıştır. Programda yaşam boyu sağlığın geliştirilmesi ve sağlıklı yaşlanma, sağlığa yönelik risklerden toplumun korunması, yaşlı bireyler için sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi ile izleme ve değerlendirmenin arttırılması olarak 4 yönerge belirlenmiştir (Ataman Atak, 2024, s. 83). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından 2016-2020 yılları arasında yayınlanan Aktif Yaşlanma Strateji Belgesinde yaşlı bireylerin toplumda aktif bir şekilde yaşlanmaları görüşülmüştür (Çakmak Barsbay, 2018, s. 276).

Cumhurbaşkanlığına bağlı Strateji ve Bütçe Başkanlığı On Birinci Kalkınma Planında (2019-2023) Yaşlanma Özel İhtisas Komisyonu Raporu hazırlanmıştır (Ataman Atak, 2024, s. 88). Raporda yaşlı nüfusun aktif ve sağlıklı yaşlanmaya ilişkin olanaklarının arttırılarak sağlık ve sosyal güvenlik harcamalarında azalma oluşabileceği ifade edilmiştir.

On Birinci Kalkınma Planının hedeflerinde şunlar yer almaktadır:

- Yaşlılara yönelik sağlık hizmetlerine ulaşımın kolaylaştırılması, evde sağlık hizmetlerinin arttırılması

- Yaşlıları daha çok takip ederek hastalıkların koruyucu ve tedavi hizmetlerinin güçlendirilmesinin sağlanması

- Kamuoyundan destek alınarak ilaçların doğru kullanımı konusunda bilgilendirmenin arttırılması

- Ekonomik, ulaşılabilir yaşlı bakım imkânlarının arttırılması

- Yaşlılara bakan personelin nitelik ve niceliğinin arttırılması

- Uzun süreli bakıma muhtaç yaşlılarda hizmetlerin geliştirilmesi

- Farklı kurumlardan sunulan bakım hizmetlerinin bütünlüğünün sağlanması ve yerel yönetimlerin işe daha çok katılımının sağlanması

- Yaşlılar için sağlık hizmetlerinin sunumunun geliştirilmesi

- Yaşlıların sosyal hayata katılımlarının sağlanarak aktif yaşlanmanın gerçekleşmesi

- Yaşlıların çalışma hayatında kalmalarını sağlayacak kolaylıkların geliştirilmesi

- Yaşlıların toplumsal karar alma süreçlerine katılımlarının sağlanarak tecrübelerinden yararlanılması

- Yaşlıların kendilerini huzurlu ve güvenli bir ortamda yalnız hissetmedikleri durumun oluşturulması

- Yaşlılar için sosyal ortamların oluşturulması

- Yaşlılara yönelik politika geliştirilirken veriye dayalı Türkiye Bakım ve Yaşlılık Araştırması yapılması

- Yaşlılara yönelik kazaların en aza indirilmesi için konut ve çevre düzenlemelerinin yapılması, yeşil alanların güvenliğinin arttırılması

On Birinci Kalkınma Planı'nın hedefleri, DSÖ'nün aktif yaşlanma politikalarıyla örtüşmektedir (Baş, 2022, s. 31,32,33).

2021-2026 yılları arasında Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan ikinci Sağlıklı Yaşlanma Eylem Planı'nda yaşlıların sağlık hizmetlerine daha kolay ulaşmaları amaçlanmıştır (Ataman Atak, 2024, s. 84).

2024-2028 On İkinci Kalkınma Planı'nda bir önceki plana ek olarak yaşlılarla ilgili düzenlemeler arttırılmış, tele sağlık hizmetlerinin arttırılması ve yerel yönetimlerin sosyal imkânlar sunmalarının teşvik edilmesi belirtilmiştir (Ataman Atak, 2024, s. 89). Tele sağlık hizmetleri, erişimi zor uzak bölgelere bilişim ve iletişim teknolojileri ile ulaşılmasını hedefler.

Günlük olarak hastaya ilaçlarını ve egzersizlerini hatırlatmayı kapsamaktadır. Tele bakım hizmeti ise yaşlılık döneminde ortaya çıkabilecek riskleri azaltmak, hastanın bağımsız yaşamasına destek olmak için uzaktan takip yoluyla yaşlıların izlenmesidir. Örneğin günaydın hizmeti ile yaşlılarla belirli saatlerde görüntülü konuşma yapılarak sağlık durumları izlenmektedir (Bölüktaş, 2019, s. 172).

2.2.3. İnsan Hakları Kriter Alınarak Yaşlılara Yönelik Düzenlemeler

Yaşlılıkla ilgili yapılan düzenlemelerden İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde (1948) herkesin yaşam hakkı imkânına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla yaşlı hakları insan haklarının bir parçasıdır. (Tufan, 2019, s. 18; Yıldırım, 2021, s.1898).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Ulusal İnsan Hakları Kurumu (UİHK) fikri yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu paralelde BM Genel Kurulu tarafından 1993'te "İnsan Haklarının Geliştirilmesi ve Korunması için Kurulan Ulusal Kuruluşların Statüsüne İlişkin İlkeler" ya da diğer adıyla "Paris Prensipleri" kabul edilmiştir. Ülkemiz de bu gelişmeleri örnek alarak Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde bir komisyon oluşturup insan haklarının kurumsallaşma sürecini başlatmıştır. 2012 yılında 6332 sayılı Türkiye İnsan Hakları Kurumu Kanunu ile Türkiye İnsan Hakları Kurumu (TİHK) kurulmuş, Türkiye İnsan Hakları Eşitlik Kurumu (TİHEK) da, 06.04.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile resmileştirilmiştir. TİHEK; kamu tüzel kişiliğine sahip idari ve ekonomik özerkliği olan özel bütçeli ve Adalet Bakanlığı ile ilişkili bir kurumdur. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu kurumun karar organıdır (Özmete, 2022, s. 95).

Yaşlılara verilecek hizmetler pozitif ayrımcılık olarak değil sosyal devletin hak ve hizmetlere ulaşmada eşitliği sağlayıcı görevlerinden biri olarak düşünmek daha doğru olmaktadır. Aksi takdirde yaşlılara verilen her hak onlara bir iyilik gibi görülüp devletin her vatandaşının hizmetlere ulaşmadaki eşitliği sağlayıcı görevi yerine getirilmemiş olur. Yaşlı dostu kentlerde yaşlıların eşit haklardan yararlanması için birçok düzenleme yer almaktadır (Durdubaş, 2015, s. 208).

Ülkemizde de 6701 sayılı Kanun kapsamında, insan hakları konusunda etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Bunlardan biri olan Yaşlı Hakları Çalıştay'ında TİHEK tarafından 02 Aralık 2019 tarihinde, "İhmal Edilen Bir Alan Olarak Yaşlı Hakları" ve "Bir Ayrımcılık Türü Olarak Yaşlılara Yönelik Ayrımcılık" başlıklı oturumlarda yaşlı hakları ile ilgili görüşmeler yapılmıştır. 18-24 Mart Yaşlılar Haftası vesilesiyle yaşlı haklarının duyurulması, COVID-19

salgınının yaşlı bireyler üzerindeki etkileri ve önlemlerin alınması konusunda 22 Mart 2021 tarihinde Ankara’da “Yaşlı Hakları Forumu” yapılmıştır (Özmete, 2022, s. 96).

1 Şubat 2011 tarihinde Ankara Valiliği tarafından Türkiye’de başlatılan ilk hizmet modeli Ankara Yaşam Destek Merkezi’dir. T.C. Ankara Valiliği tarafından yürütülen Ankara Yaşam Destek hizmeti, ailelerin küçülmesi ve sanayileşme ile büyük kentlere gidilmesi sonucunda yalnız kalan yaşlıların, engelli ve kronik hastaların, her yaştan yalnız yurttaşların hizmet almaları için yapılan bir uygulamadır (Tomanbay, 2015, s. 192-193).

Bu uygulama aile bazında şöyle gerçekleşmektedir: Ailelere sesver aygıtı ve sesver düğmesi ile evde ya sabit ya da CSM’li (sim kartlı) bir telefon üzerinden hizmet sağlanmaktadır. Bilgilerin alınması, yetkililer tarafından eve gidilip bilgi formunun doldurulması ve formun özel olarak tasarlanmış bilgisayara yüklenmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Sesver aygıtı ile bilgisayardaki o kişinin bilgileri örtüştürüldükten sonra, sesver aygıtı evin telefon sistemine bağlanarak işlem tamamlanmış olmaktadır. Kişi, telde konuşurken sesver düğmesine bastığında çağrı merkezinde kendi bilgileri görülmektedir (Tomanbay, 2015, s. 193).

Bu düğme kadınlar için kolye, erkekler için bileklik şeklinde düzenlenmiştir. Banyoda vb. ev içinde düştükleri anda düğmeye bastıklarında yardım çağrısı alınabilmektedir. Suya ve ışığa göre tasarlanmıştır. Yani banyoda zarar görmez, renkli ışıkları ile görme zorluğu çeken yaşlılara kolaylık sağlar. Evden çıktığında başka bir düğmeye basılarak haber verilmekte eve döndüğünde tekrar evdeyim anlamında düğmeye basılarak yetkililere işaret verilmektedir (Tomanbay, 2015, s. 194).

Sesver aygıtı ile kendilerinin düğmeye basmaları ile kurulan bağlantının haricinde hiçbir bağlantı kurulamamaktadır. Bu hizmet kesintisiz bir hizmettir. Abonelik bedeli sosyal güvenlik bütçesinden bakım sigortası olarak alınmaktadır. Türkiye’de ilk başlaması 1 Şubat 2011’de Ankara’da Ankara Valiliği tarafından SABEV (Sosyal Hizmetler Araştırma, Belgeleme, Eğitim Vakfı) ile hizmet sözleşmesi temelinde gerçekleşmiştir. (Tomanbay, 2015, s. 195-196).

2.2.4. Raporlarda Yaşlılara Yönelik Bazı Düzenlemeler

Yaşlı haklarına yönelik olarak yapılan etkinliklerden biri 22 Haziran 2021 tarihinde gerçekleştirilen, “Yaşlı Haklarına Yönelik İstişare Toplantısı”dır. 6701 sayılı Kanun’un “Kurumun görevleri” başlıklı 9’uncu maddesinin ilgili fıkrasına göre, TİHEK,

cumhurbaşkanlığına ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmak üzere, insan haklarının korunması ile işkence ve kötü muameleyle mücadele ve ayrımcılıkla mücadele alanlarında yıllık raporlar hazırlamakla görevlidir (Özmete, 2022, s. 97).

Türkiye’de nüfusun yaşlanmasından dolayı “Yaşlıların Hayatın Çeşitli Alanlarında Yaşadıkları Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Bir Meclis Araştırma Komisyonu Kurulmasına Dair Karar” 26.04.2022 tarih ve 31825 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır (Özmete, 2022, s. 109). Raporda yaşlı hakları, sağlık hizmetleri, geriatri hizmetleri, yaşlıların rekreatif katılımları, hayat boyu öğrenme olanakları, aktif yaşlanma konularında kararlar alınmıştır (ASHB, 2019).

Bu gelişmelerin daha da ileriye taşınması anlamında Yaşlanma Vizyon Belgesi hazırlanmıştır. Burada aktif yaşlanma, yaşlıların ihtiyaçlarının belirlenmesi, yaşlıların haklarının gerçekleştirilmesinde çok taraflı bir işbirliğine yer verilmesi amaçlanmaktadır. Yaşlanma Vizyon Belgesi; 10. Kalkınma planı (2014-2018), 11. Kalkınma Planı (2019-2023), 2020’de I. Yaşlılık Şurası’nda alınan tavsiye kararları (yani aktif yaşlanma, sağlıklı yaşam ile ilgili kararlar) 2022’de Türkiye İnsan Hakları Eşitlik Kurumu tarafından yayınlanan Türkiye Yaşlı Hakları Raporu, 6 Aralık 2022’de Uluslararası Yaşlı Refahı Çalıştayı Sonuç Raporu, 2023’de Meclis Araştırması Komisyonu gibi çalışmalar sonucunda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda oluşturulmuştur (ASHB, 2019; Yıldırım, 2021, s.1897).

2.2.5. Yaşlılara Yönelik Diğer Çalışmalar

Türkiye’de yaşlı bireylere yönelik aktif yaşlanmayı destekleyen sosyal programlar da bulunmaktadır. Bu kapsamda Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından I. Yaşlılık Şûrası 2019’da Ankara’da gerçekleştirilmiştir (Özmete, 2022, s. 56; Yıldırım, 2021, s.1897). Şura’da aktif yaşlanma, yaşlı bireylerin teknolojiyi kullanabilme yeterliliklerinin artırılması, bakım hizmetlerinin niteliğinin ve personelin kalitesinin artırılması, yerel yönetimler bakımından yaşlı dostu kentlerin yaygınlaştırılması, yaşlı hakları gibi konuların önemine dikkat çekilmiştir (ASHB, 2019).Bu konuda üçüncü yaş üniversitelerinin kurulup yaşam boyu öğrenmenin desteklenmesi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından 2016’da hayata geçirilen yaşlılara yönelik hizmetleri hayata geçirmede kaynak sağlamayı amaçlayan Yaşlı Destek Programı (YADES)’in oluşturulması sağlanmıştır (Özmete, 2022, s. 56).

2.2.6. Yaşlılara Yönelik Yerel Düzeyde Yapılan Bazı Çalışmalar

Antalya Yaşlılık Araştırması (AYA), Antalya merkezde, 55 yaş ve üzeri kişiler üzerinde istihdam, sağlık, aile yapısı, kültür, sanat, sosyal ilişkiler temaları ile yaşlıların haklarının araştırıldığı 2013, 2016 ve 2019/2020 yıllarında yapılan devlete bağlı olmayan bağımsız kuruluşlarca her üç yılda bir yapılan çalışmadır (Küçük, 2020, s. 32).

Yaşlı Dostu Çevre Değerlendirme Rehberi SOLİS ise yaş dostu çevreler konusunda Türkiye’de gerçekleştirilen en geniş araştırmadır (Küçük, 2020, s. 32). Çalışma, iki çalışmadan elde edilen sonuçlardan oluşturulmuştur. Bunlardan ilki 2017 yılında Antalya’nın Finike İlçesine bağlı Gökbük köyünde Lund Üniversitesi, Raoul Wallenberg Enstitüsü (RWI) desteğiyle yapılmış bir çalışmadır. Diğeri ise 2019 yılında, Antalya’nın Muratpaşa ilçesinde Lund Üniversitesi Raoul Wallenberg Enstitüsü Türkiye Programı desteğiyle “Yaş Dostu Kentlere Doğru: Hızla Yaşlanan Bir Toplumda Yaş Dostu Çevreler ve Hizmetler Yaratmak” başlığı ile gerçekleştirilmiştir (Küçük, s. 2020, s. 34)

2.3. Yaşlı Dostu Kentlerin Ortaya Çıkışı

Yaşlı insanların yaşam kalitesini yükseltmek için ilk kez 2005 yılında XVIII. Dünya Gerontoloji ve Geriatri kongresinde konuşma alanı bulan yaş dostu şehirler uygulaması, yaşlı insanların sağlık, katılım, güvenlik alanındaki olanaklarını en iyi hale getirmek için hayata geçirilen bir süreçtir (Tutal & Üstün, 2009, s. 3). Yaşlı Dostu Kentin ortaya çıkmasını sağlayan faktörler BM tarafından da bağımsızlık, bakım, katılım, kendini gerçekleştirme ve haysiyet olarak ifade edilmiştir (ASPB, 2016, s. 12).

Yaşlı dostu kent kavramının ortaya çıkmasına sebep dünya nüfusu içinde yaşlıların artması ve demografik hareketliliğin farklılaşmasının getirdiği sonuçlardır (Görgün Baran, 2019, s.24). Kentin kalabalıklaşması ve yaşlılar için karmaşıklaşması ile kentin olanaklarının genişlemesi hem yaşlılar için güvenli ortamlara ihtiyaç duymayı hem de hizmetlerin yaşlılar için de ulaşılabilirliğinin sağlanmasını gündeme getirmiştir.

Bu bağlamda yaşlı dostu kent, yaşlıların yaşa bağlı ihtiyaçlarına cevap veren, alacakları kararlara ve yaşam tarzlarına uyan düzenlemelerin sağlandığı, savunmasız olanların korunduğu, yaşamda her alanda toplumla entegrasyonlarının sağlanmasına çalışılan, politikaların ve hizmetlerin oluşturulduğu kentler olarak ifade edilmektedir (Demirtaş vd., 2017, s.103).

Yaşlı dostu kentler fikri DSÖ'nün aktif yaşlanma politika söylemi ile örtüşmektedir (Yazıcıoğlu, Cafer Tufan, 2015, s.3). Zira yaşlı dostu kent, yaşlı bireylerin toplum içinde aktif yaşlanma durumuna sahip olması gerçeğinden yola çıkmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü Yaşlı dostu kent oluşturabilmek için “Küresel Yaşlı Dostu Kentler Rehberi” ni 2006’da hazırlamış ve bir takım kriterler belirlemiştir. Bunlar: (1) dış mekânlar ve binalar yani fiziksel alanlar, (2) ulaşım, (3) konut, (4) sosyal katılım yani aktivitelere katılım,(5) yaşlıya saygı ve toplumsal yaşama dâhil olma, (6) sivil katılım ve istihdam, (7) iletişim ve enformasyon ve (8) topluluk desteği ve sağlık hizmetleridir (Murtagh, Cleland,Ferguson, Ellis, Hunter , Rodriguez Añez, Becker, Akira, Hino, Siqueira, 2022, s. 64). Son çalışmalarla birlikte bu sekiz alan hoşgörü, adalet, iyi yönetime vurgu yapan “uyumlu kentler” ile mevcut ve gelecek kuşaklar arasında ihtiyaçları dengeleyici bir ekonomik büyüme için “sürdürülebilirlik” adı verilen iki kentsel modelle bütünleştirilmiştir. Bu çalışmaların sonucunda “Yaşam boyu mahalle ve ev” kavramları ortaya çıkmıştır (Erdem & Yavuz, 2020, s. 285). Bunun için kentlerin özelliklerine göre bazı kentlerde konut, çevre ve hizmetlerin erişilebilirliğinin artırılması gibi düzenlemeler yapılırken, bazı kentlerde de ya fiziksel altyapı ve tasarıma ya da sosyal ilişkilerin kapsayıcılığına ilişkin çalışmalar yapılmaktadır (Şrestha, Şivam, Karuppanan, 2017, s.2). Yani bu kriterler Yaşlı Dostu Kent için aynı zamanda araştırma alanı olmaktadır.

Bu kriterlere göre Dünya Sağlık Örgütü'nün yaşlı dostu kent projesi, sadece yaşlıların değil, ilk başta çocuklar ve engelliler olmak üzere kentte yaşayan tüm insanların yaşamını kolaylaştırmak için fırsatlar sunmaktadır. (Erdem & Yavuz, 2020, s. 285).

2015 yılında Birleşmiş Milletlerin kabul ettiği 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nden olan “şehirlerin kapsayıcı, güvenli, sürdürülebilir olarak düzenlenmesi” ve bu bağlamda kentlerin ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirliğinin sağlanması kentte yaşayan herkes kadar yaşlıların da yaşamlarını olumlu etkileyecektir. Diyelim ki çevresel sürdürülebilirlik sağlanamadığında mesela kentlerde hava kirliliğinden en olumsuz etkilenen grubun yaşlılar olduğu görülmektedir. O yüzden çevresel sürdürülebilirlikle ilgili yenilenebilir kaynakların ekonomik kullanılması ve biyoçeşitliliğin korunması gerçekleşmelidir. Yaşlıların sosyalleşmesini sağlayan aktivitelerin oluşturulması, evde bakım hizmetlerinin, konut, sağlık, alt yapı vb. hizmetlerinin yaşlılar düşünülerek planlanması ile sosyal sürdürülebilirlik sağlanırken yaşlılara adil ücret ile asgari yaşam standardının verilmesi ile de ekonomik

sürdürülebilirlik sağlanmaktadır (Kangalgil Balta vd., 2023, s.36,37). Bu da göstermektedir ki sürdürülebilirliğin esas alınarak kentlerin düzenlenmesi yaşlı dostu bir kent olmayı sağlamada önemli bir parametre olmaktadır.

Lynch (1981)'e göre de bir kentin yaşlı dostu kent olması için şunlar gerekmektedir:

- Canlı kent yani vatandaşların aktif katılım sağlayabilmeleri
- Algılanabilir kent yani vatandaşların kenti kolay algılayabilecekleri şekilde dizayn edilmesi
- Erişilebilir kent yani kentin her yerine ulaşım ağının ve bilgiye erişimin kolay olması
- Sağlıklı kent yani sağlıklı yapıların inşa edilmesi ve kamusal alanlarla bilgi alışverişinin sağlanması
- Adil ve Etkin kent, yani kentin her yerine hizmetlerin optimum şekilde dağıtılması

Yaşlı Dostu Kent parametrelerinde de sıralanan dış mekanlar ve binalar, ulaşım, açık alanların önemi bu planlama ilkeleri ile de örtüşmektedir (Akyıldız ve Akbaş, 2020, s.88).

Yaşlı Dostu Kent kavramı, Türkiye’de de ilk olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından Türkiye Belediyeler Birliği, Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği ve Bursa Büyükşehir Belediyesinin işbirliği ile Bursa’da gerçekleştirilen sempozyumda ele alınmıştır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı [ASPB], 2015).

Yıldız (2021), yaşlı dostu kent kavramının, 2015 yılında yapılan Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumunda 14 belediyenin yaşlı dostu kent çalışmalarının değerlendirilmesi ile ortaya çıktığını belirtmiştir.

2.3.1. Yaşlı Dostu Kentler Küresel Ağı

“Yaşlı Dostu Kent” kavramı, dünyada ilk kez DSÖ tarafından 2006 yılında kabul edilmiş olup, toplumlarda aktif ve sağlıklı yaşlanmayı sağlamayı amaçlayan uluslararası bir faaliyettir (Baran Görgün, 2019, s. 17).

2.3.2. Yaşlı Dostu Kentler Küresel Ağına Katılabilmek İçin Gerekli Aşamalar

2010 yılında “Yaşlı Dostu Kentler Küresel Ağı”, Dünya Sağlık Örgütü tarafından yaşlı dostu kentler rehberi öncülüğünde Yaşlı Dostu Kent kavramını tüm dünyada yaygınlaştırabilmek için oluşturulmuştur (Kılınç, 2022, s. 313).

DSÖ'ye göre yaşlı dostu kentler küresel ağına katılabilmek için aşamalar şu şekilde belirtilmiştir:

1. www.who.int/age_friendly_cities/en/index.html adresinde yer alan başvuru formu eksiksiz bir şekilde doldurulmalıdır (Yıldız, 2021, s. 62).

2. DSÖ'ye, belediye başkanı ve belediye yönetimi tarafından o ilçenin ya da kentin Yaşlı Dostu Şehirler Küresel Ağı'na uygun olacaklarına dair ve sürekli yenileşmeyi yapacaklarına dair resmi yazı sunulmalıdır (Caner vd. 2013, s.9).

3. 5 yıl içinde Dünya Sağlık Örgütü'nün belirlediği dört aşamalı süreç tamamlanmalıdır (Şentürk, 2016, s. 58).

Yerel yönetimlerin yerine getirmeleri gereken dört aşamalı döngü şu şekildedir:

1. Planlama: 1-2 yıl içerisinde dört adımdan oluşan işlemlerle tamamlanmalıdır:

a) Yaşlı Dostu Şehirler döngüsü boyunca yaşlıların katılım mekanizmalarının ortaya çıkartılması

b) Kentin “yaşlı dostu şehir” olup olmasına göre değerlendirmesi

c) Değerlendirme bulgularına dayanarak üç yıllık şehir planlaması oluşturulması

d) Göstergelerin oluşturularak ilerlemenin izlenmesi

2. Uygulama: 3-5 yıl içerisinde tamamlanmaktadır. Birinci aşamadan sonra kentler, yaşlı dostu çalışmalarını iki yıl içerisinde incelenmesi ve onaylanması için DSÖ'ye sunmalıdırlar. DSÖ tarafından onaylandıktan sonra şehirlere bu çalışmalarını yapmaları için üç yıl süre verilecektir.

3. İlerlemenin Değerlendirilmesi: Beşinci yılın sonunda yani uygulamanın ilk periyodunun sonunda, birinci aşamada belirlenen göstergeler taslağında hazırlanan gelişim raporu şehirler tarafından DSÖ'ye sunulmalıdır.

4. Sürekli İyileştirme/ Geliştirme: İlerlemelerin açık bir şekilde kanıtları varsa, kentler sürekli iyileştirme fazına geçerler. Kentler gelişmelerin olduğu göstergelerle birlikte beş yıla kadar yeni bir plan geliştirilmek üzere davet edilirler. Yeni planla ilgili çalışmalar ikinci uygulama periyodunda değerlendirilir. Şehirler daha fazla uygulamalar yaparak küresel ağa olan üyeliklerini sürdürebilirler (Caner vd. 2013, s. 9).

2.3.3. Yaşlı Dostu Kent Olabilme Kriterleri

Küresel Yaşlı Dostu Kentler Rehberi, yaş dostu kentlere yönelik sekiz alanı ve yaşlıların tanımladıkları yaş dostu kentlerin ana hatlarını sıralamaktadır (Görgün & Baran, 2019, s. 25). Bu kriterler hem yaşlıların kendilerini yaşadıkları yerde güvende hissetmelerini hem de rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını sağlamakta ve kolaylaştırmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün sekiz maddelik içeriği ülkelerin yapılarına göre farklı olsa da hem hükümet hem yerel yönetimlerle birlikte yürütülmelidir (Taneli & Taneli, 2015, s. 50).

Literatürde; “Yaş Dostu Kent”, “Yaş Dostu Topluluk”, “Yaş Dostu Toplum”, “Yaşanılabilir Topluluklar/Toplumlar”, “Yaş Dostu Kentler ve Topluluklar” gibi çeşitli isimlerle yer alan yaklaşım Avrupa Yaş Dostu Ortamlar projesinde de aynı ilkelere işaret etmekte ve genel olarak tüm yaş gruplarını kapsayacak şekilde bir kent yaşamından bahsetmektedir (Kangalgil Balta vd., 2023, s. 34). Yaş dostu ortamlar yaratmanın fiziksel alt yapıdan sosyal katılıma kadar pek çok unsuru vardır. Bu unsurlar yerel yönetimler, halk sağlığı uzmanları, mimarlar, toplum örgütleri tarafından değerlendirilmektedir (Buffel & Phillipson, 2016, s.95).

2.3.3.1. Açık Alanlar ve Binalar

Yaşlanmakla birlikte bireyler açık alan hareketlilikleriyle ilgili pek çok zorluk yaşamaktadırlar. İşlevsel, duyuşsal ve bilişsel değişiklikler yaşayan yaşlı bireyler yaşlanmakla birlikte hareketlerinin genellikle kısıtlandığını hissetmektedirler. Nitekim yaşlı bireyler araba kullanamayabilir ve kazalara daha açık hale gelebilirler. Açık alanlarda bisiklete binme ve yürüme kısıtlamaları ile karşılaşabilirler. Böylece kendi yaşadıkları mahallelerinde bile hareketlilik alanları daralabilmektedir (Zandieh ve Acheampong, 2021, s.1).

Kentte yaşayan insanların sağlık ve refahı için açık alanlar, yeşil alanlar sağlık için bir dizi ekosistem hizmeti sağlar. Bolund ve Hunhammar (1999)'a göre, kentte yaşayanların kentin içindeki ekosistemlerden elde edebilecekleri yararlar olarak tanımlanması kentsel ekosistem hizmetlerini karşımıza çıkarmaktadır. Yeşil alanlardaki bitki örtüsü yüksek sıcaklıkların azaltılmasına, ağaçlar ise hava kirliliği ve gürültünün azalmasına olanak sağlar. Parklar, kent bahçeleri, kent ormanları ve diğer yeşil alanlardan sağlanan ekosistem hizmetleri, dinlenmeyi, spor yapmayı, eğlenmeyi, öğrenmeyi ve sosyalleşmeyi sağlamak için bir kentin rekreatif açıdan iyi olanaklarıdır. Toplumların yaşlanmasıyla birlikte kentsel

ekosistemler yaşlı bireyler için de son derece önemli olmaktadır (Ensslea, Kabischa b, 2020, s.36).

Ev dışında olan açık alanlar ve binalar kamusal alanlardır. Bunlardan bir kısmı açık, bir kısmı kapalıdır. Yeşil alan ve parklar, meydanlar, pazar yerleri, okullar, hastaneler, ibadethaneler vb. kamusal mekandır. Yaşlı kesimlere odaklanan yaşlı dostu kentlerde kamusal mekanların yaşlıların durumlarının göz önünde bulundurularak düzenlenmesi son derece önemlidir. Burada ifade edilen ev ve kamusal alan arasındaki erişilebilirliğin güvenli olması, yürünebilir düzeyde olması, çevreyle ilişki kurmaya yönelik alanlarla (park, market vb.) yakın olmasıdır. (Şentürk, 2016, s.40). Aynı zamanda binaların iç ve dış dizaynının erişilebilirliği ifade edilmektedir.

Hızlı yaşlanan bir dünyada insanların ruh sağlığı öncelikli hale gelmektedir. Ruhsal sağlık, bir bireyin yaşadığı toplumla başa çıkabildiği, kendi yeteneklerini fark ettiği, toplumuna fayda sağladığı refah durumu olarak ifade edilmektedir. Ruh sağlığı çevresel koşullardan son derece etkilenir. Yeşil alanların insanların ruh sağlığı üzerindeki etkilerine giderek artan boyutta önem verilmektedir (Bonaccorsi, Milani, Naldi, Manzi, Dellisanti, Lorini, 2023, s.214).

Bu alanda belirlenen kriterler şu şekilde açıklanabilir:

1. Kamusal binalar ve açık alanlar kamu güvenliği tesis edilmiş olarak tasarlanmış olmalıdır (Becerikli & Bayram, 2024, s.15). Yaşlılar için bina koşulları ile ilgili ilk etmen, iç mekanların ihtiyaçları karşılayacak şekilde düzenlenmesi ile apartmanın ortak olarak kullanılan giriş, asansör, kapı gibi alanların düzenlenmesidir. Merdiven ve asansörlerin geniş olması ve bina kapılarının geniş ve hafif olması sağlanmalıdır (Tekten Aksürmeli, 2017, s. 709-710). Bina girişi tasarlanırken aydınlatmanın yeterli yapılmasına, girişte kot farkı olmamasına varsa da standarda uygun giderilmiş olmasına, engelliler için geçiş alanının uygun genişlikte olmasına dikkat edilmelidir. (Feyzioğlu & Sayan, 2015, s. 158). Yaşlı bireylerin derinliği algılamada yetersiz ve zayıf olmaları neticesinde uyarıcıları fark etmemeleri, düşme ve yaralanmalara sebebiyet vermektedir. Bundan dolayı yaşlıların fiziksel çevreden gelen uyarıcılara karşı canlı renklerin kullanılması daha uygun olabilmektedir (Tekten Aksürmeli, 2017, s. 708).

Yeni yerleşim alanlarında çok katlı sitelerin inşa edilmesi kamusal mekanların kullanımını sınırlamaktadır (Şentürk, 2016, s. 42).Kentsel morfoloji, kentteki fiziksel dokuyu

oluşturan öğelerin bir araya gelmesi ile kentsel görüntünün de değişeceğini ifade etmektedir. Bu bağlamda kentteki binaların yapı yüksekliği, parsel boyutları, sokak yapıları, açık kapalı kamusal alanlar gibi unsurlar yerleşim alanlarının yaşlı dostu kent olabilmesine yönelik kriterlere uygun olarak belirlenmesi açısından önemlidir (Akyıldız & Akbaş, 2020, s.88).

2. Yeşil alanlar kalabalıktan uzak yerlerde planlanmalı örneğin yaşlılar için çocukların kullandığı kalabalık parklar yerine daha sakin yerler belirlenmeli ve dış mekânlardaki oturma elemanları yeterli sayıda, bakımlı ve güvenli olmalıdır (Becerikli & Bayram 2024, s.15). Yaşlıların rekreatif faaliyetlerini arttırmak için park ve fiziksel çevredeki güvenlik düzenlemeleri önemlidir. Fiziksel çevre düzenlemelerinin en önemlilerinden biri de parklarda veya yol üzerlerinde yaşlıların dinlenebilecekleri bankların çoğaltılmasıdır. Bank sayısını artırma çalışmaları yapılırken emeklilerin yoğun olarak yaşadıkları yerler, hastaneler, parklar vb. yakınlık düşünülmektedir. Düzenlemeler yapılırken bankların yüksek olamaması, sırt ve kol koyma yerlerinin rahat olması belirleyici olmalıdır (Günel, 2016, s. 78). Parklara egzersiz aletlerinin kurulmasının yanı sıra yeterli ışıklandırma ile parklara erişim kolaylaştırılmalıdır (DSÖ, 2021). Bu konuda geniş parkların, yeşil alanların artmasını amaçlayan kentsel dönüşüm uygulamaları kısmen başarılı olsa da yeterli değildir.

3. Kaldırımlar, engellerden arındırılmış pürüzsüz bir yüzeye sahip herkesin kullanımına elverişli ve tamamen yayalar için ayrılmalıdır (Becerikli & Bayram 2024, s. 15). Mesela görme engelli bir yaşlı araba kullanmayı güvensiz bulsa bile bulunduğu yerde market, mağazaya gidebilmelidir (DSÖ, 2021). Yaşlılar, alçak olmayan, yeterince bakımı yapılmamış, kalabalık kaldırımlardan dolayı sokağa çıkmak istemeyebilirler. Kaldırımlarda bisikletlerin, kaykayların yer işgal etmesi yaşlıların yaralanmalarına neden olabilir. Ayrıca araçların kaldırımlara park etmesi, sokak satıcılarının kaldırımları işgal etmesi, ağaçların fazla olması yaşlıların hareket etmelerini zorlaştırabilir. (Tekten Aksürmeli, 2017, s.709-710).

4. Yolların yaşlıların karşıdan karşıya geçmelerini sağlayacak görsel ve işitsel sinyallerle desteklenmesi ve karşıdan karşıya geçişlerde hareket kısıtlılığı olan kişiler dahil tüm yayalar için güvenli ve kullanılabilir olması sağlanmalıdır (Becerikli & Bayram, 2024, s.15).

5. Trafikte yaşlı sürücülere karşı daha hoş görülmesi, yaşlılara yönelik sürücü eğitimleri veren kurslar oluşturulmalıdır.

6. Bisiklet yolları; kaldırımlardan ve diğer yaya yollarından ayrılmış durumda olmalıdır.

7. Dış mekânlardaki güvenlik; yeterli sokak aydınlatması, polis devriyeleri gibi önlemlerle birlikte desteklenmelidir (Caner vd., 2013, s. 19).

8. Kötü hava koşullarına karşı iyi tasarlanmış duraklar yapılmalıdır.

9. Kamu binalarında yaşlılara özgü sıra sistemleri, özel gişeler olmalıdır.

10. Binalar (kamu ve umumi) dışarıdan ve içeriden iyi işaretlendirilmiş olmalı, yeterli sayıda umumi tuvalet, erişilebilir ve güvenli asansörler, rampalar, korkuluklar, merdivenler ve kaymaz koridor kaplamaları bulunmalıdır.

11. Yaşlılar ve engelliler için ucuz ve geniş otoparkların yapılması ve engelli park yerlerine saygı gösterilmesi sağlanmalıdır (Caner vd., 2013, s. 19).

Bütün bunlar göstermektedir ki kent mekanlarının fiziksel koşulları yaşlıların yaşam kalitelerini etkilemektedir. Kentte yaşayan yaşlıların düşme, burkulma, denge kaybı gibi risklerin önüne geçilmesi yaşlıların fiziksel çevrede daha rahat hareket etmelerini sağlamaktadır.

2.3.3.2.Ulaşım

Cirella ve çalışma arkadaşları tarafından yaşlılar için ulaşım ihtiyaçlarını anlamada dört kıstas belirtilmiştir: Bunlar; kentsel alanda hizmetlere erişilebilir olunması, hizmetin istenen zamanda bulunabilir olması, ekonomik olarak almaya gücünün olunması ve hizmetin kabul edilebilir olmasıdır. (Tekten Aksürmeli, 2017, s. 661). Erişilebilir ve güvenli ulaşım, yaşlı bireylerin sosyal hayata katılmalarına yardımcı olmaktadır (Fathkabir, İnalhan, 2024 : 3).

Bu alanda belirlenen kriterler şu şekilde açıklanabilir:

1. Toplu taşıma ücretleri sabit, fiyatı açıkça belirtilmiş ve bütçeye uygun olmalıdır.

2. Toplu taşıma güvenilir, sayısı fazla, hafta sonları, geceleri ve tatillerde de çalışıyor olmalıdır (Becerikli & Bayram, 2024, s. 16).

3. Tüm kentsel alanlar ve hizmetler toplu taşıma ağına dahil olmalı, herkesin ulaşabileceği ve tanımlı güzergâhlar izlenmeli, araç muayeneleri tam yapılmalıdır (Becerikli & Bayram, 2024, s. 16). Çünkü bir kentin ya da ilçenin belirli bölgelerinde kamusal mekanların var olması yaşlıların toplumsal erişimini zorlaştırmaktadır. Yaşlılıkla birlikte kişisel araç kullanımının azalmasından dolayı kamusal mekanlara ulaşmak için toplu taşıma ya da özel araçlara ihtiyaç olmaktadır. Bununla birlikte kent içinde üretim ve ticaret mekanları

ile konut arasındaki uzaklıkların açılması günün her saatinde trafik yoğunluğunu da arttırmaktadır (Şentürk, 2016, s. 40).

4. Araçlar temiz olmalı, kırık eski oturma yerleri olmamalı, erişilebilir olmalı, aracın kapasitesini aşacak kadar insanla doldurulmamalı, araçlarda öncelikli oturma yerleri bulunmalıdır.

5. Toplu taşımada güçlük çeken yaşlılar için şahsi hizmet veren ulaşım araçları yapılmalıdır.

6. İniş ve binış sırasında kolaylık sağlanmalı, herkes oturana veya inene dek araçların hareketi sağlanmamalıdır

7. Duraklar kötü hava koşullarına göre korunaklı, iyi aydınlatılmış olmalı ve yeterli sayıda oturma bulunmalıdır (Becerikli & Bayram, 2024, s. 16).

8. Toplu taşıma yetmediği durumlarda gönüllü ulaştırma hizmetleri devreye girmelidir.

9. Kullanıcılara güzergâhlar, hareket saatleri hakkında bilgi sunulmalıdır (Caner vd. 2013, s. 19). Bir toplu taşıma hattının kaldırılması veya bir semt polikliniğinin kapanması gibi değişikliklerin yaşlıların telefonlarına mesaj olarak gönderilmesi, e-bültenler yayınlanması sağlanmalıdır (Tekten Aksürmeli, 2017, s. 711).

10. Taksi sürücüleri nazik ve yardımsever olmalı, fiyatları erişilebilir ve ödenebilir olmalıdır.

11. Yollar bakımlı, ışıklandırmalar yeterli olmalıdır.

12. Trafik akışının seyri düzgün olmalıdır.

13. Sürücülerin sürüş esnasında önlerine engel çıkıp görüşlerini aksatacak şekilde engeller olmamalıdır.

14. Trafik işaretlerinin yerleşimleri iyi yapılmalıdır.

15. Otopark ve sürücü dinlenme alanları uygun biçimde yerleştirilmiş, güvenli, sayıca yeterli olmalıdır.

16. Özel ihtiyaçları olan kişiler için öncelikli otoparklar olmalıdır.

17. Tüm sürücülerin sürücü pratiğini artırıcı kurslardan yararlanmaları sağlanıp bilgileri tazelenmelidir (Caner vd., 2013, s. 20). Kişisel araç kullanımında yaşlılara zorunlu görüş

testi, sürücü eğitim programı gibi uygulamalar yapılabilmelidir (Tekten Aksürmeli, 2017, s. 711).

Bütün bunlar göstermektedir ki ulaşım ağının sık olması, ulaşımında yaşlılara gösterilecek nezaket, şahsi araç kullanan yaşlılar düşünülerek yol levhalarının açık ve okunur yapılması, trafik içinde saygı gösterilmesi yaşlıların daha çok dışarıya çıkmalarına yardımcı olmaktadır.

2.3.3.3. Konut

Yerinde yaşlanma ve kentsel dönüşüm birbirine zıt kavramlardır. Kentsel dönüşüm, yaşlıları başka bir çevreye sevk ederek hem komşularından hem konut tiplerinden ayırmaktadır. Yaşlıların yaşam mekanlarını değiştirmeleri hem mental hem fiziksel sorunlara yol açabilmektedir (Tekten Aksürmeli, 2017, s. 713). Yerinde yaşlanma sadece konut olanaklarının iyileştirilmesi değil yaşadıkları yerde ulaşım, rekreasyonel etkinlikler, fiziksel aktivite imkanlarının oluşturulmasını ve sosyal katılımı da içerir. Yerinde yaşlanma, yaşlıları yalnızlaştırıp toplumdan izole edip fiziksel ve bilişsel işlevlerini kaybedip çocuklarının ve arkadaşlarının düzenli gelememeleri gibi sonuçları doğurmaktadır (Şentürk, Kurtkapan, 2017, s. 6-7).

Bu alanda belirlenen kriterler şu şekilde açıklanabilir:

1. Yaşlılara hizmetlere ulaşabilecekleri, toplumdan ayrılmayan yerlerde güvenilir, ödenebilir yeterli konut temin edilmelidir (Caner vd., 2013, s. 20). Kapalı siteler, kentin diğer mekanlarından olabildiğince uzakta yer almaktadır. Bu da yaşlıların kentin yaşama kültüründen uzakta kalmalarına yol açmaktadır (Şentürk, 2016, s. 38). Yaşlı bireylerin evlerinden toplu taşıma araçlarıyla ana merkeze ulaşabilecekleri “20 dakikalık mahalleler” in oluşturulması sağlanmalıdır (DSÖ 2021).

2. Evde bakım hizmetleri yeterli derecede sağlanmalıdır.

3. Konutların inşası sağlam, her türlü hava şartları ve doğal afetlere karşı güvenli olmalıdır.

4. İç mekânlar ve binaların düzenlenmesi yaşlıların hareket alanını zorlaştırıcı olmamalıdır (Caner vd., 2013, s. 20). Erişilebilir, iyi aydınlatılmış bina girişlerinin olması, rampaların yapılması, evde tehlike değerlendirmeleri yapılması ve düşme risklerinin iletilmesi, demanslı kişilere yönelik evin dizayn edilmesi, fırın, dükkan, eczane gibi yerlerle

işbirliği yapılarak hizmetlerin ulaştırılması, evlerini paylaşmak isteyen yaşlılarla barınma ihtiyacı olan öğrencileri bir araya getirmek gibi olanaklar sağlanmalıdır (DSÖ, 2021).

5. Konutların tadilatı ve gereksinimleri ile ilgili maliyetler makul olmalı ve yaşlılara kolaylık sağlanmalıdır (Caner vd., 2013, s. 20). Tasarımı yaşlılara uygun konutların yapılması, sağlıklı yaşlılar kadar Alzheimer hastaları için de kolaylık sağlamaktadır (Taneli & Taneli, 2015, s. 38).

6. Yaşlılar için konut indirimlerinin yapılması sağlanmalıdır (Becerikli & Bayram, 2024, s. 16). Sosyal maliyeti az olan konutların teşvik edilmesi, su, ısınma ve enerji erişimi için sübvansiyon verilmesi sağlanmalıdır (DSÖ, 2021).

Bütün bunlar göstermektedir ki konutların inşasında yaşlıların erişilebilirlikleri düşünülerek davranılması hem yalnız yaşayan yaşlılar için hareket imkanı sağlayacak hem de hasta olan yaşlıların düşme risklerinin önüne geçilmiş olacaktır.

2.3.3.4.Sosyal Katılım

Yaşlı dostu bir topluluk, yaşlı sakinlerin sosyal temas ve toplumsal kaynaklar aracılığıyla toplum yaşamına katılmalarını sağlamaktadır (Fathkibir & İnalhan, 2024, s. 21). Bu katılım iki şekilde olabilmektedir. İlki, yaşlı bireyler toplum kaynaklarını kullanarak toplumsal hayatta aktif olmaktadır. Böylelikle alışveriş yaparlar, araba kullanırlar, parkları ve toplumsal alanları kullanmaktadır. İkincisi politik ve ilgili örgütlerde katılım sağlamaktadırlar. Bu, yaşlıların kamu görevlileri ile etkileşimde olması anlamına gelmektedir (Fitzgerald & Caro, 2014, s.2).

Bireyin sosyal katılımı aktif yaşlanmayı etkilemektedir. Aile ve sosyal destek, arkadaşlarla ve komşularla olan ilişkiler yaşlı bireyin sosyal ilişkilerini oluşturmaktadır (Demir Erbil, Hazer, 2021, s.1848). Sosyal ilişkiler genellikle insanlar arasındaki etkileşimler, vatandaş katılımı, ekonomik kaynaklar ve hizmetlere erişim (postaneden eczaneye kadar) ile ilgilidir (Bonaccorsi vd., 2023, s.214).

Nüfusun yaşlanmasına ek olarak, demografik değişim özellikle kentlerde bireyselleşmeyi de beraberinde getirmektedir. Yaşlı insanların yalnız kalmaları ile tek kişilik hanelerin sayısı artmaktadır. Tek kalan yaşlılar arasında artan zorluk sosyal izolasyondur. Bireylerarası karşılaşmaların fazla olduğu ve sosyal ağların önemli olduğu iş ortamı

emeklilikle birlikte sona erer. Yine eşlerini ve arkadaşlarını kaybetme riski genç yaştakilere göre daha çok artar. Bunların sonucunda kişi yalnız kalır (Ensslea& Kabischa b, 2020, s.37).

DSÖ, 2012-2020 yılları arasında Avrupa Bölgesel Komitesi tarafından yayınlanan Avrupa'da sağlıklı yaşlanmaya ilişkin bir strateji ve eylem planıyla ilgili bir kararda, yaşlı bireylerin yaşadıkları yalnızlık, sosyal izolasyon ve sosyal dışlanma duyguları ile ilgili risk faktörlerini azaltmayı amaçlayan stratejiler geliştirmek istemiştir. Sosyal katılım, bir kişinin toplum içerisinde sosyal aktivitelere katılımı ve bunun sonucunda sosyal etkileşimler göstermesi demektir (Bonaccorsi vd., 2023, s.214). Sosyal ilişkilerle ilgili yaşlıların katılım durumunu ölçmek için İstanbul'un Kadıköy semti ile Avusturya'nın Landstrabe kentinde yaşayan yaşlılara dair yapılan bir araştırmada, İstanbul'daki yaşlıların korkuları arasında gasp, hırsızlık, düşme, sokak hayvanları tarafından ısırılma, saygısız davranılma gibi nedenler ortaya çıkmıştır. Buna karşın Landstrabe kentindeki yaşlılar ise en çok düşmeden korkmaktadırlar (Tekten Aksürmeli, 2017, s. 708).

Bu alanda belirlenen kriterler şu şekilde açıklanabilir:

1. Etkinlikler ve aktiviteler için buluşma yerlerinin, herkesin kolayca ulaşılabilirdiği ve toplu taşıma ile varılabilen yerlerde olmalıdır.

2. Aktiviteler ve etkinlikler, yaşlıların hem yalnız hem de refekatçileri ile katılabilecekleri şekilde düzenlenmelidir (Caner vd., 2013, s. 20). Yaşlılar için trafik korkusu da sosyal hayata katılma engellerindedir. Araçların yaya geçitlerinde yol vermemesi, kaldırım ihlalleri, araçların yayaların geçiş hakkını kısıtlaması gibi durumlar yaşlıların sosyal hayata katılımını azaltmaktadır (Tekten Aksürmeli, 2017, s. 708-709). Bu durum sadece sağlıklı yaşlılar için değil Alzheimer hastaları için de önemlidir (Taneli & Taneli, 2015, s. 38).

3. Aktiviteler ve çeşitli programların fiyatları makul olmalıdır.

4. Aktivitelere ulaşım imkanları ve aktivitelerin içerikleri ile ilgili bilgi akışı düzenli olarak sağlanmalıdır.

5. Rekreasyon merkezleri, okullar, kütüphaneler, toplum merkezleri gibi yerel toplum mahallelerinde yaşlı insanlarla birlikte herkesin bir arada olması sağlanmalıdır (Caner vd., 2013, s. 20). Sosyal engeller ve dışlama yaşlıların yalnızlık çekmelerine sebep vermektedir. Yaş dostu ortamlarda ayrımcılığın önüne geçilerek sosyal hayata katılım fırsatları

irdelenmelidir (DSÖ, 2021). Sosyal ayrımcılığı yaratan, yaşlıların kente olan yabancılığı değil kentin onların ihtiyaçlarına cevap verememesidir (Tekten Aksürmeli, 2017, s. 713).

6. Sosyal izolasyon tehdidi altında olan kişilere düzenli sosyal yardım verilmelidir. (Caner vd., 2013, s. 20).

7. Yaşlıların yaşadıkları yerlere yakın yerlerde aktivitelerin düzenlenmesi sağlanmalıdır (Becerikli & Bayram, 2024, s.16). Yaşlı merkezleri ve gönüllü merkezlerinin çoğaltılması, okullarda, kütüphanelerde yaşlılara yönelik kulüpler ve kursların oluşturulması, okullarda ve gençlik kulüplerinde yaşlılar için bilgisayar derslerinin verilmesi, alzheimer/ yaşlı kafelerinin oluşturulması, yatılı bakım evlerinde ve mahallelerde mobil ve yaygınlaştırılmış hizmetlerin sağlanması, erişilebilir tatil ve yaşlı turizminin sağlanması gibi olanaklar sağlanmalıdır (DSÖ, 2021).

Bütün bunlar göstermektedir ki yaşlıların sosyal hayattan uzak bırakılmamaları için onlara göre ve ulaşılabilirliklerine göre aktiviteler yapılmalıdır.

2.3.3.5. Toplumsal Yaşama Dâhil Olma ve Toplumun Yaşlıya Saygısı

Bu alanda belirlenen kriterler şu şekilde açıklanabilir:

1. Yaşlılara düzenli hizmet götürebilmek için kamu, gönüllü kuruluşlar ve ticari kuruluşlar düzenli biçimde çalışmalıdırlar.

2. Değişen ihtiyaçlara göre hizmetler ve ürünler revize edilmelidir ve yaşlıların tercihleri kamu ve ticari hizmetler tarafından karşılanmalıdırlar (Caner vd., 2013, s. 21). Çünkü, kentteki hizmetler ulaşım, bilgilendirme gibi merkezi sistemin eksikliklerinden dolayı yaşlılar tarafından verimli kullanılamamaktadır. Ekonomik durum, cinsiyet de toplumsal yaşama dahil olmayı kısıtlamaktadır (Tekten Aksürmeli, 2017, s. 712).

3. Hizmet personeli yaşlılara karşı sevecen, saygılı ve yardımsever olmalıdır.

4. Medyada yaşlı insanlarla ilgili programlara yer verilmeli ve yaşlılar hoş görülmelidir.

5. Toplumsal aktiviteler, yaşlıların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tüm nesillerin ilgisini çekmelidir.

6. Çeşitli eğitim kurumlarının programlarında yaşlı insanlarla ilgili hususlara değinilmeli, okul aktivitelerinde yaşlılar da yer almalıdır (Caner vd., 2013, s. 21). Kamusal alanda, yerel idarelerde yaşlılar ile ilgili farkındalık kampanyaları, sağlık sunucularının

uyguladığı yaş ayrımcılığının sona erdirilmesi, yaşlı istismarına yönelik farkındalık oluşturulması ve bu konuya ilişkin memurluğun açılması, evde yaşlı bakımına destek olanların eğitilmesi ve kontrolü gibi olanaklar sağlanmalıdır (DSÖ, 2021).

7. Yaşlı insanlar geçmişteki başarıları, hayat tecrübeleri ile de fark edilmelidir.

8. Yaşlı insanların kamusal, gönüllü ve özel hizmetlerden kolayca yararlanabilmeleri sağlanmalıdır (Caner vd., 2013, s. 21). Zira alzheimer gibi hastalıklar toplumsal yaşama dahil olmayı engellemektedir (Taneli & Taneli, 2015, s. 38).

Bütün bunlar göstermektedir ki yaşlıların sosyal hayatın içinde aktif kalabilmeleri için yaşlıların fiziksel durumlarına göre aktiviteler ile yaşlılara yer veren reklamlar ve çalışmalar çoğaltılmalıdır.

2.3.3.6. Vatandaşlık Görevini Yerine Getirme ve İstihdama Katılım

Bu alanda belirlenen kriterler şu şekilde açıklanabilir:

1. Gönüllü yaşlılara eğitim, rehberlik ve tazminlerle beraber esnek iş seçenekleri sağlanmalıdır.
2. Yaşlı işgücünün yetenekleri ve deneyimleri desteklenerek teşvik edilmelidir.
3. Yaşlı insanlar için esnek ve ortalama gelirli iş olanakları sağlanmalıdır.
4. İşe almada veya iş eğitiminde yalnızca yaşa göre ayrımcılığın yasaklanması sağlanmalıdır.
5. Özürlü insanların ihtiyaçlarına göre işyerleri düzenlemelidir.
6. Yaşlı insanlar için kendi başlarına çalışabilecekleri işler sağlanmalıdır.

7. Kamu ve özel sektördeki karar verme organları yaşlı insanların katılımını desteklemelidir (Caner vd., 2013, s. 21). Yaşlı konseylerinin kurulması, yaşlıların kent konseylerine dahil edilmesi, yaşlılara erişmeye yönelik bilgi platformlarının oluşması, gönüllülük esasına dayalı çalışmalara yönelik ihtiyaçların oluşturulması gibi olanaklar sağlanmalıdır (DSÖ, 2021).

Bütün bunlar göstermektedir ki yaşlıların çalışmaları için onlara göre işlerin sağlanması, yaşlı konseylerinin çoğaltılarak katılımın artırılması aktif yaşlanma için son derece önemlidir.

2.3.3.7. İletişim ve Bilgi Edinme

Bu alanda belirlenen kriterler şu şekilde açıklanabilir:

1. Toplumun içindeki her yaştaki insanlarla etkili iletişim kurulmalıdır.
2. Bilginin düzenli yayılımı ve her kesime ulaşması sağlanmalıdır (Caner vd., 2013, s. 21). İletişim desteğinin sürekliliği sağlıklı yaşlılar için olduğu kadar Alzheimer hastaları için de ihtiyaçtır (Taneli & Taneli, 2015, s. 38). Yaşlılara yönelik bilgisayar eğitimi verilmesi gibi olanaklar sağlanmalıdır (DSÖ, 2021).
3. Yaşlı insanların ilgilerine göre yayınlar çıkarılmalıdır.
4. Kamusal ve ticari hizmetler, isteklere cevap verecek şekilde sunulmalıdır.
6. Televizyonda bilgi içeren yazılar büyük harflerle okunaklı, ana fikirler kalın olarak yazılmalıdır.
7. Basın kuruluşları basit, kısa, hedefi doğrudan anlatan cümleler kurmalıdır (Caner vd., 2013, s. 21). Emekliler için ücretsiz gazete hizmeti, belediye web sitelerinin yaş dostu olarak yenilenmesi sağlanmalıdır. Yerel televizyon ve radyoların yayın akışında yaşlılarla ilgili konuların işlenmesi (DSÖ, 2021).
8. Telefonda bilgiler yaşlılara yavaşça anlatılmalı, karşıdakinin anlayıp anlamadığı kontrol edilmelidir (Caner vd., 2013, s. 21). Otomatik telefon bilgi sistemlerinin uygulanmaması sağlanmalıdır (DSÖ, 2021).
9. Cep telefonları, televizyon, bankamatik vb. cihazlar büyük tuşlarla ve harf ve rakamları büyük olacak şekilde hazırlanmalıdır.
10. Kamusal daireler, toplum merkezleri, kütüphaneler gibi kamuya açık alanlarda bilgisayar ve internete erişimi bedava veya makul bir fiyatla sunulmalıdır (Caner vd., 2013, s. 22).
11. Hizmet veren cihazların aydınlatılmaları iyi olmalı ve yaşlı bireylerin erişebileceği şekilde olmalıdır (Becerikli & Bayram, 2024, s. 17).

Bütün bunlar göstermektedir ki yayın ve gazete kuruluşlarının yaşlıların okumalarını zorlaştıracak bir dil kullanmamaları, bilgi içeren yazıların büyük harflerle yazılması etkili iletişimin sağlanmasını kolaylaştıracaktır.

2.3.3.8. Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri

Sağlık hizmetleri ve toplum desteğinin kullanımı özellikle ileri yaşlılıkta artmakta ve bu hizmetlere olan ihtiyaçlar bireyin kendi kendine yetebilmesine, rahat hareket edebilmesine dolayısıyla yaşına bağlı olarak önemli ölçüde değişebilmektedir (Zamora, Klosecka, Fitzsimmons, Zecevic, Fleming, 2019, s.1).

Bu nedenle engellilikler ve toplumsal çevreye, yaşadıkları mahalleye erişim olanaklarının azalması sosyal katılımı engelleyebilmekte ve bu şekilde kendi kendine yeterliliği azaltabilmektedir (Bonaccorsi vd, 2023:214). Özellikle kırılabilirlik yaşlılık ile birlikte arttıkça günlük faaliyetlerde işlevsel gerileme ve bağımsızlık kaybı yaşanmakta, bu durum da sağlıklı yaşlanmayı engelleyebilen sağlık sorunları meydana getirmektedir (Seo vd, 2025, s.15). Toplum desteği ve sağlık hizmetlerinin yetersiz olması sosyal dışlanmaya zemin hazırlamakta, yaşlı bireyler gibi savunmasız nüfus bu tür durumlardan daha çok etkilenmektedir (Bonaccorsi vd, 2023, s.214).

Bu alanda belirlenen kriterler şu şekilde açıklanabilir:

1. Yeterli derecede sağlık kurumları bulunmalıdır.
2. Evde bakım hizmetlerine yardımcı olanlar yaşlıların kişisel bakım ve ev işlerine de yardımcı olmalıdır.
3. Sağlık ve sosyal hizmet kurumları uygun yerlere yerleştirilmeli ve her tür ulaşım aracı ile ulaşılabilir olmalıdır (Caner vd., 2013, s. 22). Sağlık kuruluşlarının mimari alt yapısının yaşlılara uygun olması sağlanmalıdır (İstanbul Kent Konseyi [İKK], 2022, s.23).
4. Yaşlı insanların konutları hizmetlere ve toplumun diğer kesimlerine yakın oluşturulmalıdır.
5. Sağlık ve sosyal hizmetler güvenilir bir şekilde sunulmalı ve her tür kesim tarafından erişilebilir olmalıdır (Caner vd., 2013, s. 22). Yaşlı bireylerin ailelerine yönelik psikolojik destek sunulmalıdır. Aktif yaş alma merkezleri ya da yaşlı yaşam merkezleri açılarak kuşaklararası birlikte olmak sağlanmalıdır. Geriatrik beslenme, geriatrik egzersizler yaygınlaştırılmalıdır (İKK, 2022, s.23).
6. Yaşlı insanlar için sağlık ve sosyal hizmetler hakkında güvenilir ve ulaşılabilir bilgi sağlanmalıdır (Caner vd., 2013, s. 22).

Fiziksel aktivite yaşı bireylerde sağlıklı yaşam süresinin uzamasına yol açarken devletin kamu harcamalarındaki yükünü de azaltmaktadır. Araştırmalar fiziksel aktivitenin yaşlıların hayatında kalp ve solunum sisteminin sağlıklı olması, depresyon ve düşme risklerinde azalma gibi yararlarla alakalı olduğunu göstermiştir (DSÖ, 2021).

Yaş dostu kentler, düşmelere karşı zindeliği arttırmak amacıyla fiziksel aktiviteyi teşvik ederken bir yandan da koruyucu önlemleri almalıdır. Düşmelerin önlenmesi aktif yaşlanmanın belirleyicidir ve araştırmalara göre pek çok düşme önlenbilir niteliktedir (DSÖ, 2021). 8. Maddedeki sağlık hizmetleri içine Alzheimer hastalığını önleme de yerleştirildiğinde yaşlı dostu kentler geliştirilerek aktif yaşlanmanın sağlanması gerçekleştirilebilecektir (Taneli & Taneli, 2015, s.50).

Doktorların yaşlıları fiziksel faaliyetlere sevk etmesi, çoklu hizmet merkezlerinin kurulması, kronik hastalıklar ve izlemeye yönelik sağlık kontrollerinin yapılması, sağlıklı diyetisyenlere teşvik edilmesi, sigara bıraktırmaya teşvik edilmesi gibi olanaklar sağlanmalıdır (DSÖ,2021).

7. Hizmetlerin sunumu basit olmalıdır (Caner vd., 2013, s.22). Sağlık kuruluşlarında yaşlıların yeterli danışmanlıktan yararlanamamalarından dolayı yaşlılar, sağlık kuruluşlarına giderken çekinmektedirler. Bu nedenle danışmanlık hizmetleri arttırılmalıdır (İKK, 2022, s.23).

8. Tüm personel yaşlı insanlara karşı saygılı, yardımsever ve yaşlıların ihtiyaçlarını karşılayacak eğitim ve yeterlilikte olmalıdır.

9. Sağlık ve toplumsal destek hizmetleri makul fiyatlandırılmalıdır.

10. Defin alanları yeterli sayıda ve ulaşılabilir olmalıdır.

11. Yaşlı insanların kırılganlığı ve kapasitelerine göre toplumsal acil durum planlamaları gözden geçirilmelidir (Caner vd., 2013, s. 22).

12. Gönüllü çalışanlar ile yaşlı insanların ihtiyaçları karşılanmalıdır (Becerikli & Bayram, 2024, s. 18).

Bütün bunlar göstermektedir ki sağlık hizmetlerinin ulaşılabilir ve yeterli derecede olması fiziksel ve ruhsal sağlıklı yaşama sürelerini uzatacaktır. Bu durum yaşlıların topluma daha aktif katılmalarını sağlarken toplumun da yaşlı bireylerle daha rahat bütünleşmelerini sağlayacaktır.

2.4. Dünyada Yaşlı Dostu Kentler

Yaşlı dostu kent rojesini uygulamayı kabul eden ilk kentler arasında, London, Melbourne, Meksika, Moskova, Nairobi, New Delhi, Rio de Janeiro, İstanbul, Shanghai ve Tokyo bulunmaktadır (Erdem & Yavuz, 2020, s. 283).

DSÖ Yaşlı Dostu Kentler ve Topluluklar için Küresel Ağ 2010 yılında, dünya çapında şehirleri, toplulukları ve kuruluşları, toplumlarını içinde yaşlanmak için harika bir yer yapma ortak vizyonuyla birleştirmek üzere kurulmuştur (Erdem & Yavuz, 2020, s. 290).

Şu anda ağa dünya çapında 51 ülkeden 1445 şehir ve topluluk dahil olmuştur (Zengin Taş vd., 2023, s. 73).

Dünyada yaşlı dostu kentler şunlardır:

- Amerika Birleşik Devletleri'nde Austin, Bowling Green, Brookhaven, Brookline, Chemung County, Chicago, Des Moines, Great Neck Plaza, Honolulu, Los Altos, Macon-Bibb County, New York City, Philadelphia, Portland, Roseville, Saint Louis County, Town of Los Altos Hills, Washington, Wichita, Andora, Andorra la Vella
- Arjantin'de La Plata
- Avustralya'da Boroondara, Canberra, Melville, Rockingham, Unley, Warrnambool
- Belçika'da Brussels
- Birleşik Krallık'ta Brighton and Hove, Manchester
- Çin'de Qiqihaer
- Finlandiya'da Tampere
- Fransa'da Angers, Barle-Duc, Besançon, Bey, Carquefou, Dijon, Halluin, Limonest, Lyon, Metz, Quatzenheim, Quimper, Rennes, Royan, St. Denis (Réunion), Villeneuve-sur-Lot
- Hindistan'da Kolkata
- İrlanda'da Kildare, Kilkenny, Louth, Longford
- İspanya'da Almendralejo, Barcelona, Bilbao, Donostia-San Sebastián, Las Rozas de Madrid, Lliria, Los Santos de Maimona, Manresa, Mata de Alcántara, Mérida, Oliva de la Frontera, Ourense, Santander, Tres Cantos, Vic, Vitoria-Gasteiz, Zaragoza
- İsrail'de Haifa
- İsviçre'de Geneva
- Japonya'da Akita

- Kanada'da Edmonton, Hearst, Kingston, London, Noëlville, Ottawa, Port Colborne, Portage La Prairie, Saanich, Sault Sainte Marie, Thunder Bay, Verner, Waterloo, Welland, Windsor,

- Portekiz'de Alfandega da Fé, Alpiarça, Alter do Chão, Campo Maior, Castro Marim, Esposende, Fátima, Funchal, Gondomar, Grândola, Horta, Açores, Maia, Mesão Frio, Odivelas, Oliveira de Azeméis, Ponte de Sôr, Porto, Póvoa de Lanhoso, Setubal, Torres Vedras, Vila do Conde, Vila Nova de Foz Côa

- Rusya Federasyonu'nda Agidel, Baymak, Belebey, Beloretsk, Birsik, Blagoveschensk, Chishmy, Davlekanovo, Dyurtyuly, Ishimbai, Kumertau, Meleuz, Neftekamsk, Oktyabrsky, Salavat, Sibai, Sterlitamak, Tuymazy, Uchaly, Ufa, Ushaly, Volgograd, Yanaul

- Slovenya'da Celje, Ivančna Gorica, Kobarid, Kostel, Ljubljana, Maribor, Ravne na Koroškem, Ruše, Velenje

- Sri Lanka'da Moneregala District (Akgül, t.yok)

2.4.1. Dünyada Yaşlı Dostu Kent ve Topluluklar Küresel Ağına Katılan Kent Örneklerinden İncelemeler

Dünyada Yaşlı Dostu Kent ve Topluluklar Küresel Ağı, 2010 yılı itibari ile uluslararası bir boyut kazanmıştır. Herhangi bir kısıtlama olmadan dünya çapında her şehir, bu ağa üyelik gerçekleştirebilmektedir.

2.4.1.1. Manchester- Birleşik Krallık

Manchester kenti 2003 yılından itibaren yaşlıların yaşam koşullarını iyileştirmek için çalışmaktadır. 2010 yılında Küresel Ağa katılan ilk İngiltere şehridir. Amaçları arasında yaş dostu mahalleler inşa etmek, yaşlı dostu hizmetler vermek ve yaş eşitliğini her kesime teşvik etmek yer almaktadır (Erdem & Yavuz, 2020, s. 291). Bunun için “mahalle yürünebilirliği” ve “toplu taşıma duraklarına erişilebilirlik” gibi gereksiz ayrıntılar olmadan geniş bir ölçümleme seti planlanmaktadır (Buckner vd., 2019,s.218).

Yaşlı dostu kentle ilgili yapılan araştırmalarda, gerçek insanlarla temasın yerini ileri teknolojik aletler tutmamaktadır. Bunun için toplu taşıma kullanamayan yaşlıların evlerine ziyaretler yapılmaktadır (Kadıköy Belediyesi, 2024).

Kentin azınlık etnik kökenli yaşlılara yönelik kültürel açıdan duyarlı olması, yaşam boyu mahallelerin oluşturulması ve belediye meclisi internet sayfası aracılığıyla yaş dostu bir yaklaşımı teşvik etmesi Manchester'ın yaş dostu kentlere ilişkin düzenlemeleridir (Eşrefoğlu, 2024, s. 77; Cantor & Brennan, 2000, s. 14). Manchester'daki çalışmalar, yaş dostu kent için dört temel alana işaret etmektedir. Bu alanlar toplumun tüm kesimini içine alan eşitlik odaklı olmalı, yerel halkı yapılacak değişikliklerde alınacak kararlara katılmasını sağlamalı, yaşlılar toplumsal eyleme dâhil edilmeli, sağlık sisteminde yaşlıların göz ardı edilmesini sağlayan hususların yeniden ele alınmasını sağlayacak niteliklerde olmalıdır. Bu düzenlemeler özellikle yoksun bölgelerdeki ve azınlık etnik kökenli yaşlıların ihtiyaçlarını sağlamaya yöneliktir. Bu durum mahalledeki tüm yaş gruplarından sakinlerin endişelerini belirlemek için kamu, özel ve gönüllü kuruluşların ortak çabalarını gerektirmektedir (Eşrefoğlu, 2024, s. 78, 83).

2.4.1.2. Ouebec- Kanada

Dünyada nüfus yaşlanmasında 10. sırada yer almaktadır. Amaçları arasında yaşlıların topluma adapte olmasını sağlamak, yaşam koşullarını iyileştirmek, evde kalan yaşlıların güvenliklerini sağlayabilmek yer almaktadır. 2018-2023 eylem planında, belediyelerin desteklenmesi, yerel ve bölgesel kuruluşların güçlendirilmesi, yaşlılar için bakıcıların sağlanması, evde destek hizmetlerinin verilmesi ve yaşlıların ihtiyaçları için ortak eylem oluşturmak bulunmaktadır (Erdem & Yavuz, 2020, s. 291).

Ouebec'in yaş dostu kentlerinde gerekli esaslar yaşlıların ihtiyaçlarına önem verilmesi, ihtiyaçlara yönelik eylem planının gerçekleştirilmesi ve iş birliğine dayalı ortaklıklar şeklinde belirlenmiştir. Yaşlı dostu kentler yaşlı bireylerin yanı sıra her kesimin her aşamada aktif katılımını desteklemektedir (Eşrefoğlu, 2024, s. 76).

2.4.1.3. New York- Amerika Birleşik Devletleri

ABD'de yaşlı nüfusun ileride yaratacağı risklere karşı aktif yaşlanmanın sosyal, kültürel, sağlık, ekonomik gibi parametreleri üzerinden politikaların hazırlandığı bilinmektedir (Altun, 2021, s. 36). 2008'den beri yaşlı dostu kent uygulamaları için barınma, ulaşım, sosyal katılım, açık alanlar, sağlık hizmetleri gibi konularda 59 tane karar alındığını söylemek mümkündür. Bunların arasında 3000 yaşlı dostu otobüs durağı, 1000 yaşlı dostu bank, 1000 tane özel sektörün katkısı, 40 üniversitenin eğitimde yaşlı dostu programlara yer vermesi, 14 halka açık yaşlı dostu yüzme havuzu, 5 tane yaşlı dostu ilçe ve yaşlı dostu iş ilanlarını tanıtan ödüller yer almaktadır (Caner vd., 2013, s. 23). Ayrıca yaşlılara yönelik

geriatri hastaneleri, bakım yurtları oluşturulmuştur. Bakım yurtları sayesinde hem hastanelerin yükü azaltılmış hem de yaşlıların uzman hekimler tarafından bakılması sağlanmıştır (Yıldırım, 2021, s.1900).

2.4.1.4. La Plata- Arjantin

“La Plata’da yaşlılar hareket istiyor” sloganı ile yaşlı bireyler üniversite öğrencileri ile yaşlı dostu şehri talep ettikleri bir etkinlik gerçekleştirmişlerdir. Bu girişim sonrasında halka açık tuvaletler düzenlenmiş, sürücü eğitimleri geliştirilmiştir (Caner vd., 2013, s. 24).

2.4.1.5. Dijon- Fransa

2010 yılında “DSÖ Küresel Yaşlı Dostu Kentler ve Topluluklar Ağı” na dahil olmuştur. Amaç kent içinde sadece yaşlılar değil tüm kesim için topluluk duygusunu geliştirmektir. Sağlık hizmetlerinin gözden geçirilmesi, toplu taşıma olanaklarının geliştirilmesi, konut ile ilgili düzenlemelerin yapılmasına dikkat çekmektedir. Yaşlıların desteklenmesi için pek çok sektörün katıldığı “Dijon Yaşlıları İçin Ofis”, “Yaşlılar İçin Kılavuz”, “Yaşlılar Merkezi”, “Yaş Gözlemevi” şeklinde dört tane proje geliştirilmiştir. Dijon Yaşlıları için Ofiste, 55 yaş ve üstü kişilere spor ve kültürel faaliyetler sunulmaktadır. Yaşlılarla görüşülerek Yaşlılar İçin Kılavuz rehberi düzenlenmektedir. Yaş Gözlemevi’nde temsilcilerden oluşan çalışma grupları ile farklı bakış açıları, zorluklar ve deneyimler görüşülerek proje üretilmektedir. Dijon kentinde yaşlılar için bozuk yollar düzenlenmiş, daha çok sosyalleşebilmeleri için bank sayıları arttırılmıştır. Yaşlılar için mahalle aralarına sosyal etkileşimi sağlamak için mahalle restoranları oluşturulmuştur. Yaşlıların hareket kapasiteleri dikkate alınarak, iki, üç veya dört tekerlekli ulaşım araçlarını denemeleri sağlanmıştır (Erdem & Yavuz, 2020, s. 291).

2.4.1.6. Agidel- Rusya

Yaşlıların sosyal katılımlarına ve fiziksel erişilebilirliklerine önem vererek 2011 yılında yaşlı dostu küresel ağına katılmıştır (Caner vd., 2013, s. 24).

2.4.1.7. Akita- Japonya

2011 yılında Akita kenti küresel ağa ilk katılan şehirlerden biridir. Yapılan politikalarla yaş dostu toplumun inşa edilmesine çalışılmıştır. Akita Kentinin yaş dostu programında üç temel önceliği vardır. Birincisi, Akita şehri sakinlerinin ihtiyaçlarını birinci öncelikte tutmak, ikincisi özel işletmeler, idari kuruluşlar ve vatandaşlar arasında işbirliğini sağlamak ve üçüncüsü de şehir hükümetindeki ilgili tüm birimler arasında işbirliğinin olmasını teşvik

etmektedir. (Erdem & Yavuz, 2020, s. 293). 2011 Ekim ayında yaşlıların dışarıya çıkıp daha sosyal olmaları için Akita City Sabit Ücretli Otobüs Projesi başlamıştır. 70 yaş ve üstü yaşlı vatandaşlar mesafe ne olursa olsun 100 yen (1 Euro) sabit ücret karşılığında otobüse binebilmektedir. İlk başta 70 yaş ve üstü kişiler için geçerli olan bu hizmet 2017’de 65 yaşa düşürülmüştür. (Caner vd., 2013, s. 23). Böylece yaşlıların uygun fiyata bölgeyi daha ucuza gezebilmeleri sağlanmıştır.

Yaşlılar için mağaza ve hamamlarda indirimler ve ücretsiz içecekler verilmektedir. 20’den 80 yaşa kadar nesiller arası iletişimi sağlamak için Yaşlı Dostluk Kulübü kurulmuştur. 2016 yılında Çoklu Kuşak Belediye binası inşa edilmiştir. Bu bina, hem afet önleme merkezi hem de topluluk faaliyetlerinin yürütülmesi için kullanılmaktadır. Binada yaşlılar dâhil tüm insanlar için tekerlekli sandalyeler, lobide yürümeye yardımcı aletler, bekleme alanlarında sandalyelere monte edilmiş çubuk tutucular bulunmaktadır. Ayrıca zor hava şartları için tekerlekli sandalyelerin ısıtılır olmasına önem verilmiştir. 2018 yılının temmuz ayında yaklaşık 88 kuruluş “Yaş Dostu Ortak” olarak yardım çalışmalarına başlamıştır. Bu ortaklar ve hükümet birlikte yaşlıların istihdamının artırılması için çalışmışlardır. Bunun yanında yerel bir finans kurumu; üniversiteleri, araştırma kurumlarını ve idari kurumları bir araya getirerek Akita Platinum Kasaba Çalışma Grubu’nu kurmuştur. Bu grup, doğum oranlarının düşmesi ve hızlı nüfus yaşlanması gibi sorunların çözümü için gerekli desteklerin yapılmasına çalışmaktadır (Erdem & Yavuz, 2020, s. 293).

2.4.1.8. Oslo- Norveç

Norveç’in 2014’de “DSÖ Küresel Yaşlı Dostu Kentler ve Topluluklar Ağı” na ilk katılan kentidir. Hükümet yaşlıların zorluklarına dikkat çekmek için “Oslo’da Bağımsız, Aktif ve Güvenli Yaşlı Sakinleri” projesini geliştirmiştir. Amaçları, aktif ve sağlıklı yaşlanma, yaşlılar için yeni konut üretimleri, gönüllülük çalışmaları, refahın artırılması ve yaşlı bakımında yeniliklerdir. Temel amaç, yaşlıların bağımsız ve güvenli olarak uzun bir süre sağlıklı olabilmeleridir. Hükümet şehirdeki bakımevi sayılarını artırarak yaşlıların hepsinin bu hizmetten yararlanmalarını sağlamıştır. Tesislerde 24 saat boyunca kafelerin, çeşitli sağlık hizmetleri ve aktivitelerin açık olmasına önem verilmiştir. Bunlara ek olarak evde bakım hizmetleri sağlanmış, sosyal katılımı arttırmak için yaşlılar için pek çok buluşma etkinlikleri düzenlenmiştir. Yaşlılara ulaşım kolaylıkları ve uygun konut imkânları sağlanmaya çalışılmıştır (Erdem & Yavuz, 2020, s. 292).

2.4.1.9. Poznan- Polonya

2016'da küresel ağa dahil olmuştur. Hükümet "Poznan Şehrinin Yaşlılara Bakış Sosyal Politikası" adlı projeyi oluşturmuştur. Sosyal İnşaat Derneği'nin kaynaklarından yararlanıp özel ve belediye binalarında yaşayanlara konut tahsis etmiştir. Yaşlılara sağlık olanaklarının artırılması, güvenlik ve sosyal hizmetlerinin sağlanması için çalışmalar yapmaktadır. Emeklilik çağındaki insanlar için faaliyetler oluşturulmuştur (Erdem &Yavuz, 2020, s. 292).

2.4.1.10. Longford- İrlanda

2019 yılında küresel ağa dâhil olmuştur. 66 yaşın üzerindeki bireylere ücretsiz seyahat kartı sunulmuştur. Yaşlı dostu servis sağlayıcıları ve kamu kurumları tek bir yerde toplanmaya çalışılarak yaşlıların ulaşılabilirlikleri artırılmıştır. Bealtaine Festivali ile yaşlıların sosyal katılımı artırılmıştır. Yaşlıların fiziksel aktivitelerini arttırmak için "Hayata Git Programı" oluşturulmuştur. Yaşlılara bilgisayar eğitimi, örgü ve dikiş eğitimleri verilmektedir. Konut ihtiyacı için "Gönüllü Konut Yardımı" desteği oluşturulmuştur. Yaşlıların Yaşlı Konseyi ile toplumsal yaşama dâhil edilmesi sağlanmıştır. Bilgi ve iletişim olarak yaşlılara önemli numaraların yer aldığı buzdolabı miktatısı dağıtılmıştır (Çetiner & Uygur, 2020, s. 3552).

2.5. Türkiyede Yaşlı Dostu Kentler

Yaşlı Dostu Kent kavramı DSÖ tarafından 2006 yılında kabul edilmiş ve 2010 yılından itibaren "Yaşlı Dostu Küresel Kentler ve Toplumlar Ağı" adı ile uluslararası bir boyut kazanmaya başlamıştır. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından Türkiye'de ilk kez 2015 yılında Bursa'da düzenlenen "Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumu" ile 14 belediyenin yaşlı dostu kentler için yaptığı çalışmalar değerlendirilmiştir (ASPB, 2015).

DSÖ'ye bağlı olarak yürütülen DSÖ Yaşlı Dostu Kentler ve Topluluklar Küresel Ağına Türkiye'den katılan 5 yerel yönetim bulunmaktadır. Bunlar; Muratpaşa Belediyesi (2014), Kadıköy Belediyesi (2016), Mersin Büyükşehir Belediyesi (2018), Beşiktaş Belediyesi (2019) (Yıldız, 2021, s.62) ve Bornova Belediyesi (2021)'dir (Becerikli & Bayram, 2024, s. 18).

2.5.1. Türkiye’de Yaşlı Dostu Kent ve Topluluklar Küresel Ağına Katılan Kent Örneklerinden İncelemeler

Yaşlı dostu kent kavramı daha önce de söylendiği gibi aktif yaşlanmayı destekleyen ve bunun için kapsamlı ve erişilebilir bir çevre oluşturmak amacıyla ortaya çıkan bir oluşumdur. Türkiye’den de bazı il ve ilçe belediyeleri Yaşlı Dostu kent Küresel Ağına dâhil olmuşlardır.

2.5.1.1.Muratpaşa- Antalya

Belediyenin amacı yaşlıların sağlık ve bakım olanaklarını arttırmaktır. 2014’de sağlıklı uzun yaşam köyü olarak nitelendirilen “Yaşlı evi” bakım merkezi kurulmuştur. Yaşlı evinde şiir dinletileri, kitap okuma günleri, el sanatları kursları, koro, tiyatro ve dans çalışmaları, kendi yaptıkları tablolardan sanat sergileri gibi kültürel faaliyetler yapılmaktadır (Erdem &Yavuz, 2020, s. 294). 2019 yılında da Türkiye’nin ilk yaşlı meclisi oluşturulmuş ve yaşlıların siyasi katılımları sağlanmıştır. (Becerikli & Bayram, 2024, s.18). Bütün bunların yanı sıra Türkiye’nin en önemli turizm destinasyonlarından biri olan ve yaşlı dostu şehir olarak belirlenen Muratpaşa, yalnız Türkiye’de yaşayan yaşlılar için değil Türkiye’yi ziyaret etmeyi düşünen yaşlı turistler için de öne çıkarılabilir. Zira yaşlı turistin tatil tercihi sıcak ülkeler ve sağlık turizmi olmaktadır (Akoğlan Kozak, Acar, Zencir Çiftçi, 2019, s. 101).

2.5.1.2. Kadıköy- İstanbul

2016 yılında Yaşlı Dostu Küresel Kentler ve Topluluklar Ağına Türkiye’den dâhil olan ikinci belediyedir. Kadıköy Belediyesinin 65 yaş ve üstü yaşlılar için yaptığı projeler arasında “Alzheimer Hastalığı ve Sosyal Merkezi” ile “Kadıköy Belediyesi Sosyal Merkezi” yer almaktadır (Erdem &Yavuz, 2020, s. 294).

2017 yılında kurulan Alzheimer Hastalığı ve Sosyal Merkezi projesi Türkiye’de ilk kez hastalar ve yakınlarının bir arada olduğu bir projedir. Türkiye’de ilk kez yapılan bu merkezde, hastalar ve yakınları bir arada bulunabilmektedir (Becerikli & Bayram, 2024, s. 18). Merkez, Alzheimer tanısı alan hastaların sosyal katılımları için uygun ortam sağlamaktadır. Hasta yakınları için de psikolojik destek ve eğitim programları verilmektedir (Erdem & Yavuz, 2020, s. 294).

2.5.1.3. Mersin

2018’de Mersin Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Dairesi tarafından “Aktif Yaşlanma Evi” kurulmuştur. Bu merkezde 55 yaş ve üstü yaşlılar için kişisel gelişim, sağlıklı

yaşam gibi programlar verilmektedir. (Erdem & Yavuz, 2020, s. 294). Ayrıca yaşlı bireylerin tüm kentsel mekânlara ulaşımını kolaylaştıracak ulaşım politikaları uygulanmaktadır. Özellikle yeşil alanların ulaşılabilir ve konforlu hale getirilmesine çalışılmaktadır (Becerikli & Bayram, 2024, s. 19).

2.5.1.4. Beşiktaş- İstanbul

2019'da ülkemizden ağı katılan dördüncü yerel yönetim olan Beşiktaş ilçesinde %20'ye yakın yaşlı nüfus bulunmaktadır (Becerikli & Bayram, 2024, s. 19). Yaşlıların her alanda geliştirilmesini esas almaktadırlar. 2012 yılında 75 yaş üstü yetişkinlerin ihtiyaçları için saha çalışması yapılmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre belediye projeler oluşturmuştur. Catering Hizmeti sunarak yaşlıların ücretsiz şekilde sağlıklı beslenmelerine çalışılmıştır. İyi-olma hizmet servisi ile yaşlıların evleri temizlenmiş, bakıcılar sağlanarak kişisel bakımları yapılmıştır. Yaşlıların güvenlikleri için "Sosyal Alarm", sosyalleşmeleri için "Sosyal Merkezler", haklarının korunması için "Sosyal Danışmanlık Servisi" oluşturulmuştur (Erdem & Yavuz, 2020, s. 291-295).

2.5.1.5. Bornova- İzmir

Ülkemizden ağı katılan beşinci yerel yönetim olan Bornova Belediyesinde, yüzde %14'e yakın yaşlı nüfus yer almaktadır. Belediyenin hizmetleri arasında evde bakım hizmetleri ve Sağlıklı Yaş Alma Merkezinde çeşitli sosyal faaliyetler yer almaktadır (Becerikli & Bayram, 2024, s.19). Bornova, ağı 2021'de katılmıştır (Bornova Belediyesi, 2021).

3. YAŞLI DOSTU KENT PRATIĞİNDE REKREASYONUN ÖNEMİ

Yaşlı dostu kent dendiğinde her parametresi ile bir bütünlük anlaşılmalıdır. Güvenlik, sağlık, sosyal katılım gibi parametrelerinin uygulanması kadar o toplumun yaşlılarının mutlu bir enerjiyle de hareket edebilmeleri önemlidir. Bunun için hem Türkiye'deki yaşlı nüfusu bilmek hem de ona göre hem yaşlıların ihtiyaçlarını sağlayacak hem de rekreasyonel anlamda motive edecek politikaların geliştirilmesi son derece önemlidir.

3.1. Türkiye'de Yaşlı Nüfus

Türkiye bugün genç nüfusa sahip olsa da doğurganlığın azalması ve sağlıkla ilgili gelişmeler sonucu yaşam süresinin uzaması ile yaşlanmakta olan ülkeler arasındadır (Sınmaz & Erbey, 2019, s. 568).

Yaşlanmada 65'i baz alırsak, Türkiye'de 65 yaş üzerindeki nüfus, 1935 yılında toplam nüfusun yüzde 3.9'u, 1960'ta 3.5'i, 1980'de 4.7'si, 2000'de 5.7'si, 2017'de 8,5'i, 2022'de 9.9'udur (Ataman Atak, 2024, s. 77). TÜİK verilerine göre bu oran 2023 yılında % 10.2'ye yükselmiştir. Türkiye bu sıralamada 184 ülke arasında 67. sırada yer almıştır (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK],2024). Bütün bunlar da göstermektedir ki Türkiye hızla yaşlanmaktadır.

1070'lerdeki piramit şeklindeki nüfus piramidi, 2020'lerde arı kovanı şeklini almıştır (Ataman Atak, 2024, s. 78).

Çalışma çağındaki yüz kişiye düşen yaşlı sayısını ifade eden yaşlı bağımlılık oranı, 2018'de yüzde 12,9 iken 2023'de yüzde 15,0' e yükselmiştir (TÜİK, 2024). Yaşlı nüfusun 65 yaş üzeri 2017'de yüzde 12,2'si çalışırken 2021'de yüzde 11,3'ü çalışmaktadır (Ataman Atak, 2024, s. 79).

Türkiye'de kentlerin sahip olduğu nüfus yapısının talepleri de düşünülerek yaşlıların yaşam kalitesi ve refahını arttırmak için kentin yaşlı dostu kent olarak tasarlanması önemli olmaktadır (Akyıldız & Akbaş, 2020, s. 86; Bosch-Meda, 2021, s.2).

3.2. Kentsel Yaşlanma

İlk kent tanımını yapan Rene Maunier'e göre kent, nüfusuna göre daha az olan ve içinde aileler, sosyal sınıflar, meslek grupları, mezhepler gibi karma grupların barındığı karmaşık bir yerleşme grubunu ifade etmektedir. Kent, sadece binalar sistemi olmadığı gibi, toplumsal hayatın akışı anlamına da gelmemektedir. İki unsur birbiriyle iç içe oluşmakta yani ev

biçimiyle ev hayatı, sokak düzeni ile sokak hayatının bir arada olduğu anlamlı ilişkiler ortaya çıkmaktadır (Köroğlu & Köroğlu, 2015, s. 815).

Keleş'e göre kent, sürekli gelişen bir toplumun yeme, içme, barınma, çalışma gibi ihtiyaçlarının karşılandığı, köye göre nüfus yönünden daha kalabalık olan yerleşim birimidir. Ülkemizde 442 sayılı Köy Kanunu'na göre 20,000 üzeri, 5393 sayılı Belediye Kanunu'na göre 2,000 üzeri olan yerleşim yeri kent olarak ifade edilmektedir (Köse & Kul, 2020, s. 47).

Kentleşme, sanayileşme ile birlikte kentlerin sayısının ve nüfusunun artmasını, işbölümü ve uzmanlaşmanın artarak kent yapısının değişimini ifade etmektedir. (Köroğlu & Köroğlu, 2015, s.816). Nüfusun büyük bir kısmının kentlerde yaşaması ile insanlar kendilerini birey olarak görürler ve samimi olmayan ikincil ilişkiler kurarlar (Köroğlu & Köroğlu, 2015, s.817).

Keleş'e göre kentleşme ise toplum yapısında artan oranda işbölümü yaratan nüfusu anlatmaktadır. Halkın kırsaldan kente göç etmesi demografik anlamda kentleşmeyi meydana getirmektedir (Köse & Kul, 2020, s. 47).

Türkiye'de kırdan kente olan göç tipi ilk dönemlerde önce bir aile üyesinin kente gelmesi sonra da aile bireylerini kente çekmek şeklinde olmuştur. Bu şekilde bazı ailelerin yaşlı bireyleri de aile üyeleri ile kente gelmiştir. Türkiye'de 1990'lı yıllarda doğu ve güneydoğudaki terörden dolayı da iç göç yaşanmıştır. Zorunlu göç olayında yaşlılar da gençlerle birlikte göç etmek zorunda kalmışlardır (Tekten Aksürmeli, 2017, s. 705). Pek çok açıdan olduğu gibi yaşlılık açısından da kentlerin olumlu ve olumsuz tarafları olmuştur (Köroğlu & Köroğlu, 2015, s. 818). Yaşlı bireylerin de göç hareketinin içinde olması yaşlıların hayatının değişmesine sebep olurken yaşlı bireyler göç etmeseler de diğer nüfus grupları göç ettiğinde ekonomik zorluk yaşama ve yalnızlık hissetme ile karşı karşıya kalmışlardır (Dinç, 2020, s. 123).

Daha sonraları kentsel göçün yapısal farklılaştığı da gözlemlenmektedir. Yani kentlerde göçle birlikte kurulan aynı sokak, aynı mahalle, aynı apartmanda oluşan ilişkiler kent göçünü yapısal olarak farklılaştırmaktadır. Ekonominin sanayiden hizmet sektörüne kayması, kentsel dönüşüm projeleri, kentte yoğunluğun artması gibi değişimler yeni kentleşmenin parametrelerini oluşturmuştur. Bu durumda kentlerdeki yaşlı nüfus oranı da atmıştır (Şentürk & Kurtkapan, 2017, s. 5). 2018'de kentlerdeki yaşlı nüfusun oranı % 8.8 iken 2023'de % 10.2'ye yükselmiştir (TÜİK, 2023).

2012 yılında çıkarılan 6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la Türkiye'deki köylerin tüzel kişilikleri kaldırılarak ilçelere bağlı mahallelere dönüştürülmesi ile kentten kente göç meydana gelmiştir. Bu şekilde buraların kırsal alan niteliğinden kentsel alan niteliğine geçmeleri gerçekleşmiştir. Bu durumda kanundan önce göçün niteliği kırdan kıra iken kanun sonrasında kentten kente olmuştur. Kentten kente yapılan yaşlı göçlerinden emekli göçleri önemli yer tutmaktadır. Burada yaşlı bireyler yaşam tarzını değiştirmek için kendi istekleriyle ılıman iklime sahip küçük ölçekli yerlere göç etmektedir (Dinç, 2020, s.124).

Kentlerde yaşayanlar, kentin geçirdiği dönüşüm sürecinden etkilenerek buldukları çevrede yeni bir algı oluşturmaya ve kentin belleğinde yer etmeye çalışırlar. Kentsel bellek öğelerinden yani dış mekanlardan vb. yola çıkarak tüm bireylerin yaşadığı çevrede nerede olduklarının farkına varmaları sağlanır. Yapılan bir çalışmada, Güney Şikago Bölgesinde günlük yaşadıkları alanda 65 yaş üstü bireylere yol bulma ve verilen hedeflere ulaşma alıştırmaları yaptırılmıştır. Sonuçta yaşlı bireylerin kentsel çevrede yol bulma kolaylığının, onların günlük sosyal aktiviteleri için çok önemli olduğundan bahsedilmiştir. Dolayısıyla hızlı kentleşme süreçlerinde her bireyin kenti kolay algılayabilmesinin sağlanması, kentlerin karmaşık yapılardan arındırılarak rahat bir yaşam şekli sunulmasının önemi vurgulanmıştır (Öztürk&Turan Kızıldoğan, 2017, s.4)

Yaşlıların kentleri tercih etmelerinde bir neden de sağlık gereksinimleridir (Kangalgil Balta vd., 2023, s. 33). Yaşlılıkta meydana gelen fizyolojik kapasitedeki azalmalar engelliliği de beraberinde getirdiği için engellilik gereksinimleri yaşlılık gereksinimleri ile bağlantılıdır. Yaşlılar sokaklarda yürürken, toplu taşıma araçlarına binerken, bankada işlem yaparken çeşitli zorluklarla karşılaşabilmektedirler (İçli, 2017, s. 68). Hızlı kentleşme alt yapı, ulaşım, fiziki mekanlarla etkileşim yaşlıların günlük hayata devam edebilmelerini zorlaştırmaktadır (Kangalgil Balta vd., 2023, s. 33). Bu durumda da kentlerde aşırı göç nedeniyle güvenlik sorunlarının oluşması yaşlıları büyük kentlerden orta büyüklükteki kentlere göç ettirmektedir (Dinç, 2020, s. 125).

Özellikle 1950'lerde köyden kente göç eden bireyler bugün yaşlılık döneminde dirler (Dinç, 2020, s. 125). Kentsel yaşlanmanın en önemli özelliklerinden biri de yerinde yaşlanmadır (Tunçer, 2017, s. 22). Köy ya da kent fark etmeksizin yaşlılar önceki yaşam

dönemlerini geçirdikleri yerde kalmak istemektedirler. Yerinde yaşlanma yaşlıların kendi evlerinde ve buldukları çevrede yaşamaya devam etmeleri demektir (Özmete & Dinç, 2020, s. 201). Bu sebeple de kent, yaşlı ve engellinin fiziksel çevre ile rekreatif faaliyetlere katılım biçimi ve yaşamı algılayışına göre tasarlanmalıdır (Kalınkara, 2017, s. 239). Yani çevrenin etkilerinin yaşlılar üzerindeki sonuçlarına göre düzenlenmesi gerekmektedir (Tunçer, 2017, s. 25). Hava kirliliği, gürültü, temiz suya erişimle ilgili olumsuzlukların önlenmesi, sokakların aydınlanması ve kaldırım taşlarının onarılmasının gerekliliği, yüksek dik basamakların ortadan kaldırılması, genel tuvaletlerin temizliği, tabela işaretlemelerinin yeterliliği, yeşil alanların çoğaltılması gibi koşullar sağlanmalıdır (Tunçer, 2017, s. 22). Yakın çevrenin düzenlenmesi yaşlıların günlük aktivitelerini yürütebilmelerine ve yaşadıkları şehirden memnuniyet duymalarına sebep olmaktadır (Kalınkara, 2017, s. 238). Bu da göstermektedir ki çevresel düzenlemeler yaşlıların daha fazla sokağa çıkmasını ve toplumsal yaşama dahil olma isteklerini arttırmaktadır.

Yaşlılar yerinde yaşlanmayı tercih etseler de kentsel alan yerleşimlerinde aktif yaşlanma daha mümkün olmaktadır (Tunçer, 2017, s. 21). Bireyin aktif yaşlanmasını destekleyen kapsayıcı ve ulaşılabilir kentsel çevre, yaşlıların toplumun diğer kesimiyle rahat ve güvenilir bir şekilde yaşam sürdürebilecekleri olanakların sağlandığı temiz, güvenli yaşam ortamlarını sunmaktadır (Kalınkara, 2017, s. 236). Yaşlı dostu kentin tüm faktörlerinde aktif yaşlanma etkilidir. Ulaşım, sağlık hizmetleri, konut, vatandaşlık hizmetleri, iletişim hizmetleri, çevre yaşlı dostu bir şehrin faktörleridir. Kentlerde yaşlıların hem güvenliği açısından hem ucuz olduğundan daha çok tercih edilen toplu taşıma olanakları artırılmalıdır. Yaşlıların suiistimal edilmemesi için şehirlerin daha az göç alması sağlanmalı ve suçların daha az işlenmesi için önlemler alınmalıdır. (Tunçer, 2017, s. 22). Yaşlılar için arabanın, insan eliyle kullanılmayıp kendi kendine hareket ettirilmesi ile sağlanan otonom sürüş uygulanmalıdır (Tunçer, 2017, s. 23). Yaşam biçiminin bireyin lehine olacak şekilde dönüştürülmesi yaşlı dostu çevrenin oluşumunu desteklemektedir (Kalınkara, 2017, s. 236).

Kentleşmenin yaşlıların üzerinde olumlu taraflarının olması bir tarafa kentleşme, yaşlıların işgücüne katılımını azaltan da bir durum içermektedir. Kentlerde istihdam olarak yaşlı bireylerin yerine genç bireylerin tercih edilmesi yaşlıların dışlanmasına sebep vermektedir. Bu durum yaşlıların sosyal hayata katılımını da engellemektedir. Kentlerde çekirdek ailelerin oluşması yaşlıların yalnızlaşmasına ve yaşlı bakımına ilişkin sorunların da oluşumuna sebep olmaktadır (Kangalgil Balta vd., 2023, s. 33). Kentleşmenin yaşlıların

sosyal yaşama katılmasının sınırlanması ve yaşlıların işgücüne katılımının azalmasıyla ilişkisi olduğu bilinmektedir (Arun, 2019, s. 21). Yani, sosyo demografik bir süreç gösteren nüfusun yaşlanmasının kentleşmeyle birlikte artması yaşlılık ve kenti birlikte ele almayı gerektirmektedir. Sonuç itibariyle kentlerin yaşlılara uygunluğu açısından değerlendirilmesi ve yaşlı dostu kent kavramının gündeme gelmesi sağlanmıştır (Esendemir &Gündüz, 2023, s. 733).

3.3.Kent Rekreasyonu

Son yıllarda kırsaldan kentlere olan göçlerin bir sonucu olarak kentlerde nüfus hızla artmıştır. Kentin giderek karmaşıklaşan yapısından dolayı kent halkı rekreasyon alanlarına karşı ilgilerini arttırmıştır. (Köse & Kul, 2020, s.47). Bu anlamda kent, yaşanılan binalardan başka içinde sosyal bağların bulunduğu; oynama, iletişim kurma, öğrenme, sürpriz ve yeniliklerin var olduğu alanlardır (Tunçer, 2019, s.22).

Bir kentin yaşanabilir olması için kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engellilere göre yeşil ve kamusal alanlara ulaşılabilirliğin sağlandığı sürdürülebilir şehirlerin var olması gerekmektedir (Tunçer, 2019, s. 22). Bir kentte sadece binalar ve insan faaliyetleri olsa ve bu kentin rekreasyon alanlarına, yeşil alanlara dönük yatırımları olmasa bu kentin yaşanabilir bir kent olduğundan bahsedilememektedir (Köse & Kul, 2020, s. 47). Bu nedenle kişinin aktif kalmasını sağlayan yeşil alanlarda gerçekleştirilen rekreasyon, bireyin günlük hayattaki ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra geriye kalan boş zamanlarında kendi seçtiği veya ona önerilen faaliyetlere katılabilme durumudur şeklinde tanımlanabilir (Çetiner & Uygur, 2020, s. 3545).

Kent rekreasyonu içinde yaşlıların ayrı bir önemi vardır. Çünkü yaşlı bireyler hayattan izole olmadan kentsel alanlara uyum sağlayabilmelidir ve rekreatif faaliyetlere katılabilmek için bölgedeki suç oranlarının az olması ve yaşlı bireylerin kendilerini güvende hissetmeleri gerekmektedir. Çünkü yaşlı bireyler görece savunmasız oldukları için gasp ve soygun gibi suçlara maruz kalabilmektedirler. Yaşlı bireylerin güvenli olmayan bir çevrede erişilebilir rekreasyon etkinliklerine ulaşamamaları da başka bir sorundur (Dinç, 2020, s. 127).

Rekreasyon faaliyetleri boş zaman kavramıyla ilişkili olduğu için yaşlılıkta da boş zaman çok olmaktadır. Ancak geleneksel toplum yapısında tarım temel uğraş olduğu için boş zamandaki faaliyetlerin farklılığı da çok çeşitli değildi (Sığın,2016, s. 97). Kentleşme olgusu yaşlıların tarım toplumundaki üreticiliğini azalttığı için toplumsal bakış içerisinde daha az saygı duyulan bireyler gibi değerlendirilmelerine maruz bırakılmıştır (Çetiner & Uygur, 2020,

s. 3545). Sanayi devrimiyle geniş aileler çözülmüş ve tarım ailenin temel üretim biçimi olmamaya başlamıştır. Çekirdek aileler olduğu için yaşlıların çekirdek aile içindeki bakımları zorlaşmıştır. Bunun sonucunda da yaşlılar ya çekirdek aileleri ile yaşamaya ya da tek başlarına kalmaya itilmişlerdir (Sığın, 2016, s.97)

Yaşlılıkta rekreasyon etkinlikleri yerleşim yerine göre değişkenlik göstermiştir. Bazı yaşlılar köyde tarımla uğraşırken bazıları da sahil kasabasında balıkçılıkla uğraşmakta veya bir kentte değişik aktivitelerle zamanlarını geçirmektedirler (Sığın, 2016, s. 97) Türkiye’de özellikle kentsel alanlarda yaşayan üst orta sınıftan olan yaşlı bireyler arasında seyahat etmek, farklı yerleri görmek, spor kulüplerine katılmak gibi serbest zaman etkinliklerine zaman ayıran çok sayıda yaşlı bulunmaktadır (Temurçin & Alaydın, 2021, s. 147). Yaşlı bireyleri rekreasyon tercihlerinde yerleşim yerinin haricinde demografik ve ekonomik özellikler, itici ve çekici faktörler, motivasyon da etkilemektedir. Romsa ve Blenman (1989) çalışmalarında, Almanya’da yaşlıların seyahat kararlarını etkileyen en önemli etmenin çevresel etmenler olduğundan bahsetmiştir. (Temurçin & Alaydın, 2021, s. 148). Yani rekreasyon faaliyetlerini yaşadığı yerin ulaşım elverişliliği, iklimi, beslenme şekilleri, sosyo ekonomik düzeyi, jeolojik yapısı gibi etmenler etkilemektedir.

3.4. Dünyada Kent Rekreasyonunun Ortaya Çıkması

Rekreasyon etkinlikleri, kentleşme ile birlikte 21. Yüzyılda daha da artmıştır (Büyük & Sarıbaş, 2021, s. 218). Sanayi devriminin İngiltere’de ortaya çıkmasına rağmen ilk örgütlü rekreasyon girişimleri Amerika’da olmuştur. 1900’lü yılların başında ilk rekreasyon dernekleri Amerika’da kurulmuştur (Koçak, 2020, s. 3).

Sanayi devriminin olumsuz etkileri çarpık yapılaşma, trafik, hava kirliliği gibi faktörlerin artışı insanları açık alan rekreasyonuna yöneltmiştir. Zira insanlar bunaltıcı kent ortamının karmaşasından arınmak istemektedirler. Sanayi devriminden önce de var olan kentler, önceden sakin, olumsuz etkiler barındırmayan yerler iken sanayileşme ile birlikte gürültünün ve kaosun olduğu yerlere dönüşmüştür (Büyük & Sarıbaş, 2021, s. 218).

Toplum içerisinde rekreasyon katılımı ve serbest zaman tercihleri etnosantrik (etnik yada kültürel) merkezli bir yapıda olmaktadır. Yani ülkeden ülkeye kültürden kültüre boş zaman tercihleri farklılık göstermektedir. Kanada, Hollanda, Avustralya gibi ülkelerde çok kültürlülük serbest zaman aktivitelerini de arttırmaktadır (Koçak, 2020, s. 3-5).

3.4.1. Amerika Birleşik Devletleri

ABD'deki kentsel yayılım süreci, 20. yüzyılın başlarında otobüs hizmetlerinin, elektrikli tramvay ve metropol demiryolu sistemlerinin artmasıyla ulaşım sistemleri gelişmiş, bu da rekreasyon aktivitelerini arttırmıştır. Zira serbest zaman faaliyetleri için insanlar rekreasyonun bir parçası olan ulaşım sistemlerinin gelişmesiyle merkez şehre gidip banliyölere geri dönüşün kolay olması sağlanmıştır (Balta, Yıldırım, Atik 2023, s.190).

Amerika'da serbest zamanın ölçüsü tüketimle özdeşleşmektedir. Yani insanların tüketim alışkanlıkları fastfood şeklinde olduğu için harcanan zaman kısaltmakta ve bu durumda da serbest zaman oluşturmamaktadırlar. Bu şekilde rekreasyon faaliyetlerine de harcanan zaman kısaltmaktadır. İnsanlar egzersiz yaparken kitap okumakta veya televizyon izleyebilmektedirler. Bu nedenle eş zamanlı tüketim ortaya çıkmıştır. (Koçak, 2020, s. 7)

3.4.2. Avustralya

İnsanlar çok çeşitli rekreasyon aktivitelerine katılabilmektedirler. Toplumun rekreasyon aktivitelerine önem vermesi, ticari alanların etkileşimini arttırmakta, çeşitli spor araç gereçlerin üretimi ve sektörde çalıştırılacak insan sayısı ile çok geniş bir sektör meydana gelmektedir. Ülkede bulunan Spor ve Rekreasyon Bakanlığı Konseyi (SRMC), federal hükümet ile eyalet hükümetleri arasında koordineyi sağlamaktadır. Bu konsey, rekreasyonun bütün ülkede geliştirilmesine çalışmaktadır. Yerel yönetimler bu bağlamda alan ve sahaların kullanılması, alanında uzman kişiler istihdam edilmesi konularında hizmet vermektedir (Yolcu, 2022, s. 25). Spor ve Rekreasyon Bakanlığını destekleyen Rekreasyon ve Spor Daimi Komitesi bulunmaktadır. Bu komitenin de Fitness ve Danışmanlık Fonu ismi altında iki ayrı başlıkta komitesi daha vardır. Fitness Komitesi eyaletlerde fitness programlarının geliştirilmesine hizmet vermektedir. Danışmanlık Fonu Alt Komitesi ise Spor ve Rekreasyon Daimi Komitesi Bakanlık Fonu'nun yürütülmesini sağlamakla birlikte engelli ve özel gereksinimli gruplar için çalışmalar yapmaktadır (Yolcu, 2022, s. 26). Avustralya'da toplumun ve belli zümrelerin rekreasyona teşvik edilmeleri için halk mali olarak desteklenerek rekreasyon aktivitelerine katılımları sağlanmaktadır (Yolcu, 2022, s. 27).

Avustralya'da yaşayanlar yıl içinde ancak tek bir etkinliğe katılmaktadırlar ve bunda da düzenli katılım göstermezler. Erkekler en çok basketbolu seçerken kadınlar yürüyüşü seçmektedir. (Koçak, 2020, s. 9). Kişilerin bireysel düzeylerine en uygun antreman programlarına katılabilmeleri için her yaşa ve her kişiye özgü egzersiz reçeteleri içeren

broşürler ve yayınlar hazırlanmaktadır. Pilot bir çalışma olan Neighbourhood Network Project, komşular arasında düzenli fiziksel aktivitenin tanımını, bireyleri aktif katılıma teşvik amacıyla okul, kulüp gibi ortamlarda destekleyici çalışmalar yapılmasını anlatmaktadır (Yolcu, 2022, s. 28)

3.4.3. Çin Halk Cumhuriyeti

Çin’de ücretli tatil uygulaması olmadığından serbest zaman çok gelişmemiştir. Bu bakımdan Çin halkında diğer toplumlara göre serbest zaman anlayışı daha az olduğu bilinmektedir. Çinliler serbest zamanlarında kendilerini geliştirici etkinliklere katılmak yerine ya para kazanmayı ya da evde kalarak bitmemiş işlerini tamamlamayı tercih etmektedirler (Koçak, 2020, s. 9-10).

Çin’de eski geleneklerle çağdaş uygulamaları bir araya getiren sayısız boş zaman ve eğlence aktivitesi bulunmaktadır. Bunlardan ilki, festivallerde zaman geçirmektir. Bu festivallerden biri olan Çin ay takviminin başlangıcına tekabül eden bahar festivalinde, aile ziyaretleri yapılmakta, ejderha ve aslan dansları gibi belli etkinlikler düzenlenmektedir (Bedir, 2021, s. 5). Bununla birlikte ülkede günlük yaşamın stresinden uzaklaşmak için bahçeler oluşturmak ve bu bahçelerde gezinmek, şiir dinletilerinde yer almak, resim yapmak önemli rekreasyon faaliyetlerindedir. Ayrıca çay törenlerine katılmak, sadece çay içmekle ilgili değil, aynı zamanda sosyal etkileşim biçimi ve rekreasyon deneyimi haline gelmiştir. (Bedir, 2021, s.20).

3.4.4. Güney Afrika

Ülkede 1950’li yıllarda belediye hizmeti olarak alınan rekreasyon hizmetlerinin toplumun olanaklarının daha iyi olduğu bir kesimine göre gerçekleştirilmesi, kamu kaynaklarının tahsisinin hukuka aykırı olduğunu göstermektedir. Düşük gelir seviyesindeki halkın rekreatif faaliyetleri mahalle içi ile sınırlıdır. Bununla beraber ilerleyen yıllarda Nelson Mandela’nın, Güney Afrika’daki ilk demokratik seçimlerde ülke tarihindeki ilk Spor ve Rekreasyon Bakanı olması ile rekreatif faaliyetlerle ilgili çalışmalar arttırılmıştır (Koçak, 2020, s. 10-11).

3.5. Türkiye’de Kent Rekreasyonunun Ortaya Çıkması

Ülkemizde daha çok 1980’li yıllardan sonra kırsaldan kentlere artan göç nedeniyle demografik yapının oldukça değiştiği görülmektedir. Özellikle son yıllarda kırsaldan kentlere

göçlerin artması, kent nüfusunu çoğaltmış, bu durum teknolojidaki ve sanayideki gelişmelerle birlikte kent yaşamını bunaltıcı hale getirmiştir (Köse ve Kul, 2020,s.47). Kentleşme sebebiyle kentlerin karakteristik yapılarının farklılaşması yaşlı bireyin yaşlılık sürecini etkilemektedir. Daha çok kent yaşamında yaşayan yaşlı bireyin aktif, sağlıklı yaşlanması önemli olmaktadır (Arun, 2019, s. 36) Bu sebeple de kent halkının rekreasyon alanlarına olan talep artmıştır (Köse & Kul, 2020, s. 47).

Anayasanın 58.maddesinde devlet gençleri alkol, uyuşturucu madde, suç, kumar vb kötü alışkanlıklardan korumak için gerekli tedbirleri alır. Türkiye’de 2011’de 3. Erdoğan dönemi olarak da bilinen 61. Hükümet döneminde Gençlik ve Spor Bakanlığı kurulmuştur. Anayasa değişikliği ile 2018’de cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde uygun rekreasyon alanlarının oluşturulması yönünde kararlar alınmıştır. Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında (2014-2018) rekreasyon alanlarının geliştirilmesi planlanmıştır. 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nun ve 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 14/a maddesine göre belediyeler park ve yeşil alanlar, kültür, sanat, turizm, tanıtım, spor etkinliklerinin yapılması için gerekli düzenlemeleri yapar. Yine Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun 7/m maddesine göre, Büyükşehir Belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları; Büyükşehir’in bütünlüğüne hizmet eden sosyal yapılar, bölge parkları, spor, dinlenme, eğlence vb. yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işletmektir (Koçak, 2020, s. 11-12)

Türkiye’de kent rekreasyonu anlamında belediyeler tüm kent halkı için farklı seçenekler sunmaktadır. Gençlik merkezleri, aile yaşam merkezleri ve hanımlar lokalleri gibi merkezlerde farklı cinsiyet ve yaş grupları için serbest zamanlarını değerlendirme fırsatları sunulmaktadır. Bu etkinlikler daha çok kapalı alanlar içerisinde şekillendirilmiştir (Koçak, 2020,s.15-16). Türkiye genelinde araştırmalarda yaş arttıkça dindarlığın da arttığı görüldüğünden kadınlar sosyalleşme olarak kapalı alan etkinliklerine örneğin dini derneklere ya da kuran kurslarına giderken erkekler camilerde geçirdikleri zamanı sosyalleşme için de kullanmaktadırlar (Sığın, 2016, s. 98). Sosyalleşme, eğitim seviyesi yüksek çalışanlar ve öğrenciler içinse daha çok özel sektör tarafından kafeler ve alışveriş merkezleri vasıtasıyla sağlanmaktadır. İdari yöneticiler tüm aile bireylerini bu merkezlerde bir araya toplayabilen seçenekler geliştirmişlerdir. Bu merkezlerin içinde fitness salonları, sinema, tiyatro, çocuk oyun alanları bulunmaktadır. Ayrıca Gençlik ve Spor Bakanlığının düzenlediği festivaller, gençlik kampları da diğer sosyalleşme şekilleridir (Koçak, 2020, s. 15-16).

Türkiye’de rekreasyonun gelişmesine katkıda bulunmak için birçok projeler düşünülmektedir. Bu projelerden biri de Türkiye’deki rekreasyon alanına özgü ilk ve tek akademik yapılanma olan 2012 yılında Rekreasyon Çalışmaları ve Araştırmaları Derneği’nin (REKÇAD) kurulmasıdır. Dernek uluslararası kongreler düzenleyerek Türkiye’de rekreasyon alanının gelişmesine katkıda bulunmayı sağlamaktadır (Koçak, 2020, s. 13).

3.6. Kentsel Yaşlanmada Rekreasyon Kaynaklarının Yeri

Kentleşme ile birlikte rekreasyon faaliyetleri artarken diğer taraftan, kentleşmenin ortaya çıkardığı olumsuz çevre faktörleri ile rekreasyonel faaliyetler sınırlanabilmektedir. Bu durumda su kalitesi, hava kalitesi, estetik kalite ve gürültü gibi çevresel faktörler rekreasyon kaynak değerini azaltmaktadır. Rekreasyon kaynak değerini coğrafi konum, jeolojik yapı, iklim, toprak yapısı, flora ve fauna gibi doğal etmenlerin yanı sıra kültürel ve sosyo ekonomik faktörler de etkilemektedir (rekreasyon.org, 2017)

Kent içi kaynaklar; kültürel, arkeolojik, dinlenme, sosyalleşme alanları olarak spor, sinema, tiyatro, kafe vb. sosyal mekanlar ile park, piknik alanlarının olduğu yerler, kent ormanları gibi açık alan rekreasyon merkezlerini içermektedir. Kent dışı rekreasyonel kaynaklar (ekorekreasyonel) olarak da milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, yaban hayatı geliştirme alanları gibi yaban hayatının koruma altına alınmış olduğu yerlerden oluşmaktadır (rekreasyon.org, 2017). Kentsel yaşlanmada rekreasyon kaynaklarının kullanımının önemi büyüktür. Yaşlılar sosyalleşebilecekleri kent içi kaynakları ve kent dışı kaynakları kullanabilmektedirler.

3.7. Yaşlı Dostu Kent Kriterlerinin Şehirlerin Rekreatif Faaliyetlerini Güçlendirmesi

Kent, kültürün ve bir yerde yaşayan insan topluluğuna ait niteliklerin gelişimini ifade etmektedir (Köroğlu & Köroğlu, 2015, s. 815). Yaşlı dostu bir kentte de o kentin gelişimini gösteren parametreler, bir yandan o kentin yaşlı dostu kent olmadaki gelişimini bize gösterirken diğer yandan bu parametrelerin rekreatif katılımları ne kadar güçlendirdiği de gözlenebilmektedir.

3.7.1. Dış Mekânlar ve Binalar

Yaşadığımız fiziksel çevre sadece doğal sınırlar tarafından değil yapılandırılmış çevre tarafından da belirlenmektedir. Bu anlamda mimarlar estetik tasarımların yanında sorumluluk taşıyan tasarımlar da üretmek zorundadırlar. Ulaşılabilir bir çevrede yapıların ulaşılabilir olarak tasarlanması çocuklar, yaşlılar, alışveriş yapanlar, pazar arabası kullananlar, eşya taşıyanlar, tekerlekli sandalye kullananlar, baston, koltuk değneği veya göremeyenler için bastonla dolaşanlar, eşya, bavul taşıyan insanlar için gereksinim oluşturmaktadır (Demirtaş vd., 2017, s.103).

Genellikle yeşil ve engelsiz alanlarla ilgili olan dış mekânlar ve binalar; parklar, meydanlar, bisiklet yolları, hizmet binaları, topluluk ve etkinlik alanları, okul vb. eğitim kurumları, kamunun hizmet tesislerini içermektedir (Özgür & Kılınç, 2022, s. 320-321). Buralar yaşlı bireylerin bir araya geldiği yaşam alanlarıdır (Kalınkara, 2017, s. 243). Bir başka ifadeyle kent içinde ve çevresinde yer alan eğlence, dinlenme, piknik ihtiyaçlarının karşılanabileceği lokanta, kahvehane, çay bahçesi, büfe, otopark gibi günlük kullanıma uygun yerler ile tenis, yüzmeye, mini golf gibi her tür sportif faaliyetlerin yer alabileceği alanları kapsamaktadır. Bu alanlar ve yapı yükseklikleri mevzuat ile belirlenmiştir. Buna göre yapıların emsali (0,05) i, yüksekliği (6,50) m.yi geçmemektedir (Feyzioğlu & Sayan, 2015, s. 157).

Erişilebilirlik önce yaşlı veya engellinin evinin erişilebilir olmasıyla başlar. Evinin içinde erişilebilir olan yaşlı birey, hizmet almak veya sosyalleşmek için dışarı çıkmak ister. Bunun içinde erişilebilirlik standartlarına göre yapılmış asansör, merdiven kullanması gerekir (Feyzioğlu & Sayan, 2015, s. 157).

Toplumsal yaşamın içinde erişilebilirlik, fiziksel çevrede konforlu önlemlerin alınması ile mümkün olabilmektedir. Yaşlıların rekreatif faaliyetlere katılımlarının kolaylaştırılması için kapalı mekânların tekerlekli sandalyeye ve yürüteçe uygun olması, açık alanlarda tabelaların aşırı karmaşık ve kafa karıştırıcı olmaması, aydınlatmanın yeterli olması ve güvenlik önlemlerinin alınması gerekmektedir. Caddeler, yollar, otobüs ve taksi durakları, metro ve tren istasyonları gibi kentsel dokunun parçasını oluşturan rekreatif faaliyetlere erişimin sağlandığı bu alanların herkes için özellikle yaşlılar ve engelliler için ulaşılabilir, güvenli ve rahat olması gerekmektedir (Kalınkara, 2017, s. 243). Yapılan çalışmalara göre, ülkemizde son yıllarda yapılan özelleşmiş parkların (yaşlılar parkı, görme engelliler parkı,

kadınlar parkı gibi) sınıflandırma altında amacına ulaşamadığı görülmekte olup tüm kamusal mekânların herkes için erişilebilir olması amaçlanmaktadır. Bu nedenle genç, yaşlı, engelli vb. herkesi içine alan, herkese eşit oranda hizmet sunan mekânların tasarlanması üzerinde önemle durulması gerekmektedir (Öztürk& Turan Kızıldoğan, 2017, s.4).

Konut çevresindeki rekreasyon alanları ve parkların yaşam doyumuna etkileri arttırılmalıdır. Hava şartları düşünülerek yaşlılar için korunaklı hale getirilmesi, saldırgan sokak hayvanlarından arındırılması, yüksek ses ve gürültünün önlenmesi sağlanmalıdır (Çetiner & Uygur, 2020, s. 3547). Kötü sokak koşulları, yetersiz aydınlatma ve yoğun trafik gibi dış çevredeki engellerin, genel fonksiyon kaybı riskini arttırdığı ve fiziksel aktiviteye katılımı azalttığı belirlenmiştir (Demirtaş vd., 2017, s. 102). Araştırmaların % 35'ne göre rekreasyonel yürümenin, yaşadıkları yerdeki yolların yürünebilir ve estetik olması ile çevrede eğlence yerlerinin varlığı ile ilişkilendirilmiştir. Parklar hem fiziksel aktivite hem sosyal aktivite olarak görülen dış mekanlardandır. Güvenlik, estetik, ulaşılabilirlik parkların kullanımını teşvik için önemlidir. Tokyo'da yaşayan yaşlıların katıldığı bir araştırmaya göre yaşlıların yeşil alanlara yakın yaşamaları onların ömürlerini uzatmada etkili olduğu belirlenmiştir (Demirtaş vd., 2017, s.104).

Kentsel mekânların çevresinde tekerlekli sandalye kullananların arabalarını yanaştırabilecekleri yerlerin olması gerekmektedir. Yaşlı, engelli bireyler için % 5, en fazla % 8 eğimli rampalar uygulanmalıdır. En az 90 cm rampa genişliği olmalıdır. Rampaların yüzeyleri sert, kaymaz malzeme ile oluşturulmalıdır. Banklar yollara taşmamalıdır. Çöp kutuları, ağaç dalları görme engelliler için zorluklar oluşturmaktadır. Yaya yolları üzerinde görme engellilerin bastonla rahat hareket etmelerini engelleyecek nesnelere olmamalıdır. Açık alanlarda görme engellileri yönlendirecek dokunsal uyarı bantları olmalıdır. İşitme yetersizliği olan bireylere dışarıdan ses gelmesini engelleyen telefon kabinleri yapılmalıdır. Yaşlı bireyler için otururken kol desteği olacak mekanizmalar veya sırtlarını yaslayacak mekanizmalar yapılmalıdır (Aykal vd., 2018, s. 104-105).

Mahalle düzeni ve güvenli yürüyüş yerleri gibi yapısal çevre nitelikleri yaşlıların rekreatif faaliyetlerini etkilemektedir. Daha yürünebilir mahallelerin olması, fiziksel ve sosyal aktivite olanaklarının artması depresyonda azalmaya sebebiyet vermektedir (Demirtaş vd., 2017, s. 102). Zira kamusal dış mekân kullanımının yaşlı bireylerde olduğu kadar her yaş gruplarından bireylerin de sağlığı üzerine olumlu etkileri olduğu birçok araştırmada ortaya

çıkıştır. Özellikle yeşilliğin dış mekânda varlığının hissettirilmesi, insanın fiziksel, ruhsal sağlığı üzerinde iyileştirici etkileri olduğu ifade edilmektedir. Dış mekânlarda düzenli zaman geçirmenin yaşlı bireylerde olumlu etkiler oluşturduğu özellikle uyku düzenini iyileştirdiği, ağrı şikâyetlerini ve üriner sistem rahatsızlıklarını azalttığı, demans ve alzheimer üzerinde olumlu etkilerinin olduğu yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır (Öztürk&Turan Kızıldoğan, 2017, s.3)

3.7.2. Ulaşım

Yaşlı birey binadan çıktıktan sonra erişilebilir kaldırımlar ile yolları kullanarak ve de erişilebilir ulaşım araçları ile gitmek istediği yere ulaşabilmelidir (Feyzioğlu & Sayan, 2015, s. 157).

Bozuk yüzeyli yolların olması, güvenlik tedbirleri olmadan alt yapı çalışmalarının yapılması, çok yüksek kaldırımların olması, sesli ve görsel uyarıcılar olmadığı için yaşlıların hareket etmelerini zorlaştıran ulaşım sistemleri kent ulaşımında yoğun olarak karşılaşılan engeller arasında yer almaktadır (Aykal vd., 2018, s. 103). Duraklarda yaşlılar için oturma alanlarının olmaması ve hava şartlarına göre korunaklı olmaması, trafik işaretlerinin görünebilir olmaması ulaşımında yaşanan diğer zorluklardır (Çetiner & Uygur, 2020, s. 3548).Yaşlılara kolaylık ve güvenlik sağlanması için toplu taşımada iyi bir aydınlatmanın yanı sıra bilgilendirme levhalarında okunabilecek yazıların büyük punto ile yazılması gerekmektedir (Demirtaş vd., 2017, s. 104).

Ulaşımında yüksek erişilebilirliğin sağlanması ile yaşlılar rekreasyon alanlarına ve sağlık tesislerine zorluk çekmeden varabilmektedirler. Bunun için ulaşımın erişilebilirliği artırılarak yaşlılara yönelik hareketliliğin artırılması sağlanabilmelidir. Yaşlılar ulaşımında daha çok toplu taşımayı tercih etmektedirler. Çünkü toplu taşımada zaman, maliyet ve hız gibi enstrümanların düşük olması ve erişilebilirliğin yüksek olması yaşlıların hareketliliğinde önemli bir yer teşkil etmektedir. Toplu taşıma ile daha uzun mesafelere ulaşımın sağlanması ve farklı sosyoekonomik gruplara hitap etmesi sağlanabilmektedir (Kısacık & Tak, 2022, s. 661). Toplu taşıma, yaşlıların hareketliliğinde önemli olsa da toplu taşıma araçlarının kalabalıklığı, yoğun trafik, yaşlılara trafikte olan yaklaşım yaşlıların daha az hareket etmelerine sebep olmaktadır. Yaşla birlikte araba kullanma yeteneklerinin azalması ve

yaşlıların bir kısmının da araba kullanmayı bilmemeleri onları daha çok yürümeye teşvik etmektedir (Kısacık & Tak, 2022, s. 662).

Mühendislik hizmetleri ile ilgilenen küresel bir firma olan Arup'un yayınladığı "Shaping Ageing Cities" (Yaşlanan Kentleri Biçimlendirmek) adlı raporda proje ekibinin lideri Stefano Recalcati'nin tespitlerine göre de yaşlılar, araba kullanmayı tercih etmeyip toplu taşımayı ve yürümeyi tercih etmektedirler. 65 yaş üzerindeki ortalama bireyin yürüme hızının saatte üç kilometre olduğunu düşündüğümüzde bu hızın 80 yaşa gelindiğinde 2 kilometreye düştüğü kanaatine varılmaktadır. Buna karşın çalışma çağındaki bireylerin ortalama hızı ise saatte 4.8 kilometredir. Londra kentinde "Time to Cross" (Karşıdan Karşıya Geçme Zamanı) adlı proje sayesinde yayaların karşıdan karşıya geçme süreleri uzatılmıştır. Milano kenti ise bu yıl toplu taşımaya erişim kolaylığı sayesinde Avrupa Komisyonu tarafından "Access City Award" (Kentsel Erişim Ödülü) nü almaya hak kazanmıştır (Kadıköy Belediyesi, 2024).

Rekreatif faaliyetlere yaşlıların erişilebilirliği için toplu taşıma ağının sık kullanılan lokasyonlara ulaşması önemlidir (Çetiner& Uygur, 2020, s. 3548). Buna göre raporda toplu taşıma durakları, dükkânlar, banklar, ağaçlık oturulabilir alanlar, umumi tuvaletler gibi dış mekânlar arasındaki mesafenin azaltılması ve karşıdan karşıya geçerken yayalara tanınan sürenin uzatılmasının yaşlıların dışarıya çıkma oranını yükselteceği ifade edilmiştir. Toplu taşımanın geliştirilmesi önemli bir kriterken bazı yurttaşların erişimi yine de sorun olabilmektedir. İngiltere'de 65 yaş üzerine bedava ulaşım uygulamasının olmasına rağmen bu hizmeti kullanmayanların oranının yüzde 30 olduğu belirlenmiştir. Bunun için Google, sürücüsüz arabaları evden çıkmayan yaşlılar için önermektedir. Japonya'nın Suzu kentinde, yaşlıların hareketliliğini arttırmak için sürücüsüz araçların kullanımı denenmektedir (Kadıköy Belediyesi, 2024).

Tüm bu ulaşım ile ilgili kolaylıkların sağlanması, yaşlıların rekreasyon alanlarında daha çok aktivite gerçekleştirmelerine ve yeşil alanlarda yaptıkları yürüyüşlerle yakınları ile daha çok sosyal aktivite kurmalarına sebep olmaktadır (Kısacık & Tak, 2022, s. 663).Bütün bunlar göstermektedir ki hareket yeteneği sınırlı olan yaşlı ve engelli bireyler için ulaşım da erişilebilirliğin sağlanması yaşlı dostu kent için önemli bir parametredir.

3.7.3. Konut

Yaşlı bireylerin konutlarının, konutlarında iken televizyon izleme, el işi yapma, gazete, kitap okuma gibi aktivitelerini yaparlarken zorluk çekmeyecek ve zorunlu günlük aktivitelerini yapmalarına engel olmayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Çünkü yaşlılar, zamanlarının büyük bir kısmını konutlarında geçirmektedirler. Yaşlılar, aile bireyleriyle bir arada yaşıyorlarsa konutun ona göre düzenlenmesi, mahremiyet gibi faktörlerin de dikkate alınması gerekmektedir (Köroğlu & Köroğlu, 2015, s. 819).

Yaşlıların gerek ev içinde gerek ev dışında rekreatif faaliyetlerini gerçekleştirebilmeleri için konutun iç kullanımının ya yürüyerek ya tekerlekli sandalye veya yürüteçle kullanımına uygun olması gerekmektedir. Konutun nerede bulunduğu bu açıdan önemlidir. Koşulları ne olursa olsun yaşlı bireylerin kaliteli bir mahallede yaşamalarına olanak vermek ve her gelire göre konut imkânı sunabilmek gerekmektedir (Özgür & Kılınç, 2022, s. 321) Konut çevresi iyi aydınlatılmış olmalıdır (Tutal & Üstün, 2009, s. 21). Depreme dayanıklı konut, kullanışlı banyo, tuvalet, mutfak gibi alanların olması yaşlıların kendilerini güvende ve rahat hissetmeleri için önemlidir. Gündüzlü bakım merkezlerinin, yaşlı bireylerin ikamet ettiği konutlara yakınlığı ya da kolay ulaşımı da toplumsal yaşama katılımlarını artırmaktadır. Konutlar, yeşil alanlara yakın oluşturulmalıdır (Çetiner & Uygur, 2020, s. 3548). Nüfus artışından dolayı konutların artması yeşil alanların azalmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda çevresel sorunlar ortaya çıkmaktadır. Kentlerdeki yeşil alanların azalması, hava kirliliğinin artması çevresel sürdürülebilirliği olumsuz etkilediği gibi yaşlıların sağlığını da olumsuz etkilemektedir (Kangalgil Balta vd., 2023, s. 37). Bu durum yaşlıların rekreasyon faaliyetlerine aktif katılımını da etkilemektedir.

Mahallelerde yer alan konutlarda yaşayan yaşlıların rekreasyon alanlarına erişimlerinin yakın olması, toplu taşıma ve araba ile seyahatlerini kolaylaştıracakları imkanlara sahip olmaları ve konutlarının olduğu çevrede suç oranının düşük olması yaşlıların rekreatif faaliyetler yapabilmelerinde son derece önemlidir (Özgür & Kılınç, 2022, s. 322).

Engellilerin konutlarına ulaşırken ve konutlarının kullanımı sırasında uygun olmayan yapıları belirlemek ve uygun şekle getirilmesine yönelik hususlar için 2006'da "Yapılarda Engellilerin Kullanımına Yönelik Proje Tadili Komisyonları Teşkili, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" çıkarılmıştır. Konutla ilgili yapılan düzenlemeler çevrenin iç ve dış mekânına ilişkin kullanılabilirliğini arttırmaya yöneliktir (Tutal & Üstün, 2009, s. 20).

Stephen Witherford tarafından Londra'da yaşlıların ayrışmasını önlemek için 75 yaş üzerine 57 dairelik bir kompleks tasarlanmaktadır. Amacı huzur evi modelinin yalnızlaştırma sorununu çözerek yeniden yapılandırılmasıdır. Bu model, içinde aşçılık okulu, atölye alanlarının olduğu, müsabakalar, fuarlar gibi rekreasyon faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine yönelik hem bina içindekilerinin hem dışındakilerin katılımına izin veren ve bina kapısının doğrudan sokağa açılır bir şekilde oluşumunu içermektedir. Yine bir başka örnek olarak Lead 8 adlı tasarım firmasının, Malezya'da tasarladıkları yaşam kompleksi bulunmaktadır. Tasarlanan bu komplekste, her katta bitişik nizamlı ve farklı boyutlarda daireler olmakta ve istendiğinde duvarların kalkması sağlanabilmektedir. Bu şekilde büyük ebeveynlerin de o aileyle hem birlikte hem de ailenin istediğinde ayrı kalması sağlanarak bir yaşam düşünülmektedir (Kadiköy akademi, 2024).

3.7.4. Sosyal Katılım

Yaşlıların rahatlıkla erişebilecekleri kültürel, sanatsal ve sosyal tesisler yeteri kadar bulunmamaktadır. Nitekim yaşlı bireylerin ilgilerini çekecek ve onların tecrübelerinden yararlanılacak etkinlikler düşünülmediği için bir süre sonra yaşlıların katılımı azalmaktadır. Yine bunun bir sonucu olarak yaşlıların sosyalleşmesinde yaş grubu, cinsiyet, etnik köken dikkate alınmadığından genel düzeyde etkinliklere katılım düşmektedir (İKK, 2022, s. 21).

Sosyal katılımı ilgili sosyo-ekonomik yönden dezavantajlı kadınlar arasında yapılan bir araştırmada enerji eksikliği, fiziksel beceriler, suçluluk gibi bireysel engeller öne çıkarken çevresel etkenler olarak aile beklentileri, sosyal kaynak eksikliği, kilo ile ilgili alay edilmesi, kültür, din, eş desteğinin eksikliği gibi etkenler öne çıkmıştır (Demirtaş vd., 2017, s. 102). Bu tür durumlarla sosyal katılım etkilenmekte, toplumdaki insanlar kadar yaşlı bireyler için de rekreatif faaliyetlere olan eğilim azalmaktadır.

Çevresel etkenlerden biri de kentleşmenin getirdiği değişikliklerle beraber kendi konutu içinde dahi yalnızlık hisseden yaşlı bireylerin, sosyal hayat içinde daha da önemsiz hale gelmeleridir. Bu anlamda mahalle kültürünün yaşatılmaya çalışılması en azından mahallede yaşayan diğer kişiler hakkında farkındalığın olması için sosyal ve kültürel faaliyetlerin sağlanması büyük önem arz etmektedir (Köroğlu & Köroğlu, 2015, s. 819).

Yaşlı bireylerin edindikleri hobileri ve sosyal ilişkileri sosyal hayatta aktif kalınmasını sağlayan önemli durumlardandır. Bu konuda yaşlılara etkinliklerin duyurulması konusunda

çalışmalar yetersiz olup bu durum da faaliyetlerin erişilebilir olmasını engellemektedir (İKK,2022, s. 21).

Yaşlıların sosyal katılımlarını arttırabilmek için sosyalleşmelerini sağlayacak tesisler çoğaltılmalıdır. Kültürel, sosyal aktiviteler yaşlıların ilgi alanlarına göre çeşitlendirilmeli, kent meydanı oluşturularak buralarda yaşlıların sosyalleşmesi sağlanmalıdır. Üçüncü yaş üniversitesi gibi yaşlıların ilgi alanlarına göre bölümler açılmalıdır. Haber ve duyuru kanallarının yaşlılar için erişilebilir hale gelmesine çalışılmalıdır. Geziler düzenlenmelidir. Kitap okuma, tiyatro gibi etkinlikler geliştirilmelidir. Yaşlıların evcil hayvan beslemeleri teşvik edilmelidir. (İKK, 2022, s. 21).

Yaşlıların hem fiziksel aktiviteye hem de sosyal katılıma yönlendirilmesinde kütüphanelerin olması ve yaşlılara özel aktivitelerin oluşturulması, toplu taşımaya erişimde kolaylık, korunaklı otobüs duraklarının olması, evden alan servislerin bulunması önemli bir yer tutmaktadır. (Demirtaş vd., 2017, s. 103). Yaşlıların sosyal alanlara ulaşabilmeleri için genellikle yürümeyi tercih etmeleri hem fiziksel aktivite için hem de sosyal katılım için önemlidir (Demirtaş vd., 2017, s. 101).

Teknolojik anlamda da yaşlıların katılımları desteklenmemektedir. Zira yaşlılara karşı işlenen dijital ya da teknolojik suçlara karşı yeterince bilgilendirme olmamakta ve önlemler alınamamaktadır. Ayrıca teknolojik dil ve nitelik yaşlı bireylere uygun yapılmamakta, dijital teknolojiyi kullanım yeterince desteklenmemektedir. Bu durum da yaşlılara teknolojiyi kullanma alışkanlıklarını kazandıramamaktadır. Bunun için yaşlıların teknolojiyi tanımasını sağlanıp farkındalık ve bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır (İKK, 2022, s. 29). Bu şekilde yaşlıların sivil eylemlerde bulunmaları ve internet erişimi gibi yaşadıkları kentle bağlantı kurlmaları sosyal izolasyonu azaltmaktadır (Özgür & Kılınç, 2022, s. 322).

Nitekim yaşlı dostu kentte gönüllülük, oy verme ve kamusal işlere dâhil olma gibi sosyal katılım veya sivil katılım etkinlikleri arttırılarak yaşlılar daha çok desteklenebilmektedir (Özgür & Kılınç, 2022, s. 319).

3.7.5. Toplumsal Yaşama Dâhil Olma ve Toplumun Yaşlıya Saygısı

Yaşlılık döneminde kişi hem yaşlanmanın getirdiği toplumsal ayrışma hem de bakım nedeniyle yaşlı bireylerin kuruma veya çocukların yanına gitmeleri ile oluşan yeni durum uyum sorunlarını beraberinde getirmektedir. Bu sorunlardan bazıları değersizlik, yalnızlık, geçmişe özlem duyma gibi duygu durumlarını hissetmeleridir (Özmete & Bahadır, 2020, s.

203). Toplumla birey arasında kurulan ilişki ise yapay olmakta ve aile, apartman, mahalle, ilçe kaynaşması yetersiz kalmaktadır (İKK, 2022, s. 37).

Yaşlı kişilerin kendilerini toplumsal yaşamdan soyutlaması, var olan bazı fiziksel kabiliyet ve becerilerinin zamanla azalması, hayatın içinde artarak devam eden tükenmişlik sendromu hissetmeleri gibi durumlar onların ruhsal yapılarını olumsuz yönde etkilemektedir. Yaşlı bireylerin içinde buldukları bu dönemin akılcı bir şekilde yönetilmesi, yaşlıların bu aktivitelerden koparılmaması ve aktif olarak sosyal hayata katılmalarının sürdürülmesi gerekmektedir. Böylece, yaşlı bireylerin toplumdan dışlanma riski azalacaktır. Kalan ömürlerini daha huzurlu bir şekilde geçirme imkânına sahip olabileceklerdir. Yaşlı bireylerin kendilerini toplumun bir parçası olarak hissetmeleri, mutlu olabilecekleri rekreatif ortamların oluşturulması toplumsal bir görevdir (Alkan Meşhur, 2016, s.11) Bu nedenlerle yaşlıların topluma izolasyonu için yaşlılara yönelik kurslar ve rekreatif faaliyetler düzenlenmelidir. 65 yaş üzerindeki yaşlı bireylerin hayat boyu öğrenme fırsatlarının devam etmesini sağlayacak üçüncü yaş üniversitelerinin oluşturulması sağlanmalıdır. (Çetiner & Uygur, 2020, s. 3549). Üçüncü yaş üniversitelerinin teması yaşam boyu öğrenme modeli üzerine kurulmuştur. 20 yy. sonlarında ortaya çıkan bu fikirle öğrenme etkinliği yaşla sınırlı kalmamıştır. Üçüncü yaş üniversiteleri Avrupa’da sivil toplum kuruluşu ve vakıflara bağlı kurulurken Türkiye’de 2016’da Yükseköğrenim Kurumuna bağlı olarak hayata geçmiştir. Ülkemizde Tazelenme Üniversitesi adı altında devam eden bu kurumlar tamamen devlet destekli ve gönüllülük esasına dayalıdır. Yükseköğrenim hocaları dersleri gönüllü verirken kayıt esnasında herhangi bir ücret alınmamaktadır. Ülkemizdeki ilk örneği Akdeniz Üniversitesi’dir (Altun, 2021, s. 34).

Aynı zamanda yaşlıların toplumun bir parçası gibi hissetmeleri için yaşlı dostu güvenli alışveriş merkezleri, rekreatif alanlar, parklar, aktivite yerleri çoğaltılmalıdır (Özmete & Bahadır, 2020, s. 202). Yine temel hak ve özgürlüklerden yararlanmaları ve kendileriyle ilgili alınan kararlara katılımları sağlanmalıdır. Bu şekilde kendi deneyimlerinin kuşaklararası dayanışma yoluyla aktarılması gerçekleştirilebilir (ASHB, 2019). Bu durum yaşlı bireylerin sosyal ve toplumsal bağlarını sürdürebilmeleri, tüm insanlarla birlikte eşit bir şekilde kullanabilecekleri erişilebilir güvenli bir yaşam çevresinde mümkün olabilmektedir. Erişilebilirlik yaşlıların kentsel mekanları kullanılabilirliğini de arttırarak yaşlı bireyin toplumsal hayata daha çok dâhil olmasını sağlamaktadır (Tural & Üstün, 2009, s. 2).

Yaşlı bireylerin toplumsal yaşama katılımları ile hem aile içinde geleneksel rollerini sürdürmeleri hem de sosyal, kültürel, rekreasyonel, sportif faaliyetlere katılımları sağlanmaktadır. Bu durumda hem bireysel iyi olma hallerini devam ettirmeleri hem de toplumsal yaşama katkı sağlamaları mümkün olabilmektedir (ASHB, 2019).

3.7.6. Vatandaşlık Görevini Yerine Getirme ve İstihdama Katılım

Yaşlı bireylere yönelik çalışma şartlarının oluşturulması yaşlı bireylerin istihdamını arttıracaktır. Ekonomik yaşama katılımı birlikte aynı zamanda sosyal yaşama katılım da artacaktır. Bireyin iş ve sosyal çevresinden kopmaması hem ekonomik anlamda hem de sosyal anlamda aktif yaşlanmayı destekleyecektir (Altun, 2021, s. 35).

Bu bağlamda yaşlılara gönüllü ya da ücretli olarak çalışabilecekleri çiftlik ve bahçe işleri, el sanatları satıcılığı gibi imkânlar sağlanabilir (Çetiner & Uygur, 2020, s. 3550). Yaşlı bireylerin fiziksel aktivitelerinin desteklenmesi ile sağlık hizmetleri, imalat, nakliye, spor, turizm vb. sektörlerde ekonomik gelişmenin artması sağlanabilmektedir. Yalnız bisiklete binmenin Avrupa ve Kuzey Amerika'nın 56 büyük Kentinde Danimarka Kopenhag'daki düzeye çıkması halinde 76.000'den fazla yeni istihdam alanlarının açılacağı bilinmektedir (DSÖ, 2021). Bu anlamda yaşlıların becerilerinden yararlanarak mesleki anlamda daha çok gelişmeleri sağlanabilir.

Sonuç olarak bir kentin çeşitliliği içine alması, her yaştan ve kökenden insana iş fırsatları sunması yaşlı dostu kentin rekreasyon aktivitelerini güçlendirmektedir (Özgür & Kılınç, 2022, s.323).

3.7.7. İletişim ve Bilgi Edime

Yaşlıların kente aktif katılımları, söz sahibi olabilmeleri, sosyal ağlara katılabilmeleri sosyal yaşamdan kopmadan sağlıklı bir şekilde yaşlanabilmeleri için önemlidir. 80 yaşındaki yaşlılar sadece televizyon ve telefon kullanabilmektedir. Yaşlılara hitaben TV programı, kamu spotu vb. çalışmalar yeteri kadar yapılmamaktadır. Sosyal medyayı yeteri kadar kullanamadıkları için etkinliklerden aileleri vasıtasıyla haberdar olmakta ve onların desteği ile rekreatif faaliyetlere katılmaktadırlar (İKK, 2022, s. 31).

Yaşlı bireylerin nitelikli iletişim araç-gereçlerinden ve iyi organize edilmiş telekomünikasyon ağlarından yararlanarak dış dünyadan anında ve doğru bilgiler almaları sağlanabilmelidir (Özgür & Kılınç, 2022, s. 320). Çünkü yaşlılar için algılanabilirlik

önemlidir. Bu yüzden telefon, bilgisayar erişimi ücretsiz olmalıdır. Gazete, dergi ve TV yayınlarının büyük harflerden oluşması önemlidir (Çetiner & Uygur, 2020, s. 3550). Bu şekilde kolay algılayabildiği ve okuyabildiği bir etkinliğe ulaşması da rahat olacaktır.

Ayrıca yaşlıların banka ile ilgili tüm işlemlerde zorlandıkları ve buna ilişkin bir düzenlemenin yapılmadığı bilinmektedir. Genel olarak yaşlılar bir sorunla karşılaştıklarında bu sorunu nereye ileteceklerini bilememektedirler. Karşılıklı etkileşime dayalı uygulamalar az, toplumla yüz yüze iletişime geçilebilecek kamusal mekânlar ise yetersizdir (İKK, 2022, s. 31).

3.7.8. Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri

Yaşlıların büyük bölümü düzenli spor yapmaktan uzaklaştıkları için bu durum bir süre sonra yaşam tarzı haline gelmektedir. Zamanla motor ve fiziki beceriler azaldığından düşme riski ile karşı karşıya kalmaktadırlar (İKK, 2022, s. 27). Aktif yaşlanma, yaşlı insanların olabildiğince uzun süre işlerini kendilerinin yapabilmelerine katkı sağlamakta ve düşme riskinin azalmasına da yardımcı olmaktadır (DSÖ, 2021). Bu da göstermektedir ki düşme riskinin azalması yaşlıların rekreasyon faaliyetlerine katılmalarını arttırmaktadır.

Yetişkin ve yaşlı kimseler araştırmalara göre daha az fiziksel aktivite yapmaktadır. DSÖ Avrupa Bölgesinde fiziksel hareketsizlikten dolayı yılda 1 milyon ölüm ve sakatlık sebepli 8.5 milyon yaşam yılı kaybı söz konusu olmaktadır. Koroner kalp hastalıklarında % 5, iki diyabet türünde % 7, göğüs kanserinde % 9 ve Kolon kanserinde % 10 oranının sebebinin fiziksel hareketsizlik olduğu olasılıklarıdır. Yine bölgede artan oranda obezite oranları açıklanmıştır (DSÖ, 2025).

Bu doğrultuda DSÖ yaşlılar dâhil olmak üzere yetişkinlerin her hafta en az 150 dakika orta yoğunlukta aerobik fiziksel aktivite yapmasını tavsiye etmektedir. Fiziksel aktivite stresi, anksiyeteyi ve depresyonu azaltarak ve muhtemel Alzheimer hastalığı ve diğer demans biçimlerinin etkilerini geciktirerek zihinsel sağlığı pozitif yönde etkilemektedir. Yetişkinlerin ve yaşlıların da kilo kontrollerinin sağlanmasında etkili olmaktadır (DSÖ, 2025, s.1). Bu nedenle yaşlılar fiziksel aktivitelere teşvik edilmelidir.

Yaşlılara yönelik fiziksel aktivitelerden bazıları; bitki yetiştirme işleri ve doğa yürüyüşü, günlük yürüyüş ve bisiklete binme, ev işleri gibi egzersizleri içerir. 2016-2025 DSÖ Avrupa Bölgesi için fiziksel aktivitenin artırılmasında üç hedef belirlenmiştir. Bunlar

sağlık çalışanları tarafından verilen fiziksel aktivitenin kalitesinin iyileştirilmesi, alt yapının sağlanması ve yaşlıların fiziksel aktivitelere dâhil edilmesidir (DSÖ, 2025).

Yaşlı dostu kentler yaşlıları aktif hale getirmek için sosyal yapılardan faydalanmalıdır. Bu yapılar toplum merkezlerini, sosyal kulüpleri içermektedir (DSÖ, 2025). Toplum merkezlerinin, sosyal ve sağlıkla ilgili hizmet tesisleri, acil durumlar için kurtarma ve planlama yapıları gibi enstrümanları bulunmaktadır (Özgür&Kılınç, 2022, s. 320). Bu anlamda sağlık hizmetleri kapsamında sağlıklı beslenme, Demans ve Alzheimer Hastalığı'nı önleme gibi çalışmalar yaygınlaştırılmalıdır. Rekreatif faaliyetler açısından bakılırsa Antalya Muratpaşa Belediyesi'nin Demans hastaları ile bakıcıları bir araya getiren Demans Cafe uygulaması diğer belediyelere de örnek teşkil edip rekreatif faaliyetlerin artmasına örnek olmalıdır (Çetiner & Uygur, 2020, s. 3551). Yaşlı dostu mahalleler oluşturulup mahalle yürüyüşleri, AVM yürüyüşleri yapılmalıdır. Demans dostu işyeri gibi özel programlar geliştirilmelidir (İKK, 2022, s. 24).

DSÖ'nün Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ndeki "Herkes İçin Sağlık" temasındaki 5. hedef yaşlı sağlığı, 13. hedef ise sağlıklı ortam oluşturmaya ilişkin düzenlemeler getirmektedir. Bu hedeflere ulaşabilmek için yeterli sağlık ocakları, hastaneler, bakımevlerinin kurulması, toplu taşımanın geliştirilmesi, alışveriş ve dinlenme tesislerinin kurulması, hava kirliliği ve gürültünün azaltılmasına çalışılmalıdır (Demirtaş vd., 2017, s. 103). Yaşlı dostu sağlık sistemleri, acil servisler, yatan hasta, akut sonrası, evde ve ayakta tedavi gibi tüm bakım ortamlarında yaşlılara mümkün olan en iyi bakımı sunmak, yaşlı yetişkinlere verilen zararları azaltmak için çalışmalıdır (Özgür & Kılınç, 2022, s. 323). Neticede sağlık kurumlarının yaşlılara iyi bakım vermesi ve hastanelerde sosyal tesislerinin yaygınlaştırılması, yaşadıkları şehirlerde hava kirliliğinin, gürültünün azaltılması, toplu taşımanın yaygınlaştırılması yaşlıları daha çok rekreasyon faaliyetlerine katılmaya sevk edecektir.

3.8. Kentsel Yaşlanmada Devletin Rekreatif Düzenlemeleri

Yaşlıların rekreatif faaliyetlere katılmaları DSÖ aktif yaşlanma politikasının da temel bir kavramıdır. DSÖ küresel rehberi, yaşlıların farklı türden etkinlikler arasında denge kurmak istediklerini göstermiştir. (DSÖ, 2025, s. 53). Yani yaşlılar boş zaman ve üretkenlik arasında çeşitli faaliyetlere katılmak istemektedirler.

Yerel yönetimlerin yaşlılara yönelik rekreasyon faaliyetlerinde çoğu zaman yaşlılar istekli iken kimi zaman da yalnızlık riski altında yaşayan yaşlılar için bu etkinlikler uzak kalmaktadır (DSÖ, 2025, s. 53).

3.8.1. Kent Ormanı ve Mesire Alanları, Milli Parklar, Tabiat Parkları, Göller, Piknik Alanları vb. Düzenlemeler

Kentin içinde herkes kadar yaşlıların da faydalanabileceği doğa alanlarının olması hem sağlıklı yaşlanma için hem de yaşlıların aktif yaşlanmaları için son derece önemlidir.

Kent ormanları, bir kentin içinde ya da çevresinde bulunan çokça ağacın olduğu yeşil alanların bütünüdür (Seyhan & Bingül Bulut, 2023, s.177). Ülkemizde kent ormanlarının yönetimi, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın sorumluluğu altında özellikle bu bakanlığa bağlı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü (DKMP), Tarım ve Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü (OGM) ile Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü (AGM) ve bazı sivil toplum örgütlerinin faaliyetleri ile sürdürülmektedir (Seyhan & Bingül Bulut, 2023, s.179).

Mesire yerleri; deniz, göl vb. su kaynaklarının olduğu ve orman gibi ağaçların fazla olduğu, manzarası olan tesis ve olanaklara sahip rekreasyon alanlarına denir (Kuş vd., 2021, s.211).

Milli Parklar, nesli azalan türlerin korunmasında ve biyo-çeşitliliğin devam etmesinde doğal, kültürel özelliklere sahip olanları uzun süreçte koruyabilmek ve gelecek kuşaklara aktarabilmek amacıyla oluşturulmuştur (Kılıç & Kervankıran, 2019, s. 22). Milli Parklarla ilgili ilk yasal gelişme, 1956 tarih ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 4. ve 25. maddeleri ile 1983 yılında çıkarılan 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'dur Türkiye'de ilk milli park özelliği, 1958'de Yozgat Çamlığı'na verilerek koruma statüsüne alınmıştır (Kılıç & Kervankıran, 2019, s. 23).

1983 tarihli 2873 sayılı Milli Parklar Kanununa göre, Milli Parklar, Tabiat Parkları, Tabiatı Koruma Alanları, Tabiat Anıtları gibi doğal alanların içinde sadece Milli Parklar ve Tabiat Parkları rekreasyon/turizm amaçlarına hizmet edebilecek şekilde düzenlenmiştir. Tabiat parkları, Milli Parklar Kanunu'nda; bitki örtüsüyle kaplı manzara bütünlüğüne sahip halkın eğlenme ve dinlenmeleri için ayrılmış alanlardır. Türkiye'nin ilk tabiat parkı 1983 yılında yapılmış olan Fethiye Ölüdeniz'deki Kıdrak Tabiat Parkı'dır (Yener, 2021, s.123) Tabiat parklarında yapılabilecek rekreatif aktiviteler mümkündür. Bunlar doğa yürüyüşü,

fotoğrafçılık, piknik, bisiklete binmek, yaban hayatı gözlemciliği, olta balıkçılığı, kuş gözlemciliği, manzara seyiri, doğa turizmi, karavanlı kampçılık, yüzme, botanik gezisi, yayla turizmi, doğa temalı şenlikler, doğa resmi aktivitesi, kültür turizmi, köy pazarı, mağara araştırma, ekolojik turlar vb. şeklindedir (Yener, 2021, s. 127). Bunlar yaşlı rekreasyonuna da çok uygun aktivitelerdir.

Su varlığı ise rekreasyon için çok değerlidir. Eskiden beri su varlığı, yaşam kaynağının yanı sıra estetik olarak da kullanılmıştır. Geniş su yüzeylerini izlemenin insanın psikolojisi üzerinde olumlu etkisi ile beraber çeşitli rekreasyon kullanımlarına da olanak vermesi rekreasyon planlamalarında önemli olmuştur. Son yıllarda özellikle denize kıyısı olmayan yerleşim yerlerinde kentin stresinden uzaklaşmak veya yaşlılar için sosyalleşmek gibi olanaklar sunması ile buralarda rekreatif düzenlemelere ağırlık verilmektedir (Eminağaoğlu vd., 2016, s. 350).

Göller suya dayalı turistik etkinliklerden ziyade; yürüyüş, kamping, piknik, avcılık, bisiklete binme, fotoğraf çekme ve manzara seyretme gibi rekreasyon aktivitelerinin yapıldığı yerlerdir (Akınar, 2016, s. 128).

3.8.2. Kent Gönüllüleri (Konseyleri)

Kent gönüllüleri uygulaması, 2005 yılında İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan, “İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği” ne uygun olarak kentin dezavantajlı gruplarına sosyal hizmetlerle ilgili gönüllü katılımını teşvik amacıyla oluşturulmuş bir uygulamadır (Yıldızak, 2020, s. 129). Sendika, noter, meslek kuruluşları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, siyasi partilerin yetkilileri, kamu kurum ve kuruluşları temsilcileri, ilgililer ve mahalle muhtarları kent konseyine katılabilirler (Küçük, 2020, s. 36). Kent konseyleri yani gönüllü evleri bir ilçede ikamet eden yerel halkın bir araya gelerek paneller, kurslar düzenledikleri yerlerdir. Örneğin bazı katılımcılar gönüllü evleri vasıtasıyla mahallelerindeki bir sorunla ilgili imza toplayıp belediye yetkilileri ile iletişime geçerek birlikte çözüm üretebilirler. Bu tür merkezlerle insanların ilişki kurması yaşlıları sosyal dışlanma gibi durumlardan uzaklaştırırken yaşadıkları yer ile ilgili güven duymalarını sağlamaktadır (Arun, 2019, s. 29).

Özellikle yalnız olan yaşlılar için sağlık sorunları ile mücadele etmek daha zor olmaktadır. Bu bağlamda kentlerde sağlıklı yaşam şeklini yaşlılara sunmak için belediyede yer alan kent konseylerinde yaşlı veya emekli meclisleri oluşturulmuştur (Kalaycı & Akın,

2021, s.202). Burada kamu kurumlarının, meslek örgütlerinin, sivil toplumun, siyasi partilerin ve muhtarlıkların temsilcileri bir araya gelerek kentle ilgili konuları görüşmektedirler. Amaçları kamu kurumları ile toplum kesimleri arasında köprü oluşturmak, demokratik katılımı güçlendirmektir (YDKÇ, 2022, s. 7).

3.8.3. Yaşlı Meclisleri (Emekliler Meclisi)

Yaşlı meclisi Türkiye’de ilk defa Antalya Muratpaşa Belediyesi tarafından hayata geçirilmiştir. Belediye sınırları içinde yaşayan 60 yaş üstü 30 kadın 30 erkekten oluşmaktadır. Yaşlıların ekonomik, kültürel katılımlarını desteklemektedir (YİAUD, 2020, s. 37).

3.8.4. Bahar Evleri

Bahar evlerinden yararlanmak isteyenlere alzheimer, diyabet, obezite, kadın hakları, engelli hakları, çocuk hakları, sağlıklı beslenme gibi konuları kapsayan eğitim programları; müzik, dans gibi kültürel programlar, ayni yardım ve sağlıkla ilgili bilgi almak isteyenlere bilgilendirme hizmeti verilmektedir (Çankaya Belediyesi, 2017).

3.8.5. Yaşlı Hizmetleri Merkezi

Yaşlılara Hizmet Merkezinde sosyal ve kültürel etkinlikler, bilgisayar kursu, resim kursu, satranç kursu, okuma yazma kursları, gezi, eğlence, piknik hizmetleri, yaşlı serbest kartı gibi hizmetler verilmektedir (Wikipedia, 1997).

3.8.5.1. Şefkat evleri

Kalacak yeri ve geçinecek durumu olmayan geçici bir süre hasta veya hasta refakatçisi olan muhtaç kişilere destek vermek amacıyla kurulmuş yatılı hizmet yerleridir. Yaşlıların ev ortamında desteklenerek toplumla bir arada yaşamlarına devam etmelerini sağlamak amacıyla 1994 yılında kurulmuştur (Ankara Büyükşehir Belediyesi [ABB], 1994).

Yaşlıların rutin olarak evlerinin temizlenmesi, eve gelinerek sağlık kontrollerinin yapılması, evlerinde yemeklerinin yapılması, evlerinde tadilat işlemlerinin yapılması, banyolarının yaptırılması, saç ve tıraş kesimlerinin yapılması gibi hizmetleri içermektedir. Ayrıca kamuya açık ibadethanelerin temizlenmesini de sağlamaktadır (Ankara Eğitim Sağlık Hizmetleri İnşaat Enerji Gıda Temizlik İthalat İhracat Ticaret A.Ş. [BELPA], 2023).

Ankara Büyükşehir Belediyesi Yaşlı Hizmetleri Birimi, kent içi ulaşımlarda EGO serbest ulaşım kartıyla 61-64 yaş aralığında olan yaşlılara günün belirli saatlerinde, 65 yaş

üzeri yaşlılara ise günün her saatinde Başkent'te istedikleri yere ücretsiz olarak seyahat edebilmelerine imkân vermektedir (ABB, 2023).

3.8.5.2. Alzheimer Sosyal Yaşam Merkezi

1997 yılında bir grup hekim öncülüğünde Alzheimer hastaları ve yakınlarına yönelik kurulmuş bir sivil toplum örgütüdür. Ankara, İstanbul, İzmir başta olmak üzere çeşitli illerde çalışmalarını sürdürmektedir. Amacı Alzheimer hastalığına karşı yalnızca yaşlı bireyleri değil ailelerini, kurumsal bakım personellerini ve toplumun geri kalan kesimini bilinçlendirmektir (Altun, 2021, s. 39).

Yaşlıların psikomotor aktivitelerini güçlendirmek için ipe boncuk dizme, düğme dikme, hamur yoğurma, sulu boya baskısı, kule yapma, tahta blok yapma, aynı renkleri yan yana dizme gibi aktiviteler ve lego aktivitesi, hafıza kartları, çorap eşleştirme, saat oyunu, sesleri ayırt etme, hava durumu ve mevsimleri algılama gibi zihinsel aktiviteler veyahut çerçeve süsleme, kolye bileklik yapımı gibi sanat aktiviteleri ile yaşlıların kaslarını güçlendirmek için spor aktiviteleri ve sosyalleşmek için müzik aktiviteleri veyahut anılarını paylaştıkları etkinlikler yapılmaktadır (ABB, 2024).

3.8.5.3. Barınma Evi

Herhangi bir nedenle sokakta yaşamak zorunda kalıp evden atılmış, evini terk etmiş, barınma imkânı olmayan ve herhangi bir kurum hizmeti almayan, evsiz, kimsesiz vatandaşların günlük olarak gereksinimlerini karşılayabilecekleri merkezdir (ABB, 2015).

3.8.5.4. Yaşlılar ve Gençler Bilgi Erişim Merkezi

Merkezin amacı, yaşlılar ve gençlere boş zamanlarını değerlendirmeleri için rehberlik ve danışmanlık hizmeti vermek, bu anlamda onlara internet ve dil alanında olanaklar sunmakla beraber gezi ve eğlence programları düzenlemektir (ABB, 2022).

3.8.5.5. Aile Yaşam Merkezleri

Aile Yaşam Merkezleri çocuklar, gençler, kadınlar, yetişkinler, engelli ve yaşlılar için faaliyete geçmiş, birlikte bir araya gelip sosyalleşebilecekleri kültürel, sportif, sosyal faaliyetlerin sunulduğu mekânlardır. Buradaki hizmet alanları ayrı ayrı bölümler halinde verilmektedir. Yetişkinler kurslardan yararlanırken çocuklarını kreş veya çocuk kulübüne bırakabilmektedirler. Yaşlı bireyler de yaşlılar lokalinden yararlanmaktadırlar. Engelli birey

engelli lokalinden yararlanırken 15-29 yaş aralığındaki gençler de gençlik merkezi hizmetlerinden yararlanabilmektedirler (ABB, 2005).

3.8.5.6. Yaşlılar Lokali

Kitap ve gazete okuma imkânından tavla, satranç vb. oyunlara kadar çeşitli kurs imkânlarının da yer aldığı bir oluşumdur (Wikipedia, 2005). Lokale 50 ve üzerindeki yaştakiler katılarak hizmetlerden yararlanabilmektedirler. Bu hizmetler psiko-sosyal destek hizmetleri, eğitim kursları, kültürel faaliyetler, kişisel gelişim hizmetleri ve sağlık hizmetleridir. Yaşlıların bir araya gelip sosyalleşebilmelerini, boş zamanlarını değerlendirerek aktif katılımın sağlanmasını amaçlamaktadır (ABB, 2005).

4. ANKARA KENTİNDE YAŞLILARA YÖNELİK REKREATİF DÜZENLEMELER (SEÇİLİ İLÇELERE GÖRE)

Rekreatif düzenlemeler yaşlıların hem sosyal ihtiyaçları hem de yaşlanmayla birlikte kaygı, depresyon, ölüm korkusu, yas gibi psikolojik sorunlarla ilgili mücadele etmelerinde önemli bir yere sahiptir.

Ankara kentinde yapılan başlıca rekreatif düzenlemeler şunlardır:

4.1. Gölbaşı Başkent Ankara Kalkınma Projesi (BAKAP) Tarım Kampüsü ve Rekreasyon Alanı

Resim 4.1. Bakap Tarım Kampüsü ve Rekreasyon Alanı

Kaynak: Kaynak: Gölbaşı belediyesi, 2021

İçerisinde 3 adet ekolojik göl, 160 bin metrekare çim alan, 25 bin adet boylu süs ağacı, 2 milyon 200 bin adet peyzaj bitkisi, belediye tarafından işletilen kafeteryalar, seralar, üretim bahçeleri ve karavan parkı bulunmaktadır (Wikipedia, 2023).

4.2. Gölbaşı Mogan Gölü ve Parkı

Resim 4.2. Gölbaşı Mogan Gölü ve Parkı

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

Başlangıçta bir akarsu vadisi iken zamanla Sukesen, Başpınar, Gölova ve Yavrucak derelerinin taşıdıkları alüvyonlarla vadinin önü kapanarak tatlı su gölüne dönüşmüştür (Wikipedia, 2015). 1990’da Mogan Gölü ve civarı, “Özel Çevre Koruma Bölgesi” ilan edilmiştir. Mogan Gölünde piknik ve dinlenme yerlerinde zaman geçirme, yürüyüş yapma, kuş gözlemciliği, su sporları, fotoğrafçılık, bisiklete binmek gibi aktiviteler yapılmaktadır (Ankarakultur, 2016). Bölgede ayrıca çok zengin bir faunaya vardır. Burada çok sayıda kuş türü bulunmaktadır. Gölde özellikle kuş türlerinden dikkuyruk ve pasbaş patka türlerine rastlanılmaktadır (Onedio, 2016).

4.3. Atatürk Sahil Parkı

Resim: 4.3. Atatürk Sahil Parkı

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

Gölbaşında yer alan parkın içerisinde kafeler, yürüyüş alanları, bisiklet alanları, aromatik bitkiler bahçesi bulunmaktadır (Gezi rehberi,2010).

4.4. Alparslan Türkeş Parkı

Resim 4.4. Alparslan Türkeş Parkı

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

Gölbaşı ilçesinde yer almaktadır. İçerisinde çeşitli kuş türleri bulunan parkın göl manzarası dikkat çekmektedir. 2013 yılında inşa edilmiştir (Wikipedia, 2013).

4.5. Gölbaşı Tulumtaş Mağarası

Resim 4.5. Gölbaşı Tulumtaş Mağarası

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

İncek, Hacılar ve Tulumtaş köyleri arasında, Karayatak mevkinde yer alan Tulumtaş Mağarası, yaklaşık 265 metre gezilebilir uzunluğa sahiptir. 467 metrekare olan alanda aynı zamanda kafe de yer almaktadır. Yaklaşık 30 yıl önce Ankara Çevre Yolu'nun inşası için

işletilen taş ocağında yapılan çalışmalar sırasında keşfedilen Tulumtaş Mağarası, 1 Ağustos 2023'te ziyarete açılmıştır (Wikipedia, 2023).

4.6. Filiz Çakmak Parkı

Resim 4.6. Filiz Çakmak Parkı

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

İçerisinde çeşme, bank ve ağaçların bulunduğu park, 2021'de faaliyete geçmiş dinlenme alanıdır (Wikipedia, 2021).

4.7. Esertepe Rekreasyon Alanı

Resim 4.7. Esertepe Rekreasyon Alanı

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

2015 yılında yapılan Keçiören ilçesi Etlik ve Esertepe mahalleleri arasında yer alan park, toplam 141.149 m2 alana sahiptir. İçerisinde çocuk oyun alanları, havuz alanı, piknik

ve spor alanları bulunmaktadır. Yine bir adet mini spor sahası, bir adet basketbol sahası ve tribünü ile uzunluğu 1.100 metre, genişliği 2,5 metre olan koşu yolu, 640 aracın sığabileceği otopark yer almaktadır. Aynı zamanda aile yaşam merkezleri, halk eğitim merkezleri, gençlik merkezleri, restoranlar, kafeler, fastfood yerleri, butik dükkanlar, amfi tiyatro, spor merkezleri bulunmaktadır (ABB, ,2015).

4.8. Kösrelik Işık Göleti Mesire ve Rekreasyon Alanı

Resim 4.8. Kösrelik Işık Göleti Mesire ve Rekreasyon Alanı

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

2023'te Keçiören'in Kösrelik köyünde bulunan gölet etrafına "Kösrelik Göleti ve Mesire Alanı" yapılmıştır. 300 bin metrekare alan içerisinde toplam 15.000 bitkinin yer aldığı içinde piknik ve mangal alanları, balık tutma iskeleleri, çocuk oyun alanları, devasa salıncak, kuğu yuvası, bir adet basketbol sahası, beş adet su topu, iki adet su bisikleti, bisiklet ve yürüyüş yolları, kafeterya ve birçok sosyal tesis bulunmaktadır (Keçiören Belediyesi, 2023).

4.9. Kartaltepe Kent Ormanı Mesire Alanı

Resim 4.9. Kartaltepe Kent Ormanı Mesire Alanı

Kaynak Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

Ovacık bölgesinde Keçiören'in ilk mesire alanı olan Kartaltepe Kent Ormanı 2015 yılında kurulmuştur. 4500 m² alanlı gölet, 23 metre yükseklikteki şelale, piknik ve mangal yerleri, çocuk oyun parkları, futbol sahaları, bisiklet parkuru ve otoparkı ile birçok imkana sahiptir. Ayrıca bir kilometre uzunluğunda Türkiye'nin en büyük Dağ Kızağı tesisine sahiptir. (Keçiören Belediyesi, 2015).

4.10. Yakacık Mesire Alanı

Resim 4.10. Yakacık Mesire Alanı

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

Yenimahalle'de kurulan mesire alanı 5,500 kişilik alana sahiptir. İçerisinde basketbol, futbol sahaları, çocuk oyun alanları, piknik alanları oluşturulmuş olup çocuk, genç, yaşlı her yaş grubu düşünülerek yapılmıştır (Yenimahalle Belediyesi, 2013).

4.11. Atatürk Orman Çiftliği

Resim 4.11. Atatürk Orman Çiftliği

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

Arazide bulunan bataklığı kurutarak orman yetiştirmek, ziraat bitkilerini yetiştirip çiftçiye göstermek, çiftçinin elindeki tohumları ıslah etmek, bazı iyi cins hayvanları ve tavukları çoğaltarak köylüye damızlık vermek, köylüyü makineli tarıma teşvik etmek, mesire piknik yeri olarak geniş bir orman alanı yapmak amaçlarıyla Atatürk tarafından 1925'te Yenimahalle'de kurulmuştur (Dalay, 1988, s. 594-595). Çiftlik, Ankara'nın en büyük yeşil alanı olarak ifade edilmektedir (Gezimanya, 2023).

1937'de Atatürk tarafından Hazine'ye bağışlanan çiftlik, önceleri Gazi Orman Çiftliği adıyla sonradan 1 Nisan 1950'de yürürlüğe giren 5659 sayılı Kanun ile "Atatürk Orman Çiftliği" adı ile günümüzde Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı, tüzel kişiliğe sahip bir kuruluş olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. 1992'de birinci derecede tarihî ve doğal sit alanı olarak tescil edilmiştir. 2011 yılında Çiftlik içinde "Gazi Tesisleri" olarak bilinen 46 hektarlık alan, üçüncü derecede doğal sit alanı olarak yeniden düzenlenmiştir. Çiftlik arazisinin içinde 1940 yılında kurulan ülkenin en büyük modern hayvanat bahçesi, tarihi Karadeniz Havuzu, Atatürk'ün doğduğu Selanik'teki evin bir benzeri ve Devlet Mezarlığı gibi ziyaret alanları bulunmaktadır (Wikipedia, 2023).

4.12. Bağlum Mesire Alanı

Resim 4.12. Bağlum Mesire Alanı

Kaynak Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

Keçiörende yer almaktadır. Bölgede piknik alanları, kamelyalar mevcuttur. Doğa fotoğrafçılığı ve yürüyüş yapılabilir (Keçiören Belediyesi, 2017).

4.13. Üreğil Millet Bahçesi

Resim 4.13. Üreğil Millet Bahçesi

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

Ankara'daki millet bahçeleri oluşturduğu yeşil koridorlarla her yaştan insana sosyalleşme imkanı sunmaktadır. Başkentin ilk millet bahçesi olan Mamak Üreğil Millet Bahçesi, 365 bin 573 metrekare alan üzerinde bisiklet yolu, yürüyüş yolu, mescit alanı, kıraathane, dinlenme ve piknik alanları ile çeşitli bitki ve ağaçlardan oluşmaktadır (Mamak Belediyesi, 2023).

4.14. Mavi Göl (Bayındır Barajı) Piknik Alanı

Resim 4.14.Mavi Göl (Bayındır Barajı) Piknik Alanı

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

Mamak ilçesine bağlı Kayaş yakınlarındaki rekreasyon alanlarından biridir (Anfa, 2005). İsmi 2,400 metre kare alandan oluşan içinde 6 milyon metreküp hacmindeki mavi suyundan gelmektedir. Baraj 2005 yılında rekreasyon alanı olarak Mavi Göl adıyla hizmete açılmıştır. Alanda 2 adet işletme binası, 15 Adet güvenlik kulübesi bulunmaktadır. Su bisikletleriyle ve piknik alanlarıyla öne çıkmaktadır. Aynı zamanda voleybol, basketbol, futbol sahaları, yürüyüş yolu, spor aletleri, çocuk oyun alanları yer almaktadır (Kültür Portalı, 2005).

4.15. 100.Yıl Cumhuriyet Millet Bahçesi

Resim 4.15. 100. Yıl Cumhuriyet Millet Bahçesi

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

Mamak Ege Mahallesi içerisinde yer alan millet bahçesi kamelyalar, futbol, basketbol, voleybol, masa tenisi sahaları, yürüyüş yollarından oluşmaktadır. 2023 yılında hizmete açılmış olup uzunluğu 1,450 metredir. İçerisinde yer alan 100. Yıl Kahvecisi, vatandaşların bir araya gelerek sosyalleşebileceği bir imkân sunmaktadır (Mamak Belediyesi, 2023).

4.16. Mutlu Aile Yaşam Merkezi

Resim 4.16. Mutlu Aile Yaşam Merkezi

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

Mutlu Aile Yaşam Merkezi, 25 bin 650 metrekare üzerine kurulmuş olup 5 Mart 2024'te Ankara'nın Mamak ilçesinde hizmete açılarak 6 katlı bina halinde faaliyet göstermektedir. İçerisinde otopark, sığınak, kazan dairesi, su depoları, enerji odası bulunmaktadır, 1 adet çok amaçlı spor salonu, 4 adet yoga, zumba, kickboks, step/aerobik, taekwondo, pilates, hit cardio, ppinning, halk oyunları dersleri için kullanılan spor salonları, 1 adet içerisinde 2 adet bireysel çalışma salonu ile birlikte olan kütüphane, 2 adet fitness salonu, 2 adet hamam ve 2 adet sauna, 2 adet buhar odası, 2 adet yüzme havuzu bulunmaktadır. Gençlik Merkezi'nde 6 adet derslik, 2 adet atölyesi bulunmaktadır. Okuma yazma, Türkçe, diksiyon, drama, Osmanlı Türkçesi, yetişkinler için koro, keman, ud, resim dersleri bulunmaktadır. Ayrıca içerisinde Belpa Cafe, emekliler lokali, Alzheimer merkezi, çocuk etkinlik merkezi, bağımlılıkla mücadele merkezi yer almaktadır (ABB, 2024).

4.17. Cemre Parkı

Resim 4.17. Cemre Parkı

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

İçerisinde 26.067 m² çim alan, 645 m² çocuk oyun alanı, 313 m² spor alanı 3.917 m² havuz alanı ve 2.880 m² koşu yolu bulunan park, Demetevler Bağdat Caddesi ile Kerkük Caddesi arasında yer almaktadır. Park toplamda 54.128 alana sahiptir (ABB, 2023).

4.18. Yenimahalle Ata Kültür Merkezi

Resim 4.18. Yenimahalle Ata Kültür Merkezi

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

1,300 m² yüzölçümüne sahip ve üç kattan oluşmaktadır. Ata Kültür Merkezi içerisinde; İkinci Bahar Kültür ve Dayanışma Merkezi, mescit, taziye evi, çok amaçlı salon ve hazırlık

odaları, atölyelerin bulunduğu YENİMEK kurs merkezi ve kütüphane yer almaktadır (Yenimahalle Belediyesi, 2019).

4.19. Demetevler Parkı

Resim 4.19. Demetevler Parkı

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

İvedik caddesi ile Suadiye caddesi kesişiminde yer alan park 64.060 m² toplam yüzölçümüne sahip olup, içerisinde 39.352 m² çim alan, 1.734 m² çocuk oyun alanı ve 4.382 m² havuz alanı yer almaktadır (Yenimahalle Belediyesi, 2005).

4.20. Şeyit Piyade Er Ali Başpınar Parkı

Resim 4.20. Şeyit Jan. Kom. Er. Ali Başpınar Parkı

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

Mamak ilçesi Akdere mahallesinde yer almaktadır (Wikipedia, 2015).

4.21. Muhsin Yazıcıoğlu Parkı

Resim 4.21. Muhsin Yazıcıoğlu Parkı

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

Akdere Mehmet Ali Altın Caddesi üzerinde yer almaktadır. Ankara Buykşehir Belediyesi tarafından 2010 yılında faaliyete geçmiştir (ABB, 2010).

4.22. Bağlarbaşı Parkı

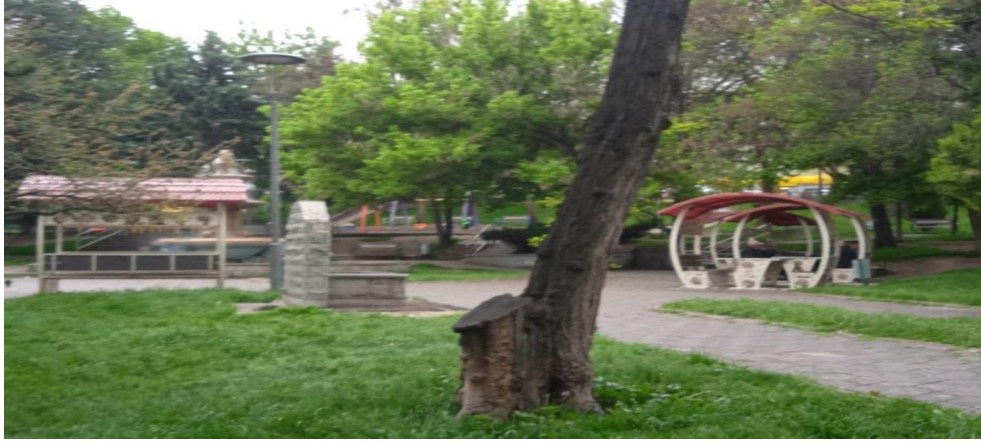

Resim 4.22. Bağlarbaşı Parkı

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

Abidinpaşa Mahallesi içerisinde yer almaktadır (Wikipedia, 2015).

4.23. Aşık Veysel Parkı

Resim 4.23. Aşık Veysel Parkı

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

Abidinpaşa Bağlarbaşı caddesinde yer almaktadır (Wikipedia, 2013).

4.24. Kırım Sudak Kardeşlik Parkı

Resim 4.24. Kırım Sudak Kardeşlik Parkı

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

Mamak Mutlu mahallesinde 2013 yılında yapılmıştır (Mamak Belediyesi, 2013).

4.25. Kırkağaç Parkı

Resim 4.25. Kırkağaç Parkı

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

Ankara'nın Mamak ilçesinde Mehmet Ali Altın Caddesi üzerinde yer almaktadır (Wikipedia, 2011).

4.26. Vali Erdoğan Şahinoğlu Parkı

Resim 4.26. Vali Erdoğan Şahinoğlu Parkı

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

Vali Erdoğan Şahinoğlu Parkı, Keçiören, Ankara'da yer alan bir umumi park olarak öne çıkmaktadır (Wikipedia, 2013).

4.27. Ihlamur Vadisi ve Doğal Yaşam Parkı

Resim 4.27. Ihlamur Vadisi ve Doğal Yaşam Parkı

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

Keçiören Kalaba'da 2016 yılında yapılmıştır. İçerisinde ortada geçen bir dere, 3000 adet bitki, 150 adet ıhlamur, 125.000 mevsimlik çiçek, 34 kameriye, 37 adet pergole, 80 adet bank yer almaktadır. Aynı zamanda 7000 metrekare hazır çim serimi, 2 km Koşuyolu, 4 takım fitness aleti, 960 metre bisiklet yolu, 2 adet futbol sahası, kayak parkuru ile geniş bir rekreasyon alanı sunmaktadır. Doğal yaşam parkında ise keçi, tavuk, midilli, maymun, ceylan, valabi, ankara keçisi, tavus kuşu, sülün, lama, geyik ve kanatlı hayvanlardan oluşan pek çok canlı yer almaktadır (Keçiören Belediyesi, 2016).

4.28. Keçiören Belediyesi Hanımlar Lokali

Resim 4.28. Keçiören Belediyesi Hanımlar Lokali

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

Keçiören ıhlamur vadisinin içinde hanımlara hizmet veren, içerisinde çay, kahve ve mescidin yer aldığı işletmedir (Keçiören Belediyesi, 2013).

4.29. Karşıyaka İkinci Bahar Yaşlı Yaşam Merkezi

Resim 4.29. Karşıyaka İkinci Bahar Yaşlı Yaşam Merkezi

Kaynak: Yazar tarafından saha çalışması sırasında çekilmiştir.

İçerisinde uzman eğitimciler tarafından drama, halk oyunları, beslenme ve sağlık, psikoloji gibi pek çok etkinlik verilmektedir. Bunun yanı sıra yaşlı bireyler, merkez tarafından düzenlenen kültür gezileri ve sinema etkinliklerine katılabilmektedirler (Yenimahalle Belediyesi, 2015).

5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

5.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, yaşlı bireylerin yaşadıkları kentlerdeki rekreatif faaliyetlere erişimlerini, bu faaliyetlerin yaşlı dostu olma niteliğini ve yeterlilik düzeyini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma, yaşlı dostu kent anlayışının temel ilkeleri doğrultusunda Ankara iline odaklanarak, kentteki yaşlı bireylerin rekreasyonel faaliyetlere katılım durumunu, karşılaştıkları fiziksel, sosyal ve çevresel engelleri ve rekreatif alanlara ilişkin algılarını nicel veri toplama yöntemleri aracılığıyla analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Bu bağlamda çalışma, nicel araştırma temelinde yapılandırılmıştır. Nicel araştırma deseninin tercih edilmesinin nedeni, yaşlı bireylerin rekreatif faaliyetlere ilişkin tutum, davranış ve memnuniyet düzeylerinin ölçülebilir, karşılaştırılabilir ve genellenebilir biçimde analiz edilmesine olanak tanınmasıdır. Sayısal veriler aracılığıyla, yaşlı bireylerin kent yaşamında aktif bir şekilde yer alabilmeleri için rekreasyonel olanakların ne düzeyde yeterli olduğu ve bu olanakların yaşlı dostu kent standartlarıyla ne ölçüde örtüştüğü sistematik biçimde değerlendirilmektedir.

Araştırma süreci, betimsel tarama tarama modeli çerçevesinde yürütülmüştür. Betimsel tarama modeli; bireylerin belirli bir durum, olay veya olguya ilişkin mevcut tutumlarını, algılarını, davranış biçimlerini ve eğilimlerini belirlemek amacıyla kullanılan ve araştırma nesnesine ilişkin kapsamlı bilgi edinilmesini sağlayan bir yöntemdir. Bu çalışmada söz konusu model, yaşlı bireylerin demografik özellikleri, fiziksel çevreye erişim durumları, rekreatif faaliyet türlerine katılım sıklıkları, memnuniyet düzeyleri ve algıladıkları engeller gibi çok boyutlu değişkenlerin kapsamlı bir biçimde analiz edilmesine imkân sunmuştur.

Ayrıca, araştırma alanı olarak seçilen Ankara ilinde, yaşlı nüfusun daha yoğun olarak yaşadığı ilçelerde yapılan veri toplama süreci, çalışmanın yerel bağlamda derinlemesine bir analiz yapmasına olanak tanımıştır. Böylece araştırma, yaşlı bireylerin gündelik yaşamlarında karşılaştıkları fiziksel, sosyal ve yapısal engellerin yanı sıra, kent yönetimlerinin yaşlı dostu politika ve uygulamalara ne ölçüde yöneldiğini değerlendirme açısından da anlamlı veriler sunmaktadır.

Araştırmanın nicel yönetime dayalı olarak yapılandırılması, elde edilen bulguların istatistiksel analiz teknikleriyle yorumlanmasına, anlamlı farklılıkların belirlenmesine ve yaşlı

bireylerin ihtiyaçlarına y3nelik politika geliştirme s3recine bilimsel temelli 3neriler getirilmesine olanak sağlamıştır.

5.2.Araştırmanın Deseni

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda, yaşlı bireylerin demografik 3zellikleri (yaş, cinsiyet, eğitim d3zeyi, medeni durum, gelir d3zeyi gibi) ile kentte sunulan rekreaktif faaliyetlere katılım d3zeyleri, bu faaliyetlere ilişkin memnuniyet durumları ve yaşlı dostu kent algıları arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir. İlişkisel tarama modeli, bu değişkenler arasındaki anlamlı farklılıkları ve istatistiksel ilişkileri ortaya koymak açısından uygun bir ereve sunmaktadır.

Modelin uygulanmasında 3zellikle karşılaştırmalı analiz tekniklerinden yararlanılmıştır. Yaşlı bireylerin sosyo-demografik profilleri ile rekreasyonel olanaklara y3nelik değerlendirmeleri arasındaki farkların belirlenebilmesi amacıyla bağımsız 3rneklem t-testi ve tek y3nl3 varyans analizi (ANOVA) kullanılmış; gruplar arasında anlamlı farklılıklar saptandığında ise Tukey HSD testi ile çoklu karşılaştırmalar gerçekleştirilmiştir. B3ylece sadece değişkenlerin aritmetik d3zeyde ilişkisi değil, bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı da test edilmiştir.

Ayrıca, ilişkisel tarama modeli aracılığıyla, kentte yaşlı bireyler için sunulan rekreaktif hizmetlerin fiziksel erişilebilirlik, sosyal katılım, g3venlik, yaşa uygunluk gibi yaşlı dostu kent kriterlerine ne 3l3de uyum sağladığı da yaşlıların 3znel değerlendirmeleri 3zerinden analiz edilmiştir. Bu y3n3yle araştırma, yalnızca nicel farklılıkları değil, aynı zamanda yaşlı bireylerin kentte kendilerini ne 3l3de dışlanmış ya da kapsanmış hissettiklerine dair dolaylı ipuçları da sunmaktadır.

Sonuç olarak ilişkisel tarama modeli, araştırmanın yaşlı dostu kent kavramı çerçevesinde çok boyutlu değişkenleri eş zamanlı olarak değerlendirmesine, bireyler arası benzerlik ve farklılıkların istatistiksel olarak anlamlandırılmasına ve elde edilen bulguların kent planlaması ve yaşlı politikaları açısından yorumlanmasına olanak tanımıştır.

5.3.Araştırmanın Hipotezleri

Bu araştırmada, yaşlı dostu kent bağlamında Ankara’da sunulan rekreatif etkinliklerin katılımcıların demografik ve sosyoekonomik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Araştırmanın temelini oluşturan hipotezler aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

H₁: Cinsiyet değişkenine göre Kentte sunulan rekreatif etkinliklere katılım ve bu etkinliklere ilişkin algılar “Açık alan” (H1.1), “Ulaşım” (H1.2), “Konut” (H1.3), “Sosyal katılım” (H1.4) ve “Toplum desteği ve Sağlık Hizmetleri” (H1.5), alt boyutları anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H₂: Yaş değişkenine göre Kentte sunulan rekreatif etkinliklere katılım ve bu etkinliklere ilişkin algılar “Açık alan” (H2.1), “Ulaşım” (H2.2), “Konut” (H2.3), “Sosyal katılım” (H2.4) ve “Toplum desteği ve Sağlık Hizmetleri” (H2.5), alt boyutları anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H₃: Eğitim durumu değişkenine göre Kentte sunulan rekreatif etkinliklere katılım ve bu etkinliklere ilişkin algılar “Açık alan” (H3.1), “Ulaşım” (H3.2), “Konut” (H3.3), “Sosyal katılım” (H3.4) ve “Toplum desteği ve Sağlık Hizmetleri” (H3.5), alt boyutları anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H₄: Medeni durum değişkenine göre Kentte sunulan rekreatif etkinliklere katılım ve bu etkinliklere ilişkin algılar “Açık alan” (H4.1), “Ulaşım” (H4.2), “Konut” (H4.3), “Sosyal katılım” (H4.4) ve “Toplum desteği ve Sağlık Hizmetleri” (H4.5), alt boyutları anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H₅: Çalışma durumu değişkenine göre Kentte sunulan rekreatif etkinliklere katılım ve bu etkinliklere ilişkin algılar “Açık alan” (H5.1), “Ulaşım” (H5.2), “Konut” (H5.3), “Sosyal katılım” (H5.4) ve “Toplum desteği ve Sağlık Hizmetleri” (H5.5), alt boyutları anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H₆: Konut durumu değişkenine göre Kentte sunulan rekreatif etkinliklere katılım ve bu etkinliklere ilişkin algılar “Açık alan” (H6.1), “Ulaşım” (H6.2), “Konut” (H6.3), “Sosyal katılım” (H6.4) ve “Toplum desteği ve Sağlık Hizmetleri” (H6.5), alt boyutları anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H₇: Konutta oturma süresi durumu değişkenine göre Kentte sunulan rekreatif etkinliklere katılım ve bu etkinliklere ilişkin algılar “Açık alan” (H7.1), “Ulaşım” (H7.2),

“Konut” (H7.3), “Sosyal katılım” (H7.4) ve “Toplum desteği ve Sağlık Hizmetleri” (H7.5), alt boyutları anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H8: Konutun özellikleri durumu değişkenine göre Kentte sunulan rekreatif etkinliklere katılım ve bu etkinliklere ilişkin algılar “Açık alan” (H8.1), “Ulaşım” (H8.2), “Konut” (H8.3), “Sosyal katılım” (H8.4) ve “Toplum desteği ve Sağlık Hizmetleri” (H8.5), alt boyutları anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H9: Gelir durumu değişkenine göre Kentte sunulan rekreatif etkinliklere katılım ve bu etkinliklere ilişkin algılar “Açık alan” (H9.1), “Ulaşım” (H9.2), “Konut” (H9.3), “Sosyal katılım” (H9.4) ve “Toplum desteği ve Sağlık Hizmetleri” (H9.5), alt boyutları anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H10: Hanede yaşanan kişi durumu değişkenine göre Kentte sunulan rekreatif etkinliklere katılım ve bu etkinliklere ilişkin algılar “Açık alan” (H10.1), “Ulaşım” (H10.2), “Konut” (H10.3), “Sosyal katılım” (H10.4) ve “Toplum desteği ve Sağlık Hizmetleri” (H10.5), alt boyutları anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H11: Çocuk sayısı değişkenine göre Kentte sunulan rekreatif etkinliklere katılım ve bu etkinliklere ilişkin algılar “Açık alan” (H11.1), “Ulaşım” (H11.2), “Konut” (H11.3), “Sosyal katılım” (H11.4) ve “Toplum desteği ve Sağlık Hizmetleri” (H11.5), alt boyutları anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H12: Yaşanılan ilçe değişkenine göre Kentte sunulan rekreatif etkinliklere katılım ve bu etkinliklere ilişkin algılar “Açık alan” (H12.1), “Ulaşım” (H12.2), “Konut” (H12.3), “Sosyal katılım” (H12.4) ve “Toplum desteği ve Sağlık Hizmetleri” (H12.5), alt boyutları anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

5.4.Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini, Türkiye'nin başkenti Ankara ilinde ikamet eden ve 65 yaş ve üzeri yaş grubunda yer alan tüm bireyler oluşturmaktadır. Ankara, Türkiye'nin en büyük şehirlerinden biri olarak hem hızlı kentleşme süreci hem de yaşanan nüfus yapısıyla yaşlı dostu kent politikalarının uygulanabilirliğinin test edilebileceği önemli bir örnek teşkil etmektedir. Evren belirlenirken, yaşlı bireylerin kentsel yaşamla kurdukları ilişkinin niteliğini etkileyen mekânsal, sosyal ve rekreatif boyutlar dikkate alınmıştır. Bu bağlamda, yaşlı

bireylerin rekreatif faaliyetlere katılım düzeylerinin anlaşılabilmesi amacıyla Ankara'daki tüm 65 yaş üstü bireyler (609.861 kişi) araştırmanın hedef kitlesi olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın örnekleme, Ankara ilinin Mamak, Yenimahalle, Keçiören ve Gölbaşı ilçelerinde yaşayan 65 yaş ve üzeri bireylerden oluşmaktadır. Söz konusu ilçeler, hem yaşlı nüfusun görece yoğunluğu hem de çeşitli rekreatif imkânların varlığı açısından çalışmanın amacı doğrultusunda seçilmiştir. Bu ilçelerde yaşayan yaşlı bireyler içerisinde gönüllülük esasına göre belirlenen katılımcılarla toplam 210 kişilik bir örneklem grubu oluşturulmuştur. Örnekleme dâhil edilen bireylerin seçiminde, sosyo-demografik çeşitliliğe dikkat edilmiş; cinsiyet, yaş aralığı, eğitim düzeyi ve gelir durumu gibi değişkenlerin temsil edilmesi sağlanmıştır.

- Mamak ilçesinde 65 yaş ve üzeri nüfus: 56.261
- Yenimahalle ilçesinde 65 yaş ve üzeri nüfus: 72.174
- Keçiören ilçesinde 65 yaş ve üzeri nüfus: 85.337
- Gölbaşı ilçesinde 65 yaş ve üzeri nüfus: 12.873

Nicel araştırma yöntemlerinin gerektirdiği istatistiksel güvenilirlik düzeyi göz önüne alındığında, ideal örneklem büyüklüğünün 384 kişi olduğu bilinmektedir. Ancak saha çalışmasının doğası, yaşlı bireylerin erişilebilirliğine ilişkin kısıtlar ve veri toplama sürecinde karşılaşılan çeşitli sınırlılıklar nedeniyle araştırma 210 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Her ne kadar bazı çalışmalarda görülen gpower.com'da yapılan örneklem hesabında da 210 sayısının evreni temsil etme yetkisine sahip olduğu anlaşılmıştır. Yani bu sayı, mevcut koşullar çerçevesinde elde edilen verilerin güvenilirliğini ve analizlerin geçerliliğini sağlayacak düzeyde kabul edilmiştir. Ayrıca, örneklem grubunun homojen yapısı, verilerin tekrarlanabilirliğini artırarak araştırma bulgularının yaşlı dostu kent anlayışı bağlamında değerlendirilebilirliğini güçlendirmiştir.

Elde edilen verilerin Ankara genelindeki yaşlı nüfusun rekreatif faaliyetlere erişim durumunu anlamaya ve yerel yönetim politikalarının geliştirilmesine katkı sağlayacak şekilde anlamlı çıktılar sunduğu düşünülmektedir.

5.5. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, Ankara ilindeki yaşlı bireylerin rekreatif faaliyetlere katılım düzeylerini, bu faaliyetlerden duydukları memnuniyeti ve yaşlı dostu kent algılarını

belirlemek amacıyla yapılandırılmış bir anket formu kullanılmıştır. Anket formu, iki ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Bu bölümde yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, gelir düzeyi, çalışma durumu, kentte yaşama süresi ve konutun fiziksel özellikleri gibi değişkenler aracılığıyla katılımcı profili tanımlanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde ise, yaşlı dostu kent kriterleri temel alınarak hazırlanmış maddeler aracılığıyla, katılımcıların kentte sunulan rekreatif olanaklara ilişkin algıları ve bu olanakların yaşlı dostu kent olma niteliğine katkısı ölçülmek istenmiştir. Bu amaçla oluşturulan ölçek, (1=Hiç Katılmıyorum, 2=Az Katılıyorum, 3=Orta Düzeyde Katılıyorum, 4=Katılıyorum, 5=Son Derece Katılıyorum) şeklinde derecelendirilen 5'li Likert tipi bir yapıdadır.

Ölçek, yaşlı bireylerin kent yaşamına katılımı, rekreatif faaliyetlere erişimi, fiziksel çevreden memnuniyet düzeyi ve sosyal bütünleşme gibi çok boyutlu unsurları değerlendirmeye yönelik hazırlanmıştır. Yaşlı bireylerin rekreatif zenginliği ne ölçüde deneyimlediği ve bu durumun yaşlı dostu kent algısını nasıl etkilediği, ölçek aracılığıyla ölçülmüştür. Uygulanan anket formu; Dünya Sağlık Örgütü'nün 2010 yılında yayınladığı Küresel Yaşlı Dostu Kentler Rehberi esas alınarak Kent Rekreatif Erişim Yeterliliği kriterleri oluşturulmuştur. Araştırmada elde edilen nicel veriler, geçerlik ve güvenilirlik analizlerinden geçirilmiş, ardından istatistiksel yöntemlerle (t-testi ve ANOVA) değerlendirilmiştir.

5.6.Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, öncelikle kodlanarak Jamovi paket programları aracılığıyla analiz edilmiştir. Analiz sürecinde, verilerin bilimsel geçerlilik ve güvenilirlik açısından değerlendirilebilmesi amacıyla aşamalı bir istatistiksel yöntem izlenmiştir.

Ölçeğin ve alt boyutlarının iç tutarlılığını belirlemek amacıyla Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır.

Tablo 5.1. İç tutarlılık analizi

Alt Boyut	İç Tutarlık	Madde Sayısı
Açık Alan	.88	10
Ulaşım	.77	7
Konut	.80	4
Sosyal Katılım	.83	9
Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri	.81	4
Tüm Ölçek	.91	34

Tablo 5.1.'de görüldüğü üzere araştırmada kullanılan ölçeğin güvenirliği, Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayısı ile değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar, ölçeğin hem genel düzeyde hem de alt boyutlar itibarıyla yüksek güvenirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Tüm ölçek için hesaplanan Cronbach's Alpha değeri ,91 olup, bu değer ölçeğin genel yapısının oldukça tutarlı olduğunu ve katılımcıların verdikleri yanıtların güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır. Alt boyutlara bakıldığında ise, açık alan boyutunun ,88; sosyal katılım boyutunun ,83; toplum desteği boyutunun ,81; konut boyutunun ,80 ve ulaşım boyutunun ,77 düzeyinde iç tutarlılık sergilediği görülmektedir. Bu değerler, ölçeğin her bir boyutunun yeterli ve yüksek düzeyde güvenirliğe sahip olduğunu göstermekte olup, ölçeğin yaşlı dostu kent bağlamında rekreatif etkinliklerin değerlendirilmesi amacıyla kullanılmasının uygunluğunu desteklemektedir.

Ölçeğin faktör analizine uygunluğunu test etmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi ve Bartlett's Test of Sphericity uygulanmıştır.

Tablo 5.2. KMO barlet

Kaiser-Mayer-Olkin (KMO)		.844
	Approx. Chi-Square	3675
Barlett's Test Sonuçları	df	561
	Sig.	< .001

Tablo 5.2.'de görüldüğü üzere veri setinin faktör analizine uygunluğunu belirlemek amacıyla yapılan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi ve Bartlett's Küresellik Testi sonuçları, analiz için gerekli ön koşulların sağlandığını ortaya koymaktadır. KMO değeri ,844 olarak hesaplanmış olup, bu değer "çok iyi" düzeyde olarak kabul edilmektedir ve örneklem büyüklüğünün faktör analizi için yeterli olduğunu göstermektedir (Tabachnick & Fidell, 2019). Diğer yandan, Bartlett's Küresellik Testi sonucu anlamlı bulunmuştur ($\chi^2 = 3675$, $df = 561$, $p < .001$). Bu bulgu, değişkenler arasında faktör analizi yapılmasını mümkün kılacak düzeyde anlamlı ilişkiler bulunduğunu göstermektedir. Elde edilen bu veriler ışığında, uygulanan ölçeğin yapısal geçerlik açısından faktör analizine uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçeğin alt boyutlarını belirlemek ve faktör yüklerini görmek amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Tablo 5.3. Açımlayıcı Faktör Analizi

Alt Boyut	Maddeler	Faktör					Ortak Varyans Analizi (h2)
		1	2	3	4	5	
Açık Alan	1. Yaşadığım semtte yeterli park bulunmaktadır.	0.809					0.407
	2. Yaşadığım semtte yeterli yeşil alan bulunmaktadır.	0.922					0.430

	3. Yaşadığım semtte yeterli yürüyüş yolları bulunmaktadır.	0.802	0.411
	4. Yaşadığım semtte park ve yürüyüş yollarına rahatlıkla ulaşabiliyorum.	0.525	0.587
	5. Yaşadığım semtte kaldırımlar yürüyüş kolaylıklarını sağlamış şekilde düzenlenmiştir.	0.583	0.490
	6. Yaşadığım semtte kaldırımlara düzenli olarak bakım yapılmaktadır.	0.538	0.464
	7. Yaşadığım semtte yeşil alanlarda yeteri kadar bank bulunmaktadır.	0.470	0.468
	8. Yaşadığım semtte yol kenarına ve kaldırımlara sürücüler park etmemektedir.	0.553	0.474
	9. Yaşadığım semtin havası temizdir.	0.433	0.475
	10. Yaşadığım semtte yeterli miktarda çöp konteynırları bulunmaktadır.	0.440	0.610
Ulaşım	11. Yaşadığım semtte toplu taşıma ulaşımı yaşlı dostu olarak düzenlenmiştir.	0.748	0.434
	12. Yaşadığım semtte toplu taşıma araçları yaşlıların iniş biniş kolaylıklarına göre düzenlenmiştir.	0.486	0.478
	13. Yaşadığım semtte toplu taşıma araçları yeterli sıklıkta gelmektedir.	0.528	0.527
	14. Yaşadığım semtte toplu taşıma araçları ile toplumsal alanlara kolaylıkla ulaşabiliyorum.	0.455	0.455
	15. Yaşadığım semtte toplu taşımadan ücretsiz yararlanabiliyorum	0.435	0.839
	16. Yaşadığım semtte yeteri kadar yaya geçitleri ve alt-üst geçitler	0.473	0.594

	bulunmaktadır.		
	17. Yaşadığım semtte sürücüler yaşlılara saygılıdır.	0.571	0.524
Konut	18. Yaşadığım konutun çevresinde yeterince yeşil alan mevcuttur.	0.543	0.577
	19. Yaşadığım konut çevresinde sportif tesisler mevcuttur.	0.428	0.411
	20. Yaşadığım konutta merdiven çıkmadan evime ulaşma imkanı mevcuttur.	0.492	0.825
	21. Yaşadığım konutta açık ve veya kapalı otopark mevcuttur.	0.468	0.681
Sosyal Katılım	22. Yaşadığım semtte katılabileceğim yeterli sayıda kültürel etkinlikler mevcuttur.	0.638	0.496
	23. Yaşadığım semtte katılabileceğim yeterli sayıda sosyal aktiviteler mevcuttur.	0.508	0.401
	24. Yaşadığım semtte bahar evleri, yaşlı evleri, şefkat evleri gibi düzenlemeler mevcuttur.	0.493	0.534
	25. Yaşadığım semtte insanlar yaşlı haklarına riayet ederler.	0.651	0.717
	26. Fırsat bulduğumda gönüllülük faaliyetlerine katılabileceğim belediye imkanları mevcuttur.	0.668	0.440
	27. Yaşadığım semtte ücretsiz gezi ve eğlence programları düzenlenmektedir.	0.585	0.561
	28. Yaşadığım semtte sportif ve sağlıklı yaşamla ilgili aktiviteler düzenlenmektedir.	0.540	0.565
	29. Yaşadığım semtte yaşlılara dönük	0.689	0.414

	iletişim ve bilgilendirme yeterli düzeyde yapılmaktadır.		
	30. Kamu-dernek-vakıf gibi kurumların yardımlarına kolay erişebiliyorum.	0.423	0.600
Toplum	31.Günlük faaliyetlerimi kısıtlayacak derecede sağlık sorunu yaşamıyorum.	0.802	0.428
Desteği ve Sağlık Hizmetleri	32. Yaşadığım semtte düzenlenen aktivitelere katılırken sağlık sorunu yaşamıyorum.	0.902	0.421
	33.Yaşadığım semtte daha çok hareket etmemi sağlamak için yeterli bilgilendirme yapılmaktadır.	0.512	0.556
	34.Yaşadığım semtte günlük hareketlerimi yaparken bir sıkıntı yaşadığımda başvurabileceğim sağlık hizmetleri mevcuttur.	0.427	0.677

Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) sonuçları, ölçeğin yapı geçerliğini değerlendirme amacıyla gerçekleştirilmiştir. Tablo 5.3.'de görüldüğü üzere analiz bulguları, 34 maddeden oluşan ölçeğin beş faktör altında toplandığını ortaya koymaktadır. Faktör yüklerinin ve ortak varyans değerlerinin incelenmesi, maddelerin ait oldukları faktörlerle anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu ve ölçeğin yapı geçerliğinin yeterli düzeyde sağlandığını göstermektedir.

Birinci faktör, “Açık Alan” boyutunu temsil etmekte olup 10 maddeden oluşmaktadır. Bu boyuta ilişkin maddelerin faktör yüklerinin .433 ile .922 arasında değiştiği; ortak varyans (h^2) değerlerinin ise .407 ile .610 aralığında yer aldığı görülmektedir. Bu bulgular, söz konusu maddelerin kendi faktörleri ile yüksek düzeyde ilişkili olduğunu ve ilgili yapıyı temsil etmede yeterli açıklayıcılığa sahip olduklarını göstermektedir.

İkinci faktör “Ulaşım” boyutuna yönelik 7 madde içermekte olup, bu maddelerin faktör yüklerinin .435 ile .748 arasında; ortak varyanslarının ise .434 ile .839 arasında değiştiği belirlenmiştir. Özellikle bazı maddelerin yüksek ortak varyans değerleri, bu maddelerin ait oldukları faktörü güçlü biçimde temsil ettiğine işaret etmektedir.

Üçüncü faktör “Konut” boyutunu kapsamaktadır ve dört maddeden oluşmaktadır. İlgili maddelere ait faktör yüklerinin .428 ile .543 arasında; ortak varyans değerlerinin ise .411 ile

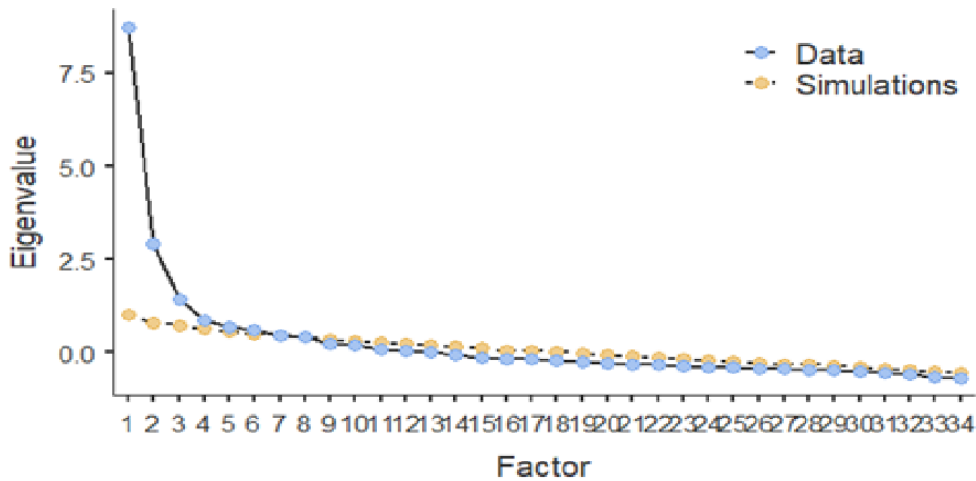
.825 arasında olduğu tespit edilmiştir. Özellikle “merdivensiz eve erişim” ifadesine ait yüksek ortak varyans değeri dikkat çekicidir.

Dördüncü faktör, “Sosyal Katılım” boyutunu ifade etmekte olup dokuz maddeden meydana gelmektedir. Bu maddelerin faktör yüklerinin .423 ile .689 arasında; ortak varyans değerlerinin ise .401 ile .717 aralığında değiştiği belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, sosyal katılım boyutunun ölçekte bağımsız ve anlamlı bir yapı oluşturduğunu göstermektedir.

Beşinci faktör “Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri” boyutunu içermekte ve dört maddeden oluşmaktadır. Bu boyutta yer alan maddelerin faktör yüklerinin .427 ile .902 arasında; ortak varyans değerlerinin ise .421 ile .677 arasında değiştiği görülmektedir. Özellikle sağlık hizmetlerine yönelik ifadelerle ilişkin yüksek faktör yükleri ve ortak varyans değerleri, bu boyutun ölçek içindeki temsil gücünü ortaya koymaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, tüm maddelerin faktör yüklerinin .40’ın üzerinde olduğu ve ortak varyans değerlerinin kabul edilebilir düzeyde bulunduğu görülmektedir. Bu durum, AFA bulgularının ölçüm aracının yapı geçerliğini desteklediğini göstermektedir. Sonuç olarak, ölçeğin beş faktörlü yapısının geçerli, güvenilir ve ölçmek istenen yapıyı temsil etmede yeterli olduğu ifade edilebilir (Büyüköztürk, 2022; Field, 2018).

Grafik 5.1. Ölçeğe ait Scree Plot

Grafik incelendiğinde, yatay ekseninde faktör sayıları, dikey ekseninde ise her bir faktöre karşılık gelen özdeğerler yer almaktadır. Mavi renkle gösterilen noktalar analiz edilen gerçek verilere ait özdeğerleri, turuncu renkle belirtilen noktalar ise paralel analiz yöntemi kapsamında elde edilen rassal verilerin özdeğerlerini temsil etmektedir.

Grafikteki eğri, faktörlerin açıklayıcılığı açısından kritik bir kırılma noktasına işaret etmektedir. İlk beş faktörün ardından özdeğerlerde belirgin bir düşüş gözlenmiş, altıncı faktörden itibaren eğride yataylaşma eğilimi başlamıştır. Bu durum, özdeğeri yüksek olan ilk beş faktörün anlamlı ve açıklayıcı olduğunu, diğer faktörlerin ise marjinal katkılarda bulunduğunu ortaya koymaktadır. Paralel analiz bulguları da bu yorumu desteklemekte; yalnızca ilk beş faktörün özdeğerlerinin rassal verilerden elde edilen özdeğerleri geçtiği görülmektedir.

Bu doğrultuda, hem Scree Plot analizinden elde edilen bulgular hem de paralel analiz sonuçları birlikte değerlendirildiğinde, ilgili veri setinin beş faktörlü bir yapıya sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Söz konusu bulgu, ölçme aracının faktör yapısına ilişkin güçlü bir istatistiksel kanıt sunmaktadır.

AFA sonucu elde edilen faktör yapısının geçerliliğini test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Modelin uyum iyiliği için aşağıdaki indekslere bakılmıştır:

Tablo 5.4. Ölçek uyum indeksleri

Uyum indeksleri	Kent Rekreatyonel Erişim Yeterliliği Ölçeği Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum
$\bar{\chi}^2/sd$	3.6	$2 \leq \bar{\chi}^2/sd \leq 5$
CFI	0.95	$0,90 \leq CFI \leq 1$
NFI	0.92	$0,90 \leq NFI \leq 1$
RMSEA	0.06	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$
RMR	0.06	$0,05 \leq RMR \leq 0,10$

Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, Kent Rekreatyonel Erişim Yeterliliği Ölçeği yapısal geçerliliğinin güçlü olduğunu göstermektedir. Tablo 5.4.'de görüldüğü üzere elde edilen uyum indeksleri, modelin veriyle olan uyumunun kabul edilebilir sınırlar içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle $\bar{\chi}^2/sd$ oranının 3.6 değerinde bulunması, modelin aşırı karmaşıklıktan uzak, makul düzeyde iyi bir uyum sergilediğine işaret etmektedir. CFI ve NFI değerlerinin sırasıyla 0.95 ve 0.92 olarak elde edilmesi, modelin gözlenen veri ile teorik yapı arasında güçlü bir ilişki kurduğunu ve açıklayıcı gücünün yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca, RMSEA değeri 0.06 ile modelin hata payının düşük olduğunu ve uyumun makul

düzyde sağlandığını desteklemektedir. RMR değerinin 0.06 olması ise modelin ortalama hata karelerinin kabul edilebilir seviyede olduğunu belirtmektedir. Tüm bu göstergeler, ölçeğin faktör yapısının teorik beklentilerle uyumlu olduğunu ve ölçekte yer alan maddelerin kent rekreasyonel erişim yeterliliğini güvenilir bir şekilde yansıttığını göstermektedir. Dolayısıyla, DFA sonuçları ölçeğin yapı geçerliliğini destekleyerek, ölçüm aracının amacına uygun biçimde kullanılabileceğine dair güçlü bir kanıt sunmaktadır.

Verilerin normal dağılıma uygunluğunu test etmek için çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri incelenmiştir. Değerlerin ± 1 aralığında olması normal dağılım için kabul edilebilir sınır olarak değerlendirilmiştir.

Tablo. 5.5. Çarpıklık basıklık testi sonucu

Ölçek ve Alt Boyutlar	İstatistik	Hata	
Açık Alan	Çarpıklık	-0.185	0.168
	Basıklık	-0.753	0.334
Ulaşım	Çarpıklık	-0.399	0.168
	Basıklık	-0.295	0.334
Konut	Çarpıklık	0.279	0.168
	Kurtosis	-0.374	0.334
Sosyal Katılım	Çarpıklık	0.590	0.168
	Basıklık	0.189	0.334
Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri	Çarpıklık	0.293	0.168
	Basıklık	-0.294	0.334

Tablo 5.5.'de görüldüğü üzere elde edilen sonuçlar, tüm alt boyutlarda çarpıklık ve basıklık/kurtosis değerlerinin hata standartları göz önüne alındığında, genel olarak kabul edilebilir sınırlar içinde yer aldığını göstermektedir. Çarpıklık değerlerinin -1 ile +1 aralığında bulunması, verilerin simetrik veya hafif asimetric bir dağılım sergilediğine işaret etmektedir. Örneğin, Açık Alan alt boyutunda gözlenen hafif sol yana çarpıklık (-0,185) ve platykurtik

eğilim gösteren basıklık değeri (-0,753), dağılımın normal dağılıma yakın olduğunu desteklemektedir. Diğer alt boyutlar için de benzer şekilde çarpıklık ve basıklık değerlerinin aşırı uçlardan uzak olması, ölçek verilerinin parametrik analizler için uygunluğunu doğrulamaktadır. Bu bağlamda, çarpıklık ve basıklık analizleri, ölçeğin faktör yapısına ilişkin varsayımların karşılandığını ve elde edilen verilerin güvenilir istatistiksel işlemler için uygun olduğunu göstermektedir.

Veri setinin geçerlilik ve güvenilirlik kontrollerinin ardından, araştırmanın hipotezlerini test etmek amacıyla bağımsız örneklem için t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Elde edilen bulgular, anlamlılık düzeyi ($p < .05$) temel alınarak yorumlanmıştır.

5.7.Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma kapsamında elde edilen bulguların yorumlanması ve genel geçer sonuçlara ulaşılması sırasında bazı sınırlılıklar göz önünde bulundurulmalıdır. Öncelikle, çalışmanın örneklem grubunun yalnızca Ankara ilinin belirli ilçelerinde yaşayan yaşlı bireylerle sınırlı olması, elde edilen sonuçların diğer kentler veya farklı coğrafi bölgeler için doğrudan genellenmesini kısıtlamaktadır. Ankara'nın metropol yapısına özgü sosyoekonomik ve mekânsal özellikler, rekreatif faaliyetlere katılım ve yaşlı dostu kent algıları üzerinde etkili olabileceğinden, farklı kentlerde benzer çalışmalar yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın ikinci önemli sınırlılığı, örneklem seçiminde gönüllü katılım esasının benimsenmiş olmasıdır. Bu durum, araştırmaya katılan bireylerin belirli motivasyon ve bilinç düzeylerine sahip olabileceği ve böylece katılımcıların genel yaşlı nüfusu temsil etme gücünün sınırlı kalabileceği anlamına gelmektedir. Gönüllü katılımın getirdiği seçkisellik, sonuçların dış geçerliliğini ve evrenselliğini kısıtlayabilir.

Üçüncü olarak, çalışmada kullanılan veri toplama aracı olan anketlerin katılımcıların öznel değerlendirmelerine dayandığı dikkate alınmalıdır. Özellikle rekreatif etkinliklere ilişkin memnuniyet ve algı gibi ölçütlerde bireylerin kişisel deneyimleri ve beklentileri farklılık gösterebileceği için, veri analizinde bazı öznellikler ve yanlılıklar ortaya çıkabilmektedir.

Ayrıca, araştırmada kullanılan istatistiksel yöntemler (bağımsız örneklem t-testi ve ANOVA) belirli varsayımlara dayanmaktadır. Örneklem büyüklüğünün sınırlı olması veya verilerin normal dağılım göstermemesi durumunda, bu testlerin sonuçlarının güvenilirliği

azalabilir. Bu nedenle, veri analiz sürecinde gerekli ön kontrollerin ve varsayımların sağlandığı varsayılmıştır, ancak bu durum araştırmanın metodolojik sınırlarını oluşturabilir.

Son olarak, araştırmanın zaman ve kaynak kısıtları nedeniyle belirli dönem ve koşullarda gerçekleştirilmiş olması, sonuçların farklı zaman dilimleri veya değişen sosyal koşullar bağlamında değişkenlik gösterebileceği gerçeğini değiştirmemektedir. Kentin dinamik yapısı ve yaşlı nüfusun ihtiyaçlarının zaman içindeki değişimi, benzer çalışmaların düzenli aralıklarla tekrarlanmasının önemini ortaya koymaktadır.

Tüm bu sınırlılıklar ışığında, araştırmanın bulguları yaşlı dostu kent politikaları ve rekreatif etkinliklerin geliştirilmesi konusunda önemli ipuçları sunmakla birlikte, elde edilen sonuçların dikkatli yorumlanması ve ileri araştırmalarla desteklenmesi gerekmektedir.

6.BULGULAR

Bu bölümde, araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. İlk olarak, çalışmaya katılan yaşlı bireylerin demografik özelliklerine ilişkin dağılımlar frekans ve yüzde analizleri ile betimlenmiştir. Katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi, çalışma durumu ve kentte yaşama süresi gibi değişkenleri üzerinden genel profil ortaya konmuştur.

Ardından, araştırmanın temel amacına uygun olarak oluşturulan hipotezler doğrultusunda bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Bu analizlerle, yaşlı bireylerin kentteki rekreatif etkinliklere ilişkin görüşlerinin çeşitli demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği istatistiksel olarak test edilmiştir. Elde edilen bulgular tablo halinde sunulmuş ve her bir hipotez için istatistiksel anlamlılık düzeyleri yorumlanmıştır.

Tablo 6.1. Frekans Analizi

Bağımsız Değişkenler	Gruplar	n	%	Bağımsız Değişkenler	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	98	46.7	Çalışma Durumu	Emekli olmadım hala çalışıyorum	4	1.9
	Erkek	112	53.3		Emekli oldum artık çalışmıyorum	109	51.9
Yaş	65-69	116	55.2	Emekli oldum fakat hala çalışıyorum	12	5.7	
	70-74	63	30.0	Emekli olmadım fakat çalışmıyorum	61	29.0	
	75-79	25	11.9	Gazi, yaşlı, malul maaşı ile geçiniyorum	24	11.4	
	80-84	3	6	Konut Durumu	Ev sahibi	179	85.2
85- üzeri	0	0	Kiracı		24	11.4	
Eğitim	Okur-yazar	0	0	Aile yanında	7	3.3	

Durumu	değil						
	İlkokul	91	42.9		Bakım evinde	0	0
	Ortaokul	54	25.7	Konutta	1 yıldan az	0	0
	Lise	38	18.1	Oturulan	1-5 yıl	34	16.2
	Lisans ve üzeri	17	8.1	Süre	5-üzeri yıl	176	83.8
	Okur-yazar	11	5.2	Konut	Apartman Dairesi	172	81.9
	değil			Özellikleri			
Medeni	Bekâr	54	25.7		Müstakil	38	18.1
Durum	Evli	156	74.3		Diğer	0	0
Gelir	0-12,499	13	6.2	Hanede	Yalnız	39	18.6
Durumu	12,500-17,999	75	35.7	Yaşanan	Eş ile	105	50.0
	18,000-24,999	90	42.9	Kişiler	Eş ve çocuklar	46	24.8
	25,000-29,999	19	9.0		Anne ve baba	0	0
	30,000-34,999	4	1.9		Akrabalar	5	2.4
	35,000- üzeri	9	4.3		Geniş Aile	9	4.3
Çocuk Sayısı	Yok	21	10.0	İlçe	Mamak	131	62.4
	1 tane	53	25.2		Gölbaşı	20	9.5
	2 tane	77	36.7		Keçiören	26	12.4
	3-üzeri	59	28.1		Yenimahalle	33	15.7

Tablo 6.1.'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan yaşlı bireylerin demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri, Ankara'da yaşlı dostu kent kapsamında yürütülecek rekreatif faaliyet planlamaları açısından önemli ipuçları sunmaktadır. Katılımcıların cinsiyet dağılımı dengeli olup erkekler (%53.3) kadınlardan (%46.7) biraz fazladır. Yaş grubu bakımından büyük çoğunluk 65-69 yaş aralığındadır (%55.2), bu da katılımcıların büyük bölümünün "genç yaşlı" kategorisinde yer aldığını göstermektedir. Eğitim düzeyi genellikle düşüktür; katılımcıların

%68.6'sı ilköğretim ve ortaokul mezunudur, yalnızca %8.1'i lisans ve üzeri eğitim almıştır. Medeni durum bakımından, bireylerin büyük çoğunluğu evlidir (%74.3), bu durum sosyal destek sistemlerinin varlığını işaret etmektedir. Katılımcıların %42.9'u aylık 18.000-24.999 TL arası gelire sahiptir ve gelir dağılımı genel olarak orta düzeydedir. Çocuk sayısı bakımından çoğunluk iki ya da üçten fazla çocuğa sahiptir, bu da kuşaklar arası ilişkilerin güçlü olduğunu düşündürmektedir. Katılımcıların %51.9'u emekli olup çalışmamakta, %29'u ise henüz emekli olmamış ancak çalışmamaktadır; yalnızca %7.6'lık bir kesim aktif iş yaşamına devam etmektedir. Konut durumu açısından %85.2'si ev sahibi olup %83.8'i 5 yıldan uzun süredir aynı evde yaşamaktadır; bu da mekânsal bağlılığın güçlü olduğunu göstermektedir. Yaşanılan konut tipi neredeyse tamamen apartman dairesidir (%98.1) ve bu durum fiziksel çevrenin erişilebilirliği açısından değerlendirilmelidir. Katılımcıların yarısı eşiyile birlikte yaşamakta, %21.4'ü ise yalnız yaşamaktadır; bu da yalnızlık ve sosyal izolasyon gibi konuların rekreatif planlamalarda dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. İlçe dağılımında ise belirgin bir yığılma gözlenmektedir, katılımcıların %62.4'ü tek bir ilçede toplanmıştır. Tüm bu veriler, Ankara'da yaşlı bireylerin rekreatif faaliyetlere erişimini etkileyen faktörlerin çok boyutlu olduğunu ve yapılacak her türlü planlamada sosyo-demografik çeşitliliğin göz önünde bulundurulması gerektiğini göstermektedir.

Araştırmada yer alan yaşlı bireylerin demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerine ilişkin frekans analizleri tamamlandıktan sonra, bir sonraki aşamada rekreatif faaliyetlere ilişkin bağımlı değişkenlerin çeşitli demografik gruplara göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla parametrik testlere başvurulmuştur. Bu doğrultuda, ikili grup karşılaştırmaları için Bağımsız Örneklem T-Testi, ikiden fazla grup içeren değişkenler için ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Bu analizler sayesinde, cinsiyet, yaş grubu, eğitim düzeyi, gelir durumu gibi bağımsız değişkenlerin, yaşlı bireylerin rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri üzerindeki etkisi istatistiksel olarak değerlendirilerek hipotezler test edilmiştir. Analizler sırasında anlamlılık düzeyi ($p < .05$) esas alınarak gruplar arasında fark olup olmadığı incelenmiş, anlamlı fark bulunması durumunda ise bu farkın yönü ve boyutu ilgili tablo ve yorumlarla detaylandırılmıştır.

Ek olarak “85 yaş ve üzeri”, “Okur–yazar değil”, “Bakım evinde yaşayan”, “1 yıldan az süredir mevcut ikametinde bulunan” ve “Diğer (Konut Özellikleri)” seçeneklerine katılım olmaması nedeniyle, bu gruplar analizlerde değerlendirmeye alınmamıştır.

6.1. Katılımcıların Cinsiyet Değişkeni İle Kentsel Rekreatif Erişim Yeterliliği Farklaşmasına Ait Bulgular

Katılımcıların cinsiyet değişkeni ile algılanan kentsel rekreatif erişim yeterliliği arasındaki ilişkiye yönelik gerçekleştirilen T-testi sonucunda farklı cinsiyet gruplarındaki bireylerin “açık alan, ulaşım, konut, sosyal katılım ve toplum desteği ve sağlık hizmetleri” alt boyutlarında farklı erişim yeterliliği yaşadıklarını göstermektedir. Analiz sonuçlarına göre farklı cinsiyet grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Cinsiyetler arası karşılaştırmalar Tablo 6.2’de sunulmuştur.

Tablo 6.2. Cinsiyet değişkeni ölçek alt boyutlarına ait “T-testi” test sonuçları

Alt Boyut	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	df	t	p
Açık Alan	Kadın	98	3.40	0.80	208	0.809	.419
	Erkek	112	3.31	0.80			
Ulaşım	Kadın	98	3.51	0.68	208	1.059	.291
	Erkek	112	3.41	0.69			
Konut	Kadın	98	2.81	0.89	208	-	.230
	Erkek	112	2.97	0.99			
Sosyal Katılım	Kadın	98	2.26	0.74	208	-	.093
	Erkek	112	2.45	0.85			
Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri	Kadın	98	3.36	0.72	208	-	.213
	Erkek	112	3.49	0.74			

p <.05*, p <.01**

Tablo 6.2.’de görüldüğü üzere açık alanlar alt boyutuna ilişkin elde edilen bulgulara göre, kadın katılımcıların ($\bar{x} = 3.40$) erkek katılımcılara ($\bar{x} = 3.31$) kıyasla biraz daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu, ancak bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir (p = .419). Bu sonuç, Ankara kentinde açık alanların yaşlı bireyler için yeterli düzeyde bulunduğu ve cinsiyete dayalı anlamlı bir farklılık yaratmadığını ortaya koymaktadır.

Açık alanlara yönelik benzer algılar, yaşlı dostu kentsel planlamada kapsayıcı bir yaklaşımın benimsendiğini düşündürmektedir.

Ulaşım alt boyutunda da kadınların ($\bar{x} = 3.51$) erkeklerden ($\bar{x} = 3.41$) daha yüksek bir ortalama puana sahip olduğu görülmekle birlikte, bu fark da istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p = .291$). Bu bulgu, Ankara kentinde ulaşım olanakların yaşlı bireyler için erişilebilirlik ve kullanılabilirlik açısından genel olarak yeterli bulunduğunu ve cinsiyete dayalı anlamlı bir farklılık yaratmadığını ortaya koymaktadır. Yaşlı bireyler açısından ulaşım olanaklarının genellikle tatmin edici bulunması, hareketlilik ve bağımsızlık düzeyinin korunması açısından olumlu bir durumdur.

Konut alt boyutunda erkek katılımcılar ($\bar{x} = 2.97$), kadın katılımcılardan ($\bar{x} = 2.81$) daha yüksek bir ortalama puana sahiptir; ancak bu fark anlamlı düzeyde değildir ($p = .230$). Bu durum, yaşlı bireylerin konut koşullarına ilişkin değerlendirmelerinde cinsiyete bağlı belirgin bir ayrışma olmadığını göstermektedir. Her iki cinsiyetin de konut yeterliliğine dair benzer ve orta düzeyde bir algıya sahip olması, özellikle konut çevresinde yeşil alan ve sportif tesislerin yeterliliği, konutlara merdivensiz erişim ve otopark imkânları gibi fiziksel çevre unsurlarının iyileştirilmesine yönelik ihtiyaçları ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, kentte temel konut ihtiyaçlarının karşılandığı düşünülmekle birlikte, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini artıracak çevresel ve yapısal düzenlemelerin gerekliliği dikkat çekmektedir.

Sosyal katılım alt boyutunda erkek katılımcıların ortalaması ($\bar{x} = 2.45$), kadınlarınkinden ($\bar{x} = 2.26$) daha yüksektir ve p değeri anlamlılık sınırına yakın olmakla birlikte ($p = .093$) istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu bulgu, erkek bireylerin sosyal etkinliklere katılımda kendilerini kadınlara göre bir miktar daha avantajlı hissettiklerini gösterebilir. Ancak cinsiyetler arasında farkın anlamlı olmaması, kentte sunulan sosyal etkinliklerin her iki cinsiyet tarafından da benzer şekilde algılandığını ve yaşlı bireylerin sosyal yaşama katılımının desteklendiğini göstermektedir. Sosyal katılımın yaşlılık döneminde yaşam kalitesine katkısı düşünüldüğünde, bu durum kent yönetimleri açısından olumlu bir yansımadır.

Toplum desteği ve sağlık hizmetleri alt boyutunda erkek katılımcıların ($\bar{x} = 3.49$), kadın katılımcılardan ($\bar{x} = 3.36$) daha yüksek bir ortalama puana sahip olduğu, ancak farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($p = .213$). Bu sonuç, kentte sunulan sağlık, bakım ve sosyal destek hizmetlerinin kadın ve erkek yaşlı bireyler açısından benzer düzeyde değerlendirildiğini

göstermektedir. Toplum destek sistemlerinin cinsiyet farkı gözetmeksizin erişilebilir olması, yaşlı dostu kent anlayışının önemli bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Bu sonuçlar, cinsiyetin algılanan kentsel rekreasyonel erişim yeterliliği üzerindeki farklı etkilerini vurgulamaktadır. Bu kapsamda (H1.1-2-3-4-5) hipotezleri anlamlılık düzeyinde kabul edilmemiştir.

6.2. Katılımcıların Yaş Değişkeni İle Kentsel Rekreasyonel Erişim Yeterliliği Farklılaşmasına Ait Bulgular

Katılımcıların yaş değişkeni ile algılanan kentsel rekreasyonel erişim yeterliliği arasındaki ilişkiye yönelik gerçekleştirilen Anova testi sonucunda farklı yaş gruplarındaki bireylerin “açık alan, ulaşım, konut, sosyal katılım ile toplum desteği ve sağlık hizmetleri” alt boyutlarında farklı erişim yeterliliği yaşadıklarını göstermektedir. Analiz sonuçlarına göre farklı yaş grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Yaşlar arası karşılaştırmalar Tablo 6.3’de sunulmuştur.

Tablo 6.3. Yaş değişkeni ölçek alt boyutlarına ait “Anova” test sonuçları

Alt Boyut	Yaş	N	$\bar{x}$	ss	df1	df2	F	P	Anlamlı Fark
Açık Alan	65-69	116	3.38	0.80	3-207	21.2		.055	--
	70-74	63	3.13	0.77					
	75-79	25	2.94	0.72					
	80-84	3	3.38	1.21					
Ulaşım	65-69	116	3.49	0.98	3-207	21.2		.252	--
	70-74	63	3.51	0.60					
	75-79	25	3.13	1.82					
	80-84	3	3.57	0.82					
Konut	65-69	116	2.88	0.95		21.2		.073	--

	70-74	63	3.09	0.88	3-			
					207			
	75-79	25	2.48	0.89				
	80-84	3	3.83	1.37				
	65-69	116	2.33	0.81				
Sosyal Katılım	70-74	63	2.43	0.75	3-	21.2	.224	--
					207			
	75-79	25	2.17	0.84				
	80-84	3	3.07	0.93				
	65-69	116	3.44	0.75				
Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri	70-74	63	3.51	0.69	3-	21.5	.911	--
					207			
	75-79	25	3.35	0.80				
	80-84	3	3.58	0.76				
p <.05*, p <.01**								

Tablo 6.3'de görüldüğü üzere açık alanlar alt boyutunda yaş grupları arasında anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir ($p = .055$). Bu sonuç, farklı yaşlardaki bireylerin açık alanlara erişim konusunda benzer değerlendirmelere sahip olduklarını göstermektedir. Özellikle 65-69 yaş grubundaki bireylerin ortalamasının ($\bar{x} = 3.38$) diğer yaş gruplarına kıyasla daha yüksek olması, bu yaş grubunun açık alanları daha erişilebilir ve kullanışlı bulduğuna işaret etmektedir. Açık alanların farklı yaş grupları için ulaşılabilir olması, yaşlı dostu kent politikalarının eşitlikçi biçimde uygulandığını ortaya koymaktadır.

Ulaşım alt boyutunda yaş gruplarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p = .252$). Bu bulgu, farklı yaş gruplarındaki bireylerin ulaşım hizmetlerini benzer düzeyde değerlendirdiklerini göstermektedir. 70-74 yaş grubunun en yüksek ortalamaya ($\bar{x} = 3.51$) sahip olması, bu yaş grubunun açık alanlara ulaşım imkanlarını oldukça olumlu algıladığını göstermektedir. Genel olarak yaşlı bireylerin açık alanlara ulaşım sistemlerinden memnuniyet duyması, yaşlı bireylerin kent içindeki hareketliliğini destekleyen uygulamaların etkili olduğunu göstermektedir.

Konut alt boyutunda yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p = .073$). Yaş grupları incelendiğinde, 80-84 yaş aralığındaki bireylerin konut alt boyutundan en yüksek ortalamaya ($\bar{x} = 3.83$) sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, yaş ilerledikçe bireylerin konutlarını daha olumlu değerlendirdiklerini ortaya koymaktadır. Özellikle yeşil alanların konutlarına yakın olması, sportif tesislere erişim, merdivensiz ulaşım imkânı ve otopark gibi olanakların yaşlı bireylerin yaşamlarını kolaylaştırdığı ve memnuniyet düzeylerini artırdığı söylenebilmektedir. Yaşlı bireylerin bu fiziksel koşullara yönelik memnuniyetlerinde yaşa bağlı belirgin bir farklılık görülmemesi, açık alanların mevcut konutlarına yakın olduğunu ve yaşlı bireylerin temel beklentilerini karşıladığını göstermektedir.

Sosyal katılım alt boyutunda yaş grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p = .224$). Özellikle 80-84 yaş grubunun sosyal katılım ortalamasının ($\bar{x} = 3.07$) diğer gruplardan daha yüksek olması dikkat çekicidir. Bu durum, ileri yaştaki bireylerin sosyal yaşama katılım konusunda daha olumlu bir algıya sahip olabileceğini göstermektedir. Sosyal katılım düzeylerinin yaşa bağlı olarak anlamlı biçimde değişmemesi, Ankara'da bireylere sunulan sosyal etkinliklerin geniş yaş aralıklarına hitap edecek şekilde planlandığını düşündürmektedir.

Toplum desteği ve sağlık hizmetleri alt boyutunda da yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p = .911$). Tüm yaş gruplarında toplum desteği ve sağlık hizmetleri algısı yüksek düzeydedir; bu durum yaşlı bireylerin yaşamlarında sosyal dayanışma ağlarına ve destek mekanizmalarına erişimlerinin güçlü olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle 80-84 yaş grubunun en yüksek ortalamaya ($\bar{x} = 3.58$) sahip olması, ileri yaştaki bireylerin çevresel destek sistemlerinden daha fazla memnun kaldıklarını göstermektedir. Bu bulgular, toplum desteği ve sağlık hizmetlerinin kapsayıcı biçimde sunulduğuna işaret etmektedir.

Bu sonuçlar, yaşın algılanan kentsel rekreasyonel erişim yeterliliği üzerindeki farklı etkilerini vurgulamaktadır. Bu kapsamda ($H_{2.1-2-3-4-5}$) hipotezleri anlamlılık düzeyinde kabul edilmemiştir.

6.3.Katılımcıların Eğitim Durumu Değişkeni İle Kentsel Rekreatif Erişim Yeterliliği Farklaşmasına Ait Bulgular

Katılımcıların eğitim durumu değişkeni ile algılanan kentsel rekreatif erişim yeterliliği arasındaki ilişkiye yönelik gerçekleştirilen Anova testi sonucunda farklı eğitim durumu gruplarındaki bireylerin “açık alan, ulaşım, konut, sosyal katılım ile toplum desteği ve sağlık hizmetleri” alt boyutlarında farklı erişim yeterliliği yaşadıklarını göstermektedir. Analiz sonuçlarına göre farklı eğitim durumu grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Eğitim durumu arası karşılaştırmalar Tablo 6.4’de sunulmuştur.

Tablo 6.4. Eğitim durumu değişkeni ölçek alt boyutlarına ait “Anova” test sonuçları

Alt Boyut	Eğitim Durumu	n	$\bar{x}$	ss	df1	df2	F	P	Anlamlı Fark	
Açık Alan	İlkokul	90	3.36	0.77	4-	206	45.4	1.183	.331	--
	Ortaokul	54	3.46	0.79						
	Lise	38	3.13	0.84						
	Lisans ve üzeri	17	3.55	0.81						
	Okur-yazar değil	11	3.15	0.76						
Ulaşım	İlkokul	90	3.47	0.61	4-	206	43.8	0.842	.506	--
	Ortaokul	54	3.56	0.63						
	Lise	38	3.30	0.81						
	Lisans ve üzeri	17	3.52	0.75						
	Okur-yazar değil	11	3.25	0.92						
Konut	İlkokul	90	2.84	0.85	4-	206	45.4	2.886	.003	3>1
	Ortaokul	54	2.81	0.78						
	Lise	38	3.11	1.19						

	Lisans ve üzeri	17	3.37	1.12	206			
	Okur-yazar değil	11	2.27	0.75				
	İlkokul	90	2.29	0.75				
	Ortaokul	54	2.35	0.64				
Sosyal Katılım	Lise	38	2.61	0.92	4-	45.3	3.314	.001 3>1
	Lisans ve üzeri	17	2.64	1.12	206			
	Okur-yazar değil	11	2.79	0.63				
	İlkokul	90	3.34	0.70				
	Ortaokul	54	3.50	0.62				
Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri	Lise	38	3.44	0.77	4-	44.2	1.089	.098 --
	Lisans ve üzeri	17	3.48	0.86	206			
	Okur-yazar değil	11	3.07	0.90				

p <.05*, p <.01**

Tablo 6.4.'de görüldüğü üzere katılımcıların eğitim düzeyine göre açık alanlara ilişkin değerlendirmeleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (F = 1.183, p = .331). Ortalama değerlere bakıldığında tüm eğitim gruplarının açık alanlar konusunda benzer görüşlere sahip olduğu ve genel memnuniyet düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, açık alanların toplumun farklı eğitim gruplarına hitap edecek şekilde tasarlandığını ve erişilebilirlik açısından kapsayıcı bir yapı sergilediğini göstermektedir. Ayrıca, lisans ve üzeri grubunun en yüksek ortalamaya sahip olması, bu alanların sadece ulaşılabilir değil aynı zamanda nitelikli kullanım imkânı sunduğunu da düşündürmektedir.

Ulaşım olanaklarına yönelik algılar eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir (F = 0.842, p = .506). Tüm gruplar ulaşım hizmetlerinden benzer düzeyde memnuniyet belirtmiş, özellikle ilkökul ve ortaokul mezunları ile lisans düzeyindekilerin puanlarının birbirine yakın olması dikkat çekmiştir. Bu sonuç, ulaşım altyapısının toplumun her kesimine eşit hizmet sunduğuna işaret etmekte; ulaşım sistemlerinin erişilebilir, düzenli ve

kapsayıcı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda bu bulgu, kentsel planlamada ulaşımın adil dağılımını ve toplumsal eşitliği destekleyen bir gösterge olarak değerlendirilebilir.

Konut alt boyutunda eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($F = 2.886$, $p = .003$). Lisans ve üzeri eğitime sahip bireylerin en yüksek ortalamaya sahip olması, bu kişilerin yeşil alan, sportif tesis, otopark ve engelsiz erişim gibi konut özelliklerine daha fazla erişim imkânı bulduğunu göstermektedir. Bu durum, eğitim düzeyinin konut seçiminde ve yaşam alanı kalitesinde belirleyici bir faktör olabileceğini düşündürmektedir. Diğer yandan, genel ortalamaların 2.27 ile 3.37 arasında değişmesi, tüm katılımcıların konut koşullarını genel olarak olumlu değerlendirdiğine işaret etmektedir. Eğitim düzeyi düşük bireylerin yaşam alanlarını iyileştirmeye yönelik politikalarla desteklenmesi, bu alandaki memnuniyeti artırabilir.

Eğitim durumuna göre sosyal katılım alt boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($F = 3.314$, $p = .001$). Özellikle lise ve lisans düzeyindeki bireylerde sosyal katılım ortalamalarının daha yüksek olması dikkat çekicidir. Bu durum, eğitim düzeyinin bireylerin sosyal yaşama aktif katılımını kolaylaştırdığını ve toplumla olan bağlarını güçlendirdiğini göstermektedir. Öte yandan, okur-yazar olmayan bireylerin ortalama puanının da yüksek olması ($\bar{x} = 2.79$), bu grubun çevresel veya geleneksel desteklerle sosyal hayatta yer alabildiğini düşündürmektedir. Genel anlamda sosyal katılım düzeylerinin pozitif yönde seyretmesi, toplumun sosyal bütünleşmeye açık bir yapıda olduğunu yansıtmaktadır.

Toplum desteği ve sağlık hizmetleri açısından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmamakla birlikte ($F = 1.089$, $p = .098$), tüm grupların ortalama değerlerinin yüksek olması dikkat çekicidir. Ortaokul mezunlarının en yüksek ortalamaya sahip olması ($\bar{x} = 3.50$), bu grubun toplumsal dayanışma ve yardımlaşma algısının güçlü olduğunu göstermektedir. Genel olarak toplum desteğinin tüm eğitim düzeylerinde olumlu algılanması, sosyal yardımlaşma ve toplumsal bağlılık mekanizmalarının sağlıklı çalıştığını ortaya koymaktadır. Ayrıca bu sonuç, toplumsal güven duygusunun eğitim farkı gözetmeksizin yaygın olduğunu da göstermesi bakımından önemli bir bulgudur.

Bu sonuçlar, eğitim durumunun algılanan kentsel rekreasyonel erişim yeterliliği üzerindeki farklı etkilerini vurgulamaktadır. Bu kapsamda ($H_{3.1-2-5}$) hipotezleri anlamlılık düzeyinde kabul edilmemiş; ($H_{3.3-4}$) hipotezi ise anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir.

6.4. Katılımcıların Medeni Durum Değişkeni İle Kentsel Rekreatif Erişim Yeterliliği Farklaşmasına Ait Bulgular

Katılımcıların medeni durum değişkeni ile algılanan kentsel rekreatif erişim yeterliliği arasındaki ilişkiye yönelik gerçekleştirilen T-testi sonucunda farklı medeni durum gruplarındaki bireylerin “açık alan, ulaşım, konut, sosyal katılım ile sağlık hizmetleri ve toplum desteği” alt boyutlarında farklı erişim yeterliliği yaşadıklarını göstermektedir. Analiz sonuçlarına göre farklı medeni durum grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Medeni durum arası karşılaştırmalar Tablo 6.5’de sunulmuştur.

Tablo 6.5. Medeni durum değişkeni ölçek alt boyutlarına ait “T-testi” test sonuçları

Alt Boyut	Medeni Durum	n	$\bar{x}$	ss	df	t	p
Açık Alan	Bekâr	54	3.27	0.75	208	-0.790	.430
	Evli	156	3.37	0.82			
Ulaşım	Bekâr	54	3.55	0.54	208	1.158	.248
	Evli	156	3.43	0.73			
Konut	Bekâr	54	2.78	0.84	208	-1.039	.300
	Evli	156	2.93	0.97			
Sosyal Katılım	Bekâr	54	2.32	0.67	208	-0.432	.666
	Evli	156	2.38	0.85			
Toplum Desteği	Bekâr	54	3.22	0.68	208	-2.432	.001
	Evli	156	3.50	0.74			

p <.05*, p <.01**

Tablo 6.5.’de görüldüğü üzere açık alanlar alt boyutunda evli bireylerin ($\bar{x} = 3.37$) bekar bireylere ($\bar{x} = 3.27$) kıyasla daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmekle birlikte, bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir (p = .430). Bu bulgu, açık alanların hem evli hem de bekar yaşlı bireyler tarafından benzer biçimde yeterli bulunduğunu göstermektedir. Kentteki park,

yürüyüş yolları ve yeşil alanlar gibi açık alanların medeni duruma bakılmaksızın erişilebilir ve kullanılabilir olması, yaşlı dostu kent anlayışının kapsayıcı yönünü desteklemektedir.

Ulaşım alt boyutuna ilişkin bulgular, bekar katılımcıların ($\bar{x} = 3.55$) evli katılımcılardan ($\bar{x} = 3.43$) daha yüksek bir ortalama değerlendirme yaptığını ortaya koymakta; ancak fark anlamlı düzeyde bulunmamaktadır ($p = .248$). Bu sonuç, ulaşım hizmetlerinin medeni durumdan bağımsız olarak yaşlı bireylerin ihtiyaçlarını karşılayabildiğini ve kentte ulaşım sistemlerinin genel olarak erişilebilir ve kullanıcı dostu olduğunu göstermektedir. Bu durum, yaşlı bireylerin günlük yaşamlarını sürdürme kapasiteleri açısından olumlu bir göstergedir.

Konut alt boyutunda ise evli bireylerin ($\bar{x} = 2.93$) bekar bireylere ($\bar{x} = 2.78$) göre daha yüksek bir ortalama puana sahip olduğu görülmektedir; fakat bu fark da istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p = .300$). Bu durum, her iki grubun da konut koşullarına benzer düzeyde baktığını ve yaşlı bireylerin yaşam alanlarının medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır. Konut çevresindeki yeşil alanlar ve sportif tesisler ile konutlara merdivensiz erişim ve otopark imkânı gibi fiziksel olanaklar, yaşlı bireylerin günlük yaşamlarını destekleyen önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, konutların fiziksel uygunluğu ve yaşlı bireylerin yaşam ihtiyaçlarını karşılayabilme kapasitesi açısından genel bir memnuniyet algısının bulunduğu söylenebilir.

Sosyal katılım alt boyutunda evli katılımcıların ($\bar{x} = 2.38$) bekar katılımcılara ($\bar{x} = 2.32$) göre daha yüksek bir ortalama puan verdiği görülmektedir. Ancak bu fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir ($p = .666$). Bu bulgu, medeni duruma bağlı olmaksızın yaşlı bireylerin sosyal etkinliklere katılım konusunda benzer değerlendirmelerde bulunduğunu göstermektedir. Kentte sunulan sosyal olanakların tüm bireylere açık olması, sosyal bütünleşmenin ve toplumsal katılımın teşvik edildiğini düşündürmektedir.

Toplum desteği ve sağlık hizmetleri alt boyutunda evli bireylerin ortalaması ($\bar{x} = 3.50$), bekar bireylerin ortalamasına ($\bar{x} = 3.22$) göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($p = .001$). Bu anlamlı fark, evli bireylerin kentte sunulan toplum destek hizmetlerinden daha fazla yararlandıklarını veya bu hizmetleri daha yeterli bulduklarını ortaya koymaktadır. Ancak bekar bireylerin de orta düzeyde olumlu bir algıya sahip olması, bu alandaki hizmetlerin geniş bir yaşlı profiline hitap ettiğini göstermektedir. Toplum desteği hizmetlerinin daha kapsayıcı hale getirilmesi, yaşlı dostu kent uygulamalarının güçlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

Bu sonuçlar, medeni durumun algılanan kentsel rekreasyonel erişim yeterliliği üzerindeki farklı etkilerini vurgulamaktadır. Bu kapsamda (H4.1-2-3-4) hipotezleri anlamlılık düzeyinde kabul edilmemiş; (H4. 5) hipotezi ise anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir.

6.5. Katılımcıların Çalışma Durumu Değişkeni İle Kentsel Rekreasyonel Erişim Yeterliliği Farklılaşmasına Ait Bulgular

Katılımcıların çalışma durumu değişkeni ile algılanan kentsel rekreasyonel erişim yeterliliği arasındaki ilişkiye yönelik gerçekleştirilen Anova sonucunda farklı çalışma durumu gruplarındaki bireylerin “açık alan, ulaşım, konut, sosyal katılım ile toplum desteği ve sağlık hizmetleri” alt boyutlarında farklı erişim yeterliliği yaşadıklarını göstermektedir. Analiz sonuçlarına göre farklı çalışma durumu grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Çalışma durumu arası karşılaştırmalar Tablo 6.6’da sunulmuştur.

Tablo 6.6. Çalışma durumu değişkeni ölçek alt boyutlarına ait “Anova” test sonuçları

Alt Boyut	Çalışma Durumu	n	$\bar{x}$	ss	df1	df2	F	p	Anlamlı Fark
Açık Alan	Emekli olmadım hala çalışıyorum	4	2.90	1.97	4-	18.2	0.080	542	--
	Emekli oldum artık çalışmıyorum	109	3.32	0.83					
	Emekli oldum fakat hala çalışıyorum	12	3.63	0.57					
	Emekli olmadım fakat çalışmıyorum	61	3.39	0.80					
	Gazi, yaşlı, malul maaşı ile geçiniyorum	24	3.31	0.75					
Ulaşım	Emekli olmadım hala çalışıyorum	4	3.50	0.55	4-	18.2	0.63	.643	--
	Emekli oldum artık çalışmıyorum	109	3.49	0.74					
	Emekli oldum fakat hala çalışıyorum	12	3.35	0.70					

	Emekli olmadım fakat çalışmıyorum	61	3.37	0.68				
	Gazi, yaşlı, malul maaşı ile geçiniyorum	24	3.61	0.65				
	Emekli olmadım hala çalışıyorum	4	2.81	1.12				
	Emekli oldum artık çalışmıyorum	109	3.06	1.00				
Konut	Emekli oldum fakat hala çalışıyorum	12	2.10	0.88	4-	17.8	2.34	.004 1>4, 2>5, 3>5, 4>5
	Emekli olmadım fakat çalışmıyorum	61	2.68	0.78	206			
	Gazi, yaşlı, malul maaşı ile geçiniyorum	24	2.60	0.92				
	Emekli olmadım hala çalışıyorum	4	2.81	1.38				
	Emekli oldum artık çalışmıyorum	109	2.52	0.85				
Sosyal Katılım	Emekli oldum fakat hala çalışıyorum	12	2.23	0.67	4-	17.8	3.57	.002 1>2
	Emekli olmadım fakat çalışmıyorum	61	2.25	0.69	206			
	Gazi, yaşlı, malul maaşı ile geçiniyorum	24	2.93	0.65				
	Emekli olmadım hala çalışıyorum	4	3.56	0.68				
	Emekli oldum artık çalışmıyorum	109	3.46	0.74				
Toplum Desteği	Emekli oldum fakat hala çalışıyorum	12	3.60	0.71	4-	18.0	4.25	.001 2>5
	Emekli olmadım fakat çalışmıyorum	61	3.53	0.68	206			

Gazi, yaşlı, malul maaşı ile 24 2.92 0.61
geçiniyorum

---

p <.05*, p
<.01**

Tablo 6.6.'da görüldüğü üzere açık alanlar alt boyutunda çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (p = .080). Bu sonuç, bireylerin çalışma durumları farklı olsa da açık alanlara yönelik algılarının büyük ölçüde benzer olduğunu göstermektedir. Özellikle “emekli oldum fakat hala çalışıyorum” grubunun en yüksek ortalamaya ($\bar{x} = 3.63$) sahip olması, bu bireylerin açık alanları daha erişilebilir ve kullanışlı bulduklarını göstermektedir. Genel olarak tüm gruplarda açık alan memnuniyetinin benzer düzeyde seyretmesi, kentsel açık alanların geniş bir kullanıcı kitlesine hitap ettiğini ortaya koymaktadır.

Ulaşım alt boyutunda çalışma durumuna göre anlamlı bir fark saptanmamıştır (p = .640). Bu bulgu, farklı çalışma statüsüne sahip bireylerin ulaşım sistemlerini benzer düzeyde değerlendirdiklerini göstermektedir. En yüksek ortalamanın “gazi, yaşlı, malul maaşı ile geçinen” grupta ($\bar{x} = 3.61$) olması dikkat çekicidir. Tüm gruplarda ulaşım hizmetlerine yönelik benzer memnuniyet düzeylerinin bulunması, yaşlı bireylere yönelik ulaşım politikalarının erişilebilir ve kapsayıcı biçimde uygulandığını göstermektedir.

Konut alt boyutunda çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p = .004). Özellikle “emekli oldum fakat hala çalışıyorum” grubunun en düşük ortalamaya ($\bar{x} = 2.10$) sahip olduğu, buna karşın “emekli olmadım hala çalışıyorum” grubunun en yüksek ortalamayı ($\bar{x} = 2.81$) aldığı görülmektedir. 1. grup 4. gruptan, 2. grup ise 5. gruptan anlamlı biçimde daha yüksek ortalamaya sahiptir. Bu sonuç, konut memnuniyetinin çalışma statüsüne göre farklılık gösterdiğini ve düzenli geliri ya da istikrarlı iş durumu olan bireylerin konutlarını daha olumlu değerlendirdiğini düşündürmektedir. Özellikle yeşil alanlar, sportif tesisler, merdivensiz ulaşım imkânı ve otopark gibi fiziksel olanaklara sahip konutlarda yaşayan bireylerin, ekonomik güvenceleri doğrultusunda bu tür nitelikli yaşam alanlarını tercih etme olasılığı daha yüksek olabilir. Bu da çalışma statüsünün, konutun çevresinde bulunan fiziksel özelliklerinden duyulan memnuniyeti etkileyen belirleyici bir unsur olduğunu göstermektedir.

Sosyal katılım alt boyutunda da çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p = .002$). “Emekli olmadım hala çalışıyorum” grubunun sosyal katılım ortalamasının ($\bar{x} = 2.81$), “emekli oldum artık çalışmıyorum” grubundan ($\bar{x} = 2.52$) anlamlı biçimde yüksek olduğu görülmektedir. Çalışmaya devam eden bireylerin sosyal çevreleriyle daha aktif iletişim kurabildiği ve sosyal etkinliklere katılımının daha yüksek olduğu söylenebilir. Sosyal katılım düzeyindeki bu farklılık, emeklilik sonrası sosyal izolasyonun etkisini yansıtabilir.

Toplum desteği ve sağlık hizmetleri alt boyutunda da çalışma durumuna göre anlamlı bir fark saptanmıştır ($p = .001$). “Emekli oldum artık çalışmıyorum” grubunun ortalaması ($\bar{x} = 3.46$), “gazi, yaşlı, malul maaşı ile geçiniyorum” grubunun ortalamasından ($\bar{x} = 2.92$) anlamlı biçimde daha yüksektir. Bu durum, çalışmayan emeklilerin çevresel destek mekanizmalarına daha fazla erişim sağladığını ya da bu desteği daha fazla hissettiğini göstermektedir. Toplum desteği algısının gruplar arasında değişiklik göstermesi, sosyal yardımlar ve destek sistemlerinin bireyin yaşam koşullarına göre farklılaşabileceğini ortaya koymaktadır.

Bu sonuçlar, çalışma durumunun algılanan kentsel rekreasyonel erişim yeterliliği üzerindeki farklı etkilerini vurgulamaktadır. Bu kapsamda ($H5_{.1-2}$) hipotezleri anlamlılık düzeyinde kabul edilmemiş; ($H5_{.3-4-5}$) hipotezi ise anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir.

6.6. Katılımcıların Konut Durumu Değişkeni İle Kentsel Rekreasyonel Erişim Yeterliliği Farklılaşmasına Ait Bulgular

Katılımcıların konut durumu değişkeni ile algılanan kentsel rekreasyonel erişim yeterliliği arasındaki ilişkiye yönelik gerçekleştirilen Anova sonucunda farklı konut durumu gruplarındaki bireylerin “açık alan, ulaşım, konut, sosyal katılım ile sağlık hizmetleri ve toplum desteği” alt boyutlarında farklı erişim yeterliliği yaşadıklarını göstermektedir. Analiz sonuçlarına göre farklı konut durumu grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Konut durumu arası karşılaştırmalar Tablo 6.7’ de sunulmuştur.

Tablo 6.7. Konut durumu değişkeni ölçek alt boyutlarına ait “Anova” test sonuçları

Alt Boyut	Konut Durumu	n	$\bar{x}$	ss	df1	df2	F	p	Anlamlı Fark
Açık Alan	Ev sahibi	179	3.34	0.82	2-	14.3	0.18	.861	--

	Kiracı	24	3.43	0.73	208				
	Aile yanında	7	3.29	0.76					
	Ev sahibi	179	3.45	0.70	2-				
	Kiracı	24	3.49	0.55	208	14.4	0.79	.474	--
Ulaşım	Aile yanında	7	3.33	0.64					
	Ev sahibi	179	2.94	0.98	2-				
	Kiracı	24	2.69	0.68	208	16.1	4.24	.003	2>3
Konut	Aile yanında	7	2.36	0.53					
	Ev sahibi	179	2.37	0.83	2-				
	Kiracı	24	2.32	0.66	208	14.8	0.04	.952	--
Sosyal Katılım	Aile yanında	7	2.35	0.63					
	Ev sahibi	179	3.41	0.73	2-				
	Kiracı	24	3.55	0.73	208	13.8	0.45	.641	--
Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri	Aile yanında	7	3.54	0.84					

p <.05*, p <.01**

Tablo 6.7.'de görüldüğü üzere açık alanlar alt boyutunda konut durumu değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (p = .860). Bu sonuç, bireylerin ev sahibi, kiracı ya da aile yanında kalıyor olmalarına bakılmaksızın açık alanlara ilişkin algılarının büyük ölçüde benzer olduğunu göstermektedir. En yüksek ortalamanın kiracı grubunda ($\bar{x} = 3.43$) gözlenmiş olması, kiracı bireylerin çevresel olanakları daha fazla değerlendirme eğiliminde olabileceğini düşündürmektedir. Ancak gruplar arası farkların istatistiksel olarak anlamlı olmaması, açık alan kullanımına yönelik memnuniyet düzeyinin konut durumu ile doğrudan ilişkili olmadığını ortaya koymaktadır.

Ulaşım alt boyutunda konut durumuna göre anlamlı bir fark saptanmamıştır (p = .470). Tüm gruplar ulaşım olanaklarını benzer düzeyde değerlendirmiştir. Ortalama değerlerin

birbirine yakın olması (ev sahibi $\bar{x} = 3.45$, kiracı $\bar{x} = 3.49$, aile yanında $\bar{x} = 3.33$) farklı konut statüsündeki bireylerin ulaşım altyapısından benzer şekilde faydalandıklarını göstermektedir. Ulaşım sistemlerinin geniş kitlelere hitap edecek biçimde düzenlenmiş olması, bu sonucu desteklemektedir.

Konut alt boyutunda konut durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p = .003$). Kiracı grubunun ortalaması ($\bar{x} = 2.69$), aile yanında kalan bireylerin ortalamasından ($\bar{x} = 2.36$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu fark, konutla ilgili memnuniyetin bireyin barınma biçimine göre değiştiğini göstermektedir. Aile yanında kalan bireylerin konut memnuniyetinin en düşük seviyede olması, bireysel yaşam alanı eksikliğinin yanı sıra yeşil alan, sportif tesis, merdivensiz erişim ve otopark gibi fiziksel olanaklara sınırlı erişimin de konut değerlendirmesini olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir. Ev sahibi bireylerin ortalamasının ($\bar{x} = 2.94$) en yüksek olması ise, fiziksel çevre koşullarının da yaşam memnuniyetine olumlu yansıdığını ortaya koymaktadır.

Sosyal katılım alt boyutunda konut durumuna göre anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($p = .950$). Tüm grupların ortalama değerlerinin birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir. Bu bulgu, bireylerin sosyal katılım düzeylerinin konut sahibi olup olmalarına bağlı olarak değişmediğini ortaya koymaktadır. Sosyal katılım davranışlarının konut statüsünden ziyade bireysel tercih, çevresel olanaklar veya sosyal destek ağları gibi başka değişkenlerle ilişkili olabileceği değerlendirilmektedir.

Toplum desteği ve sağlık hizmetleri alt boyutunda da konut durumuna göre anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p = .640$). Kiracı ($\bar{x} = 3.55$) ve aile yanında kalan bireylerin ($\bar{x} = 3.54$) toplum desteği algısı, ev sahibi bireylere ($\bar{x} = 3.41$) göre biraz daha yüksek olmakla birlikte, bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Toplum desteğine ilişkin bu benzerlik, sosyal destek sistemlerinin konut durumuna bakılmaksızın tüm bireyler tarafından benzer şekilde algılandığını göstermektedir.

Bu bulgular, konut durumunun algılanan kentsel rekreasyonel erişim yeterliliği üzerindeki farklı etkilerini vurgulamaktadır. Bu kapsamda (H6.1-2-4-5) hipotezleri anlamlılık düzeyinde kabul edilmemiş; (H6. 3) hipotezi ise anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir.

6.7. Katılımcıların Konutta Oturulan Süre Değişkeni İle Kentsel Rekreatif Erişim Yeterliliği Farklılaşmasına Ait Bulgular

Katılımcıların konutta oturulan süre değişkeni ile algılanan kentsel rekreatif erişim yeterliliği arasındaki ilişkiye yönelik gerçekleştirilen T-testi sonucunda farklı konutta oturulan süre gruplarındaki bireylerin “açık alan, ulaşım, konut, sosyal katılım ile sağlık hizmetleri ve toplum desteği” alt boyutlarında farklı erişim yeterliliği yaşadıklarını göstermektedir. Analiz sonuçlarına göre farklı konutta oturulan süre grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Konutta oturulan süreler arası karşılaştırmalar Tablo 6.8’de sunulmuştur.

Tablo 6.8. Konutta oturulan süre değişkeni ölçek alt boyutlarına ait “T-testi” test sonuçları

Alt Boyut	Konutta Oturulan Süre	n	$\bar{x}$	ss	df	t	p
Açık Alan	1-5 yıl	34	3.60	0.69	208	0.875	.382
	5-üzeri yıl	176	3.33	0.82			
Ulaşım	1-5 yıl	34	3.46	0.55	208	0.040	.968
	5-üzeri yıl	176	3.46	0.71			
Konut	1-5 yıl	34	2.79	0.77	208	-0.728	.467
	5-üzeri yıl	176	2.98	0.97			
Sosyal Katılım	1-5 yıl	34	2.31	0.65	208	-0.424	.672
	5-üzeri yıl	176	2.28	0.83			
Toplum Desteği	1-5 yıl	34	3.38	0.77	208	-0.452	.651
	5-üzeri yıl	176	3.44	0.73			

p <.05*, p <.01**

Tablo 6.8.’de görüldüğü üzere ikamet süresine göre açık alanlara yönelik algılar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (t = 0.875, p = .382). 1–5 yıldır aynı yerde ikamet eden bireylerin açık alan memnuniyeti ortalaması ($\bar{x}$ = 3.60), 5 yıldan fazla süredir

ikamet eden bireylere göre ($\bar{x} = 3.33$) daha yüksek olsa da, bu fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Yeni yerleşen bireylerin açık alanları daha olumlu değerlendirmesi, çevresel olanakların ilk izlenim bakımından güçlü bir etki yarattığını gösterebilir. Genel olarak her iki grubun da açık alanlara ilişkin memnuniyet düzeylerinin yüksek olması, yaşanan çevrede açık alanların erişilebilir ve kullanılabilir olduğunu ortaya koymaktadır.

Ulaşım hizmetlerine yönelik değerlendirmeler incelendiğinde, ikamet süresine göre herhangi bir anlamlı fark saptanmamıştır ($t = 0.040$, $p = .968$). Hem 1–5 yıl arası ($\bar{x} = 3.46$) hem de 5 yıl ve üzeri ($\bar{x} = 3.46$) ikamet eden bireylerin ulaşım hizmetlerinden aynı düzeyde memnun oldukları görülmektedir. Bu sonuç, ulaşım altyapısının süreklilik arz eden bir memnuniyet sağladığını ve kentsel hareketliliğin konut süresinden bağımsız olarak olumlu algılandığını göstermektedir.

Konut koşullarına ilişkin değerlendirmelerde, ikamet süresi açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t = -0.728$, $p = .467$). 5 yıldan uzun süredir aynı konutta yaşayan bireylerin konut memnuniyeti ($\bar{x} = 2.98$), 1–5 yıl arasında yaşayanlara göre ($\bar{x} = 2.79$) biraz daha yüksek olmasına rağmen bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Her iki grubun da yaşadıkları konutun çevresinde yeterince yeşil alanın ve sportif tesislerin bulunması, merdiven çıkmadan evlerine ulaşabilmeleri ve açık ya da kapalı otopark imkanlarına sahip olmaları, konut memnuniyetlerinin benzer seviyede olmasında etkili olmuştur. Bu sonuç, ikamet süresine bakılmaksızın bireylerin konut ve çevre koşullarını genel olarak olumlu değerlendirdiklerini ve yaşam alanlarının temel ihtiyaçları karşıladığını göstermektedir.

Sosyal katılım düzeylerinde ikamet süresine göre anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($t = -0.424$, $p = .672$). 1–5 yıl arası ikamet eden bireylerin ortalama sosyal katılım düzeyi ($\bar{x} = 2.31$), 5 yıl ve üzeri süredir aynı bölgede yaşayanlara ($\bar{x} = 2.28$) göre benzer düzeydedir. Bu durum, bireylerin toplumsal yaşama katılım düzeylerinin ikamet süresine bağlı olarak değişmediğini ve her iki grubun da sosyal faaliyetlere belirli bir ölçüde katılım sağladığını göstermektedir.

Toplum desteği ve sağlık hizmetlerine ilişkin algılar da ikamet süresine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t = -0.452$, $p = .651$). 1–5 yıl yaşayan bireylerin toplum desteği ortalaması ($\bar{x} = 3.38$), uzun süredir aynı yerde yaşayanlara göre ($\bar{x} = 3.44$) biraz daha düşüktür ancak fark anlamlı değildir. Her iki grubun da toplum desteğine dair olumlu bir algı taşıması,

sosyal bağların zamanla güçlendiğini ve bireylerin çevresel destek sistemlerinden genel olarak memnun olduklarını yansıtmaktadır.

Bu sonuçlar, oturma süresinin algılanan kentsel rekreasyonel erişim yeterliliği üzerindeki farklı etkilerini vurgulamaktadır. Bu kapsamda (H7.1-2-3-4-5) hipotezleri anlamlılık düzeyinde kabul edilmemiştir.

6.8. Katılımcıların Konut Özellikleri Değişkeni İle Kentsel Rekreasyonel Erişim Yeterliliği Farklılaşmasına Ait Bulgular

Katılımcıların konut özellikleri değişkeni ile algılanan kentsel rekreasyonel erişim yeterliliği arasındaki ilişkiye yönelik gerçekleştirilen T-testi sonucunda farklı konut özellikleri gruplarındaki bireylerin “açık alan, ulaşım, konut, sosyal katılım ile sağlık hizmetleri ve toplum desteği” alt boyutlarında farklı erişim yeterliliği yaşadıklarını göstermektedir. Analiz sonuçlarına göre farklı konut özellikleri grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Konut özellikleri arası karşılaştırmalar Tablo 6.9’ da sunulmuştur.

Tablo 6.9. Konut özellikleri değişkeni ölçek alt boyutlarına ait “T-testi” test sonuçları

Alt Boyut	Konut Özellikleri	n	$\bar{x}$	ss	df	t	p
Açık Alan	Apartman	38	3.35	0.82	208	0.13	.891
	Müstakil	172	3.33	0.72			
Ulaşım	Apartman	38	3.48	0.67	208	1.14	.257
	Müstakil	172	3.34	0.76			
Konut	Apartman	38	2.94	0.97	208	1.42	.156
	Müstakil	172	2.70	0.82			
Sosyal Katılım	Apartman	38	2.31	0.82	208	-2.01	.004
	Müstakil	172	2.60	0.69			
Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri	Apartman	38	3.40	0.74	208	-1.16	.243
	Müstakil	172	3.55	0.70			

Tablo 6.9.'da görüldüğü üzere açık alanlar alt boyutunda apartmanda yaşayan bireylerin ($\bar{x} = 3.35$) ve müstakil evde yaşayan bireylerin ($\bar{x} = 3.33$) değerlendirmeleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (p = .89). Bu bulgu, açık alanlara erişimin konut tipinden bağımsız olarak benzer düzeyde yeterli algılandığını göstermektedir. Kentteki park ve yeşil alanların tüm yaşlı bireyler için erişilebilir olması, yaşlı dostu kent yaklaşımının başarıyla uygulandığını göstermektedir.

Ulaşım alt boyutunda apartmanda yaşayan bireylerin ($\bar{x} = 3.48$) müstakil evde yaşayanlara ($\bar{x} = 3.34$) göre daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu gözlemlenmiş, ancak fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (p = .25). Bu durum, konut tipinden bağımsız olarak yaşlı bireylerin ulaşım olanaklarını genel anlamda yeterli bulduklarını göstermektedir. Ulaşım hizmetlerinin farklı yaşam koşullarına sahip bireyleri kapsayacak biçimde düzenlenmiş olması, yaşlı bireylerin günlük yaşamda bağımsız hareket edebilmesine katkı sağlamaktadır.

Konut alt boyutunda apartman sakinlerinin değerlendirme ortalaması ($\bar{x} = 2.94$), müstakil evde yaşayanlardan ($\bar{x} = 2.70$) daha yüksek olmakla birlikte bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir (p = .15). Bu sonuç, yaşlı bireylerin yaşam alanlarını değerlendirirken konut tipinden çok konut çevresindeki yeşil alanlar, sportif tesisler, merdivensiz ulaşım imkânı ve otopark gibi fiziksel çevre unsurlarına da önem verdiğini göstermektedir. Bu unsurların varlığı, yaşlı bireylerin günlük yaşamlarını kolaylaştırmakta ve konut memnuniyetini artırmaktadır. Yaşlı dostu konut uygulamalarının yaygınlaştırılmasıyla çevresel olanaklar açısından yaşam kalitesinin artırılması mümkündür.

Sosyal katılım alt boyutunda müstakil evde yaşayan bireylerin ortalama puanı ($\bar{x} = 2.60$), apartmanda yaşayanlara ($\bar{x} = 2.31$) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (p = .004). Bu anlamlı fark, müstakil ev ortamının sosyal etkileşimi kolaylaştırıcı bir yapıya sahip olduğunu düşündürmektedir. Öte yandan apartmanda yaşayan bireylerin sosyal etkinliklere katılım düzeylerinin görece düşük olması, bu bireyler için sosyal içerme politikalarının daha da güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Sosyal katılımın desteklenmesi, yaşlı bireylerin kent yaşamına aktif şekilde katılımını teşvik edecektir.

Toplum desteği ve sağlık hizmetleri alt boyutunda müstakil evde yaşayan bireylerin değerlendirme ortalaması ($\bar{x} = 3.55$), apartmanda yaşayan bireylerin ortalamasından ($\bar{x} = 3.40$) daha yüksek olsa da bu fark istatistiksel olarak anlamlı değerdir ($p = .24$). Bu bulgu, toplum desteği ve sağlık hizmetlerinin konut tipine bakılmaksızın yaşlı bireyler tarafından genel olarak olumlu değerlendirildiğini göstermektedir. Toplum desteği ve sağlık hizmetlerinin yaygın ve ulaşılabilir olması, yaşlı dostu kent ilkelerinin önemli bir göstergesidir.

Bu bulgular, konut özelliklerinin algılanan kentsel rekreasyonel erişim yeterliliği üzerindeki farklı etkilerini vurgulamaktadır. Bu kapsamda (H8.1-2-3-5) hipotezleri anlamlılık düzeyinde kabul edilmemiş; (H8. 4) hipotezi ise anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir.

6.9. Katılımcıların Gelir Durumu Değerşkeni İle Kentsel Rekreasyonel Erişim Yeterliliği Farklılaşmasına Ait Bulgular

Katılımcıların gelir durumu değerşkeni ile algılanan kentsel rekreasyonel erişim yeterliliği arasındaki ilişkiye yönelik gerçekleştirilen Anova sonucunda farklı gelir durumu gruplarındaki bireylerin ‐açık alan, ulaşım, konut, sosyal katılım ile sağlık hizmetleri ve toplum desteği‐ alt boyutlarında farklı erişim yeterliliği yaşadıklarını göstermektedir. Analiz sonuçlarına göre farklı gelir durumu grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Gelir durumu arası karşılaştırmalar Tablo 6.10’da sunulmuştur.

Tablo 6.10. Gelir durumu değerşkeni ölçek alt boyutlarına ait ‐Anova‐ test sonuçları

Alt Boyut	Gelir Durumu	n	$\bar{x}$	ss	df1	df2	F	p	Anlamlı Fark
Açık Alan	0-12,499	13	2.88	0.84	5-	20.3	2.29	.082	--
	12,500-17,999	75	3.56	0.76					
	18,000-24,999	90	3.22	0.76					
	25,000-29,999	19	3.36	0.86					
	30,000-34,999	4	3.75	1.10					
	35,000- üzeri	9	3.37	0.94					

	0-12,499	13	2.55	0.67					
	12,500-17,999	75	2.27	0.65					
	18,000-24,999	90	2.43	0.81	5-				
Ulaşım	25,000-29,999	19	2.54	1.01	205	20.2	2.76	.004	3>2
	30,000-34,999	4	3.03	1.24					
	35,000- üzeri	9	2.68	1.13					
	0-12,499	13	3.38	0.84					
	12,500-17,999	75	3.63	0.66					
	18,000-24,999	90	3.36	0.67					
Konut	25,000-29,999	19	3.25	0.59		20.9	0.94	.474	--
	30,000-34,999	4	3.07	0.48					
	35,000- üzeri	9	3.30	0.78	5- 205				
	0-12,499	13	2.83	0.82					
	12,500-17,999	75	3.30	0.66					
	18,000-24,999	90	3.45	0.68					
Sosyal Katılım	25,000-29,999	19	3.70	0.71	5- 205	20.6	1.22	.095	--
	30,000-34,999	4	3.34	1.06					
	35,000- üzeri	9	3.19	0.48					
	0-12,499	13	2.58	0.81					
	12,500-17,999	75	2.98	0.87					1>3,
Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri	18,000-24,999	90	2.82	0.89		20.5	6.69	.001	1>4, 1>5, 1>6
	25,000-29,999	19	2.88	1.06	5- 205				2>5,

30,000-34,999	4	3.19	1.24	2>6
35,000- üzeri	9	3.36	0.99	3>6

p <.05*, p <.01**

Tablo 6.10’da görüldüğü üzere açık alanlar alt boyutunda gelir gruplarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (p = .080). Tüm gruplar benzer ortalamalarla açık alanlara ilişkin memnuniyetlerini ifade etmiştir. En düşük ortalama 0–12.499 TL gelir grubunda ($\bar{x} = 2.88$) görülürken, en yüksek ortalama 30.000–34.999 TL gelir grubunda ($\bar{x} = 3.75$) gözlenmiştir. Gelir düzeyi yükseldikçe açık alanlara yönelik memnuniyetin arttığı görülse de, bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu durum, açık alan kullanımına ilişkin memnuniyetin gelire bağlı olarak değişmediğini göstermektedir. Kentteki park ve yeşil alanların tüm yaşlı bireyler için erişilebilir olması, yaşlı dostu kent yaklaşımının başarıyla uygulandığını göstermektedir.

Ulaşım alt boyutunda gelir grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir (p = .004). 18.000–24.999 TL gelir grubundaki bireylerin ulaşım memnuniyeti ($\bar{x} = 2.43$), 12.500–17.999 TL gelir grubundaki bireylerden ($\bar{x} = 2.27$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu fark, orta gelir grubundaki bireylerin ulaşım hizmetlerine erişim veya ulaşım olanaklarından faydalanma konusunda daha olumlu bir değerlendirme yaptığını göstermektedir. Ancak en yüksek ortalamanın 30.000–34.999 TL gelir grubunda ($\bar{x} = 3.03$) olması, ulaşım memnuniyetinde farklı yaş gruplarının farklı deneyimlere sahip olduğunu düşündürmektedir. Ulaşım hizmetlerinin farklı yaşam yaşlardaki bireyleri kapsayacak biçimde düzenlenmiş olması, yaşlı bireylerin günlük yaşamda bağımsız hareket edebilmesine katkı sağlamaktadır.

Konut alt boyutunda gelir gruplarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (p = .470). Tüm grupların konut memnuniyeti benzer düzeylerde seyretmiştir. Ortalama değerlerin birbirine yakın olması, bireylerin yaşları ne olursa olsun konutlarına yönelik değerlendirmelerinin büyük ölçüde tutarlı olduğunu göstermektedir. En düşük ortalamanın 30.000–34.999 TL gelir grubunda ($\bar{x} = 3.07$) görülmesi dikkat çekici olmakla birlikte, farkın istatistiksel olarak anlamlı olmaması, konut durumunun yaşa bağlı değişmediğini ortaya koymaktadır.

Sosyal katılım alt boyutunda gelir gruplarına göre anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p = .090$). Tüm gruplar benzer düzeyde sosyal katılım davranışı sergilemiştir. En yüksek ortalama 25.000–29.999 TL gelir grubunda ($\bar{x} = 3.70$) gözlenmiş, en düşük ortalama ise 0–12.499 TL grubunda ($\bar{x} = 2.83$) bulunmuştur. Sosyal katılım düzeyinde gözlenen bu farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, daha yüksek yaş veya gelir grubunda sosyal katılım eğiliminin artabileceği yönünde ipuçları vermektedir.

Toplum desteği ve sağlık hizmetleri alt boyutunda gelir grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p = .001$). En düşük ortalama 0–12.499 TL gelir grubunda ($\bar{x} = 2.58$) gözlenirken, en yüksek ortalama 35.000 TL ve üzeri gelir grubunda ($\bar{x} = 3.36$) tespit edilmiştir. Çoklu karşılaştırmalar sonucunda 0–12.499 TL grubunun 18.000–24.999 TL, 25.000–29.999 TL, 30.000–34.999 TL ve 35.000 TL üzeri gruplara göre anlamlı düzeyde daha düşük toplum desteği ve sağlık hizmetleri algısına sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca, 12.500–17.999 TL grubunun da 25.000 TL ve üzerindeki bazı gruplara göre daha düşük ortalamalara sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, toplum desteği ve sağlık hizmetleri algısının gelirle birlikte olumlu yönde değiştiğini göstermektedir.

Bu bulgular, gelir durumunun algılanan kentsel rekreasyonel erişim yeterliliği üzerindeki farklı etkilerini vurgulamaktadır. Bu kapsamda ($H9_{1-3-4}$) hipotezleri anlamlılık düzeyinde kabul edilmemiş; ($H9_{2-5}$) hipotezleri ise anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir.

6.10. Katılımcıların Hanede Yaşanan Kişi Değişkeni İle Kentsel Rekreasyonel Erişim Yeterliliği Farklılaşmasına Ait Bulgular

Katılımcıların hanede yaşanan kişi değişkeni ile algılanan kentsel rekreasyonel erişim yeterliliği arasındaki ilişkiye yönelik gerçekleştirilen Anova sonucunda farklı hanede yaşanan kişi gruplarındaki bireylerin “açık alan, ulaşım, konut, sosyal katılım ile sağlık hizmetleri ve toplum desteği” alt boyutlarında farklı erişim yeterliliği yaşadıklarını göstermektedir. Analiz sonuçlarına göre farklı hanede yaşanan kişi grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Hanede yaşanan kişiler arası karşılaştırmalar Tablo 6.11’de sunulmuştur.

Tablo 6.11. Hanede yaşanan kişi değişkeni ölçek alt boyutlarına ait “Anova” test sonuçları

Alt Boyut	Hanede Yaşanan Kişi	n	$\bar{x}$	ss	df1	df2	F	p	Anlamlı Fark	
Açık Alan	Yalnız	39	3.35	0.82	4-	206	21.2	0.87	.493	--
	Eş ile	105	3.42	0.75						
	Eş ve çocuklar	46	3.28	0.91						
	Akrabalar	5	3.12	0.63						
	Geniş Aile	9	3.00	0.74						
Ulaşım	Yalnız	39	3.59	0.64	4-	206	20.8	0.52	.729	--
	Eş ile	105	3.46	0.66						
	Eş ve çocuklar	46	3.38	0.76						
	Akrabalar	5	3.43	0.58						
	Geniş Aile	9	3.30	0.88						
Konut	Yalnız	39	2.90	0.87	4-	206	21.2	2.15	.105	--
	Eş ile	105	3.01	0.87						
	Eş ve çocuklar	46	2.80	1.13						
	Akrabalar	5	2.40	0.89						
	Geniş Aile	9	2.33	0.70						
Sosyal Katılım	Yalnız	39	2.30	0.63	4-	206	21.0	0.26	.891	--
	Eş ile	105	2.40	0.82						
	Eş ve çocuklar	46	2.35	0.92						

	Akrabalar	5	2.60	0.86	206			
	Geniş Aile	9	2.23	0.70				
	Yalnız	39	3.09	0.70				
	Eş ile	105	3.50	0.65				
Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri	Eş ve çocuklar	46	3.55	0.83	4-206	22.8	3.39	.002
	Akrabalar	5	3.65	0.33				1>2, 1>3
	Geniş Aile	9	3.17	0.68				

p <.05*, p <.01**

Tablo 6.11.'de görüldüğü üzere açık alanlar alt boyutunda birlikte yaşanan kişi türüne göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (p = .490). En yüksek ortalama eş ile yaşayan bireylerde ($\bar{x} = 3.42$), en düşük ortalama ise geniş aileyle yaşayan bireylerde ($\bar{x} = 3.00$) tespit edilmiştir. Ancak bu farklar istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir. Bu durum, açık alanlara ilişkin memnuniyetin bireylerin hane halkı yapısından bağımsız olarak benzer düzeyde olduğunu göstermektedir. Kentteki park ve yeşil alanların tüm yaşlı bireyler için erişilebilir olması, yaşlı dostu kent yaklaşımının başarıyla uygulandığını göstermektedir.

Ulaşım alt boyutunda birlikte yaşanan kişi türüne göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (p = .720). En yüksek ortalama yalnız yaşayan bireylerde ($\bar{x} = 3.59$), en düşük ortalama ise geniş aileyle yaşayan bireylerde ($\bar{x} = 3.30$) gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki bu farklara rağmen anlamlılık düzeyine ulaşılmaması, bireylerin ulaşım olanaklarına ilişkin memnuniyetlerinin birlikte yaşadıkları kişilerden etkilenmediğini ortaya koymaktadır.

Konut alt boyutunda birlikte yaşanan kişi türüne göre anlamlı bir fark tespit edilmemiştir (p = .100). En yüksek ortalama eş ile yaşayan bireylerde ($\bar{x} = 3.01$) ve en düşük ortalama geniş aileyle yaşayan bireylerde ($\bar{x} = 2.33$) görülmüştür. Bu bulgu, konut durumuna bağlı olarak çevresel olanaklar bazı farklılıklar olduğunu düşündürse de, istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunmaması hane halkı yapısının konut durumuna bağlı olarak çevresel olanakların belirleyici bir faktör olmadığını göstermektedir.

Sosyal katılım alt boyutunda birlikte yaşanan kişi türüne göre anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p = .890$). En yüksek ortalama akrabalarıyla yaşayan bireylerde ($\bar{x} = 2.60$), en düşük ortalama ise geniş aileyle yaşayan bireylerde ($\bar{x} = 2.23$) gözlenmiştir. Ancak bu farklar istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Bu durum, bireylerin sosyal katılım düzeylerinin birlikte yaşadıkları kişilerden bağımsız olarak benzer düzeyde gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Sosyal katılım davranışlarının birlikte yaşanan kişilerden ziyade bireysel tercih, çevresel olanaklar veya sosyal destek ağları gibi başka değişkenlerle ilişkili olabileceği değerlendirilmektedir.

Toplum desteği ve sağlık hizmetleri alt boyutunda birlikte yaşanan kişi türüne göre anlamlı bir fark bulunmuştur ($p = .002$). Yalnız yaşayan bireylerin toplum desteği algısı ($\bar{x} = 3.09$), hem eş ile yaşayan bireylere ($\bar{x} = 3.50$) hem de eş ve çocuklarla yaşayan bireylere ($\bar{x} = 3.55$) göre anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Bu sonuç, yalnız yaşayan bireylerin toplumdaki hissettikleri destek düzeyinin, aile bireyleriyle yaşayanlara kıyasla daha düşük olduğunu göstermektedir.

Bu bulgular, hanede yaşanan kişi durumunun algılanan kentsel rekreasyonel erişim yeterliliği üzerindeki farklı etkilerini vurgulamaktadır. Bu kapsamda ($H_{10.1-2-3-4}$) hipotezleri anlamlılık düzeyinde kabul edilmemiş; ($H_{10.5}$) hipotezi ise anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir.

6.11. Katılımcıların Çocuk Sayısı Değişkeni İle Kentsel Rekreasyonel Erişim Yeterliliği Farklılaşmasına Ait Bulgular

Katılımcıların çocuk sayısı değişkeni ile algılanan kentsel rekreasyonel erişim yeterliliği arasındaki ilişkiye yönelik gerçekleştirilen Anova sonucunda farklı çocuk sayısı gruplarındaki bireylerin “açık alan, ulaşım, konut, sosyal katılım ile toplum desteği ve sağlık hizmetleri” alt boyutlarında farklı erişim yeterliliği yaşadıklarını göstermektedir. Analiz sonuçlarına göre farklı çocuk sayısı grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Çocuk sayısı arası karşılaştırmalar Tablo 6.12’de sunulmuştur.

Tablo 6.12. Çocuk sayısı değişkeni ölçek alt boyutlarına ait “Anova” test sonuçları

Alt Boyut	Çocuk Sayısı	n	$\bar{x}$	ss	df1	df2	F	p	Anlamlı Fark
-----------	--------------	---	-----------	----	-----	-----	---	---	--------------

---

	Yok	21	3.56	0.74					
Açık Alan	1 tane	53	3.61	0.66	3- 207	77.7	5.34	.001	2>4
	2 tane	77	3.26	0.83					
	3-üzeri	59	3.12	0.83					
	Yok	21	3.74	0.55					
Ulaşım	1 tane	53	3.67	0.55	3- 207	80.0	5.54	.001	--
	2 tane	77	3.38	0.70					
	3-üzeri	59	3.27	0.74					
	Yok	21	2.89	0.92					
Konut	1 tane	53	3.03	0.83	3- 207	77.0	3.62	.001	--
	2 tane	77	2.99	1.07					
	3-üzeri	59	2.60	0.82					
	Yok	21	2.43	0.54					
Sosyal Katılım	1 tane	53	2.35	0.78	3- 207	85.3	0.89	.442	--
	2 tane	77	2.45	0.93					
	3-üzeri	59	2.24	0.73					
	Yok	21	3.62	0.48					
Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri	1 tane	53	3.41	0.61	3- 207	85.6	1.46	.227	--
	2 tane	77	3.47	0.82					
	3-üzeri	59	3.32	0.79					
	Yok	21	3.62	0.48					

p <.05*, p <.01**

Tablo 6.12.'de görüldüğü üzere açık alanlar alt boyutunda çocuk sayısına göre anlamlı bir fark bulunmuştur (p = .001). En yüksek ortalama 1 çocuğu olan bireylerde ($\bar{x}$ = 3.61), en

düşük ortalama ise 3 ve üzeri çocuğu olan bireylerde ($\bar{x} = 3.12$) gözlenmiştir. Bu bulgu, çocuk sayısındaki artışın yaşlı bireylerin açık alanlara yönelik memnuniyet düzeyini azalttığını göstermektedir. Yaşlı bireylerin daha fazla çocuğa sahip olması, genellikle daha fazla ailevi sorumluluk ve bakım yükü anlamına gelmektedir. Özellikle torun bakımı gibi sorumluluklar, yaşlı bireylerin açık alanları bireysel ihtiyaçları doğrultusunda kullanmalarını sınırlayabilir. Bu durum, açık alanların yaşlılar için bir dinlenme, sosyalleşme veya fiziksel aktivite mekânı olarak işlevini azaltabilir. Ayrıca çocuklarla birlikte açık alanları kullanmak, yaşlı bireyler için fiziksel açıdan daha yorucu olabileceğinden, bu alanlara yönelik memnuniyet düzeyini düşürebilir.

Ulaşım alt boyutunda çocuk sayısına göre anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p = .001$). En yüksek ortalama çocuğu olmayan bireylerde ($\bar{x} = 3.74$), en düşük ortalama ise 3 ve üzeri çocuğu olan bireylerde ($\bar{x} = 3.27$) görülmüştür. Bu sonuç, çocuk sayısının artmasıyla birlikte bireylerin ulaşım olanaklarına yönelik memnuniyetlerinin azaldığını ortaya koymaktadır. Çocuk sayısındaki artış, bireylerin günlük yaşam düzenlemelerini ve ulaşım tercihlerini doğrudan etkileyebilmektedir. Çok çocuklu aileler, özellikle eğitim, sağlık ve sosyal faaliyetler gibi farklı ihtiyaçlar doğrultusunda daha sık ve çeşitli ulaşım biçimlerine gereksinim duymaktadır. Ancak toplu taşıma araçlarının erişilebilirliği, sıklığı, güvenliği ve konfor düzeyi gibi faktörler çok çocuklu bireyler için yeterli olmadığında ulaşım süreci stresli ve zahmetli bir hale gelebilmektedir.

Konut alt boyutunda çocuk sayısına göre anlamlı bir fark bulunmuştur ($p = .001$). En yüksek ortalama 1 çocuğu olan bireylerde ($\bar{x} = 3.03$), en düşük ortalama ise 3 ve üzeri çocuğu olan bireylerde ($\bar{x} = 2.60$) tespit edilmiştir. Bu durum, çocuk sayısının artmasının konut memnuniyeti üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabileceğini göstermektedir. Ailedeki çocuk sayısının artması, yaşam alanı ihtiyacını artırmakta ve mevcut konutun fiziksel koşullarını daha yetersiz hale getirebilmektedir. Yeşil alanlar, sportif tesisler, güvenli otopark imkânı ve merdivensiz erişim gibi çevresel olanaklar da çocuklu bireylerin konut memnuniyetinde belirleyici rol oynamaktadır. Çok çocuklu aileler, hem mekânsal kısıtlamalar hem de çevresel yetersizlikler nedeniyle yaşam kalitesinde düşüş yaşayabilmektedir.

Sosyal katılım alt boyutunda çocuk sayısına göre anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p = .440$). En yüksek ortalama 2 çocuğu olan bireylerde ($\bar{x} = 2.45$), en düşük ortalama ise 3 ve üzeri çocuğu olan bireylerde ($\bar{x} = 2.24$) gözlenmiştir. Ancak bu farklılıklar istatistiksel olarak

anlamli değildir. Bu bulgu, sosyal katılım düzeylerinin çocuk sayısına göre değişmediğini göstermektedir. Sosyal katılım davranışlarının sahip olunan çocuk sayısından ziyade bireysel tercih, çevresel olanaklar veya sosyal destek ağları gibi başka değişkenlerle ilişkili olabileceği değerlendirilmektedir.

Toplum desteği ve sağlık hizmetleri alt boyutunda çocuk sayısına göre anlamli bir fark bulunmamıştır ($p = .220$). En yüksek ortalama çocuğu olmayan bireylerde ($\bar{x} = 3.62$), en düşük ortalama ise 3 ve üzeri çocuğu olan bireylerde ($\bar{x} = 3.32$) olarak belirlenmiştir. Farklar istatistiksel olarak anlamli düzeyde olmasa da, çocuk sayısı arttıkça toplum desteği algısında azalma eğilimi olduğu gözlenmiştir.

Bu bulgular, çocuk sayısı durumunun algılanan kentsel rekreasyonel erişim yeterliliği üzerindeki farklı etkilerini vurgulamaktadır. Bu kapsamda (H11.4-5) hipotezleri anlamlılık düzeyinde kabul edilmemiş; (H11.1-2-3) hipotezi ise anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir.

6.12. Katılımcıların Yaşanılan İlçe Değişkeni İle Kentsel Rekreasyonel Erişim Yeterliliği Farklılaşmasına Ait Bulgular

Katılımcıların yaşadıkları ilçe değişkeni ile algılanan kentsel rekreasyonel erişim yeterliliği arasındaki ilişkiye yönelik geręekleřtirilen Anova sonucunda farklı yaşadıkları ilçe gruplarındaki bireylerin “açık alan, ulaşım, konut, sosyal katılım ile toplum desteği ve sağlık hizmetleri” alt boyutlarında farklı erişim yeterliliği yaşadıklarını göstermektedir. Analiz sonuçlarına göre farklı yaşadıkları ilçe grupları arasında anlamli farklılıklar bulunmaktadır. Katılımcıların yaşadıkları ilçeler arası karşılaştırmalar Tablo 6.13’de sunulmuştur.

Tablo 6.13. Yaşanılan ilçe değişkenine ait “Anova” test sonuçları

Alt Boyut	Yaşanılan İlçe	n	$\bar{x}$	ss	df1	df2	F	p	Anlamli Fark
Açık Alan	Mamak	131	3.03	0.69	3- 207	59.3	53.0	.001	1>2, 1>3, 1>4, 2>3, 2>4,3>4,
	Gölbaşı	20	3.14	0.40					
	Keçiören	26	3.13	0.43					
	Yenimahalle	33	3.49	0.85					

Ulaşım	Mamak	131	3.22	0.62	3- 207	55.3	24.3	.001	1>2, 1>3, 1>4,
	Gölbaşı	20	3.05	0.47					
	Keçiören	26	3.88	0.43					
	Yenimahalle	33	3.71	0.76					
Konut	Mamak	131	2.60	0.80	3- 207	50.9	14.8	.001	1>2, 1>3, 1>4,
	Gölbaşı	20	3.12	0.92					
	Keçiören	26	3..22	0.65					
	Yenimahalle	33	3.28	1.14					
Sosyal Katılım	Mamak	131	2.22	0.77	3- 207	56.1	8.80	.001	1>2, 1>3, 1>4,
	Gölbaşı	20	2.29	0.55					
	Keçiören	26	2.83	0.52					
	Yenimahalle	33	2.63	1.04					
Toplum Desteği	Mamak	131	3.31	0.70	3- 207	53.7	6.68	.001	1>3,
	Gölbaşı	20	3.48	0.55					
	Keçiören	26	3.51	0.60					
	Yenimahalle	33	3.47	0.90					

p <.05*, p <.01**

Tablo 6.13.'de görüldüğü üzere, Ankara'nın ilçeleri arasında açık alanların yaşlı dostu rekreatif faaliyetler açısından yeterlilik düzeyinde anlamlı farklılıklar mevcuttur ($F(3,207)=59,3$, $p<.001$). Yenimahalle ilçesinde yaşayan yaşlı bireyler, açık alanları en olumlu değerlendiren grup olarak öne çıkmaktadır ($\bar{x}=3,49$). Buna karşın, Mamak ilçesindeki katılımcılar açık alanların yeterliliği konusunda daha düşük puanlar vermiştir ($\bar{x}=3,03$). Gölbaşı ve Keçiören ise orta seviyede algı sergilemektedir. Bu farklılık, Yenimahalle'de açık alanların donanımı, erişilebilirliği ve yaşlı bireylerin ihtiyaçlarına uygunluğu açısından diğer ilçelere göre daha iyi koşullara sahip olduğunu göstermektedir. Mamak ilçesinde ise açık

alanların yaşlı dostu standartları karşılamakta yetersiz kaldığı değerlendirilebilmektedir. Bu bulgu, açık alan planlamasında ilçeler arasındaki farklılıkların giderilmesi gerektiğini ve yaşlıların rekreatif ihtiyaçlarının ilçelere özgü iyileştirmelerle karşılanmasının önemini ortaya koymaktadır.

Ulaşım hizmetlerinin yaşlı dostu rekreatif faaliyetler üzerindeki etkisi ilçeler bazında anlamlı farklılıklar göstermiştir ($F(3,207)=55,3$, $p<.001$). Keçiören ($\bar{x}=3,88$) ve Yenimahalle ($\bar{x}=3,71$) ilçelerinde yaşayan yaşlı bireyler, ulaşım olanaklarını daha olumlu değerlendirmiştir. Bu ilçelerde ulaşım altyapısının yaşlıların hareket kabiliyetini destekleyecek şekilde düzenlenmiş olması muhtemeldir. Buna karşılık, Mamak ($\bar{x}=3,22$) ve Gölbaşı ($\bar{x}=3,05$) ilçelerindeki katılımcılar ulaşım imkanlarını daha yetersiz bulmuşlardır. Bu durum, yaşlı bireylerin rekreatif etkinliklere erişimini doğrudan etkileyen ulaşım faktörünün ilçeler arasında farklılık gösterdiğine işaret etmektedir. Ulaşım altyapısının iyileştirilmesi, özellikle Mamak ve Gölbaşı'nda yaşlıların sosyal ve rekreatif yaşama katılımını artırmak için öncelikli bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır.

Konutların yaşlı dostu rekreatif faaliyetler açısından değerlendirilmesinde de ilçeler arası anlamlı farklılıklar gözlenmiştir ($F(3,207)=50,9$, $p<.001$). Yenimahalle ($\bar{x}=3,28$), Keçiören ($\bar{x}=3,22$) ve Gölbaşı ($\bar{x}=3,12$) ilçeleri konutların yaşlı dostu özellikleri bakımından Mamak ilçesine ($\bar{x}=2,60$) göre daha olumlu algılanmıştır. Bu sonuç, yaşlı bireylerin ikamet ettikleri konutların fiziksel özellikleri, erişilebilirlik, güvenlik ve konfor açısından Yenimahalle, Keçiören ve Gölbaşı ilçelerinde daha uygun koşullara sahip olduğunu göstermektedir. Bu ilçelerde konut çevresinde yeterli yeşil alan ve sportif tesislerin bulunması, merdivensiz erişim imkânı ile açık veya kapalı otopark gibi olanakların sunulması, yaşlı bireylerin yaşam memnuniyetini artırmaktadır. Buna karşılık, Mamak ilçesinde konut altyapısının ve çevresel düzenlemelerin yaşlıların ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalması, yaşam kalitesini ve dolayısıyla rekreatif faaliyetlere katılım oranını olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir. Konutların yaşlı dostu tasarım ve çevresel hizmetler açısından iyileştirilmesi, ilçeler arası eşitsizliğin azaltılması için önemli bir politika alanı olarak öne çıkmaktadır.

Sosyal katılım imkânlarının ilçeler arasında anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($F(3,207)=56,1$, $p<.001$). Keçiören ($\bar{x}=2,83$) ve Yenimahalle ($\bar{x}=2,63$) ilçelerindeki yaşlı bireyler, sosyal katılım açısından Mamak ($\bar{x}=2,22$) ve Gölbaşı'ndan ($\bar{x}=2,29$) daha olumlu

değerlendirmeler yapmıştır. Sosyal katılımın yaşlıların fiziksel ve zihinsel sağlığı üzerindeki olumlu etkileri göz önüne alındığında, bu farklılıklar ilçelerin yaşlı dostu kent stratejileri kapsamında sosyal destek ve etkinlikler sunma kapasitesinde farklılıklar olduğunu göstermektedir. Mamak ilçesinde sosyal katılım olanaklarının artırılması, yaşlıların yaşam kalitesini yükseltmek ve toplumsal bağlılıklarını güçlendirmek açısından kritik bir gerekliliktir.

Toplum desteği ve sağlık hizmetleri algısında da ilçeler arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır ($F(3,207)=53,7, p<.001$). Keçiören ($\bar{x}=3,51$) ve Gölbaşı ($\bar{x}=3,48$) ilçeleri toplum desteği ve sağlık hizmetleri bakımından Mamak ($\bar{x}=3,31$) ilçesine kıyasla daha yüksek puan almıştır. Bu bulgu, yaşlıların sosyal destek ağları ve toplum içindeki aidiyet duygusunun ilçeler bazında farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Toplum desteği ve sağlık hizmetleri, yaşlıların kendilerini sağlıklı, güvende ve değerli hissetmelerini sağlayan önemli bir faktör olduğundan, Mamak ilçesinde bu desteğin güçlendirilmesi yaşlı dostu kent hedeflerinin gerçekleştirilmesi açısından önem arz etmektedir.

Bu bulgular, yaşanılan ilçe durumunun algılanan kentsel rekreasyonel erişim yeterliliği üzerindeki farklı etkilerini vurgulamaktadır. Bu kapsamda ($H12. 1-2-3-4-5$) hipotezleri anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir.

6.13. Betimsel Analiz Bulguları

Anket kapsamında elde edilen veriler, yaşlı bireylerin yaşadıkları çevreye ilişkin memnuniyet ve algılarını yansıtan çok sayıda parametreyi içermektedir. Aşağıdaki tabloda, katılımcıların farklı maddelere verdikleri yanıtların dağılımı, ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır. Bu bulgular ışığında, Ankara'nın rekreatif açıdan yaşlı dostu bir kent olup olmadığına dair betimsel analiz yapılmıştır.

Tablo 6.14. Ölçek maddelerine ait betimsel analiz sonuçları

Madde No	Maddeler	Tamamen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	Ortalama	Standart Sapma
1	Yaşadığım semtte yeterli park bulunmaktadır.	7	33	58	63	49	3.54	1.11

2	Yaşadığım semtte yeterli yeşil alan bulunmaktadır.	17	33	53	52	55	3.45	1.26
3	Yaşadığım semtte yeterli yürüyüş yolları bulunmaktadır.	34	51	27	45	53	3.15	1.45
4	Yaşadığım semtte park ve yürüyüş yollarına rahatlıkla ulaşabiliyorum.	12	27	49	69	53	3.59	1.16
5	Yaşadığım semtte kaldırımlar yürüyüş kolaylıklarını sağlamış şekilde düzenlenmiştir.	19	57	64	50	20	2.94	1.12
6	Yaşadığım semtte kaldırımlara düzenli olarak bakım yapılmaktadır.	32	55	44	52	27	3.52	1.28
7	Yaşadığım semtte yeşil alanlarda yeteri kadar bank bulunmaktadır.	21	30	36	65	58	2.91	1.30
8	Yaşadığım semtte yol kenarına ve kaldırımlara sürücüler park etmemektedir.	88	69	43	4	6	3.12	0.97
9	Yaşadığım semtin havası temizdir.	2	5	59	64	90	3.28	0.91
10	Yaşadığım semtte yeterli miktarda çöp konteynırları bulunmaktadır.	1	7	25	77	100	2.69	0.83
11	Yaşadığım semtte toplu taşıma ulaşımı yaşlı dostu olarak düzenlenmiştir.	43	56	51	44	16	3.45	1.23
12	Yaşadığım semtte toplu taşıma araçları yaşlıların iniş binış kolaylıklarına göre düzenlenmiştir.	16	24	55	79	36	3.66	1.13
13	Yaşadığım semtte toplu taşıma araçları yeterli sıklıkta gelmektedir.	8	24	50	77	51	3.39	1.08
14	Yaşadığım semtte toplu taşıma araçları ile toplumsal alanlara kolaylıkla ulaşabiliyorum.	1	5	19	65	118	2.83	0.84
15	Yaşadığım semtte toplu taşımadan ücretsiz yararlanabiliyorum	1	1	5	18	185	2.50	0.52
16	Yaşadığım semtte yeteri kadar yaya geçitleri ve	60	51	49	34	16	2.69	1.27

	alt-üst geçitler bulunmaktadır.							
17	Yaşadığım semtte sürücüler yaşlılara saygılıdır.	35	50	83	30	12	2.98	1.09
18	Yaşadığım konutun çevresinde yeterince yeşil alan mevcuttur.	26	50	67	36	31	3.31	1.23
19	Yaşadığım konut çevresinde sportif tesisler mevcuttur.	84	50	42	15	19	3.36	1.29
20	Yaşadığım konutta merdiven çıkmadan evime ulaşma imkanı mevcuttur.	28	28	51	47	56	3.03	1.36
21	Yaşadığım konutta açık ve veya kapalı otopark mevcuttur.	38	31	65	39	37	3.26	1.33
22	Yaşadığım semtte katılabileceğim yeterli sayıda kültürel etkinlikler mevcuttur.	75	53	34	28	20	3.06	1.34
23	Yaşadığım semtte katılabileceğim yeterli sayıda sosyal aktiviteler mevcuttur.	43	31	47	49	40	2.56	1.40
24	Yaşadığım semtte bahar evleri, yaşlı evleri, şefkat evleri gibi düzenlemeler mevcuttur.	75	37	39	23	36	3.06	1.49
25	Yaşadığım semtte insanlar yaşlı haklarına riayet ederler.	26	46	93	30	15	2.56	1.06
26	Fırsat bulduğumda gönüllülük faaliyetlerine katılabileceğim belediye imkanları mevcuttur.	124	50	19	9	8	2.82	1.05
27	Yaşadığım semtte ücretsiz gezi ve eğlence programları düzenlenmektedir.	120	57	19	6	8	2.70	1.01
28	Yaşadığım semtte sportif ve sağlıklı yaşamla ilgili aktiviteler düzenlenmektedir.	60	55	45	31	19	2.69	1.29
29	Yaşadığım semtte yaşlılara dönük iletişim ve bilgilendirme yeterli düzeyde yapılmaktadır.	42	47	60	38	23	2.50	1.27
30	Kamu-dernek-vakıf gibi kurumların yardımlarına kolay erişebiliyorum.	118	45	24	12	11	2.78	1.16

31	Günlük faaliyetlerimi kısıtlayacak derecede sağlık sorunu yaşamıyorum.	4	39	73	59	35	2.82	1.03
32	Yaşadığım semtte düzenlenen aktivitelere katılırken sağlık sorunu yaşamıyorum.	8	28	72	66	36	3.39	1.04
33	Yaşadığım semtte daha çok hareket etmemi sağlamak için yeterli bilgilendirme yapılmaktadır.	56	44	59	26	25	3.45	1.32
34	Yaşadığım semtte günlük hareketlerimi yaparken bir sıkıntı yaşadığımda başvurabileceğim sağlık hizmetleri mevcuttur.	2	12	17	79	100	3.62	0.90

Tablo 6.14.'de görüldüğü üzere, Ankara'da yaşayan yaşlı bireylerin rekreatif yaşam alanlarına ve kentsel hizmetlere ilişkin memnuniyet düzeylerinin çeşitli yönlerden farklılaştığı ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların büyük bir kısmı yaşadıkları semtlerde park ($\bar{X}=3.54$) ve yeşil alanların ($\bar{X}=3.45$) yeterli olduğunu belirtmiş, park ve yürüyüş yollarına ulaşımında ($\bar{X}=3.59$) genel olarak olumlu bir tablo çizilmiştir. Bununla birlikte, yürüyüş yollarının yeterliliği ($\bar{X}=3.15$), kaldırım düzenlemeleri ($\bar{X}=2.94$) ve bank sayısının yetersizliği ($\bar{X}=2.91$) gibi altyapı eksiklikleri yaşlıların fiziksel aktivite olanaklarını sınırlamaktadır. Özellikle kaldırımlara araç park edilmesi ($\bar{X}=3.12$) gibi sorunlar da yaşlı bireylerin kamusal alan kullanımını kısıtlayan unsurlar arasında yer almaktadır.

Temiz hava ($\bar{X}=3.28$) ve çöp konteynerlerinin yeterliliği ($\bar{X}=2.69$) konusunda görece bir memnuniyet gözlenirken, yaya geçidi, alt-üst geçitlerin yeterliliği ($\bar{X}=2.69$) ve sürücülerin yaşlılara yönelik saygı düzeyi ($\bar{X}=2.98$) düşük ortalamalarla dikkat çekmektedir. Toplu taşıma olanaklarına ilişkin veriler incelendiğinde; ulaşılabilirlik ($\bar{X}=3.66$), iniş-biniş kolaylığı ($\bar{X}=3.45$) ve sefer sıklığı ($\bar{X}=3.39$) gibi teknik boyutlarda görece yüksek memnuniyet görülse de, yaşlı dostu düzenlemeler ($\bar{X}=3.45$) ve toplumsal alanlara erişim ($\bar{X}=2.83$) konularında iyileştirmeye açık alanlar bulunmaktadır. Özellikle ücretsiz toplu taşıma kullanımı ($\bar{X}=2.50$) konusunda verilen yanıtlar, hizmetin tüm yaşlı bireyler için erişilebilir olmayabileceğine işaret etmektedir.

Konut çevresinde yeşil alan ($\bar{X}=3.31$) ve sportif tesislerin ($\bar{X}=3.36$) varlığına dair algı genel olarak orta seviyede seyretmiş, konuta merdiven çıkmadan ulaşım ($\bar{X}=3.03$) ve otopark imkânları ($\bar{X}=3.26$) ise bireysel konfor açısından farklılık göstermiştir. Kültürel ve sosyal

etkinliklerin yeterliliği ($\bar{X}=3.06$ ve $\bar{X}=2.56$), bahar evleri gibi yaşlılara yönelik sosyal mekânların varlığı ($\bar{X}=3.06$) ve yaşlı haklarına riayet ($\bar{X}=2.56$) konularında beklentilerin altında kalan sonuçlar, sosyal katılımın sınırlı olduğunu göstermektedir. Gönüllülük, ücretsiz geziler ve sağlıklı yaşam etkinlikleri gibi hizmetlerin ($\bar{X}=2.70-2.82$ arası) yeterince sunulmaması, aktif yaşlanma politikalarının sahada yetersiz kaldığını düşündürmektedir.

Yaşlılara yönelik bilgilendirme ve iletişim düzeyi ($\bar{X}=2.50$) ile kamu veya sivil toplum hizmetlerine erişim imkânları ($\bar{X}=2.78$) da düşük ortalamalarla sosyal destek ağlarının yetersizliğine işaret etmektedir. Bununla birlikte, sağlık sorunlarının günlük yaşamı kısıtlama düzeyinin düşük olması ($\bar{X}=2.82$) ve düzenlenen aktivitelere katılımı ciddi sağlık engellerinin yaşanmaması ($\bar{X}=3.39$) olumlu bir bulgu olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, yaşlıların günlük hareketlerini sürdürebilmeleri için yeterli sağlık hizmetlerine erişimin olması ($\bar{X}=3.62$), kentsel sağlık altyapısının genel anlamda yeterli olduğunu ortaya koymaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Ankara'nın yaşlı bireyler açısından kısmen yaşanabilir bir kent olduğu, ancak rekreatif faaliyetlere katılımı destekleyen fiziksel çevre düzenlemeleri, sosyal destek hizmetleri ve aktif yaşlanma politikaları açısından önemli eksiklikler taşıdığı söylenebilir. Kaldırım düzenlemeleri, sosyal etkinliklerin artırılması, gönüllülük ve toplumsal katılım imkânlarının yaygınlaştırılması gibi alanlarda yapılacak iyileştirmeler, Ankara'nın yaşlı dostu bir kent olma potansiyelini güçlendirecektir.

Tablo 6.15. Ölçek alt boyutlarına ait betimsel analiz sonuçları

Alt Boyut	n	x	SS	Sum
Açık alan	210	3.35	0.80	703
Ulaşım	210	3.46	0.68	726
Konut	210	2.90	0.94	608
Sosyal Katılım	210	2.36	0.81	497
Toplum Desteği	210	3.46	0.73	720

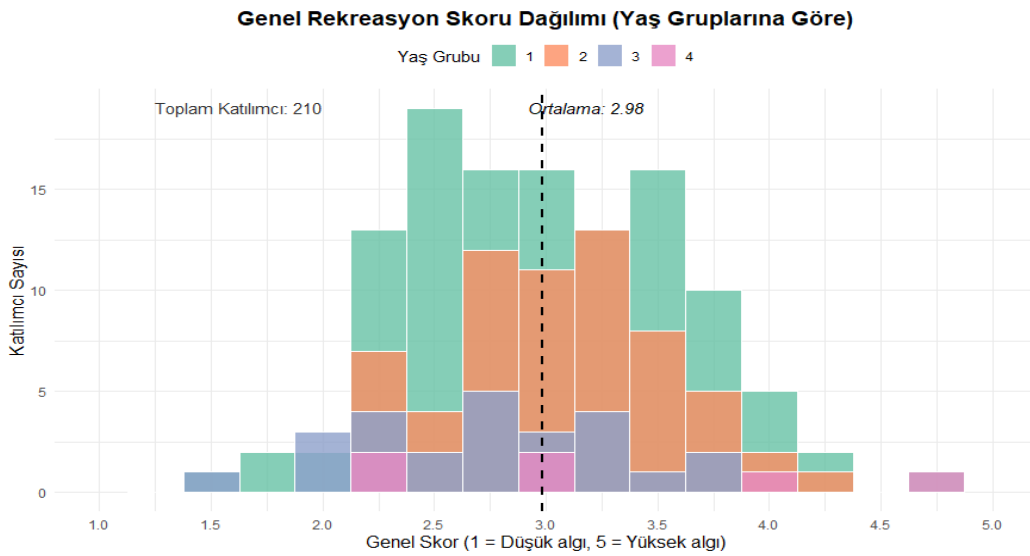
Tablo 6.15.'de görüldüğü üzere, Yaşlı Dostu Kent Bağlamında Ankara'nın Rekreatif Faaliyetler Açısından İncelenmesi kapsamında yapılan alt boyut analizinde, yaşlı bireylerin

yaşam kalitesini etkileyen farklı alanlardaki memnuniyet düzeyleri değerlendirilmiştir. Katılımcıların açık alanlara ilişkin ortalama puanı 3,35 olarak belirlenmiş olup, bu durum yeşil alanlar, parklar ve yürüyüş yolları gibi rekreatif fiziksel çevre unsurlarında orta düzeyde memnuniyet olduğunu göstermektedir. Ulaşım alt boyutunda 3,46 ortalama puan, yaşlıların toplu taşıma ve erişilebilirlik açısından nispeten olumlu deneyimler yaşadığını işaret etmektedir.

Konut alt boyutunda elde edilen 2,90 ortalama, yaşlı dostu kent yaklaşımı açısından konutların fiziksel koşulları ve erişilebilirlik yönünden geliştirilmesi gereken yönler olduğunu ortaya koymaktadır. Sosyal katılım boyutundaki 2,36'lık düşük puan ise yaşlıların rekreatif faaliyetlere, kültürel etkinliklere ve sosyal destek mekanizmalarına erişimde önemli zorluklarla karşılaştığını göstermektedir. Toplum desteği alt boyutunda 3,46 ortalama, belediye ve ilgili kurumların yaşlılara yönelik hizmetlerinin varlığını belirtse de, sosyal katılımın artırılması için bu desteklerin daha etkin kullanılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Bu veriler ışığında, Ankara'nın rekreatif faaliyetler açısından yaşlı dostu kent olma potansiyeline sahip olduğu; ancak özellikle sosyal katılımın desteklenmesi ve konutların yaşlıların ihtiyaçlarına uygun şekilde düzenlenmesi konusunda iyileştirmelere ihtiyaç bulunduğu sonucuna varılmıştır. Böylece yaşlı bireylerin yaşam kalitesinin artırılması ve kentte rekreatif faaliyetlere katılımlarının güçlendirilmesi mümkün olacaktır.

Grafik 6.1. Yaş Gruplarına Göre Genel Rekreasyon Skoru

Grafik 6.1'de, katılımcıların yaş gruplarına göre genel rekreasyon skorlarının dağılımı sunulmaktadır. Skorlar, bireylerin Ankara'daki rekreatif faaliyetlere yönelik algılarını 1

(düşük algı) ile 5 (yüksek algı) arasında derecelendirdikleri ölçek değerlerini temsil etmektedir. Grafik verilerine göre genel rekreasyon algısının ortalaması 2.98 olarak belirlenmiştir. Bu değer, yaşlı bireylerin Ankara'daki rekreatif faaliyetlere yönelik algılarının orta düzeyin biraz altında konumlandığını göstermektedir. Bu durum, Ankara'nın henüz yaşlı bireyler açısından ideal düzeyde bir "yaşlı dostu rekreasyon kenti" niteliği taşımadığını ortaya koymaktadır.

Yaş gruplarına göre incelendiğinde, en kalabalık örneklem grubunu oluşturan 65–69 yaş aralığındaki bireylerin (Yaş Grubu 1) skorları genellikle 2.5 ile 3.5 arasında yoğunlaşmaktadır. Bu grubun düşük ve orta düzey algılarda belirgin biçimde yığıldığı gözlemlenmiştir. 70–74 yaş grubundaki katılımcıların (Yaş Grubu 2) ise 2.0–3.5 aralığında daha yaygın bir dağılıma sahip olduğu, ancak daha yüksek algı düzeylerine çıkan birey sayısının sınırlı olduğu görülmektedir. İleri yaş gruplarından 75–79 yaş aralığındaki bireylerin (Yaş Grubu 3) daha çok 2.5–3.0 aralığında skorladığı ve katılım sayısının azaldığı dikkat çekmektedir. 80 yaş ve üzeri bireylerde (Yaş Grubu 4) ise yalnızca birkaç birey yer almakta, bunların da düşük ya da orta düzey algı ifade ettiği görülmektedir. Bu durum, yaş ilerledikçe bireylerin rekreatif faaliyetlere katılım düzeylerinin düştüğünü ve bu faaliyetleri algılayış biçimlerinin daha sınırlı hale geldiğini düşündürmektedir.

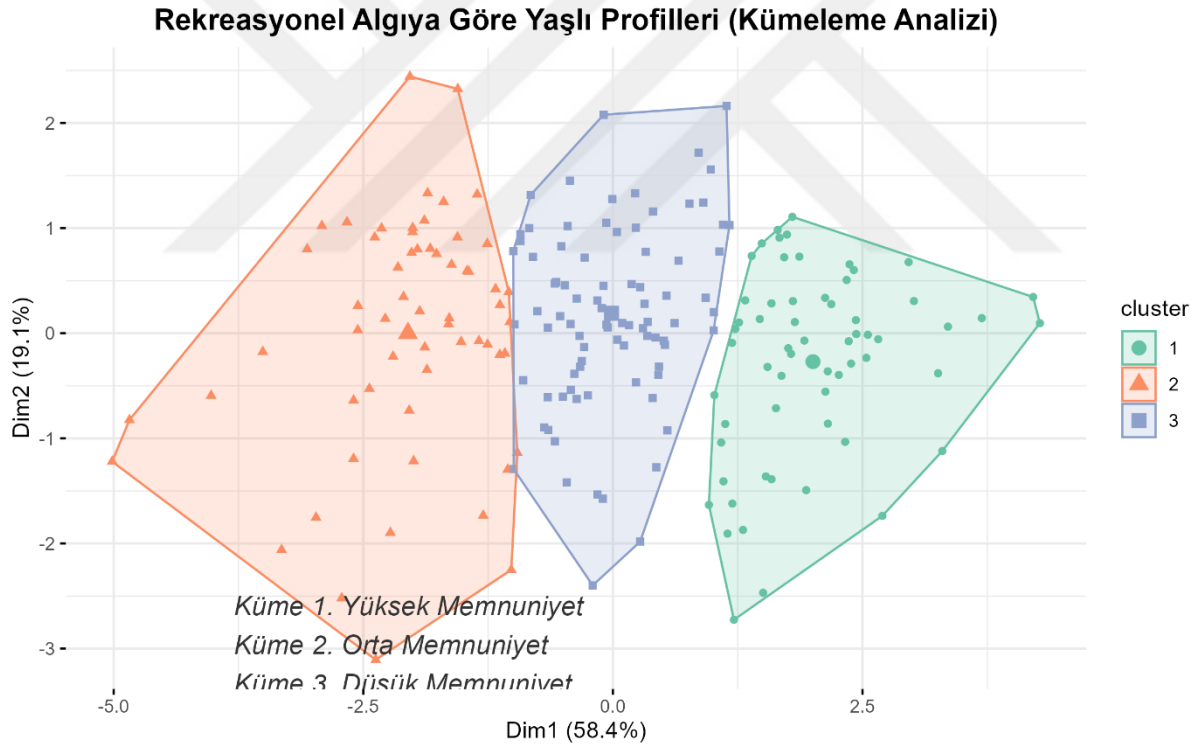
Grafikteki dağılım, pozitif bir simetriden uzak, negatif çarpıklık (sola çarpık) özellik göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, düşük ve orta düzeydeki skorların yüksek düzeyli algılara kıyasla çok daha sık gözlemlendiği anlaşılmaktadır. Skoru 4.0'ın üzerinde olan katılımcıların sayısının oldukça az oluşu, Ankara'nın yaşlı bireyler nezdinde yüksek memnuniyet sağlayan rekreatif özelliklere yeterince sahip olmadığını ortaya koymaktadır. Skorun üst sınırı olan 5.0'a ulaşan birey sayısının neredeyse yok denecek düzeyde oluşu ise, kente ilişkin rekreatif olanaklardan maksimum düzeyde tatmin sağlayan birey oranının son derece düşük olduğunu göstermektedir.

Bu bulgular, Dünya Sağlık Örgütü'nün "Yaş Dostu Kentler" modelinde belirttiği aktif yaşlanma, sosyal katılım, fiziksel çevreye erişilebilirlik ve hizmet çeşitliliği gibi temel ilkeler açısından Ankara'nın mevcut durumda yaşlı bireylerin tüm gereksinimlerine yanıt veremediğini göstermektedir. Rekreatif alanlara erişim, bu alanların yaşlılara uygun biçimde düzenlenmesi, sosyal etkileşimi destekleyecek biçimde tasarlanması ve yaşlı bireylerin fiziksel kısıtlılıkları dikkate alınarak planlanması büyük önem arz etmektedir. Bu çerçevede

elde edilen dağılım, Ankara'nın yaşlı bireyler için rekreatif olanaklar açısından geliştirilmesi gereken birçok alan olduğunu ve mevcut olanakların, yaşlı bireylerin algısında genel bir tatmin duygusu oluşturmakta yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, görselde sunulan veriler, Ankara'nın yaşlı bireyler açısından yaşlı dostu rekreatif kent olma yolunda ilerlemesi gerektiğini, bunun için de özellikle düşük algı düzeylerinin nedenlerinin analiz edilerek sosyal politikaların ve kentsel düzenlemelerin bu doğrultuda yeniden yapılandırılması gerektiğini göstermektedir. Yerel yönetimler, bu doğrultuda yaşlı bireylerin görüş ve ihtiyaçlarını merkeze alan katılımcı planlama süreçleri yürütmeli; sosyal kapsayıcılığı, erişilebilirliği ve aktif yaşlanmayı destekleyecek rekreatif altyapıyı geliştirmeye yönelik politikalar üretmelidir.

Grafik 6.2. Rekreatiyonel Algıya Göre Yaşlı Profilleri

Yukarıda sunulan grafik, yaşlı bireylerin Ankara'daki rekreatif faaliyetlere ilişkin memnuniyet düzeylerine göre kümelendiği kümeleme (clustering) analizinin görsel çıktısını temsil etmektedir. Grafik, üç ayrı kümeye ayrılan katılımcıların benzer memnuniyet örüntülerine göre sınıflandırıldığını göstermektedir. Bu sınıflandırma sonucunda Küme 1: Yüksek Memnuniyet, Küme 2: Orta Memnuniyet ve Küme 3: Düşük Memnuniyet olarak

adlandırılmıştır. Elde edilen kümeler, katılımcıların çeşitli boyutlarda rekreatif hizmetleri algılama ve bu hizmetlerden memnun kalma düzeylerine göre şekillenmiştir.

Grafikte her bir küme farklı bir renk ile temsil edilmiştir: Turuncu alan yüksek memnuniyet düzeyine sahip bireyleri (Küme 1), mavi alan orta düzey memnuniyet sergileyen bireyleri (Küme 2) ve yeşil alan ise düşük memnuniyet düzeyinde yer alan bireyleri (Küme 3) ifade etmektedir. Küme yapısı incelendiğinde, kümelerin konumlandığı alanlar, bireylerin çok boyutlu değerlendirme kriterlerine göre benzer algı örüntülerine sahip olduklarını göstermektedir.

Küme 1 (Yüksek Memnuniyet) grubu, eksenler üzerinde pozitif değerlere daha yakın konumlanmış olup, bu bireylerin rekreatif alanlara erişim, etkinlik çeşitliliği, sosyal etkileşim olanakları gibi unsurlarda kenti olumlu değerlendirdiği söylenebilir. Bu grubun dağılım alanı geniştir ve farklı faktörlerde yüksek skorlar alındığına işaret etmektedir. Bu, bireylerin fiziksel çevreden ve sosyal katılım fırsatlarından yüksek düzeyde tatmin duyduğunu göstermektedir.

Küme 2 (Orta Memnuniyet), analiz düzleminde merkezi bir konuma sahiptir ve pozitif ile negatif eksen arasında dengede konumlanmıştır. Bu durum, bireylerin bazı alanlarda memnuniyet yaşarken, bazı alanlarda yetersizlik hissine sahip olduklarını düşündürmektedir. Bu kümedeki bireyler için rekreatif hizmetlerin yeterli olduğu ancak bazı yönleriyle geliştirilebileceği ifade edilebilir.

Küme 3 (Düşük Memnuniyet) ise eksenlerin daha negatif değerlerine yaklaşmış ve diğer kümelere kıyasla daha sınırlı bir alanda yer almaktadır. Bu durum, ilgili bireylerin Ankara'nın rekreatif hizmetlerini genel olarak yetersiz bulduklarını ve yaşadıkları çevrede sosyal ya da fiziksel engeller nedeniyle bu hizmetlerden yeterince faydalanamadıklarını düşündürmektedir. Özellikle yaşla birlikte artan fiziksel kısıtlılıklar, ulaşım sorunları veya sosyo-ekonomik yetersizlikler gibi faktörlerin bu düşük memnuniyet düzeyine katkı sağladığı değerlendirilebilir.

Bu grafiksel bulgular, Ankara'nın rekreatif altyapısının yaşlı bireyler açısından eşit düzeyde erişilebilir ve tatmin edici olmadığını, bireylerin sosyo-demografik özelliklerine ve yaşadıkları çevresel koşullara bağlı olarak kentten farklı düzeylerde memnuniyet algıladıklarını göstermektedir. Bu bağlamda, yaşlı bireylerin kentteki rekreatif imkânlarla yönelik memnuniyet düzeylerinin çok boyutlu olarak ele alınması ve kent politikalarının bu

çeşitliliği dikkate alarak planlanması önem arz etmektedir. Özellikle düşük memnuniyet grubunda yer alan bireylerin ihtiyaçlarının belirlenerek hedef odaklı iyileştirmeler yapılması, Ankara'nın yaşlı dostu kent olma hedefi açısından kritik öneme sahiptir.

Elde edilen bilgiler ışığında, kümeleme analizi, Ankara'daki yaşlı bireylerin rekreatif faaliyetlere ilişkin memnuniyetlerinin homojen olmadığını ve kent yönetimlerinin farklı düzeylerdeki kullanıcı deneyimlerini dikkate alarak bütüncül, katılımcı ve kapsayıcı rekreasyon politikaları geliştirmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

WHO, Yaşlı dostu şehirler için kaynakların nasıl kullanılacağı ve yapıların fiziksel özellikleri ve sosyal çevrenin nasıl olması gerektiği ile ilgili yaşlı dostu kentleri teşvik eden politikalar, hizmetler biçiminde müdahaleleri nasıl mümkün kıldığını gösteren genel bir çerçeve hazırlamıştır. Bu çerçeve, kentsel yaşam yerlerinin daha yaşanır ve tercih edilebilir olması ve eksiklerin giderilmesi ile ilgili gerçekleştirilen çalışmaları bir dizi müdahale ile değerlendirmektedir. WHO'nun yaşlı dostu kent kriterleri yaşlıları sağlıklı, bağımsız, aktif tutarken daha ileri yaşlarda yoksullukla mücadelede yaşlıların istihdam hayatında olmasını da desteklemektedir. Bu doğrultuda yerel yönetimlerin yaşlı bireyleri dikkate alarak yapmış olduğu çalışmalar sosyal devlet anlayışı için de güçlü etkiler yaratmaktadır. Bu bağlamda bireylerin yaşam beklentileri ve sürelerinin uzaması ile de yaşlıların geçirdikleri zamanı hem rekreasyon aktiviteleri ile canlı tutup hem de aktif yaşlanmada hem bireyin kendisine hem de topluma kazanım sağlamak son derece değerli olmaktadır.

Açık alanlar, belediyelerin tüm halkın rekreasyonu için yaptığı çalışmaların önemli ayaklarından bir tanesidir. Hem yeşile katkı, hem de insanların ve özellikle yaşlı bireylerin serbest zaman geçirebileceği, dinlenebileceği, sohbet edebileceği, spor yapabileceği olanakları taşımaktadır. Açık alanlar, cinsiyet farkı gözetmeksizin herkesin yararlanabileceği son derece gerekli yerlerdir. Çalışmadaki bulgulara göre de açık alanların yaşlı bireyler için yeterli düzeyde olduğu ve cinsiyete dayalı anlamlı bir farklılığın ortaya konmadığı gözlenmiştir. Ulaşım olarak baktığımızda Ankara'da ulaşım olanaklarının yaşlı bireyler için erişilebilirlik ve kullanılabilirlik açısından genel olarak yeterli bulunduğu ve cinsiyete dayalı anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmüştür. Konut ve sosyal katılımı erkekler kadınlara göre bir miktar daha konut edinirken daha yaşanabilir olunmasına dikkat etmekte ve sosyal katılımı bireysel veya aile sorumluluklarının az olmasından dolayı sosyal hayatta daha çok katılım göstermektedir. Toplum desteği ve sağlık hizmetleri boyutunda kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Belediyelerin yaşlıların evlerinin temizlenmesi, yemek getirilmesi, tamirlerinin yapılması gibi konularda yardımcı olmaları her ne kadar yerinde yaşlanmayı sağlasa da yaşam doyumları için yaşlılara son derece yardımcı olan uygulamalardır.

Çalışmada açık alanların yaş grupları arasındaki kullanımına baktığımızda anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir. Nitekim sağlığı ile ilgili daha az sıkıntı yaşayan yaşlılar açık alanları

daha faal kullanmaktadır. Özellikle 65-69 yaş grubundaki bireylerin diğer yaş gruplarına göre ortalamasının yüksek olması bu yaş grubunun açık alanları daha erişilebilir ve kullanışlı bulduklarını göstermektedir. Ulaşım alt boyutunda yaş gruplarına göre anlamlı bir fark bulunmaması farklı yaş gruplarındaki bireylerin ulaşım hizmetlerini benzer düzeyde değerlendirdiklerini göstermektedir. 70-74 yaş grubunun en yüksek ortalamaya sahip olması, bu yaş grubunun ulaşım imkânlarını oldukça olumlu algıladığını göstermektedir. Konut alt boyutunda anlamlı bir farklılaşmanın olmaması özellikle 80-84 yaş aralığındaki bireylerin, yaş ilerledikçe konutlarını daha olumlu değerlendirdiklerini ortaya koymaktadır. Sosyal katılım alt boyutunda yaş grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Özellikle 80-84 yaş grubunun sosyal katılım ortalamasının diğer gruplardan daha yüksek olması dikkat çekicidir. Burada aktif yaşlanmanın katılım boyutu kısmındaki etkinlikler önem arz etmektedir. Yaşlanma sürecinde bireyin toplumdaki çekilmesini engelleyecek ve aktivitesini arttıracak olan el becerisi, hobi, meslek edinme kurslarının önemi büyüktür. Toplum desteği ve sağlık hizmetleri alt boyutunda da yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır. Tüm yaş gruplarında toplum desteği ve sağlık hizmetleri algısı yüksek düzeydedir. Yaşlılar lokallerinde, yaşam merkezlerinde aldıkları seminerlerle sağlık hizmetleri konusunda bilinçlenmekte, sigara kullanımlarına, ilaçlarının kullanımlarına ve beslenmelerine dikkat etmektedirler.

Çalışmanın sonucuna göre katılımcıların eğitim düzeyi dikkate alındığında açık alanlar ve ulaşım konusunda anlamlı farklılıklar gözlenmemektedir. Eğitim düzeyi fark etmeksizin hepsi açık alanları ve ulaşımı olumlu değerlendirmektedir. Konut alt boyutunda eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık tespit edilmektedir. Eğitim durumu değişkenine bakıldığında lise mezunu olanlar ilköğretim mezunlarına göre konut değişkeni incelemesinde Ankara'yı daha fazla yaşlı kent olarak görmekte oldukları anlaşılmaktadır. Sosyal katılım alt boyutunda eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Özellikle lise ve lisans düzeyindeki bireylerde sosyal katılım ortalamalarının daha yüksek olması dikkat çekicidir. Emekli bireyler sportif faaliyetler yapılan organizasyonlar, kuşaklararası etkileşimi arttıracak kitap okuma, tiyatro, diksiyon vb. etkinliklerde görev almaktadırlar. Bu bağlamda yaşlı bireylerin ilgi alanlarına yönelik hizmetlerin sunulması bireyin bilgilerini hatırlamasını ve aktif kalmasını sağlayacaktır. Toplum desteği ve sağlık hizmetlerinde eğitim açısından gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Her eğitim seviyesindeki bireyler sağlık hizmetlerini ulaşılabilir değerlendirmektedir.

Açık alanlar boyutunda medeni durum değişkenine göre ulaşım, konut, sosyal katılım alt boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmamıştır. Bu durum medeni durum değişkeninden bağımsız her yaşlı bireyin bu alt boyutları, olumlu değerlendirdiğini göstermektedir. Toplum desteği ve sağlık hizmetleri alt boyutunda evli bireyler ile bekar bireyler arasında anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. Bu anlamlı fark, evli bireylerin kentte sunulan toplum destek hizmetlerinden daha fazla yararlandıklarını göstermektedir. Bekar yaşlılar evli olan yaşlılara göre daha karamsar düşünmektedirler.

Açık alanlar ve ulaşım alt boyutlarında çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgu, farklı çalışma statüsüne sahip bireylerin açık alanları ve ulaşım sistemlerini benzer düzeyde değerlendirdiklerini göstermektedir. Konut alt boyutunda çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuç, konut memnuniyetinin çalışma statüsüne göre farklılık gösterdiğini ve düzenli geliri ya da istikrarlı iş durumu olan bireylerin konutlarını daha olumlu değerlendirdiğini düşündürmektedir. Sosyal katılım alt boyutunda da çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Çalışmaya devam eden bireylerin sosyal çevreleriyle daha aktif iletişim kurabildiği ve sosyal etkinliklere katılımının daha yüksek olduğu söylenebilir. Toplum desteği ve sağlık hizmetleri alt boyutunda da çalışma durumuna göre anlamlı bir fark saptanmıştır. Bu durum, çalışmayan emeklilerin çevresel destek mekanizmalarına daha fazla erişim sağladığını ya da bu desteği daha fazla hissettiğini göstermektedir. Yerel yönetimler aktif yaşlanma politikaları bağlamında bireylere ekonomik, kültürel ve fiziksel aktivite boyutlarında hizmetler sağlamaktadırlar. Yaşlı meclislerinde yaşlılar aktif olarak yer alabilmeli ve yaşlıların ihtiyaçları dile getirilebilmelidir.

Açık alanlar alt boyutunda konut durumu değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç, bireylerin ev sahibi, kiracı ya da aile yanında kalıyor olmalarına bakılmaksızın açık alanlara ilişkin algılarının büyük ölçüde benzer olduğunu göstermektedir. Ulaşım alt boyutunda konut durumuna göre anlamlı bir fark saptanmamıştır. Bu durum tüm gruplar açısından ulaşım olanaklarından benzer düzeyde yararlandıklarını göstermektedir. Konut alt boyutunda konut durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu durum ev sahibi bireyler açısından fiziksel çevre koşullarının yani yeşil alan, sportif tesisi gibi unsurların yaşam memnuniyetine olumlu yansıdığını ortaya koymaktadır. Yaşlı bireyler ev sahibi veya kiracı olsun açık alanlara yakın yerleri tercih etme çabasında olurlar. Çünkü yalnızlık içinde olmayı tercih etmezler. Açık havada dolaşmak, spor yapmak, sosyalleşmek,

piknik yapmak, konser vb. etkinlikleri dinlemek onlara yaşam menmuniyeti sunmaktadır. Sosyal katılım alt boyutunda konut durumuna göre anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Bu bulgu, bireylerin sosyal katılım düzeylerinin konut sahibi olup olmalarına bağlı olarak değişmediğini ortaya koymaktadır. Toplum desteği ve sağlık hizmetleri alt boyutunda da konut durumuna göre anlamlı bir fark saptanmamıştır. Bu bulgu, sosyal destek hizmetlerinin konut sahibi olup olmamalarına bağlı olarak değişmediğini ortaya koymaktadır.

Açık alanlar ve konut alt boyutlarında konutta oturan süre değişkenine göre katılımcıların açık alanları, konutu ve ulaşımı olumlu değerlendirdikleri anlaşılmıştır. Sosyal katılım düzeylerinde ikamet süresine göre anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Toplum desteği ve sağlık hizmetlerinde konutta oturan süre açısından anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Katılımcıların genel olarak toplum desteği hizmetlerinden memnun oldukları ortaya çıkmaktadır.

Açık alanlar açısından apartmanda yaşayan bireyler ile müstakil evde yaşayan bireyler açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum açık alanların konut tipinden bağımsız olarak yeterli algılandığını göstermektedir. Ulaşım alt boyutunda konut özellikleri açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum, konut tipinden bağımsız olarak yaşlı bireylerin ulaşım olanaklarını genel anlamda yeterli bulduklarını göstermektedir. Sosyal katılım açısından müstakil evde yaşayan bireylerin apartmanda yaşayan bireylere göre rekreasyon erişim yeterliliği algısı anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Toplum desteği ve sağlık hizmetleri açısından müstakil evde yaşayanlarla apartmanda yaşayanlar arasında anlamlı olarak bir farklılık bulunmamıştır.

Açık alanlar alt boyutunda gelir gruplarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum, açık alan kullanımına ilişkin memnuniyetin gelire bağlı olarak değişmediğini göstermektedir. Kentteki park ve yeşil alanların tüm yaşlı bireyler için erişilebilir olması, yaşlı dostu kent yaklaşımının başarıyla uygulandığını göstermektedir. Ulaşım alt boyutunda gelir grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir. 18.000–24.999 TL gelir grubundaki bireylerin ulaşım memnuniyeti, 12.500–17.999 TL gelir grubundaki bireylerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu fark, orta gelir grubundaki bireylerin ulaşım hizmetlerine erişim veya ulaşım olanaklarından faydalanma konusunda daha olumlu bir değerlendirme yaptığını göstermektedir. Konut alt boyutunda gelir gruplarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Tüm grupların konut memnuniyeti benzer düzeylerde seyretmiştir. Sosyal

katılım alt boyutunda gelir gruplarına göre anlamlı bir fark saptanmamıştır. Tüm gruplar benzer düzeyde sosyal katılım davranışı sergilemiştir. Toplum desteği ve sağlık hizmetleri alt boyutunda gelir grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Açık alanlar alt boyutunda birlikte yaşanan kişi türüne göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum, açık alanlara ilişkin memnuniyetin bireylerin hane halkı yapısından bağımsız olarak benzer düzeyde olduğunu göstermektedir. Ulaşım alt boyutunda birlikte yaşanan kişi türüne göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum bireylerin ulaşım ile ilgili memnuniyetlerinin birlikte yaşadıkları kişilerden etkilenmediğini göstermektedir. Konut alt boyutunda birlikte yaşanan kişi türüne göre anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Sosyal katılım alt boyutunda birlikte yaşanan kişi türüne göre anlamlı bir fark saptanmamıştır. Bu durum sosyal katılım ile ilgili tercihlerinin yaşanan kişi sayısından ziyade bireysel olduğunu göstermektedir. Toplum desteği ve sağlık hizmetleri alt boyutunda birlikte yaşanan kişi türüne göre anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuç, yalnız yaşayan bireylerin toplumdaki hissettikleri destek düzeyinin, aile bireyleriyle yaşayanlara kıyasla daha düşük olduğunu göstermektedir.

Açık alanlar alt boyutunda çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmuştur. Çocuk sayısı arttıkça yaşlı bireylerin açık alanlara yönelik memnuniyet düzeyinin azaldığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Özellikle torun bakımı gibi sorumluluklar, yaşlı bireylerin açık alanları bireysel ihtiyaçları doğrultusunda kullanmalarını sınırlayabilir. Ulaşım alt boyutunda çocuk sayısına göre anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Çocuk sayısı arttıkça bireylerin ulaşım olanaklarına yönelik memnuniyetlerinin azaldığı sonucuna varılmaktadır. Konut alt boyutunda çocuk sayısına göre anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu durum, çocuk sayısının artmasının konut memnuniyeti üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabileceğini göstermektedir. Sosyal katılım alt boyutunda çocuk sayısına göre anlamlı bir fark saptanmamıştır. Bu bulgu, sosyal katılım düzeylerinin çocuk sayısına göre değişmediğini göstermektedir. Sosyal katılım davranışlarının sahip olunan çocuk sayısından ziyade bireysel tercih ve çevresel olanaklarla ilgili olduğu düşünülmektedir. Toplum desteği ve sağlık hizmetleri alt boyutunda çocuk sayısına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, Ankara'nın ilçeleri arasında açık alanların yaşlı dostu rekreatif faaliyetler açısından yeterlilik düzeyinde anlamlı farklılıklar mevcuttur. Açık alanları en olumlu değerlendiren Yenimahalle'de açık alanların donanımı, erişilebilirliği ve

yaşlı bireylerin ihtiyaçlarına uygunluğu açısından diğer ilçelere göre daha iyi koşullara sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Ulaşım hizmetlerinin yaşlı dostu rekreatif faaliyetler üzerindeki etkisi ilçeler bazında anlamlı farklılıklar göstermiştir. Keçiören ve Yenimahalle ilçeleri, Mamak ve Gölbaşı ilçelerine göre daha olumlu değerlendirmiştir. Konutların yaşlı dostu rekreatif faaliyetler açısından değerlendirilmesinde de ilçeler arası anlamlı farklılıklar gözlenmiştir. Yenimahalle, Keçiören ve Gölbaşı ilçelerinin Mamak ilçesine göre daha olumlu değerlendirdiği sonucuna varılmıştır. Sosyal katılım imkânları açısından Keçiören ve Yenimahalle, Mamak ve Gölbaşına göre daha olumlu değerlendirmeler yapmıştır. Toplum desteği ve sağlık hizmetleri algısında da ilçeler arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Keçiören ve Gölbaşı ilçeleri toplum desteği ve sağlık hizmetleri bakımından Mamak ilçesine kıyasla daha yüksek puan almıştır. Bu bulgular, yaşanan ilçe durumunun algılanan kentsel rekreasyonel erişim yeterliliği üzerindeki farklı etkilerini vurgulamaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Ankara'nın yaşlı bireyler açısından kısmen yaşanabilir bir kent olduğu, ancak rekreatif faaliyetlere katılımı destekleyen fiziksel çevre düzenlemeleri, sosyal destek hizmetleri ve aktif yaşlanma politikaları açısından önemli eksiklikler taşıdığı söylenebilir. Uygun ve güvenilir ölçümlerin eksikliği, yaşlanma ve çevre arasındaki etkileşimi anlamakta ve yaşlı dostu kentler geliştirmede önemli bir zorluk teşkil edebilmektedir. Yaşlı dostu kentler ve bireyler üzerinde gelişmelerin planlanmasının, yürütülmesinin ve uygulanmasının daha titiz değerlendirme kriterleri ile sağlanması esastır.

Literatürdeki bilgilere göre yaşlıları kapsayan şehirler yaratmada kentsel yenilenme metodolojileri uygulamak ve kaynak yaratmak siyasi zorluğun karmaşıklığını ortaya koyabilmektedir. Bu zorluklardan ilki, fiziksel alanlar, insanların yaşlandıkça ihtiyaçlarını tam olarak karşılayan konuta ulaşmaları ve ulaşımın her yere kolaylıkla sağlanabilmesi. İkincisi, aktif yaşlanma ve sosyal katılımın desteklenmesi ve buna ilişkin faaliyetlerin hızlandırılması ve katılımın yaşlanmaya karşı olumlu tutumlar içermesi. Üçüncüsü, yaşlı insanların daha bağımsız hayatlar yaşamasını sağlamak için sağlık ve refah düzeylerinin artırılması. İstatistiksel göstergeler, daha yaşlı dostu bir duruma doğru ilerlemek ve ilerlemenin yavaş olduğu, belirli hizmet boşluklarının olduğunu göstermektedir. Bu durum program müdahalelerine ihtiyaç duyulan alanları belirlemek için kritik öneme sahiptir. Yerel yönetimler aracılığıyla şehirlerin yaşlı dostu olmadaki etkinlikleri artırılmalıdır. Bunun için yönetim birimleri optimal ve standart yetki ve sorumluluk düzeyine sahip olmalıdırlar. Yerel makamlarda yaşlı dostu kent konusunda bilinçlendirme arttırılarak en uygun görevlerin yerine

getirilmesi sağlanmalıdır. Aksi takdirde kendilerine verilen hizmet ve kendilerine tahsis edilen kaynakların doğru kullanılması mümkün olmayacaktır.

Ülkemiz sosyal devlet anlayışı ile yürütüldüğünden belediyelerin de sosyal belediye olması gerekmektedir. Ancak sosyal belediyecilik sadece sosyal yardımlar yapan belediye değil halkın sosyal ve kültürel hayatına da katkıda bulunan belediyecilik anlayışı olarak anlaşılması doğru olacaktır. Bunun için belediyelerin yaşlı dostu kentin kriterlerini uygulanabilir hale getirmesi önemlidir. Çalışmanın sonucunda bununla ilgili yapılması gerekenlerin şunlar olabileceği ortaya çıkmıştır.

- ❖ Fiziksel çevrenin temiz, güvenli, estetik, kolaylıklar sağlayan, bakımlı ve ulaşılabilir olarak tasarlanması önemlidir. Açık alanların yaşlıların erişilebilirliklerine göre düzenlenmesi, rekreasyon ve yeşil alanların çoğaltılması yaşlı bireylerin durumlarının elverdiğine göre mümkün olan en iyi şekilde kullanımlarının sağlanmasına olanak verecektir. Bunun için kamu binaları, kamusal alanlar, parkların erişilebilir olması, kamusal alanlarda güvenliğin sağlanması, yürünebilir bir çevrenin olması, güvenli bir çevrede yaşanması, sürücülere eğitim verilmesi, politikaların geliştirilerek yaşlılara yönelik bilgilendirme yapılması ve bunun toplu taşımalara uygulanması, yaşlı merkezleri veya konutların olduğu alanlarda yaşlılar için tasarlanmış park veya bahçelerin geliştirilmesi sağlanmalıdır. Bahçe yataklarının erişilebilir ve iklim şartlarından olumsuz etkilenmemesi için yükseltilmiş bahçe yataklarının oluşturulmasının sağlanması, restoran, kütüphane, postanelerin önünde bankların oluşturulması, bankların kol dayanaklı, sırt dayanaklı olması, çiftçi pazarlarına ve millet bahçelerine erişimin kolaylaştırılması sağlanmalıdır. Parklarda ve açık alanlarda umumi tuvaletler, toplu taşıma durakları, temiz sokaklar, engelsiz yürüyüş yolları arttırılmalıdır. Sokak aydınlatması yeterli düzeyde uygulanmalıdır. Sokak parkları kurulumu, ağaç ve çiçek ekimi, asfaltın kaya taşıyla değiştirilmesi, yeşil altyapının iyileştirilmesi sağlanmalıdır. Bu şekilde sosyal katılım da desteklenmiş olmaktadır. Yeşil alan için ayrılan yerel alan miktarı yaşam memnuniyetiyle de ilişkilidir. Zira gölge, su ve daha serin bir ortam sağlayan bankların bulunduğu kentsel yeşil alanlara yakınlık yaşlı bireyler tarafından tercih edilmektedir. Açık alanların bu şekilde iyileştirilmesi sağlanabilir.
- ❖ Gerek ulaşım araçlarının sıklığı gerekse güvenliği sağlanabilmelidir. Otobüslerde yaşlı dostu olanaklar gerçekleştirilmeli, öncelikli oturma yerlerine uygun olarak hassasiyet sağlanmalıdır. İyi bakımlı yollar, güvenli yaya geçitleri, trafik sakinleştirme önlemleri

oluşturulmalıdır. Tüm otobüs tabelaları büyük haflerle hazırlanmalı, otobüs durakları kavşağın uzak tarafına taşınmalıdır.

- ❖ Konut tercihlerinde daha küçük ve kompakt gelişim desteklenmeli, yaşlılara yönelik konut sağlamada afet planlaması geliştirilmelidir. Yaşlılar mümkün olduğunca yerinde yaşlanmaya teşvik edilmelidir. Yaşlı dostu binalar oluşturulmalı, uygun fiyat ölçekli, güvenli konutların yapılması sağlanmalıdır. Konutların içi yaşlılara uygun düzenlenmelidir. Dolaplar kumandalı sistemle yükselip alçalabilen şekilde tasarlanmalı, banyoda zeminlerin kaymayan sistemle yapılması sağlanmalıdır.
- ❖ Sağlık ulaşılabilir, güvenilir olmalıdır. Yaşlı dostu kentler, düşmelere karşı zindeliği arttırmak için fiziksel aktiviteyi teşvik ederken bir yandan da koruyucu önlemleri almalıdır. İleri yaştaki yaşlıların karşılaştığı düşme, kaza gibi durumlar birçok yönden yaşlıyı aktif olmaktan uzak tutmaktadır. Kaldırım boyutları, üst geçitler, ağaçlandırma, rekreasyonel alanların uygunluk ölçüleri dâhilinde şehir planlaması yapılmalı ve uygulanmalıdır. Hastalıklardan korunma için bilinçlendirme çalışmaları, ücretsiz eğitimler, ücretsiz aşı kampanyaları, yeterli gıda takviyeleri sağlanmalıdır.

Yaşlı dostu kentlerde sağlık, eğitim, yaşam tarzındaki değişikliklerle ve yaşlı bireyin yaşam kalitesindeki artışla birlikte yaşam beklentisinde de önemli değişiklikler olmaktadır. Bu nedenle yaşlı bireyin yaşlılık sürecine adapte olması için yaşlıların katılımının sağlanması ve yaşam doyumunu içeren aktivitelerin olması önemlidir. Bu noktada aktif yaşlanma stratejileri ile geliştirilen politikaların olması yaşlanmanın neden olduğu olumsuz algıyı bir fırsata dönüştürecektir.

Bu çalışma sırasında yaşlı bireylerin sosyal koşullarını yaşamalarında sıkıntılar fark edilmiştir. Ama aynı zamanda yerel yönetimlerin nüfusun değişimine paralel yapıda katkı sağladığı da gözlenmiştir. Örneğin yaşlılar lokali, yaşam merkezleri, parkların düzeni gibi.

Çalışma sırasında tüm anketler bizzat yüz yüze gerçekleştirilmiş olup anlaşılmayan yerler açıklama yapılmış ve yanıtlar anket formuna işaretlenmiştir. İlçelerde çalışılırken ikamet ettiğim yere yakın rekreasyon alanlarına daha kısa mesafelerde kolay ulaşılabilirken, daha uzak yerlere ulaşmada toplu taşıma seçeneklerinden yararlanılmıştır. İlçelere ulaşıldığında anketlere başlamadan önce o ilçedeki rekreasyon alanlarının her birinin fotoğrafları çekilmiştir. Bu şekilde de hem o ilçede yer alan rekreasyon alanları tanıtılmış hem de görsellerle zenginlik kazandırılmıştır.

Yaşlı dostu fiziksel çevre göstergeleri geliştiren ve iyileşmeleri takip eden bu tür araştırmaların genel olarak yaş dostu kentleri çoğaltmak için yararlı olduğu bulunmuştur. Yaşlı insanların genel refahını kolaylaştıran yaşlı dostu kentleri teşvik eden daha fazla araştırma önerilmektedir. Yaşlı dostu olma ile ilgili kriterler, bir şehrin yaşlı dostu olma potansiyelini ölçmek ve ilgili müdahaleler uygulandıkça zaman içindeki değişiklikleri izlemek için kullanılabilir.

Kentlerin rekreasyonel açıdan yaşlı dostu olup olmadığının araştırılmamış olmasından dolayı bu çalışma ile teoriye ışık tutulacağı öngörülmektedir. DSÖ'nün yaşlı dostu kent kriterleri beş boyut şeklinde alınarak yapılan bu çalışmada teorik anlamda literatüre faydalı olacaktır. Pratik anlamda ise bu çalışma, yerel yönetimlerin hem mevcut politikalarına hem de gelecekte oluşturacakları politikalara katkı sağlayacaktır. Bu şekilde de karar vericilere ışık tutacağı öngörülmektedir.

Gelecekte Yaşlı Dostu Kent Çalışması Yapacak İllere Öneriler

- Yaşlı insanların genel refahını kolaylaştıran yaş dostu kentleri teşvik eden daha fazla araştırma önerilmektedir.
- Yaşlı dostu olma ile ilgili kriterler, bir şehrin yaşlı dostu olma potansiyelini ölçmek ve ilgili müdahaleler uygulandıkça zaman içindeki değişiklikleri izlemek için kullanılabilir.
- Yaşlı Dostu Şehirler Küresel Ağı'na katılmak isteyen şehirler, alt yapı, sağlık, erişilebilirlik gibi kriterler dikkate alınarak planlamalarını yapabilirler.
- Yaşlı bireylerin ihtiyaçları dikkate alınarak erişilebilir ve kapsayıcı tasarımlar geliştirilebilir.
- Yaşlı bireylerin sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerine uygun planlamalar yapılabilir.
- Millet bahçesi yapılacak ilçelerde nüfus artış hızları dikkate alınarak planlama yapılabilir.
- Engelli ve yaşlı bireylerin rekreasyon alanlarına erişimlerinin sağlanması ve alandan faydalanmalarına ilişkin etkinlik ve ulaşım çözümleri genişletilebilir.
- Aile Yaşam Merkezleri, Yaşlı Merkezleri, Hanımlar Lokali, Emekliler Lokali, İkinci Bahar Kültür ve Dayanışma Merkezlerindeki yaşlı bireylerin görüşleri değerlendirilerek etkinliklerin daha verimli olması sağlanabilir.

Araştırmanın Teorik Katkıları

- Yaş dostu fiziksel çevre göstergeleri geliştiren ve iyileşmeleri takip eden bu tür araştırmaların genel olarak yaş dostu kentleri çoğaltmak için yararlı olduğu düşünülmektedir.
- Kentlerin rekreasyonel açıdan yaşlı dostu olup olmadığının araştırılmadığından bu çalışma ile teoriye ışık tutulacağı öngörülmektedir. DSÖ'nün yaşlı dostu kent kriterleri beş boyut şeklinde alınarak yapılan bu çalışmada teorik anlamda literatüre faydalı olacaktır.
- Çalışma yerel yönetimler, şehir planlaması, çevre yönetimi gibi birden fazla disiplini bir arada ele alması bakımından literatüre katkı sağlayacaktır.
- Kullanıcı görüşlerinden yola çıkılarak çeşitli önerilerin sunulması planlama sürecinde katılımcı anlayışını destekleyici teorik bir temel oluşturmasına katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın Pratik Katkıları

- Yerel yönetimlerin hem mevcut politikalarına hem de gelecekte oluşturacakları politikalara katkı sağlayacaktır. Bu şekilde de karar vericilere ışık tutacağı öngörülmektedir.
- Rekreasyon alanlarının dört mevsim kullanımı için çevre ve kapalı alan planlamalarının yapılması ve yaygınlaştırılması sağlanabilir.
- Rekreasyon alanlarından katılımı arttırmak için müzik ve görsel sanatlar gibi etkinliklerle ekonomiye katkı sağlayabilir.
- Rekreasyon alanlarının güvenlik ve temizlik uygulamaları ile ilgili kullanıcılardan geri bildirim alınarak kullanıcı memnuniyeti ölçülebilir.
Bu da hizmet kalitesinin artırılmasına katkı sağlayacaktır.
- Millet bahçelerinin artırılması sağlanarak yeşile ve doğaya katkı sağlanabilir.
- Yaşlı dostu şehir olmayı sağlayan önemli kriterlerden biri olan sosyal katılım için iller, Aile Yaşam Merkezleri, Yaşlı Merkezleri, Hanımlar Lokali, Emekliler Lokali, İkinci Bahar Kültür ve Dayanışma Merkezleri, millet bahçeleri gibi rekreasyon alan çalışmalarını arttırabilirler.

EXTENDED ABSTRACT

Examining Cities in Terms of Recreational Activities in the Context of Age-Friendly Cities: The Ankara Example

With the changes in the demographic structure of societies, the ratio of the elderly population to the total population is increasing every year. This increase has made restructuring in many areas from the physical structure of cities to social service policies mandatory. Creating social, cultural and physical environments that will support the active participation of elderly individuals in urban life is not only a social responsibility, but also a critical necessity in terms of sustainable development and social integration. At this point, planning and presentation of recreational activities that enrich the daily lives of elderly individuals, encourage their socialization and active life are of particular importance.

When evaluated specifically for Ankara, there is no comprehensive analysis on the extent to which the recreational areas in the districts where the city's elderly population is concentrated overlap with the principles of an age-friendly city. This deficiency reduces the effectiveness of strategies to be developed with the aim of increasing the quality of life of elderly individuals and causes the inadequacy of data-based approaches in the decision-making processes of local governments.

In the first section of the research, information was provided about the age-friendly city global network, and urban recreation was explained in the second section. In the third section, Ankara's potential to become an age-friendly city in terms of recreational activities was examined. The study was conducted on 210 elderly individuals in the districts of Mamak, Gölbaşı, Keçiören and Yenimahalle in Ankara. 98 of them were female and 112 were male. In terms of age group, the vast majority were between the ages of 65-69. The level of education was generally low; 68.6% of the participants were primary and secondary school graduates, only 8.1% had a bachelor's degree or higher. In terms of marital status, the vast majority of the individuals were married. 42.9% of the participants had a monthly income between 18,000-24,999 TL. The income distribution of the participants is generally at a medium level. The gender distribution of the participants is balanced, with slightly more males (53.3%) than females (46.7%). In terms of age group, the vast majority are between the ages of 65-69 (55.2%), indicating that the majority of the participants are in the "young-old" category. The

level of education is generally low; 68.6% of the participants are primary and secondary school graduates, while only 8.1% have a bachelor's degree or higher. In terms of marital status, the vast majority of individuals are married (74.3%), indicating the existence of social support systems. 42.9% of the participants have a monthly income between 18,000-24,999 TL, indicating that the income distribution is generally at a medium level. In terms of the number of children, the majority have two or more children, suggesting that intergenerational relationships are strong. 51.9% of the participants are retired and not working, while 29% have not yet retired but are not working; only 7.6% continue their active working lives. In terms of housing status, 85.2% are homeowners and 83.8% have lived in the same house for more than 5 years. The type of housing lived in is almost exclusively an apartment (98.1%), and this situation should be evaluated in terms of the accessibility of the physical environment. Half of the participants live with their spouses, while 21.4% live alone. A significant cluster was observed in the distribution of districts, and it was revealed that 62.4% of the participants were concentrated in a single district.

As a result of this study, the following suggestions can be made to cities that will conduct age-friendly city studies in the future:

- More research is recommended to promote age-friendly cities that facilitate the general well-being of older people.
- The criteria related to age-friendliness can be used to measure a city's potential to be age-friendly and to monitor changes over time as relevant interventions are implemented.
- Cities that want to join the Age-Friendly Cities Global Network can make their plans by taking into account criteria such as infrastructure, health, and accessibility.
- Accessible and inclusive designs can be developed by taking into account the needs of older individuals.
- Planning appropriate social, cultural and sportive activities for elderly individuals
In districts where a national garden will be built, planning can be made by taking into account population growth rates.
- Activities and transportation solutions regarding access to recreation areas for disabled and elderly individuals and their use of the area can be expanded.

- The opinions of elderly individuals in Family Life Centers, Elderly Centers, Ladies' Club, Retirees' Club, İkinci Bahar Culture and Solidarity Centers can be evaluated and activities can be made more efficient.

The theoretical contributions of the research to the literature are as follows:

- It is thought that such studies that develop age-friendly physical environment indicators and follow the improvements are generally useful for increasing age-friendly cities.
- Since it has not been investigated whether cities are recreationally age-friendly or not, it is anticipated that this study will shed light on the theory. This study, which is carried out by taking WHO's age-friendly city criteria in five dimensions, will be theoretically beneficial to the literature.
- The study will contribute to the literature in terms of addressing multiple disciplines such as local governments, urban planning, and environmental management together.
- The presentation of various suggestions based on user opinions will contribute to the establishment of a theoretical basis supporting the participatory understanding in the planning process.

The practical contributions of the research are as follows:

- It will contribute to both the current policies of local governments and the policies they will create in the future. In this way, it is anticipated that it will shed light on decision-makers.
- Environmental and indoor planning can be made and disseminated for the use of recreation areas in all four seasons.
- For social participation, which is one of the important criteria for being an elderly-friendly city, provinces can increase recreational area activities such as Family Life Centers, Elderly Centers, Ladies' Club, Retired Club, Second Spring Culture and Solidarity Centers, and public garden.

KAYNAKÇA

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2019), Yaşlanma vizyon belgesi https://www.aile.gov.tr/media/133623/yaslanma_vizyon_belgesi.pdf.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve yaşlı hizmetleri genel müdürlüğü tarihçesi. <https://www.aile.gov.tr/eyhgm/genel-mudurluk/kurum-hakkinda/> Erişim: 15 Aralık 2024.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2025), Türkiye 65 yaş aylığı, <https://www.aile.gov.tr/media/45960/yaslilar-icin-bilgilendirme-rehberi-3.pdf>, Erişim: 2025.
- Akgül, A. (t.y.) Dünyada Yaşlı Dostu Şehirler – Küresel Perspektif ve Örnekler, Geleceğin Şehirleri: Yaşlı Nüfusa Uygun Altyapı ve Hizmetler. <https://www.ahmetakgul.com.tr/index.php/uzmanliklar/gerontoloji-yaslanma-bilimi/866-dunyada-yasli-dostusehirler#:~:text=D%C3%BCnyada%20E2%80%9CYa%C5%9F%C4%B1%20Dostu%20%C5%9Eehir%20%9D%20ler&text=Edmon>.
- Akoğlan K. M., Acar, D., Zencir Ç. E. (2019). Üçüncü yaş turizminin geliştirilmesinde yaşlı dostu şehir (YDŞ) teması, *Turizm Akademik Dergisi*, 6 (2), 99-114.
- Akpınar, E. (2016). Otlukbeli Gölü'nün rekreasyon potansiyeli. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 6(9), 127-134.
- Akyıldız, N. A., Akbaş, E. (2020). Yaş dostu kent kriterlerinin kentsel morfolojiyi biçimlendirmesi, *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(2), 84-90.
- Altun, Z. (2021). Yaşlılara yönelik sosyal politikalar ve sosyal hizmetler: sivil toplum kuruluşları üzerinden bir değerlendirme, *Toplumsal Politika Dergisi*, 2(1), 30-44.
- Alkan Meşhur, H.F. (Temmuz 2016). Kütahya'da Planlama Düşünceleri Üzerine. Kütahya'daki Kentsel Mekan Kullanımlarının Evrensel Tasarım Yaklaşımı Bağlamında Değerlendirilmesi (s.1-23), Ed. Rahmi Erdem, H. Filiz Meşhur Alkan, Özer Karakayacı, Fatih Eren. Atlas Akademi Yayınevi.
- Amasya Üniversitesi ve Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı, Yaş dostu kent amasya https://oka.gov.tr/assets/upload/dosyalar/104yasli-dostu-kent-amasya_v2.pdf, Erişim: 24.4.2011.
- Ankara Büyükşehir Belediyesi, Yaşlılara hizmet merkezi, <https://www.ankara.bel.tr/sosyal-hizmetler/yasli-hizmetleri/yaslilara-hizmet-merkezi>, Erişim: 25.4.2023.
- Ankara Büyükşehir Belediyesi, Demetevler parkı, <https://www.ankara.bel.tr/cevrekorumavekontrol/peyzaj-uygulama/ilce-parklari/yenimahalle/demetevler-parki>, Erişim:2023.
- Ankara Büyükşehir Belediyesi, Yaşlı hizmetleri ve şefkat evleri, <https://www.ankara.bel.tr/sosyal-hizmetler/yasli-hizmetleri>, Erişim: 15.5.1994.
- Ankara Büyükşehir Belediyesi, Yaşlı dostu belediye, <https://www.ankara.bel.tr/haberler/yasli-dostu-belediye-11982>, Erişim: 1.4.2019.

- Ankara Büyükşehir Belediyesi, Yaşlılara hizmet merkezi,
<https://www.belpa.com.tr/yasli-lara-hizmet-merkezi/>, Erişim: 25.4.2023.
- Ankara Büyükşehir Belediyesi, Aile yaşam merkezleri,
<https://www.ankara.bel.tr/kadin-ve-aile/hizmetleri/aileyasam-merkezleri>, Erişim: 2005.
- Ankara Büyükşehir Belediyesi, Yaşlılar lokali, <https://www.ankara.bel.tr/sosyal-hizmetler/yasli-hizmetleri/yasli-lar-lokali>. Erişim Tarihi: 15.04.2025.
- Ankara Büyükşehir Belediyesi, Muhammed ali eser tepe parkı,
<https://www.ankara.bel.tr/cevrekorumavekontrol/peyzaj-uygulama/ilce-parklari/kecoren/muhammed-ali-esertepe-parki>. Erişim: 2015.
- Ankara Büyükşehir Belediyesi, Mutlu Aile Yaşam Merkezi,
(<https://www.ankara.bel.tr/kadin-ve-aile-hizmetleri/aile-yasam-merkezleri/mutlu-aile-yasam-merkezi>). Erişim: 2024.
- Ankara Büyükşehir Belediyesi, Şefkat evleri, <https://www.ankara.bel.tr/sosyal-hizmetler/yasli-hizmetleri/sefkat-evleri>. Erişim:2023.
- Anfa, Mavi göl parkı, <https://anfa.com.tr/mavi-gol-parki/>. Erişim:2005.
- Aslan, D. (2015, Kasım). Yaşlı Dostu Kentler. E. Özmete (Başkan), *Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumu*. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Bursa.
- Ataman Atak, T. (2024). *Avrupa birliği'nin yaşlanma politikaları, sorun alanları ve türk mevzuatına etkileri*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Atatürk orman çiftliği, Wikipedia içinde
https://tr.wikipedia.org/wiki/Atat%C3%BCrk_Orman_%C3%87iftli%C4%9Fi, Erişim: 2023.
- Atatürk orman çiftliği, <https://gezimanya.com/ankara/gezilecek-yerler/ataturk-orman-ciftligi>, Gezimanya içinde, Erişim:2023.
- Atatürk sahil parkı, <https://turkiye.influence.cool/tr/ankara/golbasi/gezi-rehberi/ataturk-sahil-parki/>, Gezi Rehberi içinde, Erişim:2010.
- Avrupa Birliği Bakanlığı, 2012 Avrupa Aktif Yaşlanma Ve Nesiller Arası Dayanışma Yılı Hakkında Bilgi Notu, https://www.ab.gov.tr/files/SBYPB/Sosyal%20Politika%20ve%20%C4%B0stihdam/aktif_yaslanma_bilgi_notu.pdf, Erişim: 2.8.2011.
- Aykal, F. D., Erbaş, M., Kocaman, M. (2018). Kent Mobilyalarının Yaşlı ve Engellilere Uygun Tasarımı: Elazığ Kenti Meydanları Üzerine Uygunluk Analizi, *Inonu University Journal of Art and Design* 101-115.
- Balta, S., Yıldırım, E., Atik, M. (2023). Dünya'dan Örnekler ile Kentsel Yayılım Modelleri, *journalagent.com* 33(1) :184–195 doi: 10.14744/planlama.2022.78309.

- Baran Görgün, A. (Ekim 2019). Kartaltepe Zirvesi 2019 Şehircilik ve Mutlu Şehir Bildiriler Kitabı. Yaş Dostu Şehirler Kapsamında Yaşlılar İçin Yaşam Düzenlemeleri (s.16-34), Ed. Balamir Gündoğdu. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Yayını.
- Barsbay Ç. M. (2018). Türkiye’de politika belgelerinde yaşlılara yaklaşımın değerlendirilmesi, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14(2). 257-280.
- Baş, S. N. (2022). *Toplumsal cinsiyet rollerinin aktif yaşlanma ile ilişkisinin değerlendirilmesi: nitel bir çalışma*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], On Sekiz Mart Üniversitesi.
- Becerikli, K., Bayram, S. (2024). Aktif Yaşlanma Politikalarının Yaşlı Dostu Kentler Bağlamında İrdelenmesi. *Bozok Journal of Engineering and Architecture Araştırma Makalesi*, 3(1) 12-20.
- Bedir, Deniz (2021). Uzak doğu kültürü ve rekreasyon. *Farklı kültürlerde rekreasyon*. (s.1-35). Atatürk Üniversitesi. Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Bonaccorsi, G., Milani, C., Naldi, E., Manzi, F., Dellisanti, C., Lorini, C. (2023). Impact of built environment and neighborhood on promoting mental health, well-being, and social participation in older people: an Umbrella Review, *Mart-Nisan*; 35(2): 213-239 doi: 10.7416/ai.2022.2534.
- Bornova, uluslararası ağa üye oldu: Yaşlı Dostu Kent! 6 Ekim 2021 tarihinde <https://www.izgazete.net/bornova-uluslararası-aga-uye-oldu-yasli-dostu-kent>, adresinden edinilmiştir. Erişim Tarihi: 6.10.2021.
- Bosch-Meda, J. (2021). Is the role of urban planning in promoting active ageing fully understood? A comparative review of international initiatives to develop age-friendly urban environments, *ACE Architecture, Urban Environments*. ACE: Architecture, City and Environment, 16(47), 10337. DOI: <http://dx.doi.org/10.5821/ace.16.47.10337>.
- Bölüktaş, R. P. Ed. (2019). *Temel gerontoloji*, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Buffel, T., Phillipson, C.(2016). Küresel şehirler yaşlı dostu şehirler olabilir mi? Kentsel gelişim ve yaşlanan nüfus, *Elsevier*, 94-100.
- Buckner, S.; Pope, D., Mattocks, C., Lafortune, L.,Dherani, M., Bruce, N. (2019). Developing Age-Friendly Cities: an Evidence-Based Evaluation Tool, 203-223 DOI 10.1007/s12062-017-9206-2.
- Büyükgümüş, R. B. (2019). Krizler ve yaşlanma içinde 21. Yüzyılda demografik dönüşümün yansımaları. Ö. Arun (Ed.), *Yaşlı bireylerin mekânsal etkileşim imkânı: metropol hayatı*, *Senex: Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*, 33-52.
- Büyüköztürk, Ş. (2022). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı* (29. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö.E., Demirel, F., Karadeniz, Ş.,& Çakmak, E.K. (2015). Bilimsel araştırma yöntemleri.
- Caner, Ö. C., Gözün, G., Hilwah, A., Gökçek, M. (2013). *Yaşlı dostu şehirler: kavramsal çerçeve ve örneklerle değerlendirmeler*. Güneş Tıp Kitabevleri.
- Cantor, M. H., & Brennan, M. (2000). Social care of the elderly: The effects of ethnicity, class and culture. Springer Publishing Company.

- Cengiz, İ. (2018). Türk sosyal güvenlik sistemi içerisinde yaşlılara yönelik sosyal yardım ve sosyal hizmetler, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 8(2), 23-40. <https://doi.org/10.32331/sgd.492876>.
- Cotterell, N., Buffel T., Phillipson, C. (2018). Preventing social isolation in older people, Elsevier 113, 80-84, <https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2018.04.014>.
- Çankaya Belediyesi, Bahar evleri, <https://www.cankaya.bel.tr/pages/156/Bahar-Evi/> <https://yaslihaklaridernegi.org/9015-2/> , Erişim: 2017.
- Çetiner, N.ve Uygur A. (2020). Yaşlı Dostu Kentler ve Rekreasyon İşbirliği: İrlanda, Longford Örneği, *Social Sciences Studies Journal*, 6(68), 3544-3556. <http://dx.doi.org/10.26449/sss.2536>.
- Çokşen, M., Güzel Gürbüz, P. (2023). Huzurevinde Kalan Yaşlılarda Rekreatif Etkinliklerin Aktivite Teorisi Kapsamında Uygulanabilirliğinin İncelenmesi, *International Sport Science Student Studies*, 5(1), 25-36.
- Dalay, F. (1988). Atatürk, Ankara Orman Çiftliği'ni nasıl ve niçin kurdu? *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 4(11), 503 – 510.
- Demir Erbil, D., Hazer, Oya. (2021). Yaşlıların günlük yaşam aktivitelerinin ve sosyal ağlarının başarılı yaşlanmaya etkisi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(80), 1846-1857.
- Demirtaş, Ş., Güngör, C., Demirtaş, R. N. (2017). Sağlıklı yaşlanma ve fiziksel aktivite: bireysel, psikososyal ve çevresel özelliklerin buna katkısı, *Osmangazi Tıp Dergisi*, 39(1). 100-108. <https://doi.org/10.20515/otd.292504>.
- Diñç, B. (2020). Türkiye’de yaşlıların iç göç hareketlerine katılımı ve uyum becerilerinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 5(2), 120-139.
- Dogra, S., Dunstan, W.D., Sugiyama, T., Stathi, A., Gardiner, P.A., Owen, N. Active Aging and Public Health: Evidence, Implications, and Opportunities, Annual Review of Public Health Volume 43, 2022 <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-052620-091107>.
- Dönmez Kara, C. Ö., Yavaş, İ., Erdem, A. D. (2022). 21. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi Özet Metin Bildiriler. *Yaş Dostu Kent Kavramı ve Türkiye’de Uygulanabilirliği* (s.42-47), Anadolu Üniversitesi. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Dumitrache, G.C., Rubio, L., Bedoya, I., Herrera, R.R. (2017). *Promoting Active Aging in rural Settings: An Intervention Program Implemented in Orense, Spain*. <https://doi.org/10.11144/Javeriana.upsy16-3>.
- Durdubaş, K. (26-27 Kasım 2015). Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumu Bildiri Kitabı. *Yaşlı Dostu Kentler İçin Eşitlik İlkesinin Sosyal Politikalar İçin Önemi* (s.203-212), Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayını.
- Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölgesi İçin Fiziksel Aktivite Stratejisi 2016-2025, Avrupa Bölgesi Yayınları. (2025) <https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/saglikli-beslenme-ve-hareketli-hayat-db/Dokumanlar/Kitaplar/DSO-Avrupa-Bolgesi-icin-Fiziksel-Aktivite-Stratejisi-2016-2025.pdf>.
- Dünya Sağlık Örgütü Avrupa’da Yaş Dostu Ortamlar Politika Eylem Alanları El Kitabı, Avrupa Bölgesi Yayınları. (2021)

- <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/349476/WHO-EURO-2021-4152-43911-61847-tur.pdf>, Erişim:27.3.2025.
- Elmacı, D., Ergin, S. (26-27 Kasım 2015). Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumu Bildiri Kitabı. *Beden, Ruh ve Zihin İçin Gıda Projesinde Aktif Yaşlanma ve Kuşaklar Arası Dayanışma Örnekleri* içinde (ss.119-129), Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayını.
- Eminağaoğlu, Z., Surat, H., Yavuz Özalp, A., Yaman, Y. K. (2016). Borçka Barajı gölü ve çevresi rekreasyonel alan kullanım olanaklarının belirlenmesi, *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 16(2), s. 348-361.
- Erdem, S., Yavuz, C. (2020). Yaşlılık Sosyolojisi, D.S. Şahin (Ed.), *Yaşlı Dostu Kentler : Age Friendly City* içinde (ss.282-296). Ekin Yayınevi.
- Ennslea, F., Kabischa B, N. (2020). Urban green spaces for the social interaction, health and well-being of older people— An integrated view of urban ecosystem services and socioenvironmental justice, *Çevre Bilimi ve Politikası Dergisi*, 109 (2020): 36–44. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2020.04.008>.
- Esendemir, Ş., Gündüz, O. (2023). Türkiye’de sıra ve gurbetin yaşlılar için anlamı, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 23(61), 731-750. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.1357882>.
- Eşrefoğlu, H. (2024). Yaş Dostu Kentler, 2(1), 69-87. <https://doi.org/10.26650/senectus.2024.2.1.0022>.
- Fathkadir, M.; İnalhan, G.(2024). Fractal Analyzes of Age-Friendly Transportation System: A Comparison of the İstanbul Kadıköy and Beşiktaş, *Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*, Doi: 10.5281/zenodo.12819062.
- Feyzioğlu, G., Sayan, T. (2015, Kasım). Yaşlı Dostu Erişilebilir Rekreasyon Alanı Tasarımı E. Özmete (Başkan), Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumu. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Bursa.
- Fitzgerald, K.G, Caro, F.G., (2015). An overview of age-friendly cities and communities around the world, *Journal of Aging & Social Policy*, DOI: 10.1080/08959420.2014.860786.
- Field, A. (2018). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics* (5th ed.). London: Sage Publications.
- Fries, F.James (2012). Research Article The Theory and Practice of Active Aging, Hindawi Publishing Corporation *Current Gerontology and Geriatrics Research*, Volume 2012, Article ID 420637, 7 pages, doi:10.1155/2012/420637.
- Gaberli, Ü., Yağmur, Y. (2021). *Açık ve Kapalı Alan Rekreasyonu*, Nobel Akademik Yayıncılık.
- Gölbaşı Belediyesi, Mogan gölü, wikipedia içinde https://tr.wikipedia.org/wiki/Mogan_G%C3%B6lü. Erişim: 2015.
- Gölbaşı Belediyesi, Mogan gölü, <https://ankarakultur.com/ankara-mogan-golu/>, Erişim: 2016.

- Günel, Z. (2016). Aile Dostu Kentler Etüt Araştırması, *Dünyada Aile Dostu Kent Örnekleri* içinde (s.69-82), M. Şentürk (Ed.), Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayını.
- Gürsoy Çuhadar, Seyran (2020). Yaşlanan nüfusa çözüm önerisi olarak aktif yaşlanma yaklaşımı: eleştiriler ve olası endeks için türkiye önerileri, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi/Journal of Social Policy Conferences*, 79, 361-397. DOI: 10.26650/jspc.2020.79.0004.
- Havan, C. (2024). Belediyelerde yaşlılara yönelik sosyal hizmet uygulamaları, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 25(54), 93-112.
- İstanbul Kent Konseyi, Ataşehir Kent Konseyi, Ataşehir Belediyesi. Yaşlı Dostu Kentler Çalıştay Raporu, https://istanbulkentkonseyi.org.tr/wp-content/uploads/2022/07/Yasli_Dostu_Kentler_Calistayi_Raporu_web.pdf Erişim: 1 Şubat 2022.
- İçli, G. (2017). Yavaşlayan kentler ve yaşlılar, *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD)*, 10(2), 67-75.
- Kadıköy Belediyesi, Yaşlı Dostu Kentlerden: Kentlerin Tasarımı Yaşlanma Olgusuna Nasıl Ayak Uydurabilir? <http://www.kadikoyakademi.org/yasli-dostukentlerden-kentlerin-tasarimi-yaslanma-olgusuna-nasil-ayak-uydurabilir/>, Erişim:2024.
- Kafkova, Petrova Marcela, Vidovicova, Lucie (2025). Ageing in rural areas as a mode of active ageing, *Journal of Rural Studies*, <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2025.103679>.
- Karabulut, A. (2022). Türkiye için aktif yaşlanma endeksi hesaplaması: avrupa birliği ülkeleri aktif yaşlanma endeksi değerleriyle mukayeseli bir analiz, [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Kalaycı, S., Akın, A. (2021). Sosyal hizmetlerin yerelleşmesine kent konseylerinin katkıları, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 32(1), 189-210. <https://doi.org/10.33417/tsh.750180>.
- Kalınkara, V. (2017). Yaşlanan kentler: kentsel alanda aktif yaşlanmayı destekleyecek kapsayıcı tasarım ve ergonomi, *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 11(24), 229-248.
- Kalkınma Bakanlığı (2018). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) Yaşlanma Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Kalkınma Bakanlığı Yayınları.
- Kangangil Balta, G., Koçak, S., Attape Özden, S., Yılmaz B. (2023, Ocak). Sürdürülebilir Yaşlı Dostu Kentler ve Sosyal Hizmet. S.Gün, A.Kala, R.Yüksel (Başkanlar), 25. Ulusal Sosyal Hizmet Sempozyumu, Munzur Üniversitesi, Tunceli.
- Keçiören Belediyesi, *Bağlum piknik alanı, Bağlum Piknik Alanı Nerede? Giriş Ücreti Nedir?* <https://www.lomio.com/tr/blog/baglum-piknik-alani-nerede-giris-ucreti-nedir/> , Erişim: 15 Kasım 2023.
- Keçiören Belediyesi, *Ihlamur vadisi ve doğal yaşam parkı*. https://www.kecioren.bel.tr/gumusdere_ihlamur_vadisi_2._etap_ve_dogal_yasam_parki_-9-park.html. Erişim:2016.
- Keçiören Belediyesi. *Kartaltepe kent ormanı*. https://www.kecioren.bel.tr/kartaltepe_kent_ormani-51-sosyal-tesis.html. Erişim: 2015.

- Keçiören Belediyesi, *Kösrelik ıslık göleti mesire ve rekreasyon alanı*.
https://www.kecioren.bel.tr/kosrelik_goleti_mesire_alani-91-sosyal-tesis.html, Erişim: 2023.
- Kültür Portalı, *Mavi göl (bayındır barajı)*.
[https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/ankara/gezilecekyer/mav-gol-bayindir-baraji#:~:text=Mavi%20G%C3%B6l%20\(Bay%C4%B1nd%C4%B1r%20Baraj%C4%B1\)%202D,metrek%C3%BCp%20hacmindeki%20mavi%20suyundan%20al%C4%B1r](https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/ankara/gezilecekyer/mav-gol-bayindir-baraji#:~:text=Mavi%20G%C3%B6l%20(Bay%C4%B1nd%C4%B1r%20Baraj%C4%B1)%202D,metrek%C3%BCp%20hacmindeki%20mavi%20suyundan%20al%C4%B1r), Erişim: 5 Aralık 2019.
- Kısacık, A. B., Tak, M. D. (2022). Yaşlılar için ulaşım uygulamalarının yerel ölçekle ilişkisi: beşiktaş ilçesi, *İdeal Kent Dergisi*, 13(36), 657-687.
<https://doi.org/10.31198/idealkent.1066550>.
- Kılıç, M., Kervankıran, İ. (2019). Türkiye’de milli parkçılığın kısa bir hikâyesi: Yozgat Çamlığı Milli Parkı örneği, *Türk Coğrafya Dergisi*, (72), 21-34.
<https://doi.org/10.17211/tcd.463690>.
- Koçak, F. (2020). *Rekreasyona giriş*, Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Koroğlu, C. Z., Koroğlu, M. A. (2015). Mekânın dönüşümü ve yaşlılık üzerine: kentleşme ve yaşlılık olgusu, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (41),812-821.
- Köse, M., Kul, A. A. (2020). Kent halkının rekreasyonel alan kullanımlarının incelenmesi: istanbul örneği, *Ağaç ve Orman Dergisi*, 1(1), 46-57.
- Kuş Şahin, C., Önder, G. (2021). Antalya kepez kent ormanı örneğinde mesire alanlarının rekreasyon amaçlı kullanımı, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 210-222. <https://doi.org/10.29048/makufebed.901450>.
- Küçük, S.H. (Ed.). (2020). Yaşlı hakları alanında çalışan sivil toplum örgütleri için yerel savunuculuk rehberi, Yerel İzleme Araştırma ve Uygulamalar Derneği Yayını.
- Mamak Belediyesi, *100. yıl cumhuriyet millet bahçesi*
<https://www.redaktorhaber.com/haber/mamakta-yesil-ve-sosyal-yasamin-yeni-adresi-100-yil-cumhuriyet-millet-bahcesi-yenileniyor>, Erişim: 2023.
- Mamak Belediyesi, *Üregil millet bahçesi*, (<https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/millet-bahceleri-ankaralilar-icin-nefes-ve-etkinlik-alani>). Erişim:2019.
- Mamak Belediyesi, *Millet bahçeleri Ankaralılar için nefes ve etkinlik alanı oldu*.
<https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/millet-bahceleri-ankaralilar-icin-nefes-ve-etkinlik-alani-oldu>. Erişim:2023.
- Mendoza, N.M.; Ruvalcaba; Arias, E. D.; Merino (2015). “I am active”: effects of a program to promote active aging, National Library Of Medicine, DOI:10.2147/CIA.S79511.
- Murtagh, B., Cleland, C., Ferguson , S. Ellis, G., Hunter, R., Rodriguez Añez, C.R., Becker, L.A., Akira, A., Hino, F. C., Siqueira Reis, R. (2022). Age-friendly cities, knowledge and urban restructuring, Vol. 27, No. 1, 62–76,
<https://doi.org/10.1080/13563475.2021.1920374>.
- Oğlak, S. (2019). Yaşlı sosyal refahının küresel yaşlanma izlem endeksi yönünden değerlendirilmesi ve Türkiye yaşlı sosyal refahının görünümü. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD)*, 12(2), 84-96.

- Oğuz, O. (2023, 3 Ağustos). Ankara'daki tulumtaş mağarası ziyarete açıldı. <https://www.ntv.com.tr/galeri/seyahat/ankaradaki-tulumtas-magarasi-ziyarete-acildi, IDRmhAj8bkaTDnHeByMyYg>
- Özbay, Sarı, E., İlvan, A. (2024). Türkiye’de yaşlı hakları kapsamında verilen sosyal hizmetler, *Aydın Sağlık Dergisi*, 10(1), 1 – 18.
- Özgür, E.M., Kılınç, N. (2022). Yaşlı dostu kentler ve topluluklara ilişkin kuramsal çerçevelerin gözden geçirilmesi, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 20(1), 310-337. <https://doi.org/10.33688/aucbd.1078870>.
- Özkaya, A. (2019). Türkiye’de yaşlılara yönelik hizmetler, Süleyman Arslan (Başkan), Yaşlı Hakları Çalıştayı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Ankara.
- Özmete, E., Dinç, B. (2020). Yaşlıların “göç” ve “yerinde yaşlanma” bağlamında kentsel dönüşüm ile ilgili değerlendirmeleri, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(46), 197-234. <https://doi.org/10.21560/spcd.v20i54504.660460>.
- Özmete, E. (2013), Gerontolojik sosyal hizmet, “Ünite 6 Yaşlılık Kuramları”, Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Özservet Çakırer, Y. (2016). Aile Dostu Kentler Etüt Araştırması. *Aile Dostu Kent İçin Kavramsal Analiz* içinde (s.53-68), M. Şentürk (Ed.), Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayını.
- Öztürk, A.Ç., Turan Kızıldoğan, E. (2017). Yaşlı bireylerin kentsel/kamusal mekânları kullanım analizi: eskişehir örneği, *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD)*, 10 (1), 1-13. ISSN 1308-5816.
- Padeiro, M., Jose, J.S., Amado, C., Sousa, L., Oliveira, C.R., Esteves, A., McGarrigle, J. (2021). Neighborhood attributes and well-being among older adults in urban areas: a mixed-methods systematic review, (1-18), Sage Journals, DOI: 10.1177/0164027521999980.
- Perez, F.Rojo (2021, 26 Jan). Age-friendly Cities and Communities: A Review of Empirical Evidence and Interventions, QASP.
- Posner, R. A. (1995). Aging and old age. University of Chicago Press.
- Rekreasyonel kaynaklar, 2 Haziran 2017 tarihinde <https://www.rekreasyon.org/rekreasyonel-kaynaklar/> sitesinden edinilmiştir.
- Seo, j.; Joo, K.; Yuelin, L.; Nayoung, K.; Oh, E.; Gansukh, L., Song, R. (2025, June). Healthy Aging In Frail Older Adults: Active Aging Project Of A National Survey, *International Journal of Nursing Studies Advances* <https://doi.org/10.1016/j.ijnsa.2025.100302>.
- Seyhan, S., Bingül Bulut, M.B. (2023). Kent ormanlarına yönelik bir literatür çalışması, *Türkiye Peyzaj Araştırmaları Dergisi*, 6(2) 177-186. <https://doi.org/10.51552/peyad.1344419>.
- Sığın, A. (2016). Çalışma hayatı ve emeklilik bağlamında türkiye’de yaşlılık, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (Ek1), 87-101.
- Sınmaz, S. Erbey, S. (2019). Aktif yaşlanma sürecinin yerel ekonomi ile etkileşimi: balıkesir üzerine bir araştırma ve sistem önerisi, *Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 14(4), 567-578. DOI: 10.14744/MEGARON.2019.94840.

- Şentürk, M. (2016). Aile Dostu Kentler Etüt Araştırması. *Türkiye Kentleşme Deneyimi ve Aile: Ev ve Kamusal Mekanlarda Yaşanan Değişimler* içinde (s.33-42), M.Şentürk (Ed.), Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayını.
- Şentürk, M., Kurtkapan, H. (2017). Yaşlılığın mekânsallaşması: kadıköy moda'daki bir apartman üzerine nitel bir çalışma, *Senex: Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 4-19.
- Şrestha, R., Şivam, A., Karuppanan, S. (2017) Determining Indicators Of Age-Friendly Physical Environments, 16th National Conference of Emerging Researchers in Ageing.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2019). *Using Multivariate Statistics* (7th ed.). Boston: Pearson.
- Taneli, B. Taneli, Y. (26-27 Kasım 2015). Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumu Bildiri Kitabı. Yaşlı Dostu Kentlerin Sağlıklı Yaşlılar ve Alzheimer Hastaları İçin Önemi (s.30-53). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayını.
- Tekten Aksürmeli, Z. S. (Kasım-Aralık 2017). Yaşlılık ekseninde türkiye'de iç göç ve kent, *Akademik Bakış Dergisi*, (64) *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 703-716.
- Temurçin, K., Alaydın, N. N. (2021). Yaşlı turistlerin mekansal tercihleri, *Uluslararası Türk Dünyası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2(2): 145-164. <https://doi.org/10.54970/turkuaz.1003430>.
- Tepe, Ö., (2023, 25 Nisan). Mogan Gölü: Florası ve Faunası ile Türkiye'nin En Önemli Doğal Yaşam Alanlarından Biri, <https://onedio.com/haber/florasi-ve-faunasi-ile-turkiye-nin-en-onemli-dogal-yasam-alanlarindan-biri-mogan-golu-1096179>.
- Tomanbay, İ. (26-27 Kasım 2015). Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumu Bildiri Kitabı. Yaşlı Dostu Kent İçin Çağdaş ve Hızlı Çözüm: Teledestek. Bas Dügmeye, Yanındayım! (s.190-202), Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayını.
- Tufan, İ. (2019). Nüfusun grileşmesi ve yaşlı haklarının artan önemi, ulusal ve uluslararası düzeyde yaşlı haklarında kurumsallaşma ve normlaşma, Süleyman Arslan (Başkan), Yaşlı Hakları Çalıştayı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Ankara.
- Tunçer, M. (2017). *Kentsel yaşlanma ve kent hakkı: Kadıköy'deki yaşlıların deneyimleri* (Yüksek lisans tezi), *Senex: Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*. <https://api.senex.org.tr/upload/Publication/64e923184080402e8197c564d846bdaf.pdf#page=22>.
- Tunçer, M. (2019). Krizler ve yaşlanma içinde 21. Yüzyılda demografik dönüşümün yansımaları. Ö. Arun (Ed.), *Kentsel yaşlanma ve kent hakkı: kadıköy'deki yaşlıların kentsel alan deneyimleri: Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*, 17-32.
- Tural, O., Üstün, B. (2009). Yaşlılık ve yaş dostu kentler: eskişehir, *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, (1): 1-23.
- Tiraphat, S., Peltzer, K., Thamma-Aphiphol, K., Suthisukon, K. (2017). The Role of Age-Friendly Environments on Quality of Life among Thai Older Adults, *International Journal Of Environmental Reseach and Public Health*.
- Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK). (2022). Türkiye Yaşlı Hakları Raporu, <https://www.tihe.gov.tr/public/pdf/files/zff5ok.pdf>.

- Türkiye İstatistik Kurumu, İstatistiklerle yaşlılar, 2023. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2023-53710> 22 Mart 2025 tarihinde adresinden alınmıştır.
- Türkiye'nin en büyük tarım kampüsü ve rekreasyon alanı ,<https://anfa.com.tr/bakap-rekrasyon-alani/>. Erişim:2023.
- Uyral, E. (2019). Yerel yönetimlerin aktif yaşlanma stratejileri: büyükşehir belediyelerinin faaliyet raporları üzerinden aktif yaşlanma stratejilerinin incelenmesi, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Yaş Dostu Şehirler ve Topluluklar İçin Küresel Ağ Hakkında, (<https://extranet.who.int/agefriendlyworld/who-network/>). Erişim:2024.
- Yaşlılık Sigortası-Emeklilik, Son düzenleme ile 30.4.2008 sonrası ilk defa sigortalı olanlar için. 22 Mart 2025 tarihinde <https://genel-is.org.tr/yaslilik-sigortasi-emeklilik>, 2,19771 adresinden edinilmiştir. Erişim Tarihi: 22.03.2025.
- Yazıcıoğlu, C. T. (26-27 Kasım 2015). Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumu Bildiri Kitabı. Yaşlı Dostu Kente Yaşlı Hakları ve Yaşlılık Hukuku Açısından Bakış (s.86-87), Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Yener, Doğanay Ş. (2021). Türkiye'deki tabiat parklarının rekreasyonel açıdan analizi, *Eurasian Journal of Forest Science*, 9(3), 122-133. DOI: 10.3195/ejejfs.1002729.
- Yenimahalle Belediyesi, Binlerce başkentlinin tercihi “yakacak mesire alanı”, <https://www.yenimahalle.bel.tr/HaberDetay/binlerce-baskentlinin-tercihi-%E2%80%9Cyakacak-mesire-alani%E2%80%9D/190>, Erişim: 2013.
- Yenimahalle Belediyesi, Karşıyaka İkinci Bahar Yaşlı Yaşam Merkezi, <https://www.yenimahallekultur.com/37-ikinci-bahar-dayanisma-merkezi.htm>, Erişim: 2015.
- Yıldırım, A. (2021). Sosyal politika kapsamında Türkiye'de yaşlanmaya ilişkin ulusal düzeydeki düzenlemeler, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(3), 1889-1909.
- Yıldız, E. (Aralık, 2021). International Marmara Social Sciences Congress/ Uluslararası Marmara Fen ve Sosyal Bilimler Kongresi (Imascon Autumn 2021) Kitabı. Yaşlı Dostu Kentler ve Covid-19 Sürecinde Yerel Yönetim Faaliyetleri (s.59-68),Yayın Kurulu (Öznur Gökkaya, İsmail Kılıçaslan, Barış Demir, Mustafa Of), Kocaeli Üniversitesi Yayını.
- Yıldızak, G. B. (2020). *Belediyelerin yaşlı dostu kent uygulamalarının değerlendirilmesi: çanakkale örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi.
- Yolcu, A. F., Demirel, M., Kaya, A. (2022).Turizm sektöründe güncel konu ve yaklaşımlar. H. Keleş (Ed.) *Yerel Yönetimler ve Rekreasyon Avustralya Örneği* İçinde (ss.21-37), Eğitim Yayınevi.
- Yüksel, M., Yeşil, M. (2017). Kent ve rekreasyon (ordu kenti örneği), *Mavi Atlas Dergisi*, 5(2), 355-382, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları.

- Zamora Vieira, F.M., Kloosecka, M., Fitzsimmons, A.D., Zecevic, A., Fleming, P.(2019). Use of community support and health services in an age-friendly city: the lived experiences of the oldest-old, *Cities&Health*, <https://doi.org/10.1080/23748834.2019.1606873>.
- Zandieh, R., Acheampong, A.R. (2021). Mobility and healthy ageing in the city: Exploring opportunities and challenges of autonomous vehicles for older adults' outdoor mobility, *Elsevier*, <https://doi.org/10.1016/j.cities.2021.103135>.
- Zengin Taş, E., Kırışık, H., Yıldız, F., Ata, Z., Aktuğ, M. (2023). Yaşlı dostu kentin anlamı ve aktif yaşlanmaya katkıları: cumhuriyetin 100. yılında izmir kenti örneği, *Kent Akademisi Dergisi*, 16,(Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılı Özel Sayısı), 71-96.

EKLER

EK 1. Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 28.02.2025-334554

T.C.
ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
Etik Komisyonu

Sayı : E-11054618-302.08.01-334554
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 22.01.2025 tarih ve E.324286 sayılı yazı.

İlgi yazınız ile göndermiş olduğunuz, Enstitünüz Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı **Yüksek Lisans öğrencisi Gül TEMELTAŞ, Prof.Dr. Ali YAYLI** danışmanlığında yürüttüğü "**Yaşlı Dostu Kent Bağlamında Şehirlerin Rekreatif Faaliyetler Açısından İncelenmesi: Ankara Örneği**" adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun 26.02.2025 tarih ve 02 sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

Etik Komisyonunca onaylanan ilgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş; karara ilişkin katılım listesi ve onaylanan çalışmalar ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.
Araştırma Kod No: 2025/72

Prof. Dr. Kürşat GÖKTÜRK
Komisyon Başkanı

Ek:
1- Katılımcı Listesi
2- Onaylı Çalışma

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 2. Rekreasyon Erişim Ölçeği Anket Soruları

Aşağıdaki ifadeler yaşlı dostu kent kriterlerinden “açık alanlar” kriterine göre şehirlerin rekreasyon faaliyetleri açısından değerlendirmesini içermektedir. İfadelere karşılık gelen seçenekler (1=hiç katılmıyorum, 2=az katılıyorum, 3=orta düzeyde katılıyorum, 4=katılıyorum, 5=son derece katılıyorum) biçimindedir. Her ifade için sadece tek seçenek hakkınız bulunmaktadır. Size en uygun gelen ifadeyi seçiniz.	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılıyorum	Son Derece Katılıyorum
1. Yaşadığım semtte yeterli park bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
2. Yaşadığım semtte yeterli yeşil alan bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
3. Yaşadığım semtte yeterli yürüyüş yolları bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
4. Yaşadığım semtte park ve yürüyüş yollarına rahatlıkla ulaşabiliyorum.	1	2	3	4	5
5. Yaşadığım semtte kaldırımlar yürüyüş kolaylıklarını sağlamış şekilde düzenlenmiştir.	1	2	3	4	5
6. Yaşadığım semtte kaldırımlara düzenli olarak bakım yapılmaktadır.	1	2	3	4	5
7. Yaşadığım semtte yeşil alanlarda yeteri kadar bank bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
8. Yaşadığım semtte yol kenarına ve kaldırımlara sürücüler park etmemektedir.	1	2	3	4	5
9. Yaşadığım semtin havası temizdir.	1	2	3	4	5
10. Yaşadığım semtte yeterli miktarda çöp konteynırları bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
Aşağıdaki ifadeler yaşlı dostu kent kriterlerinden “ulaşım” kriterine göre şehirlerin rekreasyon faaliyetleri açısından değerlendirmesini içermektedir. İfadelere karşılık gelen seçenekler (1=hiç katılmıyorum, 2=az katılıyorum, 3=orta düzeyde katılıyorum, 4=katılıyorum, 5=son derece katılıyorum) biçimindedir. Her ifade için sadece tek seçenek hakkınız bulunmaktadır. Size en uygun gelen ifadeyi seçiniz.	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılıyorum	Son Derece Katılıyorum
1. Yaşadığım semtte toplu taşıma ulaşımı yaşlı dostu olarak düzenlenmiştir.	1	2	3	4	5
2. Yaşadığım semtte toplu taşıma araçları yaşlıların iniş biniş kolaylıklarına göre düzenlenmiştir.	1	2	3	4	5
3. Yaşadığım semtte toplu taşıma araçları yeterli sıklıkta gelmektedir.	1	2	3	4	5
4. Yaşadığım semtte toplu taşıma araçları ile toplumsal alanlara kolaylıkla ulaşabiliyorum.	1	2	3	4	5
5. Yaşadığım semtte toplu taşımadan ücretsiz yararlanabiliyorum	1	2	3	4	5
6. Yaşadığım semtte yeteri kadar yaya geçitleri ve alt-üst geçitler bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
7. Yaşadığım semtte sürücüler yaşlılara saygılıdır.	1	2	3	4	5
Aşağıdaki ifadeler yaşlı dostu kent kriterlerinden “konut” kriterine göre şehirlerin rekreasyon faaliyetleri açısından değerlendirmesini içermektedir. İfadelere karşılık gelen seçenekler (1=hiç katılmıyorum, 2=az katılıyorum, 3=orta düzeyde katılıyorum, 4=katılıyorum, 5=son derece katılıyorum) biçimindedir. Her ifade için sadece tek seçenek hakkınız bulunmaktadır. Size en uygun gelen ifadeyi seçiniz.	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılıyorum	Son Derece Katılıyorum
1. Yaşadığım konutun çevresinde yeterince yeşil alan mevcuttur.	1	2	3	4	5
2. Yaşadığım konut çevresinde sportif tesisler mevcuttur.	1	2	3	4	5
3. Yaşadığım konutta merdiven çıkmadan evime ulaşma imkanı mevcuttur.	1	2	3	4	5
4. Yaşadığım konutta açık ve veya kapalı otopark mevcuttur.	1	2	3	4	5

Aşağıdaki ifadeler şehirlerin rekreasyon faaliyetleri açısından yaşlı dostu kent kriterlerinden “sosyal katılım” kriterine göre değerlendirmesini içermektedir. İfadelere karşılık gelen seçenekler (1=hiç katılmıyorum, 2=az katılıyorum 3=orta düzeyde katılıyorum 4=katılıyorum 5=son derece katılıyorum) biçimindedir. Her ifade için sadece tek seçenek hakkınız bulunmaktadır. Size en uygun gelen ifadeyi seçiniz.	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılıyorum	Son Derece Katılıyorum
1.Yaşadığım semtte katılabileceğim yeterli sayıda kültürel etkinlikler mevcuttur.	1	2	3	4	5
2. Yaşadığım semtte katılabileceğim yeterli sayıda sosyal aktiviteler mevcuttur.	1	2	3	4	5
3. Yaşadığım semtte bahar evleri, yaşlı evleri, şefkat evleri gibi düzenlemeler mevcuttur.	1	2	3	4	5
4. Yaşadığım semtte insanlar yaşlı haklarına riayet ederler.	1	2	3	4	5
5. Fırsat bulduğumda gönüllülük faaliyetlerine katılabileceğim belediye imkanları mevcuttur.	1	2	3	4	5
6. Yaşadığım semtte ücretsiz gezi ve eğlence programları düzenlenmektedir.	1	2	3	4	5
7. Yaşadığım semtte sportif ve sağlıklı yaşamla ilgili aktiviteler düzenlenmektedir.	1	2	3	4	5
8.Yaşadığım semtte yaşlılara dönük iletişim ve bilgilendirme yeterli düzeyde yapılmaktadır.	1	2	3	4	5
9. Kamu-dernek-vakıf gibi kurumların yardımlarına kolay erişebiliyorum.	1	2	3	4	5
Aşağıdaki ifadeler yaşlı dostu kent kriterlerinden “toplum desteği ve sağlık hizmetleri” kriterine göre şehirlerin rekreasyon faaliyetleri açısından değerlendirmesini içermektedir. İfadelere karşılık gelen seçenekler (1=hiç katılmıyorum, 2=az katılıyorum 3=orta düzeyde katılıyorum 4=katılıyorum 5=son derece katılıyorum) biçimindedir. Her ifade için sadece tek seçenek hakkınız bulunmaktadır. Size en uygun gelen ifadeyi seçiniz.	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılıyorum	Son Derece Katılıyorum
1.Günlük faaliyetlerimi kısıtlayacak derecede sağlık sorunu yaşamıyorum.	1	2	3	4	5
2. Yaşadığım semtte düzenlenen aktivitelere katılırken sağlık sorunu yaşamıyorum.	1	2	3	4	5
3.Yaşadığım semtte daha çok hareket etmemi sağlamak için yeterli bilgilendirme yapılmaktadır.	1	2	3	4	5
4.Yaşadığım semtte günlük hareketlerimi yaparken bir sıkıntı yaşadığımda başvurabileceğim sağlık hizmetleri mevcuttur.	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyad, ad : Temeltaş, Gül
Orcid : 009-0000-2238-7638

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet
--------	---------------	-----------

İş deneyimi (varsa)

Yıl	Yer	Görev
-----	-----	-------

Yayımlar (varsa)

